

APRÓ ANTAL
A SZOCIALIZMUS
ÉPÍTÉSÉNEK
ÚTJÁN

APRÓ ANTAL

A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSÉNEK ÚTJÁN

APRÓ ANTAL

A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSÉNEK ÚTJÁN

ISBN 963 09 0323 7

A „BOKÁNYI DEZSŐ ÉPÍTŐMUNKÁS ŐRZÁSZLÓALJ” ESKÜTÉTELE ALKALMÁBÓL

1957. ÁPRILIS 13.

A Magyar Szocialista Munkáspárt és a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány nevében üdvözöllek benneteket abból az ünnepélyes alkalomból, hogy néhány héttel ezelőtt megalakult az első építőmunkásszázad áldozatkész, a párt, a haza, a munkásosztály ügyéért harcoló építőmunkásokból, s a mai nappal a század őrzászlóaljja alakul, leteszi az esküt és a dicsőséges 1919-es magyar kommün népbiztosának, Bokányi Dezső elvtársnak, az építőmunkás-mozgalom és a magyar munkásmozgalom kimagasló alakjának nevét veszi fel.

Ezekben a napokban a párt kezdeményezésére szerte az országban, a falvakban és a városokban, a munkásosztály színe-java a proletárdiktatúra megvédésére fegyveres munkásőrségekbe tömörül.

Az 1956-os ellenforradalom sok mindenre megtanított bennünket, többek között arra is, hogy a munkás-paraszt hatalom megőrzéséhez, az utóbbi tizenkét év alatt elért szocialista vívmányok megvédéséhez kevés csak a rendőrség, a hadsereg fegyveres erejére támaszkodni, hasznos és szükséges a munkásosztály kezébe is fegyvert adni.

Sem a pártot, sem a munkásosztályt nem hagyhatjuk többé védtelenül, fegyvertelenül. Az ellenforradalom óriási károkat okozott népünknek. A barbár rombolás nyomai még hosszú ideig láthatók lesznek a fővárosban. A felgyújtott épületek, a lerombolt és kifosztott áruházak, közraktárak, vidéken a néptelenül maradt és kifosztott termelőszövetkezetek százai, de mindenekelőtt legyilkolt, hős elvtársaink százainak emléke kötelez bennünket arra, hogy a jövőben éberebbek legyünk.

Az országban megalakult fegyveres munkásőrségekben bízik a dolgozó nép, bízik a párt. Ezt a bizalmat és szeretetet, amellyel a dolgozók körülveszik a fegyveres munkásőrségeket, meg kell becsülni és jó munkával, a néphatalom védelmezésével továbbra is ki kell érdemelni, mert a fegyveres munkásőrség az ország szocialista rendjének, nyugalmanak, a békés építőmunkának védelmezője.

Ahogy szétnézek itt az építőmunkás-zászlóaljban részt vevő elvtársaink

között, örömmel látom, hogy számosan itt vannak a 19-es vöröskatonák közül, a régi MÉMOSZ-dandár tagjai, akik 1919-ben a Landler-hadtestben, a fegyveres harcokban eredményesen vették ki részüket a proletárdiktatúra védelméből.

A fegyveres építőmunkások között látjuk a kommunista párt illegális tagjait, akik a két háború között szervezték, irányították az építőmunkás-mozgalmat, a nagy sztrájkokat, tüntetéseket, háborúellenes megmozdulásokat, az építőmunkásság nehéz küzdelmeit a nagyobb darab kenyérért, a szabadságért, a szocializmusért.

Itt látom régi harcostársaimat, akik közül nagyon sokan a börtönökben, az internáló táborokban és a nagy építőmunkás-harcokban megmutatták, hogy bátrak, áldozatkészek, ha kell életüket is feláldozzák a haza, a szabadság, a párt ügyéért.

Akik ma itt fegyverben vannak, mindannyian jól tudják, hogy miért van kezükben a fegyver. Az építőmunkások szervezete és tagjainak döntő többsége az ellenforradalom alatt is megállta a helyét. Büszkéek vagyunk rátok, kedves elvtársaink, és örülünk, hogy az elsők között jelentkeztetek a párt hívó szavára a munkásosztály felfegyverzésekor.

Az a körülmény, hogy az építőmunkás-zászlóalj Bokányi Dezső nevét viseli, külön is kötelez mindannyiunkat arra, hogy soraitokban forradalmi fegyelem, harcos elszántság legyen, minden ellenforradalmi ténykedéssel szemben határozottan, keményen lépjete fel, tanuljatok elvtársak 1919 és 1956 tapasztalataiból!

A munkásmozgalom története bizonyítja, hogy a magyar építőmunkások a 25 éves horthysta elnyomatás legnehezebb éveiben mindig különös, mondhatnám sokszor kezdeményező, vezető szerepet töltek be a magyar kommunista mozgalomban, a magyar munkásmozgalomban. Bokányi Dezső, Vági István és 1919-ben sokan mások, később a Horthy-fasizmus elleni harcban Kélinger Pál, Honti Lajos és a MÉMOSZ emléktábláján megörökített 66 elvtárs életét áldozta a fasizmus elleni harcban, a partizánmozgalomban népünk szabadságáért, a szocialista Magyarország megteremtéséért.

Ez a harcos forradalmi múlt, az építőmunkás-mozgalomnak a népelnyomók ellen folytatott szívós küzdelme kötelez benneteket, barátaim, kommunista bátorságra, elszántságra, arra, hogy mindenkor férfiasan helytálljatok a párt hívó szavára. Kötelez benneteket az építőmunkás-mozgalom forradalmi múltja arra is, hogy példaadóan viselkedjete, soraitokban fegyelmet, rendet tartsatok, tanuljátok meg a fegyverek pontos kezelését! Jól képzett katonákká, fegyveres munkásokká kell válnotok a most megalakult zászlóaljban.

Nemcsak fegyveres munkások vagytok, hanem a párt katonái, a kommunista eszme hirdetői is. A munkásőrség tagjainak a munkában s a magánéletben is példát kell mutatni a többieknek.

Október 23. nem következett volna be, ha a kommunisták, a szervezett munkások, az öntudatos dolgozók kezében fegyver van.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottsága, okulva az októberi eseményekből, fontos feladatának tartja, hogy a népi hatalom fegyveres ereje minél szélesebb tömegekre épüljön: munkásokra, parasztokra, néphez hű értelmiségiekre, hogy még egyszer ne forduljanak elő olyan szégyenletes események hazánkban, mint október 23-án.

Az ellenséget máris megfélemlítették az utcákon megjelenő munkásőrök. A ma megalakult „Bokányi Dezső építőmunkás őrászlóalj”-jal tovább növekszik a munkásosztály fegyveres ereje.

Eltársaim! Harcostársaim! A mai napon esküt teszték a pártra, a munkáshatalomra, arra, hogy minden körülmények között megvéditek a szocializmus ügyét, hazánk szabadságát. Van fegyveretek, kommunista öntudatotok és kommunista szívetek. Minden erőtökkel és tudásotokkal védjétek nagy ügyünket, a szocializmus eszméjét.

Minden erőtökkel és tudásotokkal erősítsétek, gyarapítsátok barátságunkat, szövetségünket a nagy Szovjetunióval, amely másodszor szabaddította fel hazánkat, másodszor védte meg Magyarországon a munkáshatalmat.

Vigyázzatok soraitok tisztaságára! Elvtársias fegyelem legyen a zászlóaljban, és a fegyvert soha ki ne adjátok kezetekből, bátran használjátok akkor, ha a hazát, a népet, a pártot kell megvédeni!

Útravalóul, eskütétel előtt annyit mondhatok, hogy a párt és a kormány számít rátok, bízik bennetek. Legyetek méltók erre a bizalomra!

1957. JÚNIUS 6.

Az 1957. évi költségvetésről és a népgazdasági tervről folyó háromnapos vita azt bizonyítja, hogy az országgyűlés tagjai, felszólaló képviselőtársaim, látva az ellenforradalom által okozott óriási népgazdasági károkat, az ország nehéz, de egyáltalán nem kilátástalan gazdasági helyzetét, nagy felelősséggel tanulmányozták az előterjesztett 1957. évi népgazdasági tervet és a költségvetést.

Az országgyűlés tagjai már a bizottsági tárgyalásokon és itt a vitában is sok hasznos javaslatot tettek a kormánynak a népgazdaság fejlesztésére, a termelés növelésére, a pénzügyi és állami fegyelem megszilárdítására, a társadalmi vagyon védelmére, a termelés és a fogyasztás közötti egyensúly megteremtésére, amely egyedüli reális alapja az életszínvonal növelésének.

A vita hasznos volt, és azt hiszem képviselőtársaim egyetértének a kormánnyal abban, hogy helyes volt hat hónappal az ellenforradalmi események után már másodszor összehívni az országgyűlést, és itt, a magyar törvényhozás legfelsőbb fórumán, az egész ország nyilvánossága elé tární őszintén, nyíltan gazdasági gondjainkat, eredményeinket, az ellenforradalom kártevéseit.

Az ország növekvő politikai és gazdasági konszolidációját bizonyítja az a tény is, hogy megszüntetjük az állami gazdálkodásban a havi és a negyedévi ideiglenes felhatalmazás alapján való gazdálkodást, és egész évre szóló népgazdasági tervet és költségvetést adunk az országnak.

A kormányt az a szándék vezette a népgazdasági terv kidolgozásakor, hogy olyan népgazdasági programot készítsünk, amely szűkös anyagi viszonyaink között is reális, teljesíthető, és elsősorban abból indul ki, hogy az iparban és a mezőgazdaságban növelni kell a termelést a nagyobb árnyú munkanélküliség elhárítása, a forint vásárlóértékének megőrzése, az ellátási zavarok megakadályozása végett, és helyre kell állítani – mindenekelőtt Budapesten – lehetőleg már ebben az évben az ellenforrada-

lom által okozott károk jelentős részét. Ugyanakkor eleget teszünk külkereskedelmi kötelezettségeinknek is.

Január 5-én jelent meg a kormány nyilatkozata a legfontosabb feladatokról. Az országgyűlés elmúlt ülősszakán Kádár elvtárs, a Minisztertanács elnöke már tájékoztatta az országgyűlést azokról az eredményekről, amelyeket politikai és gazdasági életünk konszolidálásában a dolgozók erőfeszítésével és a testvéri országok – mindenekelőtt a Szovjetunió – támogatásával az elmúlt fél év alatt elértünk.

Az országgyűlés most folyó tanácskozásán eddig 27 országgyűlési képviselő és a kormány hat tagja szólalt fel és adott részletesebb tájékoztatást a legfontosabb gazdasági, pénzügyi kérdésekről, az 1957. évi népgazdasági terv teljesítésével kapcsolatos feladatokról.

Felszólalásomban néhány olyan problémával szeretnék foglalkozni, amelyekről úgy érzem kevés szó esett, vagy amelyekben a párt központi vezetősége és a kormány álláspontját szükségesnek tartjuk részletesebben kifejeíteni.

Először a dolgozók életszínvonaláról és a kormány által végrehajtott egyes iparcikkek árának felemeléséről szeretnék beszélni.

BÉR- ÉS SZOCIÁLPOLITIKÁNK

Nem ismétlésképpen, de újból el kívánom mondani, hogy a párt és a kormány, tanulva az első öt éves terv végrehajtása során elkövetett hibákból, olyan gazdaságpolitikát folytat, amely lehetővé teszi – az ország lehetőségeit, gazdasági helyzetét, saját erőfeszítéseinket figyelembe véve – a dolgozók életszínvonalának állandó javítását.

Közismert, hogy a párt és a kormány nemcsak politikai, hanem gazdasági szempontból is igen nehéz helyzetben vette át az ország vezetését. Számolt a nehézségekkel, az ellenforradalom által okozott hatalmas népgazdasági károkkal, amely *mintegy 22 milliárd forint*. Ennek az összegnek nagyságát akkor értjük meg legjobban, ha összehasonlítjuk az 1957. évi népgazdasági tervvel, amelyben az összes nemzeti jövedelem előirányzata 87,4 milliárd forint. Az óriási károk helyreállítása mellett a kormány a gazdaságpolitikában régebben elkövetett hibák kijavítására törekszik: *a szocializmus építését a jövőben úgy kell folytatni, hogy a ma élő munkásnemzedék, az egész dolgozó nép munkáján keresztül élvezze a szocialista rendszer előnyeit politikailag és gazdaságilag egyaránt.*

A kormány, az ország gazdasági talpraállítása mellett – a nagy népgazdasági károk dacára – különös gondot fordított a lakosság életszín-

vonalanak javítására. Mintegy másfél millió dolgozóra kiterjedő béremelést hajtottunk végre.

A jóváhagyott bérügyi intézkedések közül a munkások bérének emelése 10–12 százalékos, az ipari és az építőipari műszaki dolgozók, az állami mezőgazdasági munkások, a pedagógusok, a kereskedelmi dolgozók és más foglalkozásúak bérrendezése mintegy 4,1 milliárd forintot jelent.

Ez évben még emelni kívánjuk az adminisztratív, az egészségügyi, a közszolgálati alkalmazottak, a MÁV és a Posta dolgozóinak bérét. Egész évre számítva ez mintegy 1,2 milliárd forinttal növeli az érintett dolgozók évi jövedelmét. Vagyis béremelésre, a természetbeni juttatások értékét is figyelembe véve, közel 5,5 milliárdot fordított a kormány.

A nyugdíjak emelésére mintegy 200 millió forintot fordítottunk. Mindezt egybevetve a kormány eddig hozott bér- és nyugdíjemelésre vonatkozó intézkedései mintegy 7 milliárd forinttal emelték a bérből élő munkások és alkalmazottak, valamint nyugdíjasok jövedelmét. Ez nagyobb összeg, mint amennyit a megelőző 5 évben összesen béremelésekre fordítottunk.

Úgy gondolom, ezek a számok meggyőzőek és elismerésre méltóak, hiszen 1957-ben a dolgozók reálbére éves átlagban mintegy 15 százalékkal lesz magasabb az 1956. évinél, pedig az emelkedés 1956-ban is jelentős volt.

Ha ehhez hozzászámítjuk a dolgozó parasztságnak a beszolgáltatás eltörléséből, számos mezőgazdasági termék szerződéses árának rendezéséből adódó többletjövedelmét, amely meghaladja a 4 milliárd forintot, akkor láthatjuk igazán, hogy rövid hónapok alatt a párt és a kormány milyen nagyarányú erőfeszítéseket tett a dolgozók életszínvonalának emelése végett a városokban és falvakban egyaránt, hogy a régi hibákat e téren is kijavítsuk.

A bér- és nyugdíjemelési intézkedések nem kis mértékben járultak hozzá a termelési kedv erősödéséhez az iparban és a mezőgazdaságban.

Minden félreértés elkerülése végett szeretném mindjárt azt is megmondani, hogy a szocializmus építése során 12 év alatt, néhány év kivételével – ahogy erről az országgyűlés vitájában is szó volt – évről évre emelkedett a dolgozók életszínvonala. A csökkenés, visszaesés elsősorban az 1951–1953 közötti években következett be, az ipar irreálisan gyors fejlesztése miatt. *Azért kell ezt világosan megmondani, mert az ellenforradalmat előkészítő Nagy Imre-csoport, a szocializmus eredményeit tagadó revizionisták azt a hazug rágalmat terjesztették, hogy a szocializmus építése időszakában, tehát az elmúlt 12 év alatt nem emelkedett az életszínvonal, nem javultak a szociális körülmények.*

Nézzünk meg néhány tényt. A Horthy-Magyarországon 1938-ban 1 166 177 dolgozó részesült társadalombiztosításban, 1956-ban 3 333 000 dolgozóra – családtaggokkal 6 300 000-re –, tehát a lakosság 64 százaléka terjed ki az általános, széles körű, magasabb színvonalú társadalombiztosítás, orvosi ellátás.

Ha ehhez hozzászámítjuk, hogy mennyivel emeltük a kórházi ágyak, szülőotthonok és bölcsődei férőhelyek számát, mennyi lakást és kultúrházat építettünk állami eszközökből, mennyi iskolát, könyvtárat hoztunk létre, mit költöttünk a népművelésre, a falu villamosítására, a dolgozó munkások, parasztok gyermekeinek iskoláztatására, sportra, akkor láthatjuk igazán a munkás-paraszt hatalom 12 évi fennállásának eredményeit. Évről évre nőtt az ország lakosságának életszínvonala, javultak a kulturális viszonyok, a munkakörülmények, növekedett az iskolát végzettek arányszáma. Mindez nem jelenti azt, hogy nem voltak hibák – erre képviselőtársaim is rámutattak –, s hogy ésszerűbb gazdálkodással nem lehetett volna többet is nyújtani.

Állami támogatással a szakszervezetek megszervezték a dolgozók üdültetését. Száz- és százezer dolgozó üdül az ország legszebb vidékein. Megteremtettük az egységes nyugdíjrendszert, amíg 1948-ban 550 millió forintot fordított az állam nyugdíjra, addig 1958-ban már több mint 2 milliárd 600 millió forintot irányoztunk elő a költségvetésben e célra, azaz 9 év alatt mintegy ötszörösére emelkedett a nyugdíjak összege. *Hogy a Horthy-rendszerben hogyan élt a munkás, milyen volt a társadalombiztosítás, a nyugdíjrendszer, erről szintén keveset beszéltek az ellenforradalmárok.*

Míg 1952-ben az egységes nyugdíjrendszer életbeléptetésekor a munkabér átlagának 36 százalékát biztosította 65 éves korban a nyugdíj, addig ma már a férfiak 60, a nők 55 éves korban a munkabér átlagának 56 százalékát kapják meg.

Nem akarom itt részletesen felsorolni a munkaszüneti napok, a szülők és a gyermekek fokozottabb védelme, a családi pótlék, az üzemi élkeztetés kapcsán a dolgozók ellátására fordított száz- és százmilliókat. *De fel szeretném hívni a figyelmet arra, hogy a kifizetett béren kívüli szociális juttatások jelenleg több mint 10 milliárd forintot tesznek ki évente, amely megközelíti az összes kifizetett bérek mintegy egyharmadát.*

Az októberi ellenforradalom előkészítésében a revizionisták nagy előszeretettel emlegették a tőkés nyugaton levő életszínvonalat mint követendő példát. Mi nem tagadjuk, hogy néhány, iparilag fejlettebb tőkésországban magasabb az életszínvonal. De arról nem beszéltek az ellenforradalom előkészítői, hogy ez a magasabb életszínvonal a gyarmati népek

elnyomásán, más országok dolgozóinak közvetlen vagy közvetett kizsákmányolásán alapszik, és a munkásságnak a legkisebb szociális juttatásért is fizetnie kell: semmit sem adnak ingyen.

Sajnos a dolgozók egy része nem veszi figyelembe ezeket a juttatásokat, hogy ezt a szocialista állam külön adja, s a fizetésnek lényegében a kiegészítése. Sokan csak akkor döbbennének rá, hogy mennyivel többet kapnak a szocialista államtól, mint a kifizetett munkabér, ha egy napon ezeket a juttatásokat megszüntetnék, vagy a tényleges kiadásokat meg kellene téríteniük.

1953 után az állami és a társadalmi élet minden területén megkezdjük – igaz lassan és bizonytalanul – a törvényesség, az életszínvonal és a demokratizmus megsértésével korábban elkövetett hibák kijavítását. A hibák kijavításának útját állta az októberi ellenforradalom. Az ellenforradalom leverése óta azonban sokat tettünk. Saját erőfeszítéseink mellett a szocialista tábor, mindenekelőtt a Szovjetunió nagyarányú gazdasági, politikai támogatásával meggyorsítottuk a még meglevő hibák kijavítását. De látnunk kell, hogy a mai életszínvonal fenntartása és további emelése csak növekvő ipari és mezőgazdasági termeléssel lehetséges. Ez a termelés növelése mellett azt jelenti, hogy fegyelmet, rendet kell teremteni egész gazdálkodásunkban. Meg kell szüntetni a bérezés lazaságait, a munka átvételénél mutatkozó visszaéléseket, minőségi hibákat, az üzemek, vállalatok életében azt az állapotot, amelyet az ellenforradalom idézett elő, hogy egyesek jogtalanul részesednek a nemzeti jövedelemből, anélkül, hogy a társadalomnak hasznót hoznának, anélkül, hogy értéket termelnének.

Meg kell szüntetni tehát a bérezés és a termelés közötti aránytalanságot. A teljesítménybéreket mindenütt, ahol az ésszerű, be kell vezetni, kijavítva természetesen a korábbi hibákat. Mindez kötelező és sürgető intézkedéseket jelent a gazdasági vezetésnek. Az intézkedések megtétele érdeke a munkásoknak, érdeke a szocialista államnak. Úgy gondolom, mindannyian megértjük azt, hogy több és gazdaságosabb, termelésre ösztönző bérrendszer nélkül nem tartható és nem emelhető tovább az elért életszínvonal.

A kormány gazdasági intézkedései a jövőben is elsősorban a munkásosztály helyzetének, életkörülményeinek javítására fognak irányulni. A következő években gondoskodni akarunk nagyobb számú, olcsóbb lakások építéséről a városokban, és arról, hogy az újonnan épülő lakásokba főként munkáscsaládok költözhessenek, hogy illetékes szerveink, elsősorban a tanácsok jobban gondoskodjanak a munkástelepülésekről, a túlnyomóan munkáslakta városrészek szociális, kulturális és kommu-

nális jellegű fejlesztéséről, árucikkkel történő ellátásáról. A tömegesebb lakásépítés új módszereivel, amelyet itt Molnár és Trautmann elvtársak és mások is szóvá tettek, a kormány foglalkozni fog, mert sok lakást építettünk, de sokkal több kellene.

Foglalkozni szeretnék a fogyasztói árak alakulásával, a május 10-én hozott áremelési intézkedéseinkkel. Erről már volt szó az országgyűlés legutóbbi ülésén és most a vitában is.

Miután valótlán hírek terjedtek el egy állítólagos újabb áremelésről, szükséges, hogy visszatérjünk ezekre a kérdésekre.

Képviselőtársaim előtt közismert, hogy munkásosztályunk, dolgozó parasztságunk helytállása és a baráti országoktól kapott segítség lehetővé tette, hogy a vártnál rövidebb idő alatt hozzuk rendbe népgazdaságunkat. Ezért nem lett infláció, pénzromlás, ezért nem kellett szélesebb körűen emelni az árakat.

A kormány gazdasági helyzetünk gondos mérlegelése alapján rendelte el egyes iparcikkek és szolgáltatások árának emelését, összefüggésben a bér- és fizetésemeléssel, a mezőgazdasági alacsony beadási árak megszüntetésével, úgy, hogy az lehetőleg ne, vagy csak kismértékben érintse a szerényebb keresetűeket.

Szükségesnek tartom újból leszögezni, hogy a párt és kormány élet-színvonal-növelő politikájának egyik módszere a termelés növelésén keresztül az árak csökkentése, a másik módszer, hogy ahogy az anyagi lehetőségek megengedik az elmaradt, alacsony béreket és nyugdíjakat fokozatosan emeljük. A május 10-i áremelések átmeneti jellegűek, amelyeket az állam pénzügyi helyzete, a gazdasági egyensúly megteremtése tett szükségessé.

Az ország lakosságát természetesen megnyugtatja, ha a kormány felelőssége tudatában kijelenti, hogy nem akarja emelni az árakat. De joggal nyugtalankodik, ha egyes vállalatok fondorlatosan kijátsszák az állami rendelkezéseket, és a megengedettnél drágábban hoznak forgalomba iparcikkeket vagy mezőgazdasági termékeket.

Ilyen jelenségekkel természetesen nemcsak az állami ipar termékeinél találkozunk, hanem a szövetkezeti és a kisiparban is. *A kormány éppen ezért szigorú intézkedéseket léptet életbe az említett áremelések megakadályozására.* Ugyanakkor megtalálja a módját annak is, hogy a piacokon is rendet teremtsen, az állami felvásárlási és fogyasztói árak betartásának széles körben érvényt szerezzen.

Az ellenforradalom egyik célja volt, hogy a gazdasági élet állami irányítását és ellenőrzését szétrombolja, azt követelte, hogy a párt, a kommunisták ne gyakoroljanak ellenőrzést, irányítást az állami szervezetekben, ne ellenőrizzék a vállalatok, üzemek gazdálkodását. Hogy ezt a céljukat elérjék, eltávolítottak nagyon sok becsületes kommunista igazgatót, főmérnököt, főkönyvelőt, művezetőt, és mint köztudomású, úgynevezett „forradalmi bizottságok”-at hoztak létre, amelyek leváltották a miniszterek többségét, a miniszterhelyetteseket és más régi vezetőket is.

Az volt a tervük, hogy az állami élet parancsnoki posztjairól mindenütt eltávolítják a kommunistákat, a munkásosztály, a dolgozó nép érdekeinek képviselőit. *Hogy ez nem sikerült, nem rajtuk múlt!*

Nagyon jellemző az ellenforradalom módszereire, hogy – ahol erre ereje volt – a munkások soraiból kikerült vezetőket az üzemekben a munkástanácsokkal távolították el. Helyükre, a Horthy-rendszer meglapuló híveit, rendszerünk ellenségeit ültették, sok helyen rovott múltúakat, közönséges bűnözőket, sikkasztókat tettek vezető vagy gazdasági posztra.

Októberben a népi hatalom ellenségei aránylag rövid idő alatt ugrottak talpra és gyorsan intézkedtek. Ez azt is bizonyítja, hogy a szocializmus ellenfelei, a fasiszták, a nyilasok, volt tőkésék készültek erre a támadásra, és október 23-án csak jeladásra vártak.

A munkástanácsok sok helyen első kötelességüknek tartották, hogy a vezetők leváltása mellett *feloszlassák a személyzeti osztályokat*, a burzsoá osztálypolitikát a személyzeti politikában is alkalmazzák, hogy ne legyen semmilyen nyilvántartás arról, melyik poszton ki és hogyan dolgozik, hogyan került oda. Az üzemekben szétzavarták a rendészeti osztályokat is, hogy a népvagyon őrzését lehetetlenné tegyék, s a *szabad lopásnak* utat nyissanak. Céljuk az volt, hogy ne legyen a gazdálkodásban, az államapparátusban olyan vezető, *aki magasabb vagy alacsonyabb beosztásban a fosztogatókkal, az árulókkal szemben védi a népi vagyont, a dolgozók, a szocializmus érdekeit*

A kormány első feladatának tartotta, hogy megsemmisítse ezeket az úgynevezett „forradalmi bizottságok”-at, amelyeknek tagjai természetesen nem forradalmárok, hanem többségükben ellenforradalmárok voltak. Ilyen volt többek között a Budapesti Munkástanács is.

Az említett ellenforradalmi bizottságok megszüntetése után a kormány megerősítette az igazgatók, a főmérnökök, a főkönyvelők jogait, felelősségét, hatáskörét.

Intézkedéseket hoztunk arról, hogy a gazdasági vezető posztokra vissza kell helyezni mindazokat a kommunistákat és nem kommunistákat, akik október 23-a előtt megállották a helyüket, és az ellenforradalom elleni harcban is hűek maradtak a népi hatalomhoz. Ez legtöbb helyen megtörtént, de még mindig vannak olyan jelenségek, hogy fehérre mossák az ellenforradalmárokat – vagy egyes vezetők hamar elfelejtik a történeteket.

Nemrég a kormány határozatot hozott a személyzeti osztályok visszaállítására a közhivatalokban, üzemekben, minisztériumokban – kijavítva természetesen a személyzeti munka régi bürokratikus hibáit.

A pártnak és a kormánynak az a véleménye, hogy ha valaha szükség volt arra, hogy tudjuk, milyen vezető posztokon kik és milyen emberek dolgoznak, akkor most erre, október után nagyon nagy szükség van. A személyzeti munkában a legfontosabbnak azt tartjuk, hogy kisebb vagy nagyobb vezető posztokat betöltő személyeknél elsősorban azt nézzék, hogy a javasolt személy az utóbbi években hogyan dolgozott, megbízható legyen, aki tudását, képességét a nép ügyének szolgálatára szenteli.

Képviselőtársaim felszólalásaikban elmondották, de mindannyian a gyakorlatból is tudjuk, hogy az ellenforradalom következtében mennyire meglazult az állami fegyelem, a közerkölcs, a törvények tisztelete, elhanyagódtak a visszaélések, lopások, a közvagyon elherdálása.

Itt is, mint az ellenforradalom elleni harc más területein, kemény kézzel rendet fogunk teremteni. Tűrhetetlen állapot, hogy amíg az egyik oldalon – az ellenforradalom által okozott károk miatt – nagyarányú takarékoskosságot követelünk meg és sokszor a legszükségesebb közérdekű kiadásokra sem jut pénz, és kevesebbet adunk, mint amennyi kellene a jogos igények kielégítésére, addig huligánok, bűnözők, ellenforradalmárok fosztogatják a közvagyon, sok százezres, milliós lopások, sikkasztások fordulnak elő, nem egy esetben az ellenőrzés hiánya miatt. A rendőrségnek, a bíróságnak a kormány intézkedései alapján a legszigorúbban fel kell lépni e jelenségek ellen, amely nem más, mint az ellenforradalom további garázdálkodása gazdasági életünkben.

A kormánynak az a véleménye: itt is, úgy mint a politikai életben fel lépő ellenforradalommal szemben, a népi hatalom *legszigorúbb törvényeit kell alkalmazni*, és a dolgozó tömegek segítségével le kell leplezni, meg kell semmisíteni ezt az élősdit réteget, amely visszaélésekkel, spekulációval, hamisításokkal *akar hasznot húzni*.

A népi vagyont azonban nemcsak a tolvajokkal, sikkasztókkal szemben kell megvédeni. Az üzemek, vállalatok, intézmények, a gazdasági vezetés, sokszor felsőbb államigazgatási szervek rossz, hanyag munkájukkal is megkárosítják az államot, szinte „hivatalosan”.

Nem tartják be a törvényeket, a kormány rendeleteit, túllépik a költségvetésben vagy a tervben előirányzott összegeket. *Több bért fizetnek ki gyakran teljesítmény nélkül*, csak azért, hogy saját népszerűségüket biztosítsák, „jó fiúk” maradjanak a politikailag elmaradottabb tömegek előtt.

A Beruházási Bank jelentéséből látjuk, hogy lényegesen többet költenek beruházásokra, mint ami elő volt irányozva – utólag persze mindenre van igazolás, alibi –, és ezek a túlköltekezések – tisztelet a kivételnek – sok esetben minisztériumi főtisztviselők, vállalati igazgatók, főkönyvelők, tanácselnökök szeme láttára történnek.

Akadnak, akik különböző hivatalos tárgyalásokon elfogadják ugyan a kormány előirányzatát, de a tárgyalóasztaltól felkelve abból indulnak ki, hogy ilyen vagy olyan módon mégiscsak fedezni lehet majd a többletkiadásokat, az állam végső soron mindent kifizet, mert a népi államnak nagy a zsebe, sok benne a pénz.

Az ilyenfajta, hivatalosnak látszó visszaélésekért, túlköltekezésekért még senkit sem vont az állam felelősségre. A hanyag gazdálkodásért, tervezésért, rossz kalkulációért még kevés vezetőt váltottunk le. Ennek a rossz szokásnak véget kell vetni, *mert nemcsak az árt a népi hatalomnak, aki izgat, agitál a munkás-paraszt hatalom, a szocializmus ellen*, hanem az is, aki ilyen szűkös gazdasági viszonyok között, nem tartja be a törvényeket, nem hajtja végre a kormány utasításait.

Azt is látnunk kell, hogy ma sem a kormány, sem az országgyűlés számára nem áll rendelkezésre olyan ellenőrző szerv, amely folyamatosan ellenőrizné az országgyűlés törvényeinek, a kormány rendeleteinek végrehajtását, időben felhívná a figyelmet a pazarlásra, a megmutatkozó fegyelmezetlenségre.

Őszintén megmondom, sokszor a sajtóból vagy ügyészégi vizsgálatokból, vagy a munkások bejelentéseiből vagyunk kénytelenek megtudni, hogy egyik vagy másik helyen mi történt. Pedig sok mindent meg lehetne előzni hatékonyabb ellenőrzéssel.

Mi annak idején létrehoztuk az Állami Ellenőrzési Minisztériumot. Ez a minisztérium, bár sokrétű ellenőrzést végzett, több tekintetben nem tudta teljesíteni feladatát. A kormány fontos kötelessége most, hogy az állami, gazdasági szervek működésének ellenőrzésére jobban figyeljen, mint az elmúlt hónapokban, *mert az ellenforradalom leverése után társadalmi életünkben előtérbe kerül a gazdálkodás, az építőmunka*. A kormány rendelkezésére kell állnia egy kis létszámú ellenőrző apparátusnak, amely hatékonyan működik közre a hibák felderítésében és megelőzésében. *De ez kevés*. Néhány ember nem tudja ezt a feladatot ellátni. Nekünk

– tisztelt országgyűlés – olyan ellenőrzési rendszert kell kiépítenünk, amelybe a munkások, parasztok, értelmiségiek ezreit tudjuk bevonni.

Ezért létre akarunk hozni egy a kormány mellett működő társadalmi jellegű ellenőrző szervezetet, amely az üzemek, vállalatok, gazdaságok tevékenységét nemcsak hivatalos állami, hanem társadalmi úton is ellenőrzi. Munkásokra, dolgozó parasztokra támaszkodva akarjuk ellenőrizni a vállalatok, intézmények, gazdasági szervezetek ezreinek munkáját.

Nekünk a fegyelem, a közerkölcs, a népi vagyon védelmére olyan közhangulatot kell kialakítani az országban, amely elítéli a népvagyon megkárosítóit, és amely tömegeket mozgat meg társadalmi úton az állami ellenőrzés segítésére. Elölük a kárt okozó nem tud elbújni, mert a népi hatalom ellenőrei, megbízottai ott vannak a helyszínen, vállalatokban, üzemekben, gazdaságokban, falvakban: a munkások és a parasztok, s nyomon követik a visszaélőket, leleplezik őket és átadják a törvényes szerveknek.

Tehát társadalmivá, demokratikussá kell tenni az ellenőrzést. Fokozottabban kell ellenőriztetni – a tömegek bevonásával – a vezetőket és a vezető szervek gazdálkodását. Egy ilyen demokratikus törvény megalkotására gondolunk, amikor fokozott harcot hirdetünk a gazdasági életünkben megmutatkozó visszaélésekkel, törvényteleniségekkel szemben. *Úgy gondolom, hasznos volna, ha az országgyűlés tagjai, a képviselő elvtársak is részt vennének ebben a munkában.*

Már előbb említettem, hogy az ellenforradalom egyik célja a párt, a kommunisták irányító, vezető szerepének megszüntetése volt állami, gazdasági, kulturális életünkben. „Ne ellenőrizze a párt a termelést” – ezt követelték a „forradalmi bizottságok” és munkástanácsok. Minden félreértés elkerülése végett, vagy azok számára, akik nem akarták, vagy nem akarják megérteni a proletárdiktatúra szerepét, szeretném kijelenteni, hogy mi, a párt központi vezetősége és a kormány, a kommunisták a párt ellenőrző tevékenységét nem szűkíteni, hanem szélesíteni akarjuk a társadalmi élet minden területén. A párt irányítása alól egyetlen gazdasági vagy állami szervet sem lehet kivonni.

Most sokan vannak kisebb-nagyobb vezető posztokon pártonkívüliek, vagy olyanok, akik régebben párttagok voltak, de nem léptek be az MSZMP-be. De ha kevesebb kommunista is van az állami gazdasági élet egyes területein, irányító, vezető szerepüket éppen úgy el kell látniuk helyileg, mint ahogy ellátja a központi vezetőség országosan.

Természetesen ez az ellenőrzés és irányítás nem durva beavatkozásokat, adminisztratív módszereket jelent, hanem pártszerű eszközökkel, a vezető

és a vezető szervezetekben dolgozó kommunisták beszámoltatásával, a párt, a kormány határozatait végrehajtásának megszervezésével kell megtörténnie. Minden pártszervezetnek, minden kommunistának meg kell értenie, hogy a gazdasági kérdések egyben politikai kérdések is és fordítva.

Nem lehet fenntartani az elért életszínvonalat jobb, gazdaságosabb termelés nélkül. A revizionisták azt hangoztatják, hogy a *párt úgymond csak politikai-elvi* kérdésekkel foglalkozhat, ne töltse idejét a gazdasági élet tanulmányozásával. Mi ezt az antileninista nézetet elvetjük. A 12 év története és számos szocialista ország tapasztalata bebizonyította, hogy az ország gazdasági problémáit csak a kommunisták áldozatkész munkájával, kezdeményezésével, együtt a párton kívüli tömegek, szakszervezetek támogatásával lehet megoldani. Éppen ezért állami, gazdasági életünkben a vezető hatalmi posztokra a népi hatalomhoz hű dolgozókat kell állítani és az ellenforradalmárokat le kell váltani.

A párt központi vezetőségének határozott véleménye, hogy a *párt tagjainak élen kell járniuk a termelésben*, a munkafegyelem megszilárdításában, az üzemi rend helyreállításában, a szocialista verseny szervezésében, és meg kell védeni, s mindenütt támogatni kell az újítókat, a kimagasló eredményeket elért munkásokat, élenjáró dolgozókat, akiket hónapokon át nyíltan gyaláztak és rágalmaztak a revizionisták, az ellenforradalmárok.

Társadalmi, politikai életünkben vezető helyet kell elfoglalniuk azoknak a szocializmus építésével egyetértő munkásoknak, műszaki értelmiségieknek, tudósoknak, kutatóknak az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt, akik az alkotásban, az építő munkában élen járnak. A párt központi vezetőségének és a kormánynak határozott véleménye, hogy nagyobb megbecsülést kell adni a szakembereknek társadalmi életünk minden területén.

Az Országos Tervhivatal elnökének jelentésében és a felszólalásokban is többször elhangzott, hogy hozzáfogtunk a hároméves népgazdasági terv kidolgozásához. Úgy hiszem, a tisztelt országgyűlés tagjai megértik, hogy hosszabb távú terv elkészítésével a kormány azért nem léphetett fel idáig, mert eddig az 1957. évi nehézségeink legyűrése, a termelés elindítása, mindenekelőtt a széntermelés fokozása, *a szétesett népgazdaság szervezetének megerősítése volt a legfontosabb feladatunk* azok mellett a politikai és a népi hatalom szempontjából fontos problémák mellett, amelyekről Kádár elvtárs legutóbb az országgyűlésben beszámolt.

A jövőben a kormány gazdaságpolitikájának kialakításában jobban akar és jobban is fog támaszkodni a szakemberekre, mint eddig. Ezért kértük fel máris a gazdasági élet különböző területein dolgozó műszaki és gazdasági szakembereket és tudósokat, hogy a különböző bizottságokban segítse-

nek a kormány gazdaságpolitikai programjának kidolgozásában. *A feladat megoldására a következő bizottságokat hoztuk létre: közgazdasági bizottság, az ipar szervezetének kialakításával foglalkozó bizottság, anyaggazdálkodási, mezőgazdasági, munkaügyi, pénzügyi, belkereskedelmi, külkereskedelmi, közlekedési és árbizottság, valamint az ipar struktúrájával foglalkozó bizottság.*

Több mint 200 műszaki, gazdasági szakember dolgozott az utóbbi hónapokban azon, hogy felfedjük a régi hibákat és kidolgozzuk az új teendőket.

Ezek a bizottságok most fejezik be munkájukat. Itt az országgyűlésben mondok köszönetet a kormány nevében a bizottságok vezetőinek és tagjainak odaadó közreműködésükért, hasznos javaslataikért.

Az ellenség azt híreszteli, hogy a kormány értelmiségellenes politikát folytat, nem kéri ki a szakemberek véleményét. Természetesen ez hazugság. Az igaz, hogy ugyanakkor, amikor az alkotó munkában való részvételre szólítottuk fel az értelmiséget, elítéltük egyes értelmiségi kategóriába tartozók magatartását, akik bűnösök az októberi eseményekben, és lényegében eszmeileg előkészítették a talajt az ellenforradalom nyílt támadására. Aaptalan rágalom, hogy a kormány értelmiségellenes politikát folytat. Nem egy politikai megnyilatkozása volt a kormánynak arra vonatkozóan, hogy számít az értelmiségre. A kormány az értelmiség anyagi helyzetén is segített, amit legjobban a bérek, fizetések felemelése mutat, amely lényegében minden alapvető értelmiségi kategóriát érintett.

Mi teljes megbecsüléssel vagyunk a néphez hű értelmiség iránt, mert tudjuk, hogy a szocializmust nem lehet alkotó értelmiség nélkül építeni. Most, amikor megvédtük a szocializmust hazánkban az imperialista támadástól, most, amikor gazdasági nehézségeink leküzdésére terveket dolgozunk ki, látja a magyar értelmiség, hogy igenis van perspektíva, van kibontakozás.

Míg az ellenforradalom a rombolás, a pusztítás, a rablás, a gyilkolás, a fosztogatás gyakorlatát akarta megvalósítani, addig a forradalmi munkás-paraszt kormány és a párt az újjászervezés pillanatától kezdve azon dolgozott, hogy létrehozza minden társadalmi réteg összefogását, azt a nemzeti egységet, amelyben a munkások, parasztok, értelmiségiek testvéri együttműködésükkel építik az új, szocialista Magyarországot.

GAZDASÁGUNK NÉHÁNY SZERVEZETI PROBLÉMÁJÁRÓL

Néhány képviselőtársam szavá tette a gazdasági mechanizmus kérdését, *amelynek igen jelentős szerepe van abban, hogy a gazdasági vezetés eredményesen dolgozzon. Úgy láttam, hogy gazdasági apparátusunk*

több-kevesebb hibával, de lényegében megállta helyét az elmúlt 12 évben. Ha a gazdaságpolitikánkban elő is fordultak jelentős hibák, ezekért első-sorban *mi, a párt és a kormány vezetői* vagyunk felelősek, nem pedig a végrehajtó apparátusban dolgozók.

Az ellenforradalom itt is gyökeres változást követelt: meg akarta szüntetni a minisztériumokat, iparigazgatóságokat, létre akarta hozni *a termelők tanácsát, a munkakamarákat* és más hasonló szervezeteket.

A pártnak és a kormánynak kezdettől fogva az volt a véleménye, hogy helyes volt szétzúzni az állítólagos „forradalmi bizottságok”-at, amelyek gyakorlatukat tekintve ellenforradalmiak, népellenesek voltak. Helyes volt megvédeni a régi államapparátust, a tanácsokat. Nem megszüntetni kell a régi állami gazdasági szervezeteket, hanem *ki kell javítani a munkájukban előforduló fogyatékosságokat.*

Tudjuk, hogy sok hiba van még nálunk a tervezésben, a vállalatok irányításában, csökkenteni kell a túlzott központosítást, új hatásköröket kell adni. Ezeket a hibákat is ki fogjuk javítani, de azt mindenki számára érthetően meg szeretnénk mondani, hogy *mi továbbra is a szocialista tervgazdálkodás* alapján állunk.

Minden ingadozás, eltérés a gazdasági vezetésnek ettől a rendszerétől fékezné előrehaladásunkat. Itt is, mint politikai és kulturális életünk számos területén – vagy talán jobban, mint másutt – burjánzik a revizionizmus, a szocialista állam gazdasági irányító szerepét csökkenteni akarják, éppúgy mint a párt irányító, vezető szerepét.

Mindez nem zárja ki, hogy nem tartunk szükségesnek ésszerű átszervezéseket, új irányítási formákat és módszereket, de a kormány nem adja ki a kezéből az ország gazdasági, pénzügyi vezetését. Továbbra is irányítjuk az elfogadott népgazdasági tervek alapján az ipari termelést, a kereskedelmet, a felvásárlást és így tovább.

Foglalkozni kívánok, ha röviden is, egy másik olyan közérdekű problémával, amely sokat foglalkoztatja a szülőket, az egyetemet, főiskolát végzett hallgatókat.

Köztudomású, hogy az egyetemet, főiskolát végzett hallgatók elhelyezése, munkába állítása évek óta komoly gond. Nem azért, mintha nálunk túl sok volna a kvalifikált szakember, hanem azért, mert évekkel ezelőtt az egyetemi, főiskolai oktatásba bevontak számát magasra terveztük és sok esetben nem a legfontosabb foglalkozási ágak számára képeztünk új munkaerőket. Ezért évről évre gondot okoz a végzett hallgatók munkába állítása. Az ellenforradalom által okozott anyagi károk még jobban megnehezítik az elhelyezést, s az állam kiadásainak csökkentése, mér-

séklése végett az állami hivatalokban is mintegy 20 ezerrel csökkentettük a létszámot.

Eleget tettünk az egyetemi és főiskolai ifjúság kívánságának : megszüntettük a kötelező szakmai gyakorlatot és a kötelező állami elhelyezés rendszerét. A fiatal szakemberek pályázat útján szabadon helyezkedhetnek el. Gazdasági életünket azonban jelenleg az jellemzi, hogy a *hivatali apparátusban nehezebb az elhelyezkedés*, s a közvetlen termelőmunkában is már nagyobb szakképzettséggel és gyakorlattal rendelkező munkavállalókat keresnek.

Ebben a helyzetben a kormány az adott lehetőségekhez képest segítségére sietett az egyetemet végzett fiataloknak. Átmeneti megoldásként az egyetemeken és főiskolákon végzők közül több ezer fiatal *szakember részére egyéves időtartamra, havi 1000 forintos fizetéssel* gyakornoki állásokat szervezünk úgy, hogy ennek létszám- és bérterhe nem érinti a vállalatokat.

Az így elhelyezett fiatalok, ha megfelelő tapasztalatot szereznek, egy év múlva a vállalat állományába kerülhetnek. Ezen állások szervezése ez évben kerekén *19 millió, teljes évre számítva mintegy 37 millió forint kiadást jelent az államnak.*

Az 1957-ben ipariskolát végzett 17 000 fiatal elhelyezkedését a Munkaügyi Minisztérium figyelemmel kíséri, jelenleg a vasipari tanulók egy részének elhelyezése még problémát okoz. A szakközépiskolát végzett 5000 fiatal mint szakmunkás helyezkedhet el.

A Munkaügyi Minisztérium olyan javaslaton dolgozik, amely szerint bizonyos adminisztratív és egyéb munkakörökbe a jövőben elsősorban érettségizett fiatalokat lehet felvenni.

Ezekkel az intézkedésekkel több ezer érettségiző fiatal elhelyezkedési problémáját akarjuk megoldani, ami annál is fontosabb, mert az egyetemekre és főiskolákra ez évben sem tudunk felvenni minden jelentkezőt.

A népgazdaság öröndetes talpraállása és várható további fejlődése fokozatosan lehetőséget nyújt arra, hogy mind több érettségizett fiatal helyezkedhessék el az ipari termelőmunkában, olyan szakmát sajátíthasson el, amely feltételezi és meg is követeli a középiskolában szerzett nagyobb tudást. Ezek a szakmák biztos megélhetést nyújtanak a fiataloknak, ugyanakkor ez a megoldás megfelel az ipari fejlődés, a népgazdaság érdekeinek is.

Szeretnék még röviden foglalkozni a mezőgazdaság néhány problémájával.

Az ellenforradalmi események és egész államunk, társadalmunk és gazdasági életünk megrázkódtatásai érthetően nem kerültek el a mezőgazdaságot, a dolgozó parasztságot sem. *A legsúlyosabb kár a termelőszövetkezeteket érte*, de az események az egyéni gazdálkodókra is hatottak. A kormány az ellenforradalom leverése után nyomban hozzálátott olyan intézkedések kidolgozásához, amelyek biztosítják a mezőgazdasági termelés fejlesztését, a termelőszövetkezetek megszilárdítását.

A párt Központi Bizottságának javaslatára a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány az elmúlt hónapokban számos, a mezőgazdaságot érintő intézkedést hozott az előző évek hibáinak kijavítására, a termelési kedv fokozására, a mezőgazdasági termelés fejlesztésére és belterjesebbé tételére. E célokat szolgálta a mezőgazdaságban például a beadási kötelezettség eltörlése, a vetési kényszer megszüntetése, az erőszakos termelőszövetkezeti szervezés és tagosítás hibáinak orvoslása, a föld adásvételének engedélyezése, földek bérbeadásának megkönnyítése, a mezőgazdasági termények és termékek árának – ezen belül a szerződéses termeltetési árak – rendezése.

A kormány intézkedéseket tett a termelőszövetkezetek termelési biztonságának helyreállítására, gazdálkodásuk megszilárdítására. *Bár az ellenforradalom súlyos károkat okozott az országnak, a párt és a kormány sok területen az elmúlt évinél nagyobb anyagi segítséget nyújtott a termelőszövetkezeteknek és az egyéni termelőknek, hogy termelésüket növelhessék.* Ez évben például mintegy 6200 vagonnal több műtrágyát, 1354 vagonnal több tavaszi árpát, zab- és kukorica-vetőmagot, 190 vagonnal több lucerna- és vörösheremagot, 470 000 darabbal több facsemetét és 1 millió darabbal több szőlőoltványt bocsátott a mezőgazdasági termelők rendelkezésére, mint az elmúlt évben.

A termelési kedv és a parasztság termelési biztonságának növekedése folytán kedvezően alakult az elmúlt hónapokban a mezőgazdasági termékek felvásárlása is. Ennek következtében a kormány biztosítani tudta az alapvető élelmiszerekből a zavartalan ellátást. Lemaradás a bor, baromfi és tojás felvásárlásában van, amelyet nem kis mértékben az e területen elburjánzott spekuláció okoz.

Az állam a városi lakosság ellátásához, valamint az exporthoz szükséges mezőgazdasági termékeket a jövőben is a termelők anyagi érdekeltségére alapozott szabad, illetve szerződéses árakon kívánja felvásárolni.

Emellett a termékek egy részét, így a kenyérgabona-szükségletet is, az állami gazdaságok termeléséből, természetbeni adó, cséplőrész és malmi vám útján fogja beszerezni.

A kormány a napokban rendezte a mezőgazdasági termények és termékek felvásárlási árait. A mezőgazdasági árrendszer előnyös a parasztságnak, mert minden szorgalmasan dolgozó ember a mezőgazdasági árrendszerben meghatározott árakon keresztül megtalálja számítását. Különös gondot fordított a kormány annak az aránytalanságnak a megváltoztatására, ami a vágómarha és a hizott sertés ára között az elmúlt években kialakult, mivel ez volt az egyik legnagyobb gátja szarvasmarha-állományunk minőségi javításának. Ezért a kormány csökkenti a hizott sertés termelői árát, és emeli a jó minőségű vágómarha árát.

A beadási kötelezettség eltörlése komoly anyagi előnyökhöz juttatta dolgozó parasztságunkat, mivel terményeit ezután szabadon s jóval magasabb áron értékesítheti. Ezért a kormány joggal elvárja, hogy dolgozó parasztságunk is minden erejét latba vesse annak érdekében, hogy a városi lakosságot maradéktalanul el tudjuk látni a szükséges élelmiszerekkel.

A Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány az elkövetkező években egyik legfontosabb feladatának tartja a lakosság jobb ellátása végett a mezőgazdasági termelés erőteljes fejlesztését. Ezért a párt és a kormány egy pillanatig sem mond le azokról az előnyökről, amelyeket a fejlett, jól dolgozó nagyüzemi gazdaságok nyújtanak a mezőgazdasági termelés fejlesztéséhez.

A párt és a kormány agrárpolitikája a szocialista átalakítás talajára épül. Szilárdan vallja, hogy a parasztság felemelkedésének útját az önkéntesség betartásával létrejött termelőszövetkezetekben találja meg. Ezért eddig is és a jövőben is megkülönböztetett anyagi támogatást nyújt a meglevő és az újonnan alakuló termelőszövetkezeteknek. E támogatások olyan jellegűek, amelyek a termelés fejlesztését szolgálják és a nagyüzemi gazdálkodás feltételeinek megteremtését célozzák.

Dolgozó parasztságunk az elmúlt hónapokban újból megmutatta, hogy kész népi demokratikus államunkat munkájával teljes mértékben támogatni.

Bebizonyították ezt nemcsak az ellenforradalmi események időszakában, de az utána következő tavaszi vetési és növényápolási munkák végzésével is. Mindezekért elismerés illeti a mezőgazdaság dolgozóit. Az egyénileg gazdálkodókat is, akik az események viharában is a termelőmunka folytatásával és árutermelésük növelésével gondoskodtak az ország mai és jövőbeli ellátásáról.

Elismerés illeti az állami gazdaságok és a gépállomások azon dolgozóit s a termelőségvetkezeti tagokat, akik a termelést minden fölé helyezték, és a súlyos támadások ellenére is védték és fenntartották a termelés folyamatosságát.

Elismeréssel kell szólni a mezőgazdasági szakemberekről is, akik nagy többségükben a zavartalan termelésért fáradoztak, olykor rendkívül nehéz viszonyok között, nemegyszer vállalva a súlyos következményeket is.

Szükségesnek tartom, hogy itt, az országgyűlés ülésén, az egész nép nyilvánossága előtt megemlékezzek politikai életünk jelentős eseményéről: május 27-én a Szovjetunió és a Magyar Népköztársaság képviselői egyezményt írtak alá Budapesten a szovjet csapatok magyarországi ideiglenes tartózkodásáról.

A szovjet csapatok az 1955. május 14-én Varsóban kötött barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződés alapján – amelyet 1955. május 25-én iktatott törvénybe a magyar országgyűlés – tartózkodtak és tartózkodnak továbbra is ideiglenesen Magyarország területén.

Ismeretes, hogy a Varsói Szerződés azért jött létre, mert több nyugati ország még 1949-ben létrehozta az Északatlanti Szövetséget, amelybe a későbbiek folyamán Görögországot és Törökországot, valamint Nyugat-Németországot is bekapcsolták. Számtalan tény bizonyítja, hogy az Északatlanti Szövetség az imperialisták számára az új világháború előkészítésének közvetlen eszköze, az amerikai imperialisták ezt a blokkot világuralmi törekvéseik szolgálatában használják fel. Az Északatlanti Szövetség agresszív jellegű, ez a tény a szocialista országokat fokozottabb védelemre készítette. A szocialista országok megkötötték a Varsói Szerződést, amely – szemben az Északatlanti Szövetséggel – kizárólag védelmi jellegű. Ezt bizonyítja az is, hogy nyitva hagyta kapuit minden olyan ország belépése előtt, amely Európa kollektív biztonságát kívánja szolgálni. A Varsói Szerződésben részt vevő országok nem tűzték ki célul más országok megtámadását, katonai bázisok kiépítését. A szerződés kimondja, hogy a részt vevő országok bármelyikének megtámadását úgy tekintik, mintha a támadás a szerződést aláíró valamennyi országot érintené. Ez meghátrálásra kényszeríti az imperialistákat, védőpajzsot jelent a szerződésben részt vevő országok, így hazánk számára is.

Nem véletlen tehát, hogy az ellenforradalmi erők egyik fő jelszava az volt, hogy Magyarország lépjen ki a Varsói Szerződésből. Amikor az áruló Nagy Imre jogellenesen, az országgyűlést megkerülve, felmondta a Varsói Szerződést, ez azt jelentette, hogy Magyarországot

kiszakítják a szocialista táborból, hazánk egy harmadik világháború tűzfészkévé válik.

A szovjet hadsereg híven teljesítette a Varsói Szerződésből adódó kötelezettségét. A magyar hazafiakkal együtt leverte a fegyveres ellenforradalmat, *nem engedte*, hogy a tőkésék és a földesurak visszarakják a jármót a magyar népre, *nem engedte*, hogy a véres ellenforradalmi terror legyilkolja a legjobb hazafiak ezreit.

A május 27-én aláírt egyezmény kimondja: mindkét ország kormányát az az elhatározás vezeti, hogy minden erejükkel megvédjék Európa és az egész világ békéjét és biztonságát. Az egyezmény részletei Tisztelt Képviselőtársaim előtt ismereteseek. Mégis ki akarom emelni az egyezmény első cikkelyét, amely *kimondja, hogy a szovjet csapatok ideiglenes tartózkodása* a Magyar Népköztársaság területén semmiképpen sem érinti a magyar állam szuverenitását, a szovjet csapatok nem avatkoznak a Magyar Népköztársaság belügyeibe.

Az imperialisták szolgálatában álló rádióállomások és lapok a legkülönbözőbb formában kommentálták az egyezményt. Ugyanakkor azonban mélységesen hallgattak arról, hogy *amerikai* csapatok állomásoznak több nyugat-európai országban, s arról is, hogy az amerikai imperialisták háborús céljaiknak megfelelően haditámaszpontokat létesítettek messze az Egyesült Államoktól a Szovjetunió és a szocialista tábor más országai határainak közelében. *Ezek az idegenben állomásozó csapatok és támaszpontok támadó, agresszív célokat szolgálnak.* Ez a körülmény kötelezően írja elő a népért és a nép jövőjéért felelősséget érző vezetők számára, hogy a magyar nép, az ország biztonságának érdekében keressék a védekezés legcélravezetőbb módszerét.

Az ellenforradalom ENSZ-csapatokat hívott és várt Magyarországra. Népünk még emlékszik arra, hogy *az ENSZ zászlaja alatt milyen tevékenységet fejtettek ki az ENSZ-csapatok, amikor Koreában az imperialista mesterkedések kirobbantották a háborút.*

A hazánkban ideiglenesen tartózkodó szovjet csapatok egy szocialista nagyhatalom csapatai, világosan következik ebből, hogy a szocializmus érdekeit, *tehát a dolgozó nép érdekeit segítik védelmezni egy esetleges olyan újabb támadással szemben*, amelynek célja a dolgozó nép leigázása, a tőkés uralom visszaállítása. A tőkésországok idegenben állomásozó csapatai imperialista hatalom csapatai, világos tehát, hogy ezek funkciója: a kizsákmányolók, a monopoltőkésék érdekeinek védelmezése. Azt hiszem elegendő, ha csak röviden utalok a legutóbbi néhány hét eseményei közül a jordániai amerikai mesterkedésekre, s ezzel kapcsolatban az amerikai flotta tüntető felvonulására a Földközi-tengeren.

Jóhiszemű emberek körében is felvetődik a kérdés: mit jelent az ideiglenes tartózkodás? Meddig maradnak a szovjet csapatok Magyarországon? Annak idején, amikor az amerikaiak csapatokat küldtek Angliába, az angol alsóházban feltették a kérdést: meddig maradnak az amerikai csapatok Angliában? Az akkori angol miniszterelnök, Churchill erre így válaszolt: ameddig a béke és a biztonság ezt megköveteli. Mi is válaszolhatnánk így, de mi precízebb terminust is tudunk mondani. A szovjet csapatok addig maradnak Magyarországon, amíg az agresszív céllal más országok területén elhelyezett amerikai csapatokat vissza nem vonják az Egyesült Államok területére. Úgy vélem, egyetértenelek velem Tisztelt Képviselőtársaim abban, hogy ezek után a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának időpontja nem a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányon, hanem sokkal inkább az imperialistákon, az Egyesült Államok kormányán múlik.

Tisztelt Országgyűlés! A felszólalók, képviselőtársaim egyetértettek az előterjesztett 1957. évi népgazdasági tervvel és a költségvetéssel; néhány tételben javasoltak módosítást.

Legtöbben elismerték a terv, a költségvetés realitását. A kormánynak is az a véleménye, hogy az előterjesztett terv számos iparágban, de a mezőgazdaságban is túlteljesíthető. A költségvetési előirányzatok pedig, ha szűkösen is, fedezik a legfontosabb kiadásokat.

Sok nehéz feladatot kell természetesen még megoldani ebben az évben. De bízunk munkásosztályunk, parasztságunk, értelmiségünk munkaszeretetében, alkotókészségében, és meggyőződésünk, hogy még ebben az évben az ellenforradalom által okozott károk nagy részét helyre tudjuk állítani, és elkészíthetjük hároméves népgazdasági tervünket.

BESZÉD BÉKÉSCSABÁN

AZ ALKOTMÁNY ÜNNEPE ALKALMÁBÓL

1958. AUGUSZTUS 20.

Megköszönöm szíves üdvözetüket, és engedjék meg, hogy én is átadjam a gyűlés résztvevőinek, a megye dolgozó parasztjainak, munkásainak, értelmiségieinek a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány és személyesen Kádár János elvtárs üdvözetét.

Ma szerte az országban mindenütt alkotmányunk születését, népünk kivívott szabadságát, szocialista vívmányait, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségét ünnepeljük.

A párt Központi Bizottsága, a kormány tagjai ezen a napon száz- és százazrek előtt ismertetik pártunknak, kormányunknak dolgozó népünk további felemelkedésével, a szocializmus építésével kapcsolatos politikai, gazdasági céljait; vagyis a vezetők tájékoztatják népünket az ország ügyeiről, de ezek a találkozók más szempontból is hasznosak. Hasznosak azért is, mert a vezetők a társadalom minden rétegével találkoznak, megismerik a dolgozók nézeteit, tanácsait, bírálatát, tanulnak a tömegektől, és ezúton erősödik az egyetértés az ország vezető ereje: a párt és a dolgozó tömegek között. A „több szem többet lát” közmondás a politikában is érvényes.

Augusztus 20-a jelképesen az új kenyér, a munkás-paraszt találkozó, a két nagy dolgozó osztály barátságának, testvéri szövetségének ünnepe is. A munkásosztály a történelem során mindig a dolgozó parasztság oldalán állt a földesurak elleni harcban éppen úgy, mint a felszabadulás után a földosztásnál, a kiosztott föld megvédésénél. Most is a dolgozó parasztság oldalán áll a szocialista falu megteremtésében.

Népi demokráciánk alkotmányának megszületése nagy ünnep. Az úri Magyarország uralkodó körei sokszor szavaltak az ezeréves alkotmányról. De ebből csak az ezeréves elnyomatás volt az igaz. Az ő alkotmányuk a népelnyomás alkotmánya volt, a kiváltságosok, az urak alkotmánya. Ez jogokat csak az úgynevezett történelmi osztálynak, az uralkodó osztálynak adott.

A mi alkotmányunk az egész dolgozó nép törvénye, alkotmánya. Benne kifejezésre jut mindaz, amiért a magyar nép legjobb fiai évszázadokon át harcoltak. Alkotmányunk kimondja, hogy országunkban minden hatalom a dolgozó népé. A föld azé, aki megműveli. A gyárak, a bányák, a bankok a nép tulajdonába mentek át. A magyar állam népköztársaság. Nemcsak nevében, hanem lényegében is igazi népi hatalom, amelyben munkások, parasztok, értelmiségiek százezer-számra vesznek részt a közügyek intézésében, a hatalom gyakorlásában.

*

Amikor erre a nagygyűlésre készültem, eszembe jutott, vajon miért is hívják ezt a megyét Békés megyének? Hiszen e megye népének sok évszázados történelme tele volt viharos harcokkal, népfelkelésekkel, aratósztrájkokkal, az elnyomás elleni sokféle bátor kiállással. S a megyét nevével ellentétben a szomszédos Csongrád megyével együtt „Viharsaroknak” hívják. Békés megye mindenkor a magyar parasztmozgalom, a haladás, a jobbágyfelszabadítás, a földosztó mozgalom központja volt. E vidék népét a Várkonyi István vezette agrárszocialista mozgalom, az Achim András által vezetett szegényparaszti megmozdulások tették híressé. Nem véletlen, hogy a dicsőséges Magyar Tanácsköztársaság megteremtésében ugyancsak élen jártak a megye dolgozói. Horthyék pedig itt a Viharsarokban is ezrével börtönözték be, szakították szét családjuktól a legharcosabb munkásokat és parasztokat. És ez sem volt véletlen. A Horthy-fasiszta rendszerben Békés megye szántóterületének közel 42 százalékát a földesurak tartották kezükben, 60 ezer Békés megyei szegényparasztnak együttesen nem volt annyi földje, mint a megye 55 leggazdagabb földbirtokos családjának. A megye viszonyaira jellemző az a hír, amit a *Békés megyei Hírlap* 1929. februári száma közölt. Az akkori ingyenes szénosztásnál ötezer nyomorgó szegény tolakodott. Ugyancsak ez a lap írta, hogy 5 pengő miatt öngyilkos lett egy kétegyházi lány. Itt Békéscsabán évről évre sok ezer volt a munkanélküliek, az inségesek száma. A gyermekek nagy tömege élt népkonyhán, a felnőttek jelentős része dolgozott inségmunkásként. A legtöbb szegény szülő gyermekeit már 8–10 éves korban kénytelen volt munkába állítani. A *Friss Újság* 1938. májusi számában olvasható, hogy a Gyulán vizsgálatot tartó orvos 2173 gyerek közül csak 347-et talált egészségesnek, a többi mind fertőzött és beteg volt. Nagyjából hasonló volt a gyermekek, a fiatalok helyzete az ország többi részében is. Itt a nagygyűlésen bizo-

nyára sokan vannak középkorú és idősebb emberek, akik még jól emlékeznek ezekre az évekre.

1956 októberében, az imperialisták által szított ellenforradalom idején a világ minden tájáról újra Magyarországra készülődtek az egykori uralkodó osztály dicstelen tagjai. A bukott hadvezérek, világgá futott földbirtokosok, politikusok, akik kétszer sodorták világháborúba Magyarországot, akik sok százezer magyar állampolgár haláláért, hazánk kifosztásáért felelősek. Ezek az urak Nagy Ferenc és Ottó herceg vezetésével nem azért készülődtek haza, mert veszélyben látták a népi demokrácia vívmányait, népünk alkotmányát, a földreformot, az államosított gyárat, a bankokat, hanem ellenkezőleg, éppen azért, hogy imperialista segítséggel megsemmisítsék népi államunkat. Azért igyekeztek vissza Magyarországra, hogy hazánkat kiszakítsák a szocialista táborból, összezúzzák alkotmányunkat, megfosszák népünket szabadságától, elvegyék a paraszttól a földet, a munkástól a gyárat, és újra ráerőszakolják az országra a letűnt úri osztály népelnyomó uralmát. Mindszenty ezt november 3-án este világosan megmondta rádiónyilatkozatában. Nagy Imre és hazaáruló társai ehhez a népellenes összeesküvéshez adták oda magukat.

Kedves elvtársak! A felszabaduláskor a népi demokrácia súlyos örökséget vett át. A tőkés Magyarország termelési viszonyai elmaradottak voltak, a mezőgazdaságot sok tekintetben a feudalizmus jellemezte. A magyar ipart lényegében 50 család tartotta kezében, az ipari részvények 25 százaléka külföldi tőkéké volt. A hatalmas földbirtokokon cseléd-sorban, napszámosként éltek a falusi milliók. Hazánkat itthon is és külföldön is a 3 millió koldus országának nevezték.

Egymást érték a gazdasági válságok, amelyek legtöbb esetben a termelés csökkentését vonták maguk után. Növekedett a munkanélküliek száma, rosszabbodott a munkásság helyzete. Az agrárválság következtében a parasztság széles rétegei is elszegényedtek, eladósodtak. A 30-as években a paraszti portákon mindennaposak voltak az árverések. Ugyanakkor az uralkodó osztály kirekesztette a dolgozókat állampolgári jogaik gyakorlásából. 1939-ben például az összlakosság 30,4 százalékának volt csak választójoga. Különböző mesterkedésekkel, korlátozásokkal a lakosság jelentős részét fosztották meg jogaiktól. A Budapest környéki munkáslakta választókerületekben több mint 31 ezer szavazat kellett egy képviselő megválasztásához, míg Kecskeméten 8500 szavazóra jutott egy képviselő, Békéscsabán 21 ezer választónak volt egy képviselője,

ezzel szemben nem messze innen, a kiszombori választókerületben csak 1108 szavazó kellett egy képviselő megválasztásához.

A népi hatalom a lakosság 67,5 százalékának, tehát lényegében a felnőtt lakosság egészének biztosítja a választójogot.

Alkotmányunk meghatározza, hogy a Magyar Népköztársaság a munkások és dolgozó parasztok állama, a Magyar Népköztársaságban minden hatalom a dolgozó népé, a város és a falu dolgozói választott és a népnek felelős küldöttek útján gyakorolják hatalmukat. E nagygyűlés résztvevői mindnyájan jól tudják, hogy alkotmányunknak ez a része is a legteljesebb valóság. Az országgyűlésben, a kormányban, a tanácsokban a munkásosztály, a dolgozó parasztság, a haladó értelmiség képviselői vezetik az országot.

A régi cselédemberek, a városi proletárok közül most sokan tanácsfunkcionáriusok, üzemi, vállalati igazgatók, akik mint a munkás-paraszt állam vezetői kisebb-nagyobb beosztásban azért dolgoznak, hogy soha többé ne térjen vissza a múlt, de annál szebb legyen a szocialista jövő.

Nem véletlenül idéztem fel népünk történelmének sötét emlékeit. Úgy vélem, a történelemből fiatalok, öregek egyaránt sokat tanulhatnak. És vissza kell emlékeznünk a múltra, mert sokan vannak, akik könnyen felejtenek. Különösen a fiatalok között akadnak, akik azt hiszik, hogy mindig úgy élt a nép, mint ma. Nekünk meg kell becsülnünk nagyapáink, apáink harcait, küzdelmeit. Mindig emlékeznünk kell népünk hajdani elnyomatására. Tanulnunk kell a történelemből. Így tudjuk igazán megbecsülni a jelent, így tudjuk igazán értékelni számottevő, szép eredményeinket, és nem utolsósorban így értjük meg igazán a jövő nagyszerű céljait.

GAZDASÁGI HELYZETÜNKRŐL

Országunk belpolitikai és gazdasági helyzetét most a békés alkotómunka jellemzi, sikerrel felszámoltuk az ellenforradalom politikai és gazdasági kártevésének jelentős részét. Mind jobban kibontakozik, erősödik a nemzeti egység. A Hazafias Népfront, amely a párton kívüli tömegeket tömöríti szocialista hazánk építésére, függetlenségének megvédésére, mind jobban kiterjedélyesedik, erősödik és fontos tényezője egész politikai életünknek. Széles körű nevelő, felvilágosító munkát végez, százazreket kapcsol be a közügyek intézésébe.

Az élet tehát rendes medrében halad. A hazánkba látogató külföldiek

közül sokan csodálkozva is teszik fel a kérdést: hogyan lehetett az országot ilyen rövid idő alatt talpra állítani?

Mi a titka a rend gyors helyreállításának, a békés alkotómunka előfeltételei biztosításának? A dolgozó tömegeket váratlanul érték az ellenforradalmi események. De amikor a párt, a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány fellépett a népi hatalom 13 éve alatt elért szocialista vívmányainak megvédéséért, az ellenforradalom szétverésére, a Nagy Imre-féle árulók megsemmisítésére, nemcsak a munkásosztály, hanem a dolgozó parasztság is aktívan támogatta ezt a harcot. Így az élet minden területén gyorsan helyreállt a rend. Ez azt is bizonyítja, hogy a becsületes dolgozók nem értettek egyet az ellenforradalom demagógiájával, elítélték az árulókat, akik becsapták, félrevezették a dolgozók egy részét. Voltak, akiket októberben-novemberben megzavart az ellenforradalom, s bár a népi hatalom ellen nem vétettek, de megtévesztette őket az ellenforradalmárok demagógiája, és sztrájkokban, tüntetéseken vettek részt. Ma már ezek közül is sokan kijózanodtak, és a valóságnak megfelelően látják a helyzetet. Nyugodtan elmondhatjuk 23 hónappal az ellenforradalmi események után, hogy a dolgozók sokat tanultak a történelemből: megnövekedett a népi hatalomért érzett felelősségük.

Kedves elvtársak! Az országgyűlés nemrég tárgyalta új, hároméves népgazdasági tervünket. Ebben a tervben reális, megvalósítható célokat tűztünk magunk elé. A népgazdaság minden ágában bővítjük, gazdaságosabbá tesszük a termelést, mert ez az egyedüli útja az életszínvonal megtartásának, fokozatos növelésének.

Hároméves tervünkben felszámoljuk az ellenforradalom kártevéseit, javítunk az ipar szerkezetén, a szövetkező parasztságot pedig új gépekkel, gazdasági felszerelésekkel, több építőanyaggal támogatjuk.

A magyar társadalomnak, mindenekelőtt a dolgozó parasztságnak érdeke, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezésében gyorsabban haladjunk előre, mert az ország lakosságának több kenyeret, húst, vaját, zsírt, gyümölcsöt, bort kell adni.

Ez év végétől – a terv céljainak megfelelően – nemzetközi fizetési mérlegünket is egyensúlyba hozzuk. Ipari termelésünket – mint ismeretes – 3 év alatt 22 százalékkal, a mezőgazdasági termelést pedig 12–13 százalékkal kívánjuk növelni.

A nemzeti jövedelem emelésének legszilárdabb alapja továbbra is az ipari termelés növelése marad. Éppen ezért az ország erőforrásaihoz mértén folytatjuk az ipar és elsősorban a nehézipar fejlesztését. Ugyanakkor arra törekszünk, hogy a feldolgozó iparágakban, különösen a gépiparban, a lehetőségekhez mértén minél gyorsabban következzen be

szerkezeti átalakulás. A hároméves terv megvalósítása nyomán kialakuló iparági arányok sokkal jobban elősegítik majd a mezőgazdaság fejlődését, gépekkel, műtrágyával, növényvédő szerekkel, építőanyagokkal való ellátását.

A termelés bővítéséhez, az életszínvonal emeléséhez azonban nagyobb ütemben kell növelni országunk villamosenergia-termelését. Három év alatt például a villamosenergia-termelés 40 százalékkal növekszik, ennek segítségével 220 községet villamosítunk.

Terveink megvalósításában jól haladunk. Az ipari munkások, mérnökök, műszaki dolgozók jó munkáját dicséri, hogy az idei első félévi tervet 2,9 százalékkal túlteljesítettük. Ez lehetővé tette, hogy a lakosság áruellátását tovább javítsuk. Itt Békéscsabán is – amint látom – van minden az üzletekben: ruha, cipő, élelmiszer, szerszám, kerékpár. Ősszel több mosógépet, több háztartási gépet adunk az asszonyoknak, ezzel is meg akarjuk könnyíteni munkájukat.

Az ipari terv túlteljesítése tette lehetővé, hogy a kormány 1,8 milliárd forinttal megemelje az évi beruházási tervet. Tovább növeljük az export mennyiségét is.

A tervtúlteljesítés, a takarékosabb gazdálkodás jótékonyan hat majd az életszínvonalra is. Ez a jól dolgozó vállalatoknál a nyereségrészesedés növekedésében mutatkozik meg. Már az elmúlt évben 850 millió forint nyereségrészesedést fizettünk ki, több mint egymillió kétszázezer dolgozónak, az összes dolgozók 85 százalékának. Ez évben, ha a tervet a szükségletnek megfelelő cikkekből túlteljesítjük, ha takarékoskodunk az anyag- és munkaerő-ráfordítással, akkor a nyereség-visszatérítés minden bizonnyal emelkedni fog.

Ezzel kapcsolatban szólni kívánok az ország pénzügyi helyzetéről. Az év első 6 hónapjában az állami költségvetés bevételei több mint 3 milliárd forinttal haladták meg a kiadásokat.

A párt politikája, a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány iránti bizalmat, a forint szilárdságát mutatja a lakosság takarékbetét-állományának alakulása. Ez év eleje óta 770 millió forinttal emelkedtek a takarékbetétek, és összegük ma már kétszerese az ellenforradalom előtti legmagasabb állománynak.

A falusi és a városi adófizetők többsége becsületesen eleget tesz állampolgári kötelezettségének.

A mezőgazdaság fejlesztésének fontosságával Dobi elvtárs elég részletesen foglalkozott, úgyhogy én csak röviden érintenék egy-két problémát.

Nekünk olyan gazdaságpolitikát kell folytatnunk, amely megteremti az előfeltételeit annak, hogy az ország élelmiszer-, elsősorban kenyér-

ellátása, jó és rossz időjárás esetén egyaránt biztosítva legyen. Mezőgazdasági termelésünk nem tartott lépést a lakosság számának növekedésével, az életszínvonal emelkedésével, valamint az ipar mezőgazdasági nyersanyagok iránti szükségletének növekedésével. A feladat tehát az, hogy ugyanazon a földterületen többet termeljünk, vagyis a földet belterjesebben műveljük meg. Meg kell változtatni a mezőgazdasági termelés szerkezetét, mert az életszínvonal emelkedése, valamint a mezőgazdasági nyersanyagokat feldolgozó ipar fejlődése megváltoztatta a szükségleteket. Több állati termékre, húsrá, zsírra, tejre, tojásra, gyümölcsre, zöldségre, különféle ipari növényekre van szükség. A mezőgazdasági termelés szerkezetváltozását tükrözi már – ha szerény keretek között is – ez a hároméves terv.

A műtrágyaellátás javítása nagymértékben segíti majd a belterjes gazdálkodást. Egy mázsa pétisó felhasználása kataszteri holdanként 1–1,5 mázsával több gabonatermést eredményezhet. (A Horthy-Magyarországon egy kataszteri hold szántóföldön csak mintegy 3 kilogramm pétisót használtak fel.) Nagy mennyiségű nitrogénműtrágyát hozunk be külföldről is. A Péti Nitrogénművek ma már 90 ezer tonna pétisót termel, háromszor annyit, mint a háború előtt. 1957-ben már 243 ezer tonna nitrogénműtrágyát használtunk fel, de úgy gondoljuk, hogy a magyar mezőgazdaság fejlesztéséhez a hazai műtrágyatermelést növelni kell.

Örömmel közölhetem, hogy a kazincbarcikai nitrogénműtrágya-gyár, amelynek megépítésére több mint 800 millió forintot fordítottunk, megkezdte a termelést. Célunk, hogy 1965-ben a háború előtti 3 kilogramm műtrágyával szemben 70 kilogramm nitrogénműtrágyát használjunk fel kataszteri holdanként.

A párt, a kormány most különös gondot fordít a műtrágyaellátásra, mert az ország kenyérellátásának végleges megoldása, a mezőgazdaság szocialista átszervezése mellett, ezen is múlik.

Szeretnék néhány szót szólni a felvásárlásról. A Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány – mint az köztudott – eltörölte a begyűjtést. A városi lakosság ételmisszer-ellátását állami felvásárlással oldjuk meg, azaz a termelők termékeiket szabadon értékesíthetik. Az árak kialakításánál arra törekedtünk, hogy helyes arányok legyenek a munkásság és a parasztság jövedelme között, ugyanakkor növeljük a parasztság termelési kedvét.

Keményen felléptünk a falunak is és a városnak is egyaránt kárt okozó spekuláció ellen. Az eltelt másfél év tapasztalatai igazolták, hogy az új felvásárlási rendszer bevált. A városok ételmisszer-ellátása – bár még

kisebb-nagyobb hiányosságok akadnak – jobb, mint az ellenforradalom előtti bármelyik időszakban.

A múlt évi jó termés, a felvásárlás és bizonyos mennyiségű gabona behozatala lehetővé tette, hogy az idei aratás előtt az állam több havi készlettel rendelkezék.

Az idei gabonafelvásárlás országos méretekben jól halad, és a paraszt-ság eleget tesz adógabona-átadási kötelezettségének is. Békés megye jól teljesíti kenyér- és takarmánygabona-felvásárlási tervét és megfelelően halad a sertés- és a vágómarha-felvásárlás is.

CÉLUNK

A MEZŐGAZDASÁG SZOCIALISTA ÁTALAKÍTÁSA

A mezőgazdaság belterjesebbé tételével kapcsolatosan a hároméves tervből sok adatot lehetne még idézni. A belterjes gazdálkodás csak a szocialista mezőgazdasági nagyüzemben valósítható meg. A belterjes mezőgazdasági termelés fokozott szakértelmet, komoly beruházást, gépbeszerzést kíván, új épületek létesítését követeli meg. Mindez gazdaságosan csakis nagyüzemi keretek között lehetséges.

Tudjuk, sok középparaszt fejében megfordult már az a gondolat, hogy talán mégis jó lenne gazdatársaival együtt szövetkezetbe tömörülni, hiszen nincsen olyan nap, hogy új termelőszövetkezetek alakulásáról ne hallanának az egyik vagy másik járásban.

Köztudomású, hogy negyedmilliónál több dolgozó paraszt több mint másfél millió kataszteri holdon szövetkezetben gazdálkodik, és nyílt titok, hogy évről évre magasabb termés hozamokat érnek el, jobban gazdálkodnak, gazdagodnak.

Sokukat még visszatartja a döntő elhatározástól a régi megszokás, az apák, a nagyapák gazdálkodási módja. Még nem tudják a közös munkát elképzelni. Megértjük ezt a töprengést. Sokan azt mondják, hogy „a magam ura vagyok, független vagyok, azt csinállok, amit akarok”. Hát ez nem éppen így van, de ilyen gondolkodású emberek is akadnak.

Vannak olyanok is, akik már magukban elhatározták, hogy belépnek, de még visszatartja őket a család, a feleség. De van olyan feleség is, aki a sok munka, a család, nem utolsósorban az öregséggel járó gondok miatt már olyan elhatározásra jutott, hogy mégis jó lenne belépni, de ezt még nem meri megmondani az urának.

A parasztemberek most sokat gondolkodnak, de a legtöbben már

látják, hogy saját maguk, családjuk jövőjét jobban biztosítja a termelőszövetkezet. Sokan azt is látják, hogy a kisparaszti gazdaságokban alacsonyabb a termés színvonala, drágán termelnek, hajnaltól, késő estig kell dolgozni. A magyar paraszt politikus ember, látja, hogy az egész világon a nagyobb gazdaságoké a jövő. A tőkésországokban ez úgy történik, hogy a kisáru-termelő parasztokat tönkreteszik a földbirtokosok, nálunk a szocializmusban a parasztok önkéntes szövetkezése útján alakul ki a nagyüzem. Ebben alkalmazhatjuk a nagy gépeket, kulturáltabban gazdálkodhatunk, nagyüzemi állattenyésztést alakíthatunk ki, és az egész mezőgazdaságot belterjessé tehetjük.

Miért beszélek különösebb hangsúllyal a középparasztságról? Nem azért, mintha a kisföldű parasztokról megfeledkeznék. Nem azért, mintha a párt, a kormány megváltoztatta volna a politikáját. Továbbra is támogatjuk az egyéni parasztokat, továbbra is az önkéntesség alapján kívánjuk növelni a termelőszövetkezetek létszámát. De az élet, a fejlődés, az ország érdeke megkívánja, hogy a régi hibák elkövetése nélkül gyorsabban menjünk előre.

Igenis agitálni kell a termelőszövetkezetek mellett, komoly felvilágosító, szervező munkát kell végezni mindenkinek, aki jobb életet akar, legyen az munkás, paraszt vagy értelmiségi. Közös érdek, hogy a mezőgazdaságban is, éppen úgy, mint az iparban, szocialista nagyüzemi gazdálkodás folyjék, mert a föld elaprózottsága, az alacsony termelési színvonal fejlődésünk gátjává válik.

Ne gondolja senki, hogy csak a mezőgazdaságban vannak ilyen problémák. Az iparban például új gyártmányokat vezetünk be. Olyan gyárakban, ahol 50–60 éve gőzmozdonyokat gyártottak, most kissé szorongó szívvel nézik, hogy a régi gépet kiszorítja az új. De mit csináljunk? A régi elavult, nem felel meg már a mai követelményeknek, külföldön nem tudjuk eladni, át kell tehát szerveznünk a régi gyárakat, és meg kell tanulnunk új módon dolgozni. A munkásosztály mint mindig, most is megérti az idők szavát. Ezért javasoljuk a dolgozó parasztoknak és a középparasztoknak is, hogy barátkozzanak meg a szövetkezés gondolatával, lépjenek bátran az új útra. Ez az út biztos út, a szocialista országokban már száz- és százmillió dolgozó paraszt lépett rá. Ezekben az országokban napról napra nő a termelés, emelkedik a lakosság, köztük a dolgozó parasztok életszínvonala is.

A mi középparasztaink kiváló szakemberek, értenek a gazdálkodáshoz. Ha a szövetkezetbe lépnek, szaktudásuk, munkaszeretetük lehetővé teszi, hogy a munka jobb legyen, ne kövessenek el az egyes szövetkezetekben olyan hibákat, amelyeket ma még tapasztalunk.

A szövetkezetek vezetőinek nem szégyen tanulni a középparasztoktól, elfogadni a jó gazdák tanácsait. Sok esetben előfordul, hogy a dolgozó paraszt még nem határozta el magát arra, hogy családjával együtt belépjen a termelőszövetkezetbe, de odáig már eljutott, hogy észreveszi a szövetkezet hibáit, és azt is tudja, miként kellene azokat kijavítani.

A szövetkezetek tagjainak barátkozniuk kell az egyéni parasztokkal, a középparasztsággal. Tanulniuk kell egymástól. De a középparasztok is járjanak el a szövetkezetekbe. Nézzék meg, hogyan dolgoznak ott, és mondjanak bátran véleményt, adjanak tanácsot. A termelőszövetkezeti tagok pedig segítsék a középparasztokat, hogy ők is minél hamarabb a szocialista útra léphessenek, mert a termelőszövetkezet a középparasztok számára is könnyebb, nyugodtabb, biztonságosabb, kulturáltabb, boldogabb jövőt jelent.

A KULTÚRA KÖZKINCCSÉ VÁLT

Kedves elvtársak! Alkotmányunk 48. §-a kimondja a dolgozók művelődéshez való jogát. A kulturális élet egyike azoknak a területeknek, amelyekre népi demokráciánk a legbüszkébben tekinthet.

A tőkés Magyarországon a munkások, parasztok gyermekei csak igen kis számban, alig 4 százalékban juthattak a középiskolákba. Ma kivétel nélkül minden gyerek kötelezően elvégzi az általános iskola 8 osztályát, amely megfelel a régi középiskola 4 osztályának. A mai középiskolákban két és félszer annyi gyermek tanul, mint a Horthy-Magyarországon. Erre az eredményre nagyon büszkéek lehetünk. 1937-ben 26 ezer pedagógus tanított az elemi iskolákban, ma 53 600 pedagógus tanít az általános iskolákban. Az óvodai intézményekben 1938-ban 638 óvónő látta el a gyerekek nevelését és felügyeletét, ma 7170.

Pártunk és kormányunk mindent elkövet, hogy kielégítse népünk nagy tudásszomját, megteremtse a lehetőségeket a még szélesebb körű műveltség kialakításához. Az országgyűlés a közelmúltban határozta el 3500 új iskolai tanterem építését. A minisztertanács a napokban tárgyalta a tanító- és óvónőképzés átszervezéséről. Ebben az évben kísérletképpen sok középiskolában megkezdődik a politechnikai oktatás.

A párt Központi Bizottsága és a kormány nagyra becsüli az ifjúságot nevelő, áldozatos munkát végző pedagógusokat. E megbecsülés egyik jele volt az a jelentős fizetésemelés, amelyet 1957-ben hajtottunk végre, és amely egy sor más intézkedéssel együtt megkönnyítette a tanítók, tanárok munkáját.

Népünk műveltebb lett. Horthy Miklós egykori kultuszminisztere, gróf Klebersberg, egy alkalommal bejelentette, hogy az országban több mint egymillió analfabéta van. Mindez ma már a múlté. A népi demokrácia megszüntetve a kizsákmányolók műveltségi monopóliumát, lényegében felszámolta az analfabetizmust. Jól felszerelt iskolák épülnek, jól képzett pedagógusok oktatnak. Soha annyi könyvet, újságot, rádiót nem vásároltak, soha annyian moziba, színházba, kulturális, tudományos előadásokra nem jártak ebben az országban, mint napjainkban.

Pártunk Központi Bizottsága és kormányunk különösen nagy gondot fordít a fiatalok nevelésére. El akarjuk érni, hogy ifjúságunk megfelelő műveltséggel, szocialista világnézettel legyen felvértezve, szeresse munkáját és hazáját, s tovább építse mindazt, amit mi idősebbek elkezdtünk. És ilyen szellemű legyen az új magyar értelmiség is.

Az ellenforradalom nagy zűrzavart okozott a magyar értelmiség körében, különösen az írók, művészek között. De itt is, mint társadalmi életünk más területein, nem állt meg a fejlődés. Sokan belátták hibájukat. Előfordul még, hogy itt-ott eszmei zűrzavar üti fel a fejét, találkozunk még revizionista nézetekkel, de megvan az erőnk ahhoz, hogy ezeket a helytelen nézeteket türelmes, felvilágosító munkával leküzdjük.

Az ellenforradalom óta elért gazdasági sikereinkben, a konszolidáció eredményeiben, a gazdasági életben korábban elkövetett hibák kijavításában jelentős szerepe van a műszaki értelmiségnek, amely más értelmiségi rétegekhez képest a leggyorsabban heverte ki az ellenforradalmi események megrázkódtatását. A műszaki értelmiség döntő többsége habozás nélkül a népi hatalom mellé állt, és áldozatos munkával segített az ellenforradalom kártevéseinek helyrehozásában.

Mérnökeink, technikusaink új alkotásai közül nem egy hazánk határain kívül is feltűnést keltett. Az idei brüsszeli világkiállításon például azt tapasztaltuk, hogy a magyar tudósok, mérnökök, technikusok által szerkesztett gépek nemzetközi viszonylatban is sikert arattak. 1957–1958-ban a magyar ipar, ezen belül is a magyar gépipar, nagyon sok új terméket bocsátott ki, amelyek hamar közkedveltek lettek, a nemzetközi piacon nagy irántuk az érdeklődés. Szakembereink sikeres erőfeszítéseit bizonyította a Budapesten megrendezett Híradástechnikai Kiállítás, de alig van nap, hogy az újságok vagy a rádió ne adjon hírt valamilyen kimagasló műszaki, technikai eredményről.

Kedves barátaim! Amint látom, ezen a nagygyűlésen szép számban vannak jelen a megye dolgozó fiataljai.

Pártunk és kormányunk nagy figyelemmel kíséri parasztfiatalságunk

életét. Mint eddig, a jövőben is mindent megteszünk, hogy boldogabb jövőt biztosítsunk a dolgozó parasztfjúságnak.

A mai parasztfiatalok szerencsére már nem tudják, hogy mi az a cselédsors, amelyben különösen Békés megyében egykor annyi parasztfjúnak volt része. Bizony annak idején Békéscsabán, Orosházán és a környező városokban a piactereken, az idős munka nélküli földmunkások között ott árulták munkaerejüket a fiatalok is. Szerencsésnek számított az, aki apja mellett tolhatta a kubikostalicskát, ha minimális bérért munkát kapott. Ez volt a múlt.

Ma már mások a parasztfiatalok problémái. Sokan termelőszövetkezetben, mások szüleik földjén dolgoznak. De nagyon sokan elkíváncoznak hazulról, ott akarják hagyni a falut. Előfordul az is, hogy mezőgazdasági szaktanfolyamot, mezőgazdasági jellegű közép- vagy főiskolát végzett ifjú szakemberek is el akarnak fordulni a földtől, a falutól.

Mi az oka a fiatalok elvágyakozásának? Véleményem szerint sokan nem látják világosan a mezőgazdaság szép, gazdagabb jövőjét. Pedig a mezőgazdaság szocialista átszervezésében nagy feladatok várnak a fiatalokra. Nagyszámú jó mezőgazdasági szakemberre van szükség. Állattenyésztők, gépészek, kertészek, traktorosok, agronómusok keltenek.

Mi a parasztfjúság jövőjét elsősorban a szocialista mezőgazdaságban látjuk, helyüket a közös nagyüzemi gazdálkodásban találjuk. Példák sora bizonyítja ezt itt Békés megyében is. A termelőszövetkezetekben jól keresnek a fiatalok, a munka mellett jut idő bőven sportra, szórakozásra, tanulásra is. Mi éppen ezért azt kérjük a parasztfiataloktól, hogy tanuljanak, sajátítsák el jól a mezőgazdaság minden csínját-bínját, úgy is mondhatnám, tudományát, amelyet nagyapjuk, édesapjuk oly sok szívvel gyakorolt. A párt és a kormány a vidéki városok, falvak kulturális életének fejlesztésével is segíteni kívánja a mezőgazdaságban dolgozó parasztfiatalokat.

A parasztfjúság nevelésében döntő szerepe van a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek. Az utóbbi 3 hónap alatt több mint 10 ezerrel nőtt a falusi KISZ-szervezetek taglétszáma. A parasztfiatalok sok nagyszerű kezdeményezéséről szerzett tudomást az ország népe. Szeretnénk, ha parasztfiatalságunk életében a KISZ – felhasználva a felnőttek, a tapasztalt idősebbek segítségét – még nagyobb szerepet foglalna el.

Nemrégiben Kádár elvtárrsal együtt meglátogattuk a Hanság lecsapolásánál dolgozó fiatalokat. Csak a legnagyobb elismerés hangján beszélhetek az ott látottakról. Úgy gondoljuk, hogy ilyen kezdeményezéssel itt Békés megyében vagy a szomszédos Csongrád megyében is nagy

területeket lehetne termővé tenni. Csatornázással, vízelvezetéssel, utak építésével ezen a vidéken is növelni lehetne a megye gazdagságát.

Dolgozó népünk sokat vár a magyar ifjúságtól, sokat vár a parasztiataltól is, és nagy bizalommal figyeli fejlődésüket.

Tisztelt nagygyűlés! Hiba lenne, ha alkotmányunk születésnapján nem tennénk említést az alkotmány 49. §-áról, amely a hazánkban élő nemzetiségi lakosság jogait iktatta törvénybe. Éppen itt Békés megyében, ahol jelentékeny számú nemzetiségi honpolgárunk él, meg kell emlékeznünk népi demokráciánknak erről a vívmányáról is. Ha valaki, akkor az itt élők ugyancsak jól tudják, hogy Horthy-Magyarországon kettős elnyomatás alatt szenvedtek a nemzetiségiak. Gazdasági kizsákmányolás mellett lépten-nyomon találkoztak a faji gyűlölettel és a „másodrendű polgároknak kijáró” lebecsüléssel. A mi népi államunk biztosította először, hogy e hazában senkit sem érhet hátrány azért, mert nem magyar anyanyelvűnek vallja magát, és gyermekét nemzetiségi iskolába járattja.

Hazánkban ma már sok olyan iskola van, ahol a gyerekek teljes egészében saját anyanyelvükön tanulhatnak. Külön tantárgyként oktatják 286 iskolában az anyanyelvet. Vannak saját gimnáziumaik, tanítóképzőik. Nemzetiségi diákotthonokat létesítettünk, több millió forintot fordítunk idegen nyelvű tankönyvekre. Sorolhatnám a különböző nemzetiségi kultúrcsoportok, szövetségek tevékenységéről szóló adatokat, megemlíthetném saját nyelvű újságjaikat, naptáraikat, kulturális kiadványaikat.

Végző soron mindez azt igazolja, hogy a szocializmust építő Magyarországon az Alkotmányban biztosított jogok a gyakorlatban is megvalósulnak. Pártunk és kormányunk, mint eddig, ezután is számít a Magyarországon élő nemzetiségek szocializmust építő munkájára. Együtt dolgozunk hazánk felvirágoztatásáért.

ÜNNEPI BESZÉD

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG KIKIÁLTÁSÁNAK 40. ÉVFORDULÓJÁN

1959. MÁRCIUS 18.

Népünk történelmében számos dicső korszak volt, amikor a magyar nép hősi szabadságharcot vívott elnyomói ellen, az ország függetlenségéért, a dolgozó nép jogaiért, szabadságáért.

Ilyen volt 1514-ben Dózsa György vezetésével a nagy parasztfelkelés, 1711-ben a Rákóczi által vezetett szabadságharc, 1848–1849-ben pedig a Kossuth–Táncsics–Petőfi vezette szabadságküzdelem.

Szabadságharcaink sorában a legdicsőbb korszaknak a 40 évvel ezelőtt megszületett Tanácsköztársaságot tartjuk, mert ekkor – történelmünkben először – a legforradalmibb osztály, a munkásosztály vette kezébe a hatalmat, szövetségben a dolgozó parasztsággal. Ennek a szabadságharcnak fő célja a kizsákmányoltak felszabadítása, a kizsákmányolók megsemmisítése, az első magyar munkásállam megteremtése volt.

Most, 40 évvel az első nagy hősi harc után, nemcsak a kegyelet kötelez bennünket, hogy megemlékezzünk a Magyar Tanácsköztársaságról, hanem a történelmi tanulság, a hősök iránti hála és az a megbecsülés is, amely megilleti azokat, akik közül sokan itt vannak közöttünk és személyesen is részt vettek a Tanácsköztársaság dicsőséges harcaiban.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG KIKIÁLTÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI

Hadd elevenítsem most fel az akkori időket. Az idősebbek emlékezhetnek rá: 1917 őszén már negyedik éve folyt az 1914-ben kitört első világháború. A negyedik ősz hulló levelei megcáfolták I. Ferenc Józsefnek 1914 nyarán, a frontra induló katonák előtt tett hangzatos kijelentését: „mire lehullanak a falevelek, győztesen tértek vissza a háborúból”. A negyedik éve tartó háború, a monarchia háborús kormányainak erőfeszítései a frontokon a győzelem kierőszakolására mérhetetlen áldozat-

tokra, nélkülözésre kényszerítették a dolgozó néprétegeket, Magyarország népeit az ország függő helyzete következtében mindez még erősebben sújtotta.

A háború második felében a központi hatalmak csapatai egyik vereséget a másik után szenvedték. A hadsereg anyagi ellátottsága rossz volt. Nem volt elegendő lőszer, nem volt elég élelem, a napi kenyérfejadag az 1914. évi 74 dekáról, 1917-re 22 dekára csökkent, de sok esetben ezt sem tudták biztosítani. A harci morált a tehetségtelen, harácsoló tisztikar és a legénység között mindinkább növekvő politikai ellentétek is csökkentették. És közben az otthonról érkezett levelek is rossz híreket hoztak. 1917-ben egyre több katona kezdett azon gondolkodni: éhezünk, fázunk, megrokkannunk, meghalunk – de miért?

Egyre sanyarúbbá vált a hátországban élők, az itthon maradt dolgozók, családok helyzete. Mindent a front ellátásának rendeltek alá. Betiltották a sztrájkokat, a hadifontosságú üzemekben a termelés folyamatosságát militarizálással akarták megoldani. Az üzemek élére helyezett katonai parancsnokokkal igyekeztek fenntartani a rendet, akik a legbrutálisabb eszközöktől sem riadtak vissza. Botbüntetés, börtön, szigorított zárka, bevonultatás, gyilkos sortűz – a munkásosztály ellen ezeket a módszereket alkalmazták.

A háború következtében súlyossá vált a dolgozó parasztság helyzete is. Az első sebesültek megjelenése a falvakban, a halottakról mind gyakrabban érkező jelentések lehűtötték a kezdeti lelkesedést, amelyet a falusi burzsoázia plántált beléjük. A frontokon harcolók helyett a legnehezebb munkát is a nőknek, az öregeknek, a gyerekeknek kellett elvégeznük. A lovakat elvitték, s a megmaradt jószágállomány egy részét takarmányhiány miatt le kellett vágni.

A háború elhúzódásával egyre jobban romlott az értelmiségiek, az alkalmazottak s a kispolgárok helyzete is.

Így élt a háborús évek alatt a társadalom túlnyomó többsége, ugyanakkor a tőkések és a földbirtokosok számára igen jó üzletnek bizonyult a háború. A nép nélkülözött, de ők a hadiszállításokkal óriási vagytonokat raboltak össze. A feketepiacon pénzért mindent lehetett kapni – a burzsoáziának pedig volt pénze, a háborús nélkülözések őket alig érintették. Aki tudott fizetni, még a katonai szolgálat alól is kivonhatta magát. Hadimilliomosok tűntek fel, akik a háborús konjunktúra vámszedői, a hadsereg szállítói voltak. A nép gyűlölte őket, mert a háború okozta szenvedéseiket saját harácsolásaikkal tovább fokozták.

Ilyen politikai, társadalmi, gazdasági viszonyok között érlelődött Magyarország a forradalom.

A történelem napirendre tűzte hazánkban a polgári demokratikus forradalmat, de egészen más viszonyok között, mint 1848–1849-ben. A polgári demokratikus átalakulás hajtóereje 1918-ban már a munkásosztály volt. A forradalomnak be kellett fejeznie az értelmetlen, bűnös, imperialista háborút, meg kellett oldania – 1848 hagyatékaként – a földkérdést – a parasztság ezeréves perét uraival –, s ki kellett vívni a függetlenséget, amelyért 400 éve folyt a harc. Mindezeken kívül demokratikus államrendet kellett kialakítani.

E feladat végrehajtására a munkásosztály harcát szervezni, vezetni kellett volna. A Szociáldemokrata Párt jobboldali vezérkara nemcsak nem vállalta a munkásosztály vezetését, de egyenesen a munkásosztály árulójává lett. Fő tevékenysége nem a forradalom megvívásában, hanem abban nyilvánult meg, hogy a munkásosztályt visszatartsa a forradalomtól.

Sajnos, ebben az időben még nem volt a munkásosztálynak új típusú forradalmi pártja, amely tudatossá, szervezett erővé kovácsolta volna össze a munkásosztály mozgalmait.

Ilyen feszült politikai-gazdasági körülmények között érkezett Magyarországra Oroszországból a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének híre. 1917. október 25-én az Auróra cirkáló ágyúai a proletár világforradalom kezdetét, egy új korszak hajnalát jelezték. A világ egyhatodán az addig kizsákmányolt, a politikai jogokból kizárva tartott osztály, a proletariátus került hatalomra. Volt már biztos bázisa, támasza a világ proletariátusának. Volt már példa a nagy elhatározáshoz. Volt már válasz a „hogyan” kérdésre: „Úgy, mint az oroszok” és „Tanuljunk az orosz proletariátustól” – hangzott az új jelszó.

A magyar munkásosztályra lelkesítően hatott az Októberi Forradalom, erőt adott és utat mutatott a felszabadulásért folytatott harcban. Az orosz forradalom közvetlen hatásaként nálunk is megerősödött a munkásosztály forradalmi szárnyának politikai és szervezeti fejlődése.

Az Oroszországból hazatért hadifoglyok hozták a hírt, a forradalmi tapasztalatot, az új eszmét. Ötszázezer magyar hadifogoly volt szemtanúja a nagy orosz munkásforradalomnak, a föld birtokbavételének. Közülük százezren fegyveresen is támogatták a bolsevikok politikáját. Vezetők, Kun Béla, Szamuely Tibor, Pór Ernő és Münnich Ferenc, valamint a régi elvtársak közül sokan mások, ott kint megalakították az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt magyar csoportját.

Mind a gyakorlati tapasztalatok tekintetében, mind elméletileg ők voltak a legjobban felkészülve a magyarországi forradalmi mozgalom vezetésére. 1917 októberétől már megedződtek a forradalmi harcokban.

Amikor a Lenin által felolvasott szovjet békedekrétum híre 1917. november elején Magyarországra érkezett, az izgalom a munkásság körében a tetőpontra hágott. Lenin a háború beszüntetését, igazságos, hadisarc nélküli békét követelt. A gyárakban, üzemekben a munkásság követelte, hogy a magyar kormány fogadja el a szovjetek békejavaslatát. November 25-én százezrek vettek részt azon a nagygyűlésen, amely szolidaritását fejezte ki az orosz forradalom mellett.

Az országban tovább érlelődött a forradalmi helyzet. Nőtt az elégedetlenség a harcoló katonák között is, elszaporodtak a felkelések, megnőtt a szökött katonák száma.

A burzsoázia a forradalmi mozgalmat terrorintézkedésekkel akarta letörni. Működtek a katonai, a statáriális bíróságok, megszigorították a cenzúrát, a munkásoktól fokozott munkateljesítményeket követeltek. 1918 tavaszán újra fellángoltak a sztrájkok, a tüntetések, amelyeket a Szociáldemokrata Párt ismét nem a forradalom, hanem csak a választójogi követelések irányába igyekezett terelni. De a választójog ekkor már mind kevésbé érdekelte a háborús nélkülözésekbe beleunt tömegeket. Mindenki érezte, hogy itt már sokkal többről és egészen másról van szó.

A forradalmi válság teljes kibontakozásához a végső lökést a központi hatalmak katonai összeomlása adta. A német csapatok döntő nyugati vereségét a balkáni front felbomlása követte, a monarchia seregei a Piave folyónál is súlyos vereséget szenvedtek. Az uralkodó körök új módszerhez nyúltak: azonnali békét és fegyverszünetet kértek, és kísérletet tettek a monarchia föderatív átszervezésére. Az Osztrák–Magyar Monarchia egyik hétről a másikra összeomlott. A csehek, szlovákok, délszlávok és a román nemzeti tanács kimondták a monarchiától való teljes elszakadást.

Október 25-én Magyarországon is megalakult a Nemzeti Tanács. Három párt képviseltette benne magát: a Károlyi-féle Függetlenségi 48-as párt, a Szociáldemokrata Párt és a Polgári Radikális Párt. A Nemzeti Tanács a liberális burzsoázia és a jobboldali szociáldemokrata vezetők szövetségét fejezte ki. A Nemzeti Tanács nem a forradalom szerve volt, nem a forradalom vezetésére, hanem éppenséggel a forradalmi hullám levezetésére jött létre. Ennek ellenére megalakulása, demokratikus programja meggyorsította a forradalom kibontakozását.

Október 25-én Landler elvtárssal az élen megalakult a Katonatanács, amelyet sikerült a felkelés katonai előkészítésének központjává tenni. A budapesti helyőrség és a karhatalom különböző alakulatai igen gyorsan be is jelentették csatlakozásukat a Katonatanácshoz. Ezzel egy időben fegyverkezni kezdtek a budapesti munkások, ekkor mintegy

30 000 budapesti munkásnak volt puskája, lőszere, kézigránátja. Az *Újság* c. lap szerint is „alig van civil ember, akinek a kezében ne lenne fegyver”. Az üzemekben megválasztották az üzemi tanácsokat, mindenütt nagy tüntetések voltak.

A tömeg két, frontra induló menetszázadot csatlakozásra bírt és a vagonokból fegyvereket szerzett. Ezután – részben kidolgozott tervek alapján – megszállták a stratégiailag legfontosabb pontokat. Győzött a polgári demokratikus forradalom.

A forradalom polgári jellegét világosan mutatja a burzsoá liberális pártokból és a Szociáldemokrata Pártból álló koalíció kormányra jutása és programja, amely érintetlenül kívánta hagyni a tőkés tulajdont, a tőkés termelési viszonyokat, nem akarta köztulajdonba venni a gyárakat, a gyárbirtokot.

A Szociáldemokrata Párt a szocializmus megvalósítását a ködös távolba akarta tenni, s opportunista vezetősége nemcsak a szocialista, hanem a polgári demokratikus forradalomról is lemondott. A budapesti munkásság nem a Szociáldemokrata Párt vezetésével vívta meg forradalmát, hanem a jobboldali szociáldemokrata vezérek ellenére. Garami Ernő jobboldali szociáldemokrata vezető így írta le akkori terveiket: Elhatározásunk az volt, hogy tovább folytatjuk az erőgyűjtést, a szervezés... munkáját. Amíg a forradalom sikerét teljesen biztosítottnak nem vehetjük, addig minden tőlünk telhető erővel visszatartjuk kitörését.

Bár a polgári demokratikus forradalom győzött, még korántsem dőlt el, hogy milyen hatalom következik. Az egyik oldalon ott látjuk a tömegek fegyveres erejét, forradalmi elszántságát, bizonyos fokú szocialista öntudatát. A másik oldalon áll a Nemzeti Tanács, a forradalom hátán létrehozott kormány, amely nem készült forradalomra, hanem a szó szoros értelmében belezavarták abba. Kettős hatalom jött létre, és megindult a harc a két erő között: egyrészt a munkás-paraszt demokratikus diktatúráért, másrészt a burzsoá diktatúráért.

A forradalom továbbfejlődése szempontjából döntő volt a Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulása. 1918. november 20-án létrejött az a vezető erő, amely a munkások és a parasztok ösztönös mozgalmába tudatosságot, szervezettséget, irányítást vitt.

A Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásával első ízben lép fel a munkásosztály – mint valamennyi dolgozó réteg és az ország vezetésére hivatott osztály – a hatalom átvételének igényével.

A kommunisták a gyárakban, üzemekben, a vidéki városokban együtt éltek a tömegekkel, ismerték kívánságaikat, napi gondjaikat, megfogal-

mazták követeléseiket, vezették mozgalmaikat. A párt az első perctől kezdve nyíltan hirdette, hogy célja a munkáshatalom megteremtése és erre készítette elő a munkásosztályt. A lenini tanítások szellemében azonban csak lépcsőről lépésre haladva vezette a mozgalmat a kitűzött cél felé: a gazdasági követelésektől a politikai jogok kiszélesítéséig, a burzsoá gazdasági és társadalmi rend munkásellenőrzésétől a hatalom átvételéig.

A párt elsősorban a munkástömegek körében igyekezett növelni befolyását. De helyesen látta azt is, hogy a proletárforradalomért vívott harchoz a munkásosztálynak meg kell nyernie szövetségesül a parasztság egyes rétegeit. Ezért már 1918. december elején kidolgozta agrárreform-javaslatát, amelyben – szemben a szociáldemokratákkal és a kormány hivatalos tervzetével – a nagybirtokok megváltás nélküli kisajátítását követelte.

A kommunisták azonban nem akartak földosztást, mert az volt a véleményük, hogy az elaprózott birtok akadályozza a városok élelmiszerellátását, növeli a kistulajdonosok, az ingadozó kispolgárok számát. Ekkor még nem értették meg Lenin tanítását, hogy a földesurak uralmát elsősorban a földosztással, a nagybirtokoknak a szegényparasztok közötti felosztásával lehet megtörni, és ebben a harcban az agrárproletariátus, a szegényparasztság mellett a középparasztságra is támaszkodhat, mert nekik is érdekük a nagy földbirtok felosztása.

A párt tudta, hogy a politikai hatalom megszilárdításához mennyire fontos a hadsereg megnyerése, s azért küzdött – eredményesen –, hogy a koalíciós kormány fegyveres erejét a proletárforradalom oldalára állítsa.

A kommunisták bátran hirdették, hogy a magyar dolgozók számára a válságból, a háborús nyomorúságból az egyetlen kivezető út a hatalom meghódítása, a proletárdiktatúra megteremtése. Követelték a burzsoázia lefegyverzését, a munkásosztály felfegyverzését.

A bátor politikai, felvilágosító, szervező munka következtében a Kommunisták Magyarországi Pártja szervezetileg megerősödött, befolyása nőtt, és a sokirányú lelkes munkának olyan eredményei mutatkoztak, amelyek alapján veszélyeztették a burzsoá rendet, előkészítették a proletariátust a hatalom átvételére.

Az üzemekben, a bányákban a munkások követelték a reakciós vezetők eltávolítását, a munkásellenőrzés bevezetését. De nemcsak követelték, hanem egyes üzemekben, mint például az egykori Ganz Villamossági Gyárban, végre is hajtották.

Ebben az üzemben – ahogy arról annak idején a *Vörös Újság* beszá-

molt – „A munkások forradalmi úton és erővel behatoltak az irodákba, elcsapták az összes igazgatókat és hajcsárokat, azután pedig kijelentették, hogy átveszik a gyárat.” A fegyvergyárban munkástanácsot alakítottak, új igazgatóságot választottak, amelyben a munkásság képviselői is helyet foglaltak.

A brennbergi bányászok fegyveresen üzték el az igazgatót, a salgótarjáni bányászok január 3-án „a bányákat a maguk tulajdonába vették”, új igazgatóságot állítottak a bányák élére. Peyer Károly szénkormánybiztos ezért az ellenforradalmi székely hadosztály 1. zászlóalját küldte Salgótarján munkásai ellen. Az ellenforradalmárok több bányászt megöltek, elfoglalták a bányát és visszaadták régi tulajdonosainak.

A munkások akcióival egyidőben erősödött a katonák mozgalma. Hozzájárult ehhez a külpolitikai helyzet is. A környező országok burzsoá kormányai az antant támogatásával mind nagyobb területi követelésekkel álltak elő. Károlyiék az ország területi integritását nem tudták megvédeni.

A kormányválságot úgy oldották meg, hogy a kormányba az eddiginél több szociáldemokrata minisztert választottak: Károlyi Mihály maradt a köztársasági elnök, a szociáldemokraták közül Garami Ernő a kereskedelemügyi, Peidl Gyula a népjóléti, Kunfi Zsigmond a közoktatásügyi és Böhm Vilmos a hadügyminiszter lett.

A kommunista párt befolyásának állandó növekedése a burzsoáziát és vele a szociáldemokrata vezetőséget taktikájuk megváltoztatására készítette. Ezért provokációs támadásokat indítottak a kommunisták ellen.

Ehhez tartozott a salgótarjáni bányászok mozgalmának véres elfojtása; Nyíregyházán a Szamuely testvérek elleni merénylet, majd Szamuely Tibor elfogatása Budapesten. A kormány az antant-megbízottakkal tárgyalt arról, hogy milyen módon fojthatnák el a kommunista mozgalmat, s a tömegek forradalmi fellépésének megakadályozására idegen megszálló csapatokat kértek és kaptak.

A jobboldali szociáldemokrata vezetők javaslatára a kommunistákat kizárták a tanácsokból és a szakszervezetekből, de a munkások tiltakozása ezt a támadást megakadályozta. Végül is csak néhány kommunistát sikerült kizárniuk. Egymást követték a házkutatások a *Vörös Újság* szerkesztősége és a párt Visegrádi utcai helyiségei ellen. Elkobozták a párt lapjait és egyéb kiadványait.

Ugyanakkor, amikor a forradalmi munkások ellen rendőri intézkedéseket léptettek életbe, az ország különböző részeiben bátran szervez-

kedett a reakció. Vidéken fehér tisztí különítmények garázdálkodtak, verték, kínozták a proletárokat, csendőrökkel támadtak a kommunistákra. A koalíciós kormány mind következetesebben tört a Kommunisták Magyarországi Pártja megsemmisítésére. Február 21-én letartóztatták a párt 40 vezetőjét, meggátolták a kommunista lapok megjelenését, feldúlták a párt, a *Vörös Újság* helyiségeit. A Mosonyi utcai toloncházban rendőrök és rendőrtisztek véresre verték a letartóztatott kommunistákat, különösen Kun Bélát, aki súlyos sérüléseket szenvedett.

A munkásság mélységes felháborodással értesült az eseményekről. Hiába volt az áruló jobboldali szociáldemokrata vezetők minden provokációja, a munkások megértették, hogy ha azok a rendőrök, akiket a kormány a munkásmozgalom leverésére szokott felhasználni, most a kommunistákra támadnak, akkor az annyit jelent, mint támadás a munkásosztály ellen. Ezért munkásküldöttségek keresték fel a szociáldemokrata vezetőket, biztosítékot követeltek, hogy a lefogottaknak nem lesz bántódásuk. Követelték, hogy a börtönben őrt állhassanak és védelmezhessék a kommunistákat a rendőrök ellen. Munkásküldöttségek vittek virágot, élelmet Kun Bélának s a többi bebörtönözöttnek, hogy ezzel is kifejezzék a forradalom ügyéhez való ragaszkodásukat.

A szabadon maradt kommunista vezetők, forradalmi munkások, katonák, parasztok, értelmiségiek szervezeten folytatták a munkát az ország minden részében. Tiltakozó gyűléseken ítélték el a kommunisták elleni terrort. Lenin táviratban közölte Károlyival, hogy a magyar kommunisták biztonságáért túsznak tekinti a Szovjet-Oroszországban levő hadifogoly tiszteket.

A tömeg nyomására és az oroszországi távirat hatására Károlyi elrendelte, hogy a kommunistákat politikai foglyokként kell kezelni.

Március 1-től Budapesten ismét rendszeresen megjelent a *Vörös Újság*, megnyitották a Visegrádi utcai pártházat is, s bár az üldözés tovább folyt, a kommunisták tevékenységét nem tudták meggátolni.

A párt világosan látta, hogy csak harc útján szerezheti meg a hatalmat, ezért fokozta a fegyveres felkelést előkészítő munkáját.

Március 18-át, a Párizsi Kommün évfordulóját a párt forradalmi megmozdulásokkal ünnepelte. A csepeli munkásság nagygyűlésen követelte a kommunista vezetők szabadon bocsátását, a proletárdiktatúra kikiáltását. A párt felhívást adott ki, amelyben március 23-ra a vezetők azonnali kiszabadítását követelő nagygyűlést hirdetett. A hangulat szinte óráról órára izzóbbá vált.

Március 21-én délelőtt a Szociáldemokrata Párt rendkívüli pártvezető-ségi ülésen vitatta meg a helyzetet. Tiszta szociáldemokrata kormány

alakítását nem merték vállalni, mert befolyásuk a tömegek körében már erősen csökkent, ezért néhányan, elsősorban Garami és Peidl azt javasolták, engedjék át a hatalmat a kommunistáknak: „A bolsevista kísérlet rövid időn belül kudarccal végződik, a tömegek kiábrándulnak és a Szociáldemokrata Párt megerősödve veheti újból kezébe a munkásmozgalom vezetését” – mondotta Garami. A többség azonban a kommunistákkal való megegyezés mellett döntött.

Ezalatt a munkások a proletárdiktatúra kikiáltását követelték. Március 21-én a Szociáldemokrata Párt vezetői megjelentek a gyűjtőfogházban, tárgyaltak Kun Bélával, és megegyezés jött létre a két párt egyesüléséről, a proletárdiktatúra kikiáltásáról.

Március 21-én este a Budapesti Munkástanács ülésén a Szociáldemokrata Párt és a Kommunisták Magyarországi Pártja képviselői ismertették az egyesülésről és a hatalom átvételéről szóló határozatot. A proletariátus tömegei, szociáldemokrata és kommunista munkások, katonák együtt örültek követelésük, céljuk valóra váltásának, harcuk eredményének, a Tanácsköztársaság kikiáltásának.

1919. március 21-ével megvalósult Magyarországon a proletariátus diktatúrája, hazánk történetében először került a hatalom a nép kezébe. A Tanácsköztársaság a munkásosztály állama volt, a munkások, parasztok és az egész dolgozó nép érdekeit védte a belső kizsákmányolók és szövetségeseik: az imperialista hatalmakkal szemben. Célja a kizsákmányolás és mindenféle elnyomás megszüntetése, a független, szocialista Magyarország megteremtése volt.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG 133 NAPJA

A Tanácsköztársaság kikiáltása után néhány órával a népbiztosokból és helyetteseiből megalakult a forradalmi kormányzótanács. A kormányzótanács irányította az államapparátus munkáját. A kormányzótanácsban a kommunisták és a volt baloldali szociáldemokraták – együtt – mindig többségben voltak, de jelentős erőt képviseltek a jobboldali szociáldemokraták is.

A vezetésnek ez a kettőssége rányomta bélyegét a Tanácsköztársaság egész tevékenységére. Mintha egy bűvös kör fonódott volna az egyesült párt és a tanácskormány köré: minél rosszabb volt a helyzet, annál inkább jobbra csúszott a kormányban részt vevő szociáldemokrata vezérek ingadozó csoportja.

A Tanácsköztársaság 133 napja alatt a tanácskormány gyorsan és

egyszerűen oldott meg minden olyan problémát, amellyel a polgári demokratikus kormány egész fennállása alatt nem tudott megbirkózni.

A népsanyargató al- és főispánok, szolgabírák, falusi jegyzők uralmának egyszeribe véget vetettek a proletárdiktatúra megyei direktóriumai, szegénytanácsai, amelyek tagjait a nép legjobbjából általános, titkos választójog alapján választották.

A gyárosok, bányatulajdonosok, pénzemberek, az egész szabotáló tőkés rendszer kiéheztetési politikáját, termelési szabotázsát, adócsalásait, börtönzését a Tanácsköztársaság uralmának ötödik napján kiadott szocializálási rendeletével egyik napról a másikra megszüntette. Egy rendelet természetesen még nem változtatja meg varázsütésre a világot, csak megteremti megváltoztatásának lehetőségét.

Nemcsak a gyárakat és a bányákat, hanem a kultúra kincseit is köztulajdonba vették. Megnyílt a lehetősége annak, hogy a tudás a legalsóbbtól a legfelsőbb fokig köztulajdonná váljék.

A dolgozók lépten-nyomon, napról napra érezték a Tanácsköztársaság gondoskodását. Négy hónap alatt 33 000 proletárcsalád jutott Budapesten emberi hajlékhoz. Nehéz örökség felszámolását vállalta a Tanácsköztársaság: a beteg, gyöngye proletárgyermekek százezreit kellett emberhez méltó sorba emelni. A Tanácsköztársaság nyitott először Magyarországon erdei iskolát tüdőbeteg és gyenge tüdejű gyermekek részére és gazdag nyugati országokat megelőzve vezette be a gyermekvédő gyámi intézményt.

Minden bérből élő dolgozó részére bevezették a betegségi és baleseti biztosítást. Felemelték a munkások és alkalmazottak bérét. A vöröskatonák munkabértérítést kaptak. Igazságosan osztották el a rendelkezésre álló készleteket, és hathatós intézkedéseket hoztak a közélet megújítására.

A Tanácsköztársaság megszüntette a földesúri birtokviszonyokat, s ezáltal a parasztság sok száz éves elnyomatását és kizsákmányoltságát. A száz kataszteri holdnál nagyobb birtokokat kisajátította. Már említettem, a Tanácsköztársaság idején a parasztság helyzete sokat javult, de a vívmányok sem tudták kárpótolni a parasztságot a földosztás elmaradásáért.

Az akkori forradalmi idők teljes megértéséhez – úgy gondolom – beszélnem kell a Tanácsköztársaság honvédő háborújáról, dicső hadseregéről is.

A forradalmi munkásság vezetői a Tanácsköztársaság kikiáltásakor tisztában voltak azzal, hogy nehéz harcok előtt állnak. Egy percig sem hitték, hogy a nemzetközi kapitalizmus tétlenül fogja nézni a magyar

proletariátus győzelmét. De bíztak a közelgő nemzetközi forradalomban, és a magyar munkásosztály hősi helytállásába vetett hitük adott erőt elhatározásukhoz, a proletárdiktatúra kikiáltásához.

A tőkésállamok látva, hogyan erősödik napról napra a magyar Tanácsköztársaság, és hogy ez milyen veszélyt jelent Ausztria, Németország, Franciaország és más tőkésországok burzsoáziájára, elhatározták, hogy sürgősen vérbefojtják a fiatal proletárállamot. A nemzetközi burzsoázia csapatai körülfogták a Tanácsköztársaságot, s minden oldalról támadásra készültek.

Amikor a kormányzótanács március 25-én elrendelte a magyar Vörös Hadsereg felállítását, a dolgozók Budapesten és vidéken ezrével jelentkeztek a Vörös Hadseregbe. Az imperialista támadás napján azonban csak 49 ezer vöröskatona volt a frontokon. A velük szemben álló csapatok létszáma meghaladta a 160 ezret. A támadást a román tőkések és bojárok hadserege kezdte meg. A román fronton 18 ezer vöröskatona harcolt 55 ezer ember ellen. Bár a Vörös Hadsereg létszáma napról napra növekedett, a román hadsereg továbbra is túlerőben volt. Kénytelenek voltunk visszavonulni, ellentámadásokkal és védekező harccal akadályozva az ellenség előrejutását. A sikeres ellenállást végképp lehetetlenné tette az úgynevezett székely hadosztály ellenforradalmár parancsnokainak árulása. Titokban megegyeztek a román parancsnoksággal, és április 26-án letették a fegyvert. Ezzel megnyitották a frontot az ellenséges csapatok előtt, és lehetetlenné tették a Tiszántúl megtartását.

Három nap múlva a csehszlovák hadsereg is támadást indított, és május 1-én elfoglalta Miskolcot. A cseh és a román csapatok egyesültek. A francia és a jugoszláv csapatok megszállták Hódmezővásárhelyt és Makót. Úgy látszott, hogy megindult az általános támadás a Tanácsköztársaság ellen.

Ebben a sorsdöntő helyzetben, amikor a frontokon a munkások vére folyt a munkáshatalomért, a Kormányzótanácsban a jobboldali szociáldemokraták napirendre tűzték azt a kérdést, hogy a proletárdiktatúra vagy a polgári demokrácia felel-e meg a magyar munkásság érdekeinek. A tanácskormány lemondását, a proletárdiktatúra feladását s a polgári demokratikus koalícióhoz való visszatérést javasolták, abban a reményben, hogy az antant megszünteti az előrenyomulást és a blokádot.

A kommunisták határozottan elleneztek ezt a javaslatot. A budapesti munkásságra akarták bízni: akar-e harcolni a proletárhatalomért, és ha igen, akkor minden erővel folytassák a harcot. Azt is remélték, hogy az orosz Vörös Hadsereg és a nyugati munkásság előbb-utóbb közvetlen segítséget tud adni a magyar Tanácsköztársaságnak. A Budapesti

Munkástanács elrendelte a proletariátus mozgósítását. Hasonló döntést hozott a Vasas-bizalmiak értekezlete is. Május 3-án és 4-én 44 ezer ember vonult be a Vörös Hadseregbe. A termelésben nélkülözhetetlen munkások tízezrei jelentkeztek a gyári tartalékezekbe. Néhány nap alatt öt ezredet és kilenc önálló zászlóaljat alakítottak az újonnan toborzott katonákból. A munkásság határozott állásfoglalása a proletárdiktatúra mellett nemcsak a Vörös Hadsereg erejét, hanem harci szellemét is megváltoztatta.

A kommunista munkások legjobbjait, a kommunista népbiztosok nagy részét a frontra küldték. A Vörös Hadsereg hadtestparancsnokai: Landler Jenő, Hamburger Jenő – helyette később Pogány József – és Vágó Béla lettek, a Vörös Hadsereg vezérkari főnökének a kiváló hadvezért és szocialista érzelmű hazafit: Stromfeld Aurélt nevezték ki.

Néhány nap múlva a Vörös Hadsereg egyik legjobb egysége, a 6. hadosztály Salgótarjánnál, az 5. hadosztály pedig Egertől északra megindította az ellentámadást és visszavetette a csehszlovák csapatokat. Május 30-án az északi front egész szélességében megindult az általános támadás. A Vörös Hadsereg rövid idő alatt döntő győzelmet aratott. Alig két hét alatt felszabadították Észak-Magyarországot, Kelet-Szlovákia nagyobb részét, a Kárpátalját és Nyugat-Szlovákia egy részét is.

A győzelmes északi hadjárat megszilárdította a Tanácsköztársaság külső és belső helyzetét. Megnőtt a Tanácsköztársaság tekintélye.

Az északi hadjárat sikerének fő oka a vöröskatonák, elsősorban a gyári munkások lelkesedése és áldozatkészsége volt. A győzelemben nagy részüket volt az olyan kiváló katonai vezetőknek, mint Stromfeld Aurél, Kerekes József, és a harci szellem fenntartásáért oly sokat áldozó politikai biztosoknak, mint Karikás Frigyes, Münnich Ferenc, Seidler Ernő és mások.

A csehszlovák hadsereg reménytelen helyzete arra kényszerítette a párizsi békekonferencia „négyes tanácsát”, hogy tárgyalásokat kezdjen a Tanácsköztársasággal. A „négyes tanács” elnöke, Clemenceau francia miniszterelnök két jegyzékben követelte a Vörös Hadsereg visszavonását a békekonferencia által kijelölt határookra. Cserébe megígérte, hogy a román csapatokat visszavonják a Tisza mögé. A követelés nem teljesítése esetére viszont kilátásba helyezte az antantcsapatok támadását. A Kormányzótanács úgy határozott, hogy visszavonja csapatait, mert bármilyen kedvezőtlenek is voltak a feltételek, a Tanácsköztársaságnak a megerősödéshez időre volt szüksége. Esztelenység lett volna ürügyet adni az antantnak a Tanácsköztársaság vérbefojtására.

A visszavonulás megtörtént, de a „négyes tanács” megszegte ígérését.

A román csapatok továbbra is a Tisza vonalán maradtak, és semmi jelét sem adták annak, hogy ki akarnák üríteni az ígért területeket. A visszavonulás természetesen nagyon rossz hatással volt az amúgy is fáradt csapatok harci szellemére. Ugyanakkor mind szervezettebbek és aktívabbak lettek a belső ellenforradalmi erők.

Budapesten június 24-én az ellenforradalmi erők előre kidolgozott terv alapján lázadást robbantottak ki. A Vörös Hadsereg és a Vörös Őrség alakulatai a felfegyverzett munkások segítségével néhány óra alatt leverték a lázadást.

Ahogy nőttek a Tanácsköztársaság nehézségei, úgy fokozódott a jobboldali szociáldemokraták tevékenysége a Tanácsköztársaság megbuktatására. Különösen aktívak lettek – egészen az ellenforradalommal való tudatos együttműködésig – a volt Szociáldemokrata Párt szélsőjobboldali funkcionáriusai, mint Haubrich, Ágoston, Peyer. A kormányzótanács elnökének Garbainak, valamint a Vörös Hadsereg főparancsnokának, Böhm Vilmosnak az árulása végzetes hatással volt a magyar proletariátus sorsára. Májusban felajánlották szolgálataikat az antant képviselőinek.

Az ellenforradalmi események és a szociáldemokraták magatartása világossá tette a kommunisták előtt, hogy forradalmi élcsapata, saját forradalmi pártja nélkül a munkásosztály nem tudja megvédeni a forradalom vívmányait. Elhatározták tehát, hogy újra létrehozzák a kommunista pártot és abban tömörítik a munkásosztály forradalmi erőit. Megkezdték a párt szervezésének előkészítését, de a párt újjáalakítására már nem kerülhetett sor.

Böhm, Peyer és Weltner Bécsben megegyeztek az antant megbízottai-val, hogy a Tanácsköztársaság megszűnik, és végeredményben koalíciós kormány foglalja el a helyét.

A nemzetközi helyzet is rosszabbra fordult. Szovjet-Oroszországban Gyenyikin ellenforradalmi hadserege támadásba lendült, és így nem jöhetett létre a két ország Vörös Hadserege közötti közvetlen kapcsolat.

A Kormányzótanács az összes rendelkezésre álló erőkkel, elsősorban a budapesti gyári munkásezredek bevetésével új ellentámadást akart indítani, de a szociáldemokraták most már nyíltan felléptek a polgári demokrácia visszaállítása mellett. Nyíltan hirdették a munkások között, hogy a Tanácsköztársaság megbukott. Azt ígérték a munkásoknak, hogy az alapvető szocialista vívmányokat megtartják. Közben folytatódott a román hadsereg előrenyomulása. Ilyen körülmények között a kommunisták kilátástalannak látták a védekezést. Augusztus 1-én a tanácskormány lemondott, és Peidl Gyula elnökletével jobboldali szociáldemok-

rata kormány alakult. A magyar Tanácsköztársaságot négy és fél hónapi dicsőséges és egyenlőtlen harc után megdöntötte a túlerő, a belső árulók és a külső imperialisták.

Tulajdonképpen csak igen vázlatosan mondhattam el népünk legdicsőségesebb korszakának, a magyar Tanácsköztársaság 133 napjának harcos történetét.

Az ellenforradalom győzelmét meggyorsította az ellenforradalmárok hazaáruló tevékenysége, valamint a szociáldemokraták ingadozása és árulása. A kommunisták nem léptek fel elég határozottan az ellenforradalmárok, az árulók és az ingadozók ellen. Pedig Lenin már 1919 májusában figyelmeztetett arra, hogy legyünk szilárdak, s ha ingadozás üti fel fejét a szocialisták között, akik tegnap csatlakoztak hozzánk vagy a kispolgárság körében, nyomjuk el könyörtelenül őket. Az agyonlövés a gyáva jutalma a háborúban – mondotta Lenin –, mert a proletariátus által viselt háború az egyetlen igazságos háború, az elnyomottak háborúja az elnyomók ellen.

A magyar Tanácsköztársaság volt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom első követője. Létrejött és példája segítette és lelkesítette a világ proletárjait a nemzetközi tőke ellen vívott harcukban. Segítséget nyújtott az imperialista hadseregek ellen egymaga küzdő Szovjet-Oroszországnak. Eredményei és hibái tanulságul szolgáltak a nemzetközi kommunista mozgalom számára.

Önök, kedves elvtársak, e nagygyűlés legtöbb résztvevője – az egészen fiatalokat leszámítva –, mindnyájan mint szenvedő alanyai ismerik azt az elnyomást, amely a Tanácsköztársaság bukása után, a Horthy-fasiszta ellenforradalom formájában a magyar népre nehezedett. A dicsőséges Tanácsköztársaság leverése után a gyilkos fehérterroristák százával kínozták meg, végezték ki népünk legjobbjait.

De a 25 esztendő Horthy-terror sem törte meg a kommunistákat. Pártunk a Horthy-fasizmus legvéresebb uralma idején is élt, dolgozott, a föld alatt sem szűnt meg küzdeni a magyar nép szabadságáért, függetlenségéért, a dolgozók szebb jövőjéért. Ez a harc, ez a küzdelem mártírokat követelt, de minél nagyobb volt a fehérterroristák, a Horthy-fasiszták terrorja, annál többen értették meg ebben az országban, hogy a jövő a szocializmusé, az 1919-ben vérbe fojtott Tanácsköztársaságé.

A kommunista párt a Tanácsköztársaság bukása után egy pillanatig sem hagyott fel a dolgozó tömegek tanításával, nevelésével, szervezésével. A dicsőséges magyar Tanácsköztársaság emléke a Horthy-fasizmus sötét éveiben fáklyaként mutatott utat a magyar dolgozóknak. Pártunk szüntelenül küzdött a magyar dolgozók jogaiért, tántoríthatat-

lan következetességgel harcolt a fasizmus ellen. A második világháború alatt népünk legjavát mozgósította a Horthy-rendszer megdöntésére, szervezte a harcot a nemzeti egység megteremtésért, a haladás erőinek győzelméért.

Amikor 1945-ben a Szovjetunió Vörös Hadserege áldozatos harcok árán felszabadította hazánkat, a magyar nép testvérként üdvözölte a szovjet nép hős fiait. Olyan testvérként, akitől 25 esztendővel azelőtt kényszerült elszakadni. Népünk soha el nem múló hálával gondol a Szovjetunióra, felszabadítókra. Neki köszönhető, hogy immár 14 esztendeje saját uraként, szabad hazában építi új országát. A Tanácsköztársaság bukása óta nagyot változott a világ képe. Akkor 1919-ben társaltalanok, magunkra hagyottak voltunk. Az első proletárállam, a Szovjetunió nem jöhetett segítségünkre, mert a létre törő világimperializmussal hadakozott.

Ma már a magyar nép nincs egyedül. Nemcsak a földkerekség leg-hatalmasabb szocialista országát, a kommunizmust építő Szovjetuniót mondhatjuk barátunknak és segítőnknek, de velünk van immár egy egész világrendszer, a szocialista tábor.

Tisztelt nagygyűlés, kedves elvtársak! E napokban országszerte ünnepségekre készülünk. A dicsőséges magyar Tanácsköztársaság kiáltásának 40. évfordulóját ünnepeljük. Velünk együtt ünnepel a földkerekség sok népének munkásosztálya, a világ csaknem minden részéből eljöttek hozzánk küldöttei.

Amikor több mint két esztendővel ezelőtt, 1956 őszén az imperialisták által szított és támogatott ellenforradalmi felkelés szocialista vívmányainkat fenyegette, a dolgozó magyar nép nem utolsósorban azért tudott viszonylag gyorsan és egységesen felülkerekedni az ellenforradalmárokon, mert tanult 1919-ből, emlékezett a Tanácsköztársaság bukását követő gyilkos fehérterrorra, amelynek szennyhullámai 1956 őszén is fenyegettek. A legdöntőbb tényező pedig az volt, hogy ma már létezik egy hatalmas szocialista tábor és egy erős Szovjetunió, amelynek hős munkásosztálya az elmúlt 40 év alatt az elmaradott cári Oroszországból élenjáró, a kommunizmust építő szocialista nagyhatalmat hozott létre. A proletár internacionalizmus szellemében adott testvéri segítséget 1956 októberében a szovjet nép a magyar dolgozóknak az ellenforradalom leveréséhez. Segítő kezet nyújtottak a többi szocialista országok is. Leverhették 40 esztendővel ezelőtt a dolgozó magyar népet, megsemmisíthették szocialista vívmányait. 1956 megmutatta, hogy ez még egyszer senkinek sem sikerülhet.

A dicsőséges magyar Tanácsköztársaságra való emlékezés, a párt

40 éves hősi harcainak tapasztalata megsokszorozza erőnket. Ösztönöz bennünket új sikerekre, azoknak a céloknak a megvalósítására, amelyeket a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága elénk állít: a dolgozó nép munka- és életkörülményeinek állandó javításáért, népgazdaságunk gyorsabb szocialista fejlesztéséért, a szocialista Magyarország minél rövidebb idő alatti felépítéséért.

Éljen az 1919-es dicsőséges magyar Tanácsköztársaság!

1960. JANUÁR 29.

Amikor az országgyűlés 1958-ban elfogadta a hároméves népgazdaságfejlesztési terv irányelveiről szóló törvényjavaslatot, felhatalmazta a minisztertanácsot, hogy a hároméves terv részletterveit, valamint az egyes minisztériumok és tanácsok éves tervfeladatait kormányhatározattal állapítsa meg. Az Országos Tervhivatal elkészítette az 1960. évi tervet, az előterjesztést a minisztertanács megvitatta és az országgyűléstől kapott felhatalmazás alapján 1959. december 17-én elfogadta. Az 1960. évi terv nagyobb feladatokat tartalmaz, mint amilyent annak idején a hároméves népgazdaságfejlesztési terv irányelveiben az országgyűlés az 1960. évre előírányzott.

Kormányunkat a határozat meghozatalánál az a meggyőződés vezette, hogy *az 1960. évi nagyobb célok kitűzése egyfelől lehetséges, másfelől feltétlen szükséges.*

Mi bizonyítja, hogy lehetséges volt erre az évre messzebbre mutató tervek elfogadása? *Bizonyítja ezt mindenekelőtt országunk politikai és gazdasági megerősödése.* Soha nem volt olyan szoros és bensőséges a kapcsolat a dolgozó tömegek, a párt, valamint a kormány között, mint ma. A dolgozók – és tegyük hozzá: nemcsak egyes rétegeik, hanem a dolgozók széles tömegei – népünk története során soha nem éltek olyan magas életszínvonalat, mint napjainkban, a szocializmus építésének körülményei között. A jobb munka, a termelés gazdaságosságának eddig elért javulása alapozta meg ezt az életszínvonalat, amelynek további emelkedése is kizárólag a jó munkától függ. *Biztonságérzet, nyugalom, munkakedv, alkotókészség él dolgozóinkban,* s mivel a terv igazi realizálását az anyagi megalapozottságon kívül elsősorban a dolgozó tömegek munkaszeretete és lelkesedése jelenti, biztosak lehetünk abban, hogy az anyagi oldalról megalapozott 1960. évi magasabb tervfeladatok sikeresen megoldhatók. De nagyobb lépéssel haladhatunk a szocializmus építésének útján azért is, mert a békés építőmunka számára kedvező a nemzetközi helyzet és nagyobb feladataink megoldásában – saját

erőnk mellett – biztos számíthatunk a szocialista tábor országainak, önzetlen barátainknak támogatására, a velük kiépített és egyre fejlődő testvéri együttműködésre.

Szükséges is volt 1960. évi terveinkben nagyobb feladatokat magunk elé tűzni, hiszen azt akarjuk, hogy az életszínvonal a lehető leggyorsabban emelkedjen, és hogy megteremtjük a második öt éves terv eredményes végrehajtásának előfeltételeit. Azt akarjuk, hogy mielőbb elérjük a VII. pártkongresszus által megjelölt alapvető célokat: befejezzük a szocializmus alapjainak lerakását, meggyorsítsuk a szocializmus építését hazánkban. *Ezeket a célokat tartotta szem előtt* a kormány az 1960. évi népgazdasági terv összeállításánál és a tisztelt országgyűlés elé most beterjesztett 1960. évi költségvetés elkészítésénél.

AZ 1960. ÉVI NÉPGAZDASÁGI TERV FŐ CÉLJAI

Tudom, hogy nemcsak képviselőtársaim, hanem a dolgozók többsége is kellő figyelemmel olvasta a Központi Statisztikai Hivatalnak az 1959. évi munkánk eredményeiről és fogyatékoságairól a napokban nyilvánosságra hozott jelentését. Ezért csak néhány főbb adatra szeretném újból felhívni a figyelmet.

A jelentés hangsúlyozza, hogy a széles körű szocialista munkaverseny eredményeként gazdasági fejlődésünk üteme minden területen meggyorsult.

A gyorsabb ütemű fejlődés nyomán – pártunk márciusi javaslatainak megfelelően – 1959-ben a legfontosabb gazdasági mutatókban elértük a hároméves tervben 1960-ra előírányzott színvonalat. A szocialista ipar termelése már 1959-ben meghaladta az 1960-ra előírányzottat.

A termelékenység lényegében elérte azt a színvonalat, amelyet a hároméves terv 1960-ra írt elő – azaz a márciusi határozatban javasolt mértékben –, körülbelül 5 százalékkal haladta meg az 1958. évit, de – s ez a múlt évi munka egyik legsúlyosabb fogyatékosága – a termelékenység növekedésénél nagyobb mértékben nőtt a foglalkoztatottak száma, mert a vállalatok vezetői sok esetben indokolatlan létszámemeléssel igyekeztek megoldani a növekvő termelési feladatokat. A lakosság reáljövedelme 1959-ben elérte, a lakosság áruvásárlása pedig meghaladta a hároméves tervben 1960-ra előírtat.

Engedjék meg, hogy néhány jellemző adatot ismertessek ez évi tervünk fő céljaiból.

A hároméves terv eredeti előírása szerint a nemzeti jövedelemnek

1960 végére 1957-hez képest 13 százalékkal kellett volna emelkedni. Ha az ez évi terveinket sikeresen megvalósítjuk, akkor a nemzeti jövedelem 1957-hez képest – beleszámítva az első két év eredményeit – mintegy 25 százalékkal lesz nagyobb.

A szocialista ipar termelése, ez évi tervfeladataink sikeres teljesítése esetén *mintegy 35 százalékkal nő* az előirányzott 22 százalékkal szemben.

Az eredeti terv *a mezőgazdasági termelés 12 százalékos* emelkedésével számolt 1957–1960 között; ha jól dolgozunk, ez év végéig a növekedés 14–16 százalék lesz.

Annak idején úgy terveztük, hogy *a belkereskedelmi forgalom*, 1957-et 100-nak véve, *114 százalék* lesz ez év végére, de ha ebben az évben is az eddigi lendülettel folyik a termelőmunka, akkor a belkereskedelmi forgalom az 1957. évihez viszonyítva 123 százalékra emelkedik.

1957-ben úgy számoltunk, hogy új áron 57 milliárd forintot fordíthatunk *állami beruházásokra*; dolgozó népünk jó munkája lehetővé teszi, hogy három év alatt összesen – szintén új áron számítva – *75 milliárd forintot* használhassunk fel erre a célra.

Azt terveztük, hogy az 1957. évihez képest 15 százalékkal emelkedjék a termelékenység, s ha gazdasági vezetőink, a munkások és a műszaki dolgozók az eddiginél nagyobb figyelmet szentelnek ennek az alapvető fontosságú feladatnak, a három év alatt a termelékenység 19 százalékkal nő.

1957-ben azt tartottuk lehetségesnek, hogy a bérből és fizetésből élők egy keresőre jutó reálbére, illetve egy főre jutó reáljövedelme az 1957. évihez képest 6, illetve 8 százalékkal legyen magasabb ez év végére. Ha jól dolgozunk, ehelyett 8, illetve 15 százalékos lesz a növekedés.

Igen szépek ezek az eredmények és célok. Minket kommunistákat azonban úgy ismernek, hogy bármilyen dicséretes, jó munka eredményeiről beszélünk is a méltatás szavaival, várható, hogy hozzáfűzzük: de... és következnek a bíráló megállapítások. Valóban, most is következik majd néhány „de”.

Ha a városokban, üzemekben vagy falvakban, hivatalokban dolgozókkal beszélünk, szinte egyöntetűen azt mondják: mi tagadás, jól élek, soha rosszabb ne legyen, de azért még egy-két dolog kellene, amit szívesen megvásárolnék. Egyiknek több ruha vagy jobb lakás, a másiknak új bútor vagy televízió a kívánsága. Nos, ezért fűzzük mi is hozzá mindig az eredmények ismertetéséhez a „de” szócskát, és figyelmeztetjük magunkat, figyelmeztetjük a gazdasági és politikai vezetőket a sikerek mellett jelentkező hibák, fogyatékoságok megszüntetésének fontosságára, arra, hogy csak a növekvő termelés, a jó, gazdaságos munka

nyomán érhető el, hogy szocialista hazánk tovább gazdagodjék, a dolgozóknak legyen jobb lakása, több ruhája, új bútora, televíziója stb.

Az eredmények rövid felsorolása mellett most szeretnék néhány *olyan* problémával foglalkozni, amelynek megoldásához az országgyűlés tagjainak segítségét is kérjük.

BERUHÁZÁSI TEVÉKENYSÉGÜNK

Első helyre vettem a beruházások kérdését. Pártunk VII. kongresszusa jogosan állapította meg, hogy ezen a területen beszélhetünk a legkisebb javulásról. *Nemcsak emiatt kell* szólnunk róla, hanem azért is, mert a képviselőtársaim előtt levő költségvetésből is láthatjuk, hogy ebben az esztendőben a kiadások igen jelentékeny részét beruházásokra kívánjuk fordítani.

A nemzeti jövedelem, illetve az ipari termelés jelentős mértékű emelkedése lehetővé tette, hogy a felhalmozási alap részaránya a nemzeti jövedelmen belül az 1958. évi 21 százalékról 1959-ben 22 százalékra emelkedjék, 1960-ban pedig – tervünk szerint – ez az arány 25 százalékra nő.

Akadhatnak, akik a beruházások növelésének hallatára felteszik a kérdést: *nem követjük-e el újra a korábbi hibákat?* Erre a kérdésre is nyíltan, egyértelműen válaszolunk: ezen a területen *sem ismétlődnek meg a régebbi hibák.* A felhalmozási alap arányának növelésével együtt ugyanis – éppen dolgozó népünk jó munkájának eredményeként – a fogyasztási alap 1959. évi mintegy 7 százalékos növelését ez évben megismételjük, azaz a nemzeti jövedelem fogyasztásra fordított részét 1957-hez képest három év alatt 20 százalékkal emeljük.

Ezek a számok feltétlenül bizonyítják, hogy továbbra is töretlenül érvényesül pártunk és kormányunk azon álláspontja, hogy *a szocializmus építésének együtt kell járnia a dolgozók életszínvonalának rendszeres emelkedésével.*

Rá kell mutatnom még egy rendkívül fontos körülményre. *A nemzeti jövedelem növekedési ütemének fokozódása* és a felhalmozási alap arányának emelkedése 1958-ban és 1959-ben is külföldi adósságunk növekedése nélkül, belső erőforrásokból történt, sőt már csökkentettük is külföldi tartozásaink összegét. Ezek a tények mutatják, hogy nép-gazdaságunk egyensúlya a fogyasztási alap állandó emelkedése és a felhalmozási alap részesedésének növekedése mellett is szilárdan és reálisan belső erőforrásokra épült, és épül a továbbiakban is.

Beruházásokra 1960-ban sokkal többet fordítunk, mint a korábbi években bármikor, mert az alaposan átgondolt beruházás, anyagi erőink ésszerű felhasználása nélkülözhetetlen a szocialista építés meggyorsításához. A termelékenység növelése mellett szükség van új termelőkapacitások kialakítására, a meglevők korszerűsítésére. Elsősorban ezek teszik lehetővé, hogy népgazdaságunk – mindenekelőtt az ipar – termelési szerkezete a szocialista országok között kialakult és egyre fejlődő nemzetközi munkamegosztás keretében fokozatosan a hazai adottságoknak legmegfelelőbbben alakuljon át. Az ipar alapjainak kiszélesítése, ezen belül az alapanyagipar, a szénbányászat, a villamosenergia-termelés, a vaskohászat fejlesztése, a mezőgazdaság építőanyaggal, gépekkel, műtrágyával, növényvédő szerekkel való fokozott ellátása a biztosítéka annak, hogy *ki tudjuk elégíteni* a népgazdaság, a bel- és a külkereskedelmi növekvő igényeit.

Nyers elvtárs rámutatott beruházási politikánknak arra a kedvező vonására, hogy 1960-ban a beruházások 78 százalékát termelőberuházásokra fordítjuk, s a beruházások gépi hányada több mint 41 százalék lesz, szemben az előző évek 25–28 százalékával. Ennek nyomán gyorsabb ütemben korszerűsíthetjük termelőberendezéseinket. Iparunk egy év alatt soha nem kapott annyi gépet, berendezést és műszert, mint tavaly. S ebben az évben még többet fog kapni.

Említettem a vaskohászat feltétlenül fontos fejlesztését, külön kívánok szólni a Dunai Vasműről. A pártkongresszuson elfogadott népgazdasági irányelvek kimondják, hogy be kell fejeznünk a Dunai Vasmű meleg- és hideghengerművének építését. Tudjuk hogy ez a téma úgynevezett „kényes” kérdés volt. Nincs ebben semmi olyasmi, amiről ne beszélhetnénk teljes nyíltsággal. Sőt erre talán szükség is van, hogy jóhiszemű, jóakarátú emberek világosan értsék és lássák, miről van szó. Ma az egész világon hiány mutatkozik kohászati termékekből, elsősorban különböző fajta lemezekből. Magyarország jelenleg mintegy 80 ezer tonna finomlemez importál, a korszerű gépgyártás ugyanis különböző idomacélokon kívül egyre több lemezt igényel. A fogyasztási cikkek, háztartási gépek, közlekedési eszközök nagyobb mennyiségben történő gyártásához több kohászati termék, különösképpen több lemez szükséges.

Gondoljunk csak arra, hogy a második ötéves terv időszakában meg akarjuk kétszerezni sok országban ismert és keresett autóbuszaink termelését, s 1965-ig 460 ezer mosógépet, 150 ezer hűtőszekrényt kívánunk gyártani. A Dunai Vasmű hideg- és meleghengerművének üzembe helyezése szükségtelessé teszi a finomlemez importját, sőt a második ötéves terv végén már évente 50 ezer tonna finomlemez tudunk majd

exportálni. Ezzel segítjük a többi szocialista országot is, amelyektől cserébe más fontos, nélkülözhetetlen alapanyagot vásárolhatunk. Mindez indokolja, hogy ebben az évben mintegy 580 millió forintot fordítunk a Dunai Vasmű fejlesztésére. Az itt dolgozók munkájának nagy eredménye, hogy a megleghengermű a tervezettnél két évvel korábban, már ez évben termelni kezd, a negyedik martinkemencével és a második kokszolóblokkal együtt. A Vasmű már ebben az évben több mint 20 ezer tonna lemezt, 350 ezer tonna acélt és mintegy 420 ezer tonna kokszot ad népgazdaságunknak. Egyidejűleg gondot fordítunk Dunaújváros további fejlesztésére is. Ez a szocialista város a Vasmű óriási ipartelepével együtt a magyar nép alkotóerejének nagyszerű szimbóluma, de egyben hirdetője a Szovjetunió önzetlen baráti segítségének is, hiszen közsímet, hogy a Szovjetunió készítette a Vasmű terveit és szállítja jelenleg is a szükséges gépek nagy részét.

Változatlanul problémát jelent, hogy még mindig nem sikerült eléggé koncentrálni és gyorsabban megvalósítani beruházásainkat. A pártkongresszuson elfogadott gazdasági irányelvek kimondják, hogy a beruházási eszközök koncentrációja és a megkezdett beruházások tervszerű üzembe helyezése végett csak olyan mértékben lehet elkezdni az új beruházásokat, hogy ne szenvedjen késedelmet a már megkezdett beruházások előírt ütemű végrehajtása. Kormányunk ennek megfelelően a szocialista építőmunka e rendkívül fontos területén is rendet fog teremteni. A tapasztalatok alapján a kormány úgy döntött, hogy értékhatáron felüli új beruházás megkezdésére 1960-ban csak 1,3 milliárd forintot lehet felhasználni, többi anyagi erőnket a már megkezdett beruházások befejezésére, illetve gyorsabb ütemű kivitelezésére fordítjuk.

A beruházási igények és szükségletek elbírálásánál elsősorban az vezet bennünket, hogy általában, de iparáganként, és egyes munkaterületeken belül is olyan helyre összpontosítsuk anyagi erőnket, ahol a beruházás a lehető leggyorsabban térül meg, segíti népgazdaságunk fejlesztését, korszerűsítését, a műszaki színvonal emelését. Nem új keletű ez a törekvésünk, s már hozott is eredményeket. 1959-ben több fontos új létesítményt helyeztek üzembe. Az idő nem engedi, hogy akár csak a legfontosabbakat is mind felsoroljam, ezért csupán jellemző példaként említem meg, hogy 1959 IV. negyedétől kezdve áramot ad a Pécs-újhegyi Hőerőmű első gépegyisége; megkezdte termelését a Lenin Kohászati Művek ércelőkészítő műve, amelynek üzembe helyezésével gazdaságosabbá válik a nyersvastermelés; Lábatlanon új épületelemgyár épült; Mohácson új farostlemezgyárat, Szombathelyen új forgácslap-üzemet és szövőüzemet létesítettek; nőtt az élelmiszeripar teljesítő-

képessége; 1959-ben az új létesítményeken kívül sikerült jelentősen bővítenünk sok meglevő iparvállalatot is. Bár a mezőgazdasággal külön kívánok még foglalkozni, itt kell megemlítenem, hogy a mezőgazdaság fejlesztésére is jelentős összegeket fordítottunk. Tavaly három új hibridkukorica-előkészítő üzemet építettünk. A termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok jóval több állatférőhellyel gyarapodtak, mint 1958-ban. A mezőgazdasági munkák gépesítésére 1959-ben mintegy négyszer annyi traktort, körülbelül nyolcszor annyi aratógépet, csaknem kétszer annyi vetőgépet és hétszer annyi silókombájnt állítottak munkába, mint a megelőző esztendőben.

A mezőgazdaság sem „mostoha gyermek”. Az 1960. évi beruházási tervben szereplő összeg 14 százalékat – közel 7 milliárd forintot – szándékozzuk mezőgazdasági beruházásokra fordítani, ez 27 százalékkal több az 1959. évinél. A mezőgazdasági beruházásoknak több mint felét a mezőgazdaság további gépesítésére használjuk fel. *Sok egyéb gép mellett több mint 10 ezer traktort, több mint 4 ezer gabonavető gépet, 1400 gabonakombájnt, 2400 fűkaszt, csaknem 3500 műtrágyaszórót kap idén a mezőgazdaság.* Az univerzális traktorok aránya ez évben országosan meghaladja az 50 százalékot. A termelőszövetkezetek megerősítésére, illetve fejlesztésére 2825 millió forintot irányzott elő a terv, ebből az állami hitel csaknem 2,4 milliárd. A termelőszövetkezetek építési beruházásait több mint 1,5 milliárd forinttal segítjük.

Az 1960. évi beruházási program megvalósítása nagy feladatok elé állítja építőiparunkat és építőanyag-iparunkat. Ismeretes, hogy a különböző jogos igények kielégítését gátolja építőanyag- és építőiparunk szűk termelési kapacitása. Ennek feloldására ez évben építőanyag-ipari beruházásokra több mint 800 millió forintot fordítunk. Különösen fontos a meglevő cementgyárak kapacitásának bővítése, új cementgyárak építése. Vác közelében építjük fel a Dunai Cement- és Mészművet, amely a hároméves terv legnagyobb építkezése. Beruházási költsége összesen 2,8 milliárd forintot tesz ki. A gyár termelése számottevően enyhíti majd a cementhiányt, az ország cementtermelését 1963–1965-ig fokozatosan 1 millió tonna cementtel, azaz a jelenlegihez képest mintegy 70 százalékkal növeli.

Építőiparunk sok elismerésre méltó eredményt mondhat magáénak, de munkájában vannak fogyatékoságok, hibák is. *Egyik* legsúlyosabb hiba az, hogy elmaradt az ipar szerkezeti átalakítását elősegítő beruházások kivitelezésével. Szükségesnek tartom, hogy az építőipar vezetőinek és valamennyi dolgozójának figyelmét felhívjam néhány – szerintünk – legfontosabb feladatra.

A rendelkezésre álló építési kapacitásokat, munkaerőt, anyagot, gépet a legnagyobb körültekintéssel, a leghatékonyabban kell felhasználniuk és az itt dolgozóknak is mindent el kell követniük, hogy a beruházásokat a leggazdaságosabban koncentrálják. Törekedjenek arra, hogy a beruházásokat, építkezéseket a legjobban előkészítsék, válaszítsák ki a leggazdaságosabb megoldást. Idejében készítsék el a tervdokumentációt, lehetőleg *korszerű típustervek* felhasználásával. Minden igyekezetükkel legyenek azon, hogy a beruházás kivitelezése *optimális idő alatt történjék*. A tervezőirodák a mezőgazdasági, de különösen a termelőszövetkezeti építkezésekhez különböző, a helyi anyagok felhasználását is figyelembe vevő típusterveket készítsenek. A most alakult, illetve alakuló új termelőszövetkezetek pedig építkezéseikhez beszerezhessék a megfelelő anyagokat, találjanak kivitelezőt.

A MEZŐGAZDASÁG FEJLŐDÉSÉRŐL

Pártunk és kormányunk bizalmat élvező politikájának eredményeként *napjainkban a falun történelmi jelentőségű társadalmi-gazdasági átalakulás megy végre*. A hároméves terv időszakának elején hazánk szántóterületének kerekén egynegyede tartozott még csak a szocialista szektorhoz, a most érkezett legújabb összesítő jelentés szerint már kétharmada, egészen pontosan 66,2 százaléka, ezen belül az összes szántóterület 51,9 százalékan termelőszövetkezetek gazdálkodnak. 1959. november 1-e óta 293 ezerrel nőtt a termelőszövetkezeti tagok száma. Ma már a községek 65,3 százaléka – szám szerint: 2138 – termelőszövetkezeti község. November 1-e óta 767 község lett termelőszövetkezeti községgé. Termelőszövetkezeti város lett a többi között Szeged, Békéscsaba, Gyula és Nagykőrös is.

Ezen adatok alapján bátran megállapíthatjuk, hogy a dolgozó parasztság napjainkban tömegesen lép a közös gazdálkodás útjára. Országunk dolgozó parasztsága – a párt helyes politikájának, gazdasági és társadalmi fejlődésünk számos sikerének, *a meglevő szocialista mezőgazdasági nagyüzemek példamutatásának és a türelmes felvilágosító szónak hatására* – felismerte, hogy felemelkedésének egyedüli biztos útja a szocialista nagyüzemi gazdálkodás. *Innen, az országgyűlés fórumáról is üdvözljük a termelőszövetkezetbe lépett dolgozó parasztok százezreit. Új és egyre gazdagabbá, kulturáltabbá váló életük egy fontos szakaszába lépve, kívánjuk nekik, hogy helyi vezetőiket jól megválasztva, a közös munká-*

ban, a közös célok eléréséért egységesen felsorakozva maguk és hazájuk javára jó egészségben, *jó munkával* nagy sikereket érjenek el.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága január 12-én tartott ülésén felszólította a párt- és állami szerveket: fokozzák a termelőszövetkezetek megszilárdítására irányuló munkájukat, nyújtsanak *kellő segítséget* a szövetkezetekbe tömörült dolgozó parasztoknak ahhoz, hogy az új termelőszövetkezetekben a közös munka mielőbb megkezdődjék.

Az előbbieken – a beruházások kérdéseinek taglalásánál – már tájékoztattam a tisztelt országgyűlést arról, hogy 1959-ben és hasonlóképpen 1960-ban kormányunk elsőrendű fontosságú feladatának tekintette, illetve tekinti a termelőszövetkezeti mozgalom minden lehetséges módon történő támogatását. Az elmondottakhoz kiegészítésként itt hadd fűzzem még hozzá, hogy annak idején a termelőszövetkezetek segítésére a hároméves terv egész időszakára nem egészen kétmilliárd forint közép- és hosszú lejáratú hitelt irányoztunk elő, ezzel szemben csupán 1959-ben több mint hárommilliárd forintra emelkedett a termelőszövetkezetek állami hitellel való támogatása. A szocialista mezőgazdasági nagyüzemek létrejöttével megnyílik a mezőgazdaságban is a termelőerők folytonos fejlesztésének nagyszerű perspektívája. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlődése biztosíték arra, hogy teljesítjük és túl is teljesítjük a mezőgazdasági termelés ez évi feladatait. Eddig is sikerült megoldanunk és ezután is feltétlenül szem előtt kell tartanunk a kettős feladatot: úgy fejlesszük a termelőszövetkezeti mozgalmat, olyan gonddal foglalkozunk a termelőszövetkezetek megszilárdításával, úgy építjük szocialista mezőgazdaságunkat, hogy közben minél nagyobb arányban növekedjék a mezőgazdaság árutermelése.

Az elmúlt esztendőben tovább fejlődött az állattenyésztés. Valamennyi állatfaj állománya a tervezettnél megfelelően alakult, sőt a sertés-, baromfi- és juhállomány az eddig ismert legmagasabb szintet érte el. Öröndötes, hogy a terület növekedésével arányosan fejlődött a mezőgazdasági termelőszövetkezetek közös állattenyésztése is.

Hasznosnak bizonyultak a nagyüzemi baromfitenyésztés fejlesztését célzó állami beruházások is. Elsősorban ennek köszönhető, hogy a baromfitenyésztésben jelentékenyen nőtt az árutermelés aránya. A termelőszövetkezetekben a baromfihús termelése egy év alatt megháromszorozódott, a baromfitelepek tojástermelése megnégyszereződött.

Az állattenyésztés fejlesztésében az idén a tavalyinál nagyobb feladatokat kell megoldani. Ebben az évben például legalább 530 ezer mázsával több vágóállatot, 80 millió literrel több tejet, 60 millió darabbal több

tojást és 1400 mázsával több gyapjút kell szolgáltatnia a mezőgazdaságnak, mint amennyit 1959-ben adott. E feladatok megvalósításának egyik alapvető feltétele, hogy a régebben működő termelőszövetkezetekben és az újakban megszilárduljon és tovább fejlődjék a közös állattenyésztés; a másik a zavartalan takarmányellátás.

A bőséges takarmányellátás szempontjából *kiemelkedő jelentősége van a kukoricatermesztésnek*. Vannak biztató, szép eredményeink. A legértékesebb takarmánynövény vetésterülete jelentékenyen nőtt, s ami különösen fontos: az eddigi legmagasabb termésátlaggal fizetett. Száraz szemtermésre számítva – a tervezett 12,9 mázsa helyett – katasztrális holdanként átlagosan 14,9 mázsa kukoricánk termett. A silókukorica vetésterülete egy év alatt több mint kétszeresére nőtt.

Ezek az eredmények annak köszönhetők, hogy a szemes és silókukorica termesztése a mezőgazdasági termelők, valamint az irányító szervezetekben dolgozó vezetők figyelmének középpontjába került. Kiszélesedett a hibridkukorica-vetőmag használata. 1958-ban az ország kukorica-vetésterületének még csak 7, 1959-ben viszont már 40 százalékan használtak hibrid vetőmagot. Az állami gazdaságokban és a termelőszövetkezetek szántóföldjein – nagyon helyesen – szinte általánossá vált a hibrid vetőmag használata.

Most célul tűzhetjük ki, hogy ebben az évben országosan a vetésterület mintegy 60 százalékát vessék be hibrid maggal. Szerény számítás szerint is ilyen módon csaknem 3 millió mázsával növelhető ez évben a kukorica-termés, ez pedig – átszámítva – mintegy 5–6 ezer vagonnal több sertéshúst jelent.

Nagy figyelmet kell fordítani a mezőgazdasági árutermelés és ezzel együtt az állami felvásárlás tervének teljesítésére. Igaz, a jövőben jobban támaszkodhatunk állami gazdaságainkra és termelőszövetkezeteinkre, de nem nélkülözhetjük az egyénileg gazdálkodó termelők, sőt a háztáji gazdaságok árutermelését sem, különösen az állati termékekből. *Úgy gondolom, hogy teljesen jogos az állam igénye* a mezőgazdasági árutermelési és felvásárlási terv teljesítésére akkor, amikor nagy erőfeszítéseket teszünk – amint az elmondottakból is kitűnik – a mezőgazdaság több géppel, építőanyaggal, műtrágyával, növényvédő szerrel és más szükséges eszközzel való ellátása végett. 1960-ban a múlt évihez képest 8,9 százalékkal kell növelni a mezőgazdasági termékek felvásárlását.

Nagy fontosságára való tekintettel külön foglalkozom külkereskedelmünk feladataival.

1959-ben a külkereskedelemben is jó eredményeket értünk el. Külkereskedelmi áruforgalmunk a múlt év végén lényegesen magasabb volt a hároméves tervben 1960-ra előirányzott forgalomnál.

Külkereskedelmünkre is vonatkozik, hogy ebben az évben a tavalyinál nagyobb feladatokat kell megoldani. A szocialista építés örvendetesen meggyorsult üteme azt követeli, hogy *mind az ipar, mind a mezőgazdaság számára* a tavalyinál jóval *több nyersanyagot és gépet importáljunk*. A külkereskedelmi lehetőségek felhasználásával is javítani akarjuk a lakosság ellátását, ezért a tavalyihoz képest mintegy 20 százalékkal növeljük a fogyasztási cikkek behozatalát. Elsőrendű követelmény, hogy a nemzetközi fizetési mérlegnek az előző évek szívós munkájával megteremtett egyensúlyát fenntartsuk, tovább szilárdítsuk. *Ehhez két dologra van feltétlenül szükség:* először az importból származó anyagokkal és gépekkel fokozottan kell takarékoskodni, s erre – a tapasztalatok bizonyítják – bőven van lehetőség. Másodszor: minden erőfeszítést összpontosítani kell a kivitel fokozására, a gazdaságosan exportálható termékek termelésének növelésére.

Nemcsak a külkereskedelemben, hanem egész népgazdaságunkban elért eredményeink egyik alapvető tényezője, egyszersmind jövőbeli sikereink biztosítója, hogy egyre bővül gazdasági együttműködésünk és kereskedelmünk a szocialista országokkal. Felmérhetetlen jelentőségű számunkra az, hogy hazánk – mint viszonylag kis ország – a szocialista nemzetközi munkamegosztás részeseként fejlődését az egész hatalmas szocialista világrendszer gazdasági erőforrásaira, műszaki és tudományos tapasztalataira építheti.

Együttműködésünk a szocialista országokkal – elsősorban a KGST keretében – 1959-ben minden területen fejlődött. E kapcsolataink nagy jelentőségének jellemzésére megemlítem, hogy már előkészítettük a KGST-ben részt vevő valamennyi országgal az 1961–1965-ös évekre szóló, tehát a második ötéves tervünk egész időszakára érvényes, hosszú lejáratú külkereskedelmi megállapodásokat is, amelyeknek aláírására a közeli hónapokban sor kerül. Kormányunk a békés egymás mellett élés politikájának jegyében a továbbiakban is arra törekszik, hogy a tőkés-országokkal is erősítsük gazdasági kapcsolatainkat, az *egyenjóság* és a *kölcsönös előnyök elve* alapján növeljük áruforgalmunkat. Ez évi tervünk ebben a relációban is a forgalom növekedésével számol. Pozitívan

értékeljük, hogy az utóbbi hónapokban újonnan aláírt vagy meghosszabbított megállapodásokat kötöttünk több mint 20 tőkésországgal. Szélesítettük a külkereskedelmi forgalmat többek között Ausztriával, Angliával és más tőkésországokkal is. *Örvendetes*, hogy fejlődnek gazdasági kapcsolataink a függetlenségüket nemrég elnyert ázsiai és afrikai országokkal is.

Ez évi feladataink teljesítésére bizton számíthatunk, s meggyőződésünk, hogy minden alapunk megvan erre a derűlátásra. Munkáoszta-lyunk, parasztságunk, értelmiségünk az utóbbi két évben minden tervfeladatot túlteljesített. Bízunk abban, hogy dolgozó népünk az eddig elért termelési sikereket ebben az esztendőben újabbakkal tetézi. A kongresszusi munkaverseny általam is kiemelt eredményei azonban nem felejtethetik el velünk, hogy a múlt esztendő végén nemkívánatos jelenségek is mutatkoztak: nem egy helyen jelentkezett a már sokszor elítélt „mennysiségi szemlélet”, a létszám felesleges duzzasztása, az anyagkészletek felesleges fogyasztása, itt-ott a minőség romlása, a műszaki fejlesztés háttérbe szorulása. A szocialista munkaverseny nem szorítkozhat egyoldalúan és általában mindenütt mennyiségi, többtermelési eredmények elérésére. A munkaverseny-mozgalom további fellendítésében számítunk a verseny élenjáróira: *a szocialista brigádokra*, amelyek nemcsak termelési célok elérését, termelőmunkájuk javítását vállalták, hanem egyszersmind a szocialista magatartás és erkölcs, *a közösségi szellem elmélyítésén munkálkodnak*, tanulnak, művelődnek. A vállalatok, üzemek vezetői az eddiginél is sokkal jobban támogassák ezt a kiváló kezdeményezést.

Befejezésül a gazdasági vezetés néhány kérdéséről, a gazdasági vezetők néhány fontos feladatáról kívánok szólni.

Amikor gazdasági vezetőket mondtam, nemcsak miniszterekre, miniszterhelyettesekre, nagy üzemek igazgatóira gondoltam, hanem rajtuk kívül valamennyi vállalatvezetőre, igazgatóra, főmérnökre, tanácselnökre, a termelőszövetkezetek elnökeire, a gépállomások és állami gazdaságok igazgatóira. *Ez évi terveink megvalósításának* – amint erre már a bevezetőben rámutattam – megvan minden politikai és anyagi előfeltétele, de rendkívül sok múlik rajtuk, vezetőkön. Folytatjuk azt a gyakorlatot, hogy a vezetőknek hatásköröket, nagyobb önállóságot adunk. Ezzel jól kell élniük. Legyenek a vezetésük alatt álló területnek valóban egyszemélyi felelős irányítói, gazdái. Feltétlenül biztosítsák a szocialista fegyelmet és különösképpen az üzemekben a technológiai fegyelmet. Vezessenek határozottan. Tanuljanak állandóan, képezzék magukat, s erre buzdítsák munkatársaikat is. Beszéljék meg munkatársaikkal fel-

adataikat, magyarázzák meg nekik megbízatásuk célját, jelentőségét, s ha munkatársuk ezt a feladatot elvállalta, vagy erre utasítást adtak neki, követeljük meg az adott szó megtartását. Legyenek nyugodt vezetők, de ugyanakkor türelmetlenek és kibékíthetetlenek is a hibákkal, a lazaságokkal, a kötelességmulasztással szemben. Kíméletlenül lépjenek fel gazdasági vezetőink az anyagi jellegű visszaélésekkel szemben! A hozott határozatok és törvények végrehajtását a minisztériumokban, az Országos Tervhivatalban, a tanácsoknál és minden más területen a vezetőknek fokozottabban ellenőrizniük kell, hogy érvényt szerezzünk saját döntéseinknek.

Nálunk sok helyen még nem szokás, hogy az ellenőrzést és a hibák megállapítását a valóban felelősök komoly számonkérése követné. Nemcsak a liberalizmus az oka ennek, hanem az is, hogy sok esetben – a vezető helytelen munkamódszere következtében – nem is lehet egyértelműen megállapítani, kik a felelősök a mulasztásért. Arra pedig semmi szükség sincs, hogy látszat-felelősségrevonás történjék, s ahogyan ez meg szokott történni, bűnbakként a lehető legalacsonyabb beosztású dolgozón verjük el a port.

Pártunk kongresszusának határozata kimondja: a gazdasági élet vezetőinek feltétlenül meg kell tanulniuk, hogy munkájukban az eddiginél nagyobb mértékben és bátrabban támaszkodjanak fejlődésünk legnagyobb lendítőerejére, a tömegek öntudatára, véleményére és lelkesedésére. Ez a bizalom párosuljon azzal, hogy erkölcsi és anyagi elismerésben részesítsék a legjobb dolgozókat. De ennek a bizalomnak a jegyében bírálni is kell, s ha a bírálat nem használt, ha a hibák és a mulasztások megismétlődnek, az elnézést fel kell váltani a figyelmeztetésnek és a felelősségrevonásnak. Nem arról van szó, hogy egy mulasztásért mindjárt a fejét akarják venni valakinek. De az nagyon fontos, hogy valaki ne követhessen el sorozatosan mulasztásokat, fegyelmeztelenségeket. *S ha valakin a sok tanács*, bírálat és figyelmeztetés sem segít, helyes és szükséges, ha ilyen – tisztségére végső soron alkalmatlannak bizonyult – embert más, képességének és képzettségének megfelelő munkakörbe helyeznek.

A dolgozók túlnyomó többsége szereti a rendet és a fegyelmet, és elvárja a vezetőtől, hogy ezt megteremtse. Az ilyen vezető nem válik népszerűtlenné, éppen ellenkezőleg: élvezni fogja a dolgozók többségének megbecsülését, feltétlen bizalmát, s ez a biztosítéka annak, hogy vezetők és beosztottak együtt munkálkodnak az adott kollektívára váró feladatok jó megoldásáért.

ÜNNEPI BESZÉD SZEGEDEN MÁJUS ELSEJE ALKALMÁBÓL

1961. ÁPRILIS 30.

Most, ahogyan ide Szegedre jöttem és átutaztam a megyén, örömmel láttam, hogy a szövetkezeti földek jól műveltek, biztatóan indult a tavasz, megjött az utolsó percben a várva várt eső, a megye dolgozó parasztjainak jó munkáját dicséri a hafár. Látva e szép vetéseket, arra gondoltam, hogy ráférne Csongrád megyére és az egész országra egy bő termés, olyan termés, hogy még a tanácsházákat is megtölthetnénk gabonával. Inkább egyhónapos fizetett szabadságot adnánk a tanácsai alkalmazottaknak. Így ők is jól járnának és az állam is. Remélem, lesz ilyen termés.

Ünnepi gyűlésre jöttünk össze. Világszerte holnap ünneplik a dolgozók, a haladás hívei május elsejét, a munkásosztály nagy nemzetközi ünnepét. Moszkvában, Pekingben, Prágában, Budapesten, Varsóban és a többi szocialista ország fővárosaiban, városaiban és falvaiban a hatalmon levő munkásosztály a szocializmust, a kommunizmust, az új társadalom felépítésében elért sikereket, a szocialista világrendszer győzelmét ünnepli.

A szocialista tábor ma már olyan hatalmas erő, amely átfogja a fél világot, az Északi-tengertől a Sárga-tengerig terjed az új világ határa, ahol egymilliárd ember él és dolgozik testvéri szövetségben. Ez az új erő hatalmas és legyőzhetetlen.

Sajnos van még egy másik erő is: Londontól Tokióig, Párizstól, Rómától New Yorkig – a tőkés és gyarmati országok. Az ott ünneplő és harcoló munkástestvéreink százmilliói ma még elnyomottak, kizsákmányoltak. Ők is az utcán vannak, ők is ünnepelnek, de az ő ünnepük ma még harc a kizsákmányolás, a jogfosztottság ellen, harc a nagyobb darab kenyérért, a minimális emberi szabadságért, a nemzeti függetlenségért. Más országokban pedig most, amíg mi ünnepelünk, fegyveres harc folyik az elnyomók, a betolakodók, a gyarmatosítók, a kizsákmányolók ellen. Algériában, Laoszban, Kongóban és másutt munkástestvéreink vére folyik.

Május elseje az egész világon a munkásosztály nemzetközi ünnepe,

nagy seregszemléje. Először 1890-ben gyűltek össze május elsején a munkások és a parasztok. Akkor még egyetlen országban sem volt hatalmon a munkásosztály. A május elsejék története, nálunk Magyarországon is és az egész világon, a forradalmi osztályharcok története. A május elseji ünnepségek, harcos tüntetések nemegyszer rendőrsortűz közepette zajlottak le. Így volt ez Magyarországon is mind a monarchiában, mind a Horthy-fasizmus idején.

Sorolhatnám e nagyszerű harcos megmozdulásokat, a szegedi munkások tüntetéseit is. De erre most nincs idő. Úgy érzem, hogy emberi kötelességünk visszagondolni a múltat, visszaemlékezni harcainkra, mártírjainkra. Sok munkás- és parasztember, sok haladó gondolkodású értelmiségi hullatta véré, szenvedett el kínzásokat népünk szabadságáért, függetlenségéért. Adózzunk egy percet emléküknél.

A magyar nép szabadságát a Szovjetunió győzelmes felszabadító harca árán nyerte el. Szeged volt az első magyar város, amely 1944 október elején felszabadult. 16 év telt el azóta. Ez idő alatt alapvetően megváltoztak nálunk a politikai és a gazdasági viszonyok. Hazánkban is és a többi népi demokratikus országban győztek a szocializmus eszméi.

Amikor május elsejét, a proletár internacionalizmus, a munkásnemzetköziség, a munkásösszefogás ünnepét köszöntjük, gondoljunk mindig azokra a népekre, amelyek még rabságban élnek.

Ma már a szocializmus és a kommunizmus világméretű győzelmének korszakát éljük. Elérkezett az az idő, amikor a szocialista államok világrendszeret alkotva olyan nemzetközi erővé váltak, hogy döntő befolyást gyakorolnak a világ fejlődésére.

A tőkés világot, amely természetesen még jelentős erő, újabb és újabb vereségek érik. Politikailag és gazdaságilag évről évre több ország rázza le magáról a gyarmati bilincseket. Mindebből az következik, hogy május elseje – mint a munkásnemzetköziség nagy ünnepe – világméreteken olyan harci nappá válik, amelyen a kommunizmus, a haladás erői nagy seregszemlét tartanak. Mind több ország ünnepli ezen a napon társadalmi átalakulását, saját és más népek sikereit is.

A NEMZETKÖZI ÉLET LEGFONTOSABB ESEMÉNYEI

Most a májusi nagy munkásünnep előestéjén nézzünk körül, mi történik a világban, hogyan alakulnak az erőviszonyok, milyen kérdések állnak ma az emberiség érdeklődésének középpontjában. Hogyan is áll a verseny a kapitalizmussal: ki kit győz le. Ezt azért is kell tudni, mert egy

földgolyón élünk, és nekünk, az ebben a században élő embereknek adott meg az a nagyszerű feladat, hogy tevőleges részesei lehetünk annak a nemzetközi harcnak, amely a világ szocialista átalakulásáért, a békés, a boldog emberi jövőért folyik.

Az emberek ma gyorsabban gondolkodnak, gyorsabban is cselekszenek. (Bár vannak, akik nagyon lassan gondolkodnak, és nem akarnak tanulni a történelemből.) A ma élő ember már kezd hozzászokni ahhoz, hogy viharos sebességgel követik egymást az események a nemzetközi politikában, a tudomány, a technika fejlődésében, és amíg ezelőtt 30 évvel 200–300 méter magasba emelkedtek a repülőek, ma már 10 000–20 000 méter magasba repülnek. Atommeghajtású hajók közlekednek az óceánokon, atommal hajtott tengeralattjárók néznek egymással farkasszemet, a világ bármely sarkából rádió, televízió percek alatt eljutnak a hírek arról, hogy itt vagy ott mi történik. A leggyorsabb lökhajtásos vadászgépek is csak 250 métert repülnek egy másodperc alatt, az interkontinentális rakéták ellenben 6500 métert tesznek meg másodpercenként. A rakéták 35 000 méter magasból lelövik az ellenséges gépeket, az interkontinentális rakéták pedig néhány perc alatt a Föld bármelyik pontjára eljutnak.

Míg 50 évvel ezelőtt a 60 kilométeres sebesség „vad” száguldásnak számított a gépkocsiknál, ma 620 kilométeres óránkénti sebességet értek el a világcsúcstartó versenyautók. Ma több történik egy nap alatt, mint apáink és nagyapáink életében egy évtizedben.

Alig néhány napja olyan eseményt éltünk át, amely korábban csak a mérész fantáziák világába tartozott. A győzelmes Októberi Szocialista Forradalom országa, a Szovjetunió megnyitotta a világmindenség kapuját, a szovjet tudósok olyan űrhajót szerkesztettek, amely 300 kilométer magasba emelkedett, és 89 perc alatt megkerülte a Földet. Ez alatt a 89 perc alatt mintegy 45 000 kilométeres utat tett meg a „Vosztok” nevű űrhajó. Gondoljunk csak arra, hogy Kolumbusz 70 napig hajózott, míg átjutott Amerikába, Magellán 1519-ben indult és 3 év alatt hajózta körül a Földet. Ezt az utat Gagarin őrnagy, századunk legnagyobb hőse, 89,1 perc alatt tette meg. Nekünk innen Szegedről Csongrádra eljutni is több idő kell. A szegedi Fogadalmi-templomban az öregasszonyok alig tudnak néhány miatyánkot és üdvözlégy Máriát elmondani, mialatt Gagarin megkerüli a Földet.

A „Vosztok” nevű szovjet űrhajó 89 perce az emberi elme, a szovjet tudomány világra szóló sikere. Nem véletlen, hogy ezt az óriási jelentőségű lépést a világűrbe elsőként szocialista állam, a Szovjetunió tette meg.

1917-ben azt állították az urak, hogy a cári Oroszországban hatalomra került munkásosztály nem tud országot vezetni, nem tudja megszer-

vezni az ipárt, a mezőgazdaságot, a tudományt. Azóta a történelem bebizonyította, hogy ez nem így van. Nemcsak utolérlik, de el is hagyják a tőkésországokat. A szputnyikok, a rakéták, az űrhajók csillogó acéltestében tömören együtt van az a nagyarányú műszaki, tudományos haladás, amelyet a szocialista Szovjetunió elért. Egy hatalmas ország hatalmas iparának alkotását vitte magával a világűr kapujába a „Vosztok” nevű űrhajó.

– *A Szovjetunió az első űrhajót 1960. május 15-én bocsátotta fel*, amely két és fél tonnás volt. Akkor próbálták ki, hogyan lehet igen bonyolult technikával a több lépcsős rakétatesteket leválasztani egymástól. A kísérlet sikerült, az űrhajó akkor 91 perc alatt repülte körül a Földet és a kiszámított pályán szállt le.

– *A második űrhajót 1960. augusztus 19-én bocsátották fel*, ennek súlya 4600 kilogramm volt. Földi parancsra, előre megadott területen ért földet az űrhajó a benne levő állatokkal.

– *A harmadik kísérlet 1960. december 1-én volt*. Ez a rakéta 4563 kilogrammot nyomott. Tudományos programjának végrehajtása után megkezdte a leszállást, de letért a pályájáról és a sűrű légrétegekben megsemmisült.

– *A negyedik kísérlet 1961. március 9-én történt*. Ennek az űrhajónak a súlya 4700 kilogramm volt. Az űrhajó leválasztása, földre hívása sikerült, az összes berendezés tökéletesen működött.

– *Az ötödik kísérlet dátuma 1961. április 12., a „Vosztok” felbocsátása, Gagarin vezetésével.*

Tudományos esemény soha a történelemben nem hozta ilyen lázba a világot, mint ez a 89 perces repülés a világűrben. Az egész világ elismeréssel adózott a szovjet tudománynak, Gagarin őrnagynak. Az egész világ, minden újság, a baráti és az ellenséges sajtó a szovjet űrhajóval foglalkozott. Az egész emberiség üdvözölte azt a vakmerő hősiességet, amelyről Gagarin őrnagy tett tanúságot.

Gagarin őrnagynak, a fiatal szovjet űrhajósnak adatott meg, hogy elsőként több száz kilométer távolságból láthassa a Földet. Gagarin egyetlen szempillantás alatt 12 millió km²-nyi területet látott. Ez nagyobb, mint egész Európa. Szeme előtt kékes fénykoszorúban olvadtak össze a látóhatár szélei. Nagyszerű élmény lehetett.

Az ember űrrepüléséből sokfajta tanulságot vonhatunk le. Mindenekelőtt azt, hogy olyan világban, amelyet ennyi idő alatt körül lehet repülni, a népek és az országok nagyon közel kerültek egymáshoz, és ebből a világból az emberiségnek el kell tüntetni a háborúkat, békésen kell egymás mellett élnie. El kell tüntetni a faji, vallási, politikai különbsége-

ket, a fegyverkezés helyett a kölcsönös megértésre, a kölcsönös együttműködésre van szükség. Ma már nem állunk messze egymástól, nincsenek áthidalhatatlan távolságok. Az első szovjet úrhajós, amidőn letekintett a Földre, szinte egymás mellett látta Dél-Amerika, Afrika hatalmas területét, Ázsiát.

A nagy esemény után most a tőkés világban nagy vita folyik arról, hogy mi az oka a szovjet sikernek. Az angolok azt mondják, hogy azért érnek el az oroszok ilyen eredményeket, mert az egyetemeken, az iskolákban nagy súlyt fektetnek a tudományos oktatásra. *Walter Lippmann* írja a *New York Herald Tribune*-ban: „...az erőviszonyok megváltoztak a szocialista tábor javára; a Szovjetunió és a többi szocialista ország ereje, például gazdasági ereje növekszik, míg a miénk csökken. Az utóbbi években elképesztően megnövekedett a Szovjetunió vezetett szocialista tábor ereje és befolyása, a mi viszonylagos erőnk pedig világméretben csökken. Ha összehasonlítjuk a kommunista tömb erejét a mienkkel, akkor azt látjuk, hogy hátrafelé megyünk.”

Igen, tőkés urak, önök úgy mennek, mint a rák: hátrafelé, mert nem akarják megérteni, hogy a dolgozók osztályában nagyobb erő, nagyobb tehetség van, mint a kizsákmányolók, az elnyomók osztályában, és történelmileg nincs messze az az idő, amikor a dolgozó osztályok más országokban is hatalomra kerülnek, és még gyorsabb lesz az emberi társadalom fejlődése. Igen, tőkés urak, önök hátrafelé mennek. Mutatja ezt a gyarmati rendszer felbomlása is, amely széthullásának utolsó szakaszába érkezett. Megszűnt a világon az imperializmus egyeduralma, a szocialista tábor ereje évről évre nő.

Eltűársak! Húsz évvel ezelőtt még hatalmas gyarmatbirodalmak voltak. Az első világháború idején az emberiség 62, a második világháború után 56 százaléka élt a gyarmatokon. Az utóbbi években bekövetkezett változások következtében a gyarmati és félgyarmati sorban levő országok hosszú sora lett önálló, független. Másfél évtized alatt 845 millió ember számára szűnt meg a gyarmati uralom. A felszabadult területek nagysága 37 millió km², lakossága pedig másfél milliárd.

Mit mutatnak ezek a számok? Azt a nagy társadalmi, politikai és rendszerbeli változást, amely végbemegy a világban. De vannak még angol, francia, amerikai, portugál, holland gyarmatok. Gyarmati sorban él még több mint 60 millió ember. Nincs azonban olyan nap, hogy ne hallanánk új híreket a gyarmati népek szabadságharcairól. Ha kinyitjuk az újságot, ha hallgatjuk a rádiót, nap mint nap új hírek jönnek szabadságharcokról, nemzeti forradalmakról. A világ minden sarkán fellázadnak, harcba szállnak a népek a gyarmati elnyomókkal szemben.

Jó híreket kapunk a világ minden részéből. Természetesen a hírekkel úgy vagyunk, hogy azok, amelyek nekünk jók, azok rosszak a tőkéseknek.

A szocialista országok komoly sikereket érnek el a gazdasági építésben, nő az ipari, a mezőgazdasági termelés, új eredményeket mutatnak fel a tudományban, emelkedik a dolgozók életszínvonala. Az ipari termelés a Szovjetunióban egy év alatt 10, Csehszlovákiában 12, Bulgáriában 13, Romániában 17, Lengyelországban és Albániában 11 százalékkal nőtt. Nagyszerű eredményeket értek el a szocialista országok a mezőgazdaság átszervezésében. Bulgáriában, az NDK-ban és a *többi szocialista országban, közöttük hazánkban is befejeződött a mezőgazdaság szocialista átszervezése.*

1950-ben a világ *széntermeléséből* a szocialista országok 28 százalékkal részesedtek, ma 50 százalékkal. Tíz évvel ezelőtt

a világ *nyersvastermelésének* 18, ma 38 százalékát,

a világ *acéltermelésének* 19, ma 32 százalékát,

a világ *gabonatermelésének* körülbelül a felét,

a *gyapottermelésnek* 40 százalékát a szocialista országok adják. Ezekben az országokban van a világ *sertésállományának* 55, *szarvasmarhaállományának* 20 százaléka. Ezek is jó hírek.

A nagy változást mutatja az is, hogy ma már *a szocialista országok területe a világ földterületének* 26, *lakosságának pedig 35 százalékát teszi ki.*

A kommunista pártok világméretekben erősödnek. Ezt mutatta a moszkvai tanácskozás, valamint azok a hírek is, amelyek a kommunista pártok, a munkásmozgalmak életéről szólnak. *Több mint 36 millió tagja van a kommunista pártoknak,* amelyek szervezik, előkészítik és vezetik a világ előrehaladását, a történelem nagy változásait. Ezek is nagyszerű hírek.

A nagy változás következtében megjelent a semleges, antiimperialista országok egész sora, amelyek nemrég szabadultak fel. Ezek a világ lakosságának 27 százalékát adják. A vezető imperialista országokban él a világ lakosságának 22 százaléka. Ez azt mutatja, hogy évről évre szűkül az imperializmus hatalmi köre. Ezek is jó hírek.

Fejlődik, erősödik, terjed a szocialista eszme. Marx, amikor 1848-ban a *Kommunista Kiáltványt* fogalmazta, még csak azt írta, hogy kísértet járja be Európát, a kommunizmus kísértete. Természetesen a kommunizmus kísértet volt a tőkéseknek, a gyarmatosítóknak. De a kommunizmus eszméje megváltó eszme, a jövő társadalom nagy eszményképe lett az egész világon.

Amikor mi most május elsejét ünnepeljük, gondjaink és bajaink – amelyekből van elég –, sikereink és győzelmeink mellett soha ne feledkez-

zünk meg arról, hogy ezek a gondok, nehézségek átmenetiek. Ügyünk itthon is és világméreteken is jól áll. Ma már a világon mindenütt a dolgozók nagyra értékelik, bizalommal támogatják, követik a szocializmus, a kommunizmus eszméjét. Erről fognak holnap, május elsején tanúbizonyságot tenni a világ dolgozói a Föld minden országában.

Kedves elvtársak! Nézzünk meg közelebbről néhány olyan jelenlegi politikai eseményt, amely veszélyezteti a világbékét. Kennedy, az Egyesült Államok elnöke, március 29-én a katonai költségvetésről szóló beszédében kijelentette: „Érdekünk a békés rendezéshez fűződik, a feszültség csökkentéséhez, ahhoz, hogy a vitás kérdéseket a tárgyalóasztalnál és ne a harctereken rendezzük.” Érdemes megnézni más vonatkozásban is, miket mondott, és ugyanakkor mit tett a gyakorlatban.

Kennedy nem szocialista, nem kommunista, ezt mindenki tudja. Egy nagyon gazdag tőkés család gyermeke. Apja vagyona több mint 400 millió dollár. Az Egyesült Államok 75 leggazdagabb emberének egyike. Érdekeltsége van a bankszakmában, a hajógyárakban, a filmiparban és másutt. Vagyis jelentős monopolerők vannak mögötte.

Az elnök úr olyasmit mondott, hogy fő feladatának tekinti a tőkés világ pozíciójának megszilárdítását, a kommunizmusnak az egész világon való visszaszorítását. Mintha hallottunk volna már német, olasz és más diktátoroktól ilyen kijelentést.

Kennedy azt mondta, hogy a vitás kérdéseket a tárgyalóasztalnál, és nem a harctereken akarja rendezni, sőt, hogy javítani akarja a kapcsolatot az európai szocialista országokkal úgy, hogy azokat le kell szakítani, szerinte „lassan” és „óvatosan”, a Szovjetunió oldaláról. Más alkalommal a Kínai Népköztársaságnak az ENSZ-be való felvételével kapcsolatban olyasmit mondott, hogy változásra fog törekedni. De ehhez hozzátette: azért van erre szükség, „hogy gyengítsük a kommunista uralmat az ázsiai kontinensen”.

Ezekről a kétszínű, sőt többszínű, hangos és megtévesztő kijelentésekről megvan a saját véleményünk. Mert Kennedynél más a nyilatkozat és más a gyakorlat. Rövid hónapok alatt erről is meggyőződhattunk. Nyilatkozatokkal nem lehet bennünket félrevezetni; mi tudjuk „hogy a ruha-kefe attól még nem válik emlőszállattá, mert szőre van”. Kennedy úr sem válik azáltal jó demokratává, hogy látszólag a tárgyalóasztalt keresi, valójában pedig a harctereken akarja eldönteni a nemzetközi ügyeket.

Nézzük csak meg a kubai eseményeket. Azzal, hogy Kuba kiszakadt az Egyesült Államok érdekköréből, nagy lépést tett a haladás irányában. Fidel Castro elindította Kubát a nemzeti felemelkedés útján.

Miért fél a hatalmas imperialista Egyesült Államok a kis hat és fél milliós Kubától? Azért, mert félti előjogait Latin-Amerikában, mert a dél-amerikai országokra lelkesítően hatott az a vállalkozás, ahogyan Kuba kivívta nemzeti függetlenségét. Dél-Amerika dolgozói helyeslik azokat a reformokat, amelyeket Kubában az ipar, a mezőgazdaság és az életszínvonal növelése végett Fidel Castro végrehajtott.

Tudjuk, hogy április 18-án amerikai szárazföldről, amerikai fegyverekkel, amerikai tisztek, katonák vezetése alatt megtámadták a kis Kubát, bevonva az akcióba az amerikai flottát. Az Egyesült Államok légierijének fedezete mellett dobták partra az ellenforradalmárokat. Mindez az elnök ünnepélyes kijelentése után történt: nincs szándékában nyílt inváziót kezdeni Kuba ellen. A harc 72 óráig tartott.

Több ponton támadták meg Kubát, de az invázió belefulladt a mocsárba és ez a mocsár egyben a Kennedy-kormány politikája tekintélyvesztésének színhelye is lett.

Most az amerikai kormány kígyót-békát kiabál Kubára. Az egész világ viszont örömmel, lelkesedéssel fogadta, hogy a kis Kubai Köztársaság 72 óra alatt visszaverte az agresszorokat. Fidel Castro mondotta: „Egy éve tudjuk, hogy az Egyesült Államok vezetésével szervezkedés folyik Kuba elleni támadásra. A kubai nép nem egészen 72 óra alatt visszaverte, megsemmisítette a Pentagon által szervezett inváziót.”

Most pedig az Egyesült Államok kormánya újabb invázió n törí a fejét – mondta Fidel Castro. Amerikai csapatmozdulatok Kuba körül, harminc amerikai hadihajó körözik a kubai vizek közelében; készenlétben állnak az újabb agresszió elkövetésére. Vagyis az elnök úr nem mondott igazat. Békés tárgyalásokról beszélt és fegyveresen támadott.

A világ minden haladó emberének az a kötelessége, hogy felemelje tiltakozó szavát az amerikai kormány agressziójával szemben. Ez az esztelen politika, amit Kennedy folytat, rövid hónapok alatt eljutott oda, ahová Eisenhowernek és társainak nyolc év alatt sikerült eljutniuk. A kubai kudarc az Egyesült Államok presztízsvereségét jelenti. Most természetesen fel vannak bőszülve az amerikai imperialisták, de szeretnénk őket figyelmeztetni, hogy a harag, a gyűlölködés és a kapkodás nem jó tanácsadó. A Szovjetunió figyelmeztetése józanságra int: „Őszintén érdekeltek vagyunk a nemzetközi feszültség enyhítésében, de ha mások a feszültség növelésére törekszenek, teljes mértékben megfelelő választ adunk nekik. Általában aligha lehetséges oly módon intézni az ügyeket, hogy a világ egyik részén rendbehozzák a helyzetet, kioltják a tüzet, ugyanakkor máshol új tüzet gyújtanak.”

Amerika részéről hasonló provokációval, fegyveres beavatkozással

találkozunk Laoszban is, ahol az imperialisták két évvel ezelőtt robbantották ki a polgárháborút. Csak hosszú huzavona után most, május 12-én hívják össze Genfben a tizennégyhatalmi értekezletet, hogy a tüzet lokalizálják.

A legújabb hírek szerint minden portugál gyarmaton fegyveres szabadságharc bontakozik ki.

Algériában a francia ultrák a napokban harmadszor szerveztek nyílt lázadást, harmadízben kerítették hatalmukba az ejtőernyősök Algír utcáit. A de Gaulle-kormány – a francia munkásosztály haragjától féltve – kénytelen volt fellépni a lázadók ellen. A de Gaulle-kormánynak meg kell értenie, hogy másképpen nem vethetnek véget az algíri vérontásnak, csak ha tárgyalásokat kezdenek az algériai tényleges kormány vezetőivel.

A másik jelentős nemzetközi esemény, amelyre az egész világ figyel, a háborús bűnös szörnyeteg, Eichmann ellen Jeruzsálemben folyó per. Ez a per ismét felhívja a figyelmet nemcsak a nácizmus gatzetteire, hanem arra is, hogy a mai Nyugat-Németországban nyíltan fellelhetők a nácizmus maradványai. Az Adenauer-kormány vezető pozícióiban volt nácik ülnek, a hitleri garnitúra másik része pedig a mai nyugatnémet hadsereg vezérkarában található. Ezek a hírhedt fasiszták a nyugatnémet revánsszellem fokozásával, a háborús feszültség növelésével veszélyeztetik az egész emberiség békéjét.

A nemzetközi helyzet – mint láttuk – állandóan forrongásban, mozgásban van. Az imperializmus erői új és új tűzfészeket alakítanak ki, új és új területeken próbálnak előretörni.

A Szovjetunió és a szocialista tábor azonban – mint eddig is – továbbra is mindent elkövet az emberiség békéjének, biztonságának védelméért. A szocialista tábor politikai, gazdasági ereje és egysége ma már hatalmas és döntő tényező a világban. A mi táborunk békepolitikája egyre több hívet nyer meg, és ez lehetővé teszi a háború erőinek elszigetelését.

Az emberiség békében, nyugalomban akar élni, alkotni, dolgozni kíván, élvezni akarja a tudomány csodálatos felfedezéseit, a maga hasznára akarja fordítani az életet megkönnyítő technika erejét. A szocialista tábor állandóan növekvő ereje és egysége mellett az emberiség békevágya az a hatalmas erő, amely megvédi a békét, lehetetlenné teszi a háborút és biztosítja a jövőt a mai és a jövőendő nemzedék számára.

Mi a titka a szocialista tábor politikája sikereinek? Az, hogy a szocialista tábor politikája, céljai egybeesnek a világ összes békeszerető népeinek érdekeivel.

Ezek után rátérek belpolitikai helyzetünk néhány kérdésére.

Pártunk VII. kongresszusa határozatainak megfelelően az élet minden területén meggyorsult a szocializmus építése. Pártunk helyes politikája nyomán kialakult minden feltétel ahhoz – politikailag és gazdaságilag egyaránt –, hogy a közeli években befejezzük hazánkban a szocializmus alapjainak lerakását. Ehhez a nagy munkához saját erőfeszítéseink mellett kedvező körülményeket teremt a szocialista országokkal való mind jobban fejlődő gazdasági együttműködés, valamint a javuló nemzetközi helyzet is.

Népgazdaságunk minden évben – 1960-ban is – túlteljesítette a tervet. A magyar ipar termelése 41 százalékkal haladta meg az 1957. évit. Mindenki tudja, aki életünket, munkánkat, országunk fejlődését tárgyilagosan akarja megítélni, hogy Magyarországon jelentős gazdasági fejlődés ment végbe; évről évre számottevően javultak a dolgozók élet- és munkakörülményei.

Ezeknek az eredményeknek az eléréséhez, tisztelt hallgatóim, önök is és Csongrád megye többi dolgozói is hozzájárultak. A megye ipari termelése 3 év alatt 36 százalékkal emelkedett. A megyei vállalatok ebben az időszakban többek között 13 000 tonna pamutfonalat, 2 millió pár cipőt, 28 000 tonna konzervárut adtak a népgazdaságnak, és teljesítették exportkötelezettségeiket is. Három megyei üzem jó munkája eredményeképpen elnyerte a Minisztertanács és a SZOT „Vörös Vándorzászlaját”. Eredményesen kezdtük az 1961. évet is, az első negyedévi tervet az ipar 103, Csongrád megye pedig 101,8 százalékra teljesítette.

Szeged város és Csongrád megye is sokat fejlődött az elmúlt években. Sok új lakás épült, sok házat tataroztak, az emberek is csinosabban öltöznék. Mindez az általános fejlődéshez tartozik és előrehaladásunkat, helyes politikánkat bizonyítja.

Csongrád megyében 3 év alatt közel 1,6 milliárd forintot ruházott be az állam, amelyből 750 millió forintot Szegeden használtak fel. A külföldről Szegedre érkező vendégek, de azok a magyarok is, akik az ország más részéről jönnek ide, elismeréssel állapítják meg, hogy gyorsan fejlődött a város, az egész megye.

Többek között 15 millió forintos költséggel bővítettük a pozdorjalemezgyártást, 7 millió forintot fordítottunk a Makói Gépgyárra, a termelés növelését szolgáló beruházást hajtottunk végre a Szegedi Szalámigyárban, a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalatnál és 14,5 millió forintos költséggel bővítettük a Hódmezővásárhelyi Harisnyagyárat is. Nemrég kezd-

te meg működését a Szegedi Ruhagyár szentesi részlege, a Kontakta Gyár szentesi telepe, és folyamatban van egy takarmányüzem építése 50 millió forintos költséggel.

Mindezek eredményeképpen a múlt évben már 35 500 fő dolgozott Csongrád megye ipari üzeimben, ez 20,2 százalékkal több, mint 1957-ben. Itt jegyzem meg, hogy a felszabadulás előtt összesen 7000 ipari munkás volt a megyében. Több ipari üzem bővítésére is sor kerül. A Makói Vágóhidat tejüzemmé alakítják át, tovább épül a Szegedi Kábelgyár, 200 férőhelyes diákszálló épül közel 10 millió forint költséggel.

Tudom, sokan az elvtársak közül azt várják tőlem, hogy most arról is nyilatkozzak, hogy Csongrád megye és Szeged mennyi ipari üzemet kap a második ötéves terv időszakában. Az elvtársak tudják, hogy a második ötéves terv még nem készült el, most dolgozunk rajta. Viszont a pártvezetésben és a kormányban azt is tudjuk, hogy a megye, azon belül Szeged kétségtelenül jelentős fejlődése ellenére vannak komoly nehézségek is. Több munkaalkalmat kellene teremteni. A mezőgazdaságból sokan a városokba jönnek munkát keresni. Azon leszünk, hogy addig is, amíg a második ötéves terv beruházásait jóváhagyjuk, a várost fejlesztő közmunkákkal segítsük elő új munkaalkalmak teremtését. A szocialista rendszer sem képes rövid évek alatt a kapitalizmustól örökölt termelési szerkezetet megváltoztatni. A Csongrád megyei képviselők, a pártbizottság, a tanács mindig szorgalmazta a kormánynál, hogy több ipari üzemet adjunk a megyének. De azt is meg szeretném mondani, hogy csak addig tudunk nyújtózni, ameddig a takaró ér.

Figyelembe kell venni, hogy most sorrendben a mezőgazdaság szocialista átszervezésének megszilárdítása, az új mezőgazdasági nagyüzem kialakítása, a termelés növelése a legnagyobb népgazdasági feladatunk, és azokat az átmeneti nehézségeket, amelyek jelentkeznek, fokozatosan le fogjuk gyűrti.

Világosan kell beszélnünk és látni kell, hogy a közös gazdaságok egy része még nem szilárdult meg, nem tud több terméket adni a népgazdaságnak, pedig a szükségletek nőnek, a fogyasztás emelkedik. Az átmeneti időszak hatalmas összegeket követel a népgazdaságtól, több gépet, építőanyagot, műtrágyát. A kormány 1960-ban a termelőszövetkezeteknek 1,7 milliárd forint hosszú lejáratú és 1,1 milliárd forint középlejáratú hitelt nyújtott. Az elmúlt három évben az előirányzott 9 milliárd forinttal szemben ténylegesen 15,2 milliárd forintot fordítottunk mezőgazdasági beruházásokra, gépekre, felszerelésekre.

De azt is világosan meg kell mondani, hogy bár az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek terméseredményei évről évre javulnak, számos

nehézséggel kellett az utóbbi években megküzdeni. Például a múlt évben az aszály csupán Csongrád megyében több mint 120 millió forint jövedelemkiesést okozott. Pedig a megye parasztsága példásan dolgozott tavaly és az idén is. Csak az elismerés hangján lehet beszélni arról, hogyan folyik a munka, de sajnos ma még ott tartunk, hogy az időjárás erősen befolyásolja a mezőgazdasági termelés eredményeit.

Az elvtársak tudják, hogy tavaly gyenge szőlő- és gyümölcsstermés volt. Emiatt a vendéglőkben nem lehet annyi bort kapni, mint amennyit meg tudnának inni. Ez egyszerűen azért van, mert a múlt évben a tervezetthez képest egymillió hektoliter borral kevesebb termett. Például Csongrád megyében a kataszteri holdankénti szőlőtermés csak 12 mázsa volt, szemben az 1959. évi 18,1 mázsával.

Mivel az emberek keresnek, elég pénzük van ruhára, itálra, így többet szeretnének szórakozni, több bort, sört fogyasztani. De mi csak azt tudjuk biztosítani, ami megtermett. Sajnos kenyérgabonát, húst, bort – a növekvő szükségletek kielégítésére – importálni kellett. Ezért nagyon helyeseljük a megyei pártbizottság, a tanács azon törekvését, hogy szorgalmazza a gyümölcs, a szőlő telepítését, erőfeszítéseket tesznek az állattenyésztés fejlesztésére, mert például – amíg Csongrád megyében 100 kataszteri hold szántóra 16 szarvasmarha jut, addig az országos átlag 21. De még ez is alacsony. Ezt is növelni kell.

Amikor átmeneti nehézségeink vannak az állattenyésztésben, semmi sem indokolja, hogy ne növekedjen a megyében a sertés- és a baromfiállomány. A megye és a város vezetői több húst kérnek a központi készletből. Sajnos, a rossz termés következtében a megyében a múlt évben 440 vagonnal kevesebb vágósertést vásároltak fel. Nem teljesítette a megye a borjú- és a baromfifelvásárlási tervét sem. Vágómarhából, tojásból és tejből már kedvezőbb eredményeket értek el.

A megyei vezetők számára a legfőbb feladat a növénytermesztés, a gyümölcs- és szőlőtelepítés mellett tehát az állattenyésztés fejlesztése, mert több húst csak abból lehet adni, amit megtermeltünk. Nem akarok én most itt a kormány nevében perlekedni az elvtársakkal. De amikor a megye ellátottsága iparcikkekből viszonylag jó, mindent kövessenek el a tanácsok és a termelőszövetkezetek vezetői, elnökei, agrónomusai, az állattenyésztők, az állami gazdaságok igazgatói, hogy ebben a megyében – ahol olyan nagy tradíciója van az állattenyésztésnek – növekedjen az állatállomány, és több húst, növényi és állati terméket adjanak az országnak, mert nem rendezkedhetünk be hosszú évekre nagy mennyiségű húsimportra.

Ezek a nehézségek átmenetiek, és le fogjuk őket küzdeni, minden le-

hetőség megvan erre. Rajtunk, a mi munkánkon, a kisebb és nagyobb beosztású vezetők munkáján, a dolgozók munkafegyelmén múlik, hogy javuljon a helyzet.

Nem lehet csak a fogyasztást növelni. Ahhoz, hogy többet fogyaszszunk, először többet kell termelni az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt. Ez olyan törvény, amit nem lehet megszegni, ellenkező esetben nehézségek mutatkoznak az ország fizetési mérlegében, az állam költségvetésében.

A lakosság fogyasztása és igénye évről évre emelkedik. A növekvő szükségleteket ki akarjuk elégíteni, de ez csak a termelés növelésével lehetséges. Az államnak sokirányú kötelezettségei vannak. Amíg például 1957-ben 2,5 milliárd forintot fizetett ki az állam nyugdíjakra, ma már évenként több mint 4 milliárd forintot fordít e célra. Az ország lakosságának 85 százaléka részesül társadalombiztosításban.

Pártunk politikája az, hogy a szocializmus építése során évről évre javuljanak a dolgozók élet- és munkakörülményei. 1960-ban közel 30 százalékkal több árut adott el a megye kiskereskedelme, mint 1957-ben. Nem akarom itt felsorolni, hogy nőtt a lakosság kereslete a tartós fogyasztási cikkek iránt. Amíg 1958-ban 76 televíziókészülék működött a megyében, addig a múlt évben már 2400 televíziót vásároltak a Csongrád megyeiek, és ez a szám hétről hétre emelkedik.

Évről évre – ha szerényebb mértékben is – nő a dolgozók jövedelme, emelkedik a különböző juttatások összege. A múlt évi jó munka eredményeképpen a dolgozók között 21 millió forint nyereségrészesedést fizettek ki. Mindez az ismert hiányosságok és problémák ellenére meggyőzően mutatja a megyében a fejlődést.

Ahol jár az ember a megyében, mindenhol több lakást kérnek, pedig több ezer lakás épült itt is. Igaz, itt is nőnek az igények. A megyében három év alatt 4056 lakás épült, ezen belül Szegeden 2048. A szegediek többet kérnek. Megértjük őket. Biztos, hogy sok a lakáskérő. De ezeket az igényeket csak fokozatosan tudjuk kielégíteni. Megértjük e problémákat – nyíltan, őszintén beszélünk róla a Központi Bizottságban és a kormányban, ismerjük a szegediek gondjait, bajait. De ismerjük a többi város és az egész ország gondját-baját, és nekünk mindenütt segíteni kell. Sok évtizedes lemaradást nem tudunk rövid évek alatt behozni.

Az előttünk álló legnagyobb feladatnak a mezőgazdasági nagyüzemek megszilárdítását jelöltem meg. Gondoljuk csak végig, hogy a magyar falvakban milyen történelmi, forradalmi átalakulás ment végbe, és amit 12 évvel ezelőtt a dolgozó parasztság legjobbjai elkezdtek – a szövetkezést –, azt győzelmesen befejeztük. Gondoljuk csak meg, milyen nagy fel-

adatot oldottunk meg. Az ország – közel másfél millió – elaprózott kisgazdasága 4607 közös gazdaságba, termelőszövetkezetbe tömörült. A kisüzemből nagyüzem lett. Megszűnt a föld évszázados elaprózódása, és megnyílt az út egy magasabb színvonalú mezőgazdasági technikán, tudományos gazdálkodáson alapuló szocialista mezőgazdaság megteremtéséhez. A szocialista forradalom győzelme után ez a második legnagyobb győzelme népünknek, és meg vagyunk győződve, hogy rövid idő alatt le tudjuk gyűrni az átmeneti nehézségeket. A magyar dolgozó parasztok jó gazdák, tudnak dolgozni, nagy tapasztalatuk van, és a közös gazdaságok – amelyekben mindjobban kialakul a közös munka, a közös felelősség, egy mindenkiért, mindenki egyért dolgozik – rövidesen meg fogják hozni a tőlük várt eredményt. De addig természetesen a magyar iparnak, a munkásosztálynak sokféleképp kell segíteni a mezőgazdaságot, és maximális erőfeszítéseket kell tenni a mezőgazdaság fejlesztésére.

Mai ünnepi nagygyűlésünkön beszéltem május elseje jelentőségéről, a nemzetközi helyzetről, valamint a szocialista tábor tudományos és gazdasági eredményeiről. Azért beszéltem ilyen részletesen ezekről a kérdésekről, mert fontosnak tartjuk, hogy minél jobban megértsük egymást, és tárgyilagosan tudjuk értékelni munkánkat, eredményeinket, hiányosságainkat.

Az előttünk álló történelmi feladatok megvalósításához minden felétellel rendelkezünk. Kedvező a nemzetközi helyzet, a szocializmus erői gyors ütemben gyarapodnak. Dolgozó népünk helyesli pártunk politikáját és aktívan részt vesz annak megvalósításában.

Mire van szükség, hogy előrehaladásunk még zökkenőmentesebb legyen? Elsősorban arra, hogy a termelőszövetkezetekben éppen úgy, mint az üzemekben, jobban szervezzük meg a munkát, javítsuk meg a munkafegyelmet és ne tűrjünk semmiféle lazaságot. Az emberek akarnak dolgozni, és csak helyeslik a határozott intézkedéseket. Igen sok múlik a termelőszövetkezeteken, a brigádvezetőkön, a különböző beosztású, irányító posztokon dolgozó elvtársakon. Az időjárás is kedvező – rajta hát, használjunk ki minden percet! Ne feledjük el: amit ma elmulasztunk, nem biztos, hogy holnap pótolni tudjuk. A gazdasági és műszaki vezetés ipari üzeinkben is követelje meg a munka jobb megszervezését, a kiadott feladatok következetes ellenőrzését.

Mindennek természetesen együtt kell járnia a dolgozókkal való fokozottabb törődéssel. Kommunista lelkiismeretességgel lépünk fel a felületesség, a nemtörődömség és minden ehhez hasonló jelenséggel szemben.

Itt teszem szóvá a takarékoság szükségességét is. Népgazdaságunknak

minden fillér számít. Éppen ezért elsősorban az anyaggal, különösen az importanyagokkal – de az energia minden fajtájával is – takarékoskodnunk kell. Ne csak a munkahelyünkön, hanem otthon is – a háztartásban is – takarékoskodjunk. Sok kicsi sokra megy, és az összegyűjtött forintok lassan lehetővé teszik például egy-egy szövetkezeti lakás vásárlását vagy egyéb olyan beruházást, amire régebben „fáj” a család foga.

Az elmondottakból következik, hogy a gazdasági irányító munkát, a vezetést minden szinten javítani kell. Éppen azért, mert feltételeink kedvezőek a szocializmus építéséhez, nagyon sok múlik saját munkánk hatékonyságán. A termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban, a községi és járási, valamint városi tanácsokban mindenki érezze a felelősséget a VII. pártkongresszus határozatainak végrehajtásáért. Jobban vezessék, ellenőrizzék a rájuk bízott területeket, a hozzájuk tartozó szervek munkáját, a párt és a kormány politikájának gyakorlati végrehajtását!

Eltársak! A pártunk VII. kongresszusa által kitűzött cél – a szocialista Magyarország felépítése – egész társadalmunk előtt álló lelkesítő feladat. A szocializmus az emberiség jövője. Ezért érdemes élni, dolgozni és küzdeni. A szocializmus, a kommunizmus már nem a távoli jövő, hanem a közeli évek reális valósága.

Mindenki szemtanúja lehet annak, hogy napról napra erősödik, mind szilárdabbá válik népünk, nemzetünk egysége. Mindazok, akik hívei népi demokratikus rendszerünknek, a szocialista társadalom felépítésének és a békének, összefognak a hétköznapi harcokban. Ebben az egységben vezető erő a munkásosztály, amely a dolgozó szövetkezeti parasztsággal összefogva küzd új társadalmunk felépítéséért.

Ma mindenki láthatja: pártunk politikája helyes, és a gyakorlatban kézzelfoghatóan jelentkeznek végrehajtásának eredményei. További előrehaladásunk és győzelmünk záloga: tapasztalt pártunk szilárd vezetése és dolgozó népünk összefogása. Ugyanakkor biztosítéka a békés építőmunkának az a testvéri szövetség, amely bennünket a többi szocializmust építő néphez, a Szovjetunióhoz, az egész szocialista táborhoz fűz.

FELSZÓLALÁS

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG ÜLÉSÉN

1962. FEBRUÁR 9.

A Központi Bizottság megbízásából hosszabb ideje foglalkozunk a gazdaságvezetés javításával, továbbfejlesztésével. A Politikai Bizottság határozatai alapján az elmúlt évek során *kormányunk számos intézkedést tett a népgazdaság irányításában mutatkozó hibák kijavítására, szocialista tervgazdálkodásunk továbbfejlesztésére.*

A gazdaságvezetés, az irányítás legfontosabb eszközének a népgazdasági tervet tekintjük. A terv foglalja magában a szocialista építés céljait, a népgazdaság fejlesztésének irányait. Éppen ezért nagy gonddal ügyelünk az elmúlt években arra, és ügyelni fogunk a jövőben is, hogy a népgazdasági terveket mindig reálisan, a belső szükségletekből és a nemzetközi kötelezettségekből kiindulva határozzuk meg.

A Központi Bizottság elé terjesztett határozati javaslat bevezetőjében felsoroljuk az utóbbi években – különösen a VII. pártkongresszus útmutatásai nyomán – hozott jelentősebb gazdaságpolitikai intézkedéseket, amelyekkel javítottuk tervgazdálkodásunkat, erősítettük a tervfegyelmet, növeltük a minisztériumok, vállalatok, tanácsok önállóságát, és olyan hatékony gazdasági és pénzügyi eszközöket adtunk a vezetők kezébe, amelyekkel, ha helyesen alkalmazzák őket, tovább lehet javítani az üzemek, vállalatok, gazdaságok munkájában a tervszerűséget, a népgazdasági érdekek érvényesítését. Ez a megállapítás – úgy gondolom – vonatkozik állami életünk más területeire is. Pártunk helyes politikája nyomán államapparátusunk mindjobban betölti feladatát proletárdiktatúránk rendszerében. Az állami munka javítására hozott intézkedések emelték a vezetés színvonalát, és ahol a vezetők megértették az intézkedéseket és a gyakorlatban jól alkalmazták őket, már éreztetik hatásukat.

Az igaz, hogy a népgazdaságunkat irányító szervek, minisztériumok, trösztök, *vállalatok munkája az utóbbi években javult.* Ezt bizonyítják az elért gazdasági eredmények is. De közben új helyzet állt elő: meggyorsult szocialista fejlődésünk az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt.

Megnőttek a vezetőkkel és a vezető központokkal szemben is a követelmények.

Második öt éves tervünk teljesítése, a szocializmus alapjainak minél rövidebb idő alatt való lerakása és gazdálkodásunkban mindazoknak a céloknak a megvalósítása, amelyekkel magasabb termelékenységet, gyorsabb műszaki fejlődést kívánunk elérni, megköveteli, hogy most gazdasági életünk többi területén további változtatásokat hajtsunk végre. Gazdaságpolitikánk megvalósítása végett *a vezetés minden szintjén nagyobb fegyelmet, szigorúbb rendet kell tartani, hogy a terv, amely ki-fejezésre juttatja a Központi Bizottság gazdaságpolitikáját, a termelésben, a fogyasztásban és a felhalmozásban maradéktalanul érvényesüljön.* Gyorsabb előrehaladásunk megteremtette a feltételeket arra is, hogy iparunk szervezeti formáit – határozottabban, mint eddig – tovább tökéletesítsük.

Amikor a kiküldött bizottságban a gazdaságvezetést, annak szervezését, az irányítás munkáját vizsgáltuk, mi magunk is egy nagyobb arányú átszervezésre gondoltunk. Erősen hatottak ránk azok a hírek, amelyeket a baráti országokból kaptunk az ipar, a mezőgazdaság irányításának átszervezéséről, jelentős közigazgatási reformokról. De minél többet vizsgáltuk saját helyzetünket, annál inkább rájöttünk arra, hogy bár sok hasznos tapasztalatot vehetünk át a baráti országoktól, de mégis a leg-helyesebb, ha mi a saját tapasztalatainkból indulunk ki, figyelembe vesszük a fejlődésünk által kialakult helyzetet és óvakodunk minden mechanikus másolástól.

A kidolgozott javaslatokat a megyei titkár elvtársakkal, tanácselnökökkel, miniszterekkel megvitattuk. A javaslatok széles körben történt meg-vitatása, valamint a Politikai Bizottságban való többszöri tárgyalás után az a vélemény alakult ki, hogy mostani körülményeink között nem volna helyes sok ezer embert érintő nagyarányú átszervezéseket végrehajtani. Egy széles körre kiterjedő átszervezés még azzal a veszéllyel is járna, hogy most, amikor alig egy éve szerveztük át a mezőgazdaságot, amikor a népgazdaság minden erejét koncentrálni kell az előttünk álló felada-tokra, elterelődne a figyelem a termelésről.

1956-ban számos minisztériumot összevontunk. *A minisztériumok s az országos jellegű központok alkalmazottainak létszámát 40–50 százalékkal csökkentettük.* Ezek az intézkedések, valamint azok a gazdaságpolitikai eszközök, amelyeket életbe léptettünk, a hatáskörök és az önállóság nö-velésével együtt komoly reformot jelentenek, bár a minisztériumok szer-vezeti formáin az utóbbi 5 évben – néhány esettől eltekintve – nem vál-toztattunk. Most azonban a gazdasági jellegű minisztériumokat érintő szervezeti változtatásokat azért is tudjuk elfogadásra javasolni, mert az

elmúlt évek folyamán több kísérlet eredményessége igazolta azok helyességét.

Mind az üzemek összevonásánál, mind a minisztériumi szervezetek átalakításánál a hangsúly a fokozatosságon van, mert az üzemek összevonásával és az iparigazgatóságok megszüntetésével egyidejűleg ki kell dolgozni az új üzemi és minisztériumi hatásköröket, a szervezeti változások formáit, az iparágak sajátosságainak megfelelően.

Közismert, hogy szocialista iparunk fejlesztésében évről évre jelentős eredményeket érünk el. De az is köztudott, hogy erőink túlzottan szétapróztak, több gépet, épületet, munkaerőt és anyagot használunk fel, mint amennyire megfelelő vállalati méretek esetén szükség lenne. Ugyanakkor évről évre beruházási eszközeink egy részét is elaprózzuk.

A Központi Bizottság elé terjesztett határozati javaslatban számszerűen mutatjuk meg, hogy az elmúlt években az iparban, a közlekedésben milyen mértékű vállalati összevonásokat hajtottunk végre. 225 vállalatból 89 új vállalat lett. Amióta ezt leírtuk, már ennél lényegesen tovább mentünk. A Politikai Bizottság javaslata alapján a jelenlegi 6 hajógyári vállalatot egy vállalattá vonjuk össze. Csepelen a Vas- és Fémművekben 18 termelővállalatból 11 vállalatot szervezünk. 1962. január 1-ével 8 jelentős vegyipari vállalatot 4 vállalattá vontunk össze. Ez a felsorolás azt is mutatja, hogy nemcsak kis vállalatokat vonunk össze, hanem folytatjuk az azonos profilú üzemek ésszerű összevonását is.

Szeretnék a Központi Bizottságnak néhány számot megemlíteni az állami ipar szétaprózottságáról. *Az 1960. évi statisztikai felmérések szerint az állami iparban 1338 önálló vállalat volt.* Ezek közül 891 vállalat 500-nál kevesebb munkást foglalkoztat, az 1000 munkásnál többet foglalkoztató vállalatok száma ez évben 197, nem beszélve a több mint 6000 kisebb-nagyobb ipartelepről. Üzemeink nagy száma miatt létesítettük és tartjuk fenn az iparirányítás közbenső lépcsőjét.

Az iparban, az építőiparban és a közlekedésben a kis vállalatok ésszerű összevonását 1963 végéig be akarjuk fejezni. Ezek az összevonások a ma meglevő jogilag önálló vállalatok mintegy 50 százalékát érintik. Az intézkedéseket feltétlenül meg kell tenni termelési erőink ésszerűbb felhasználása végett. Mindez nem jelenti azt, hogy az átszervezések után közép- és kis vállalatok nem maradnak fenn. Összevonást csak ott hajtunk végre, ahol az gazdaságilag és a műszaki fejlesztés szempontjából indokolt.

Tőkés viszonyok között a nagyobb vállalatok kíméletlen konkurrenciaharc során elpusztítják a gyengébbeket. Nálunk, szocialista viszonyok között a termelés javasolt koncentrációja a népgazdaság arányos tervszerű fejlesztését szolgálja. Ez a feladat nem egyszerűen gazdaságszervező tevé-

nyesség, hanem igen jelentős politikai munka is. Már az eddigi átszervezéseknél is tapasztaltuk, hogy ahol az ilyen összevonásokat politikailag nem készítették elő, az átszervezések nehezen hozzák meg a várt eredményeket. Az átszervezések jelentős számú, vezető munkakörben levő dolgozót érintenek. Ezért az átszervezéseket az emberekről való maximális gondoskodással kell végrehajtani.

Mint említettem, az ipari minisztériumok számát nem akarjuk csökkenteni, de az ipar felső irányítását át akarjuk szervezni úgy, hogy a minisztériumok munkájában az operatív, gazdasági tevékenység csökkenjen és nagyobb teret kapjanak a műszaki fejlesztéssel, a tervezéssel, a gazdaságossággal, a nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos feladatok. A minisztériumok közbenső lépcsőjét, az iparigazgatóságokat meg kell szüntetni. A minisztériumok munkáját új, kisebb létszámú szervezettel úgy kell kialakítani, hogy az ügyintézés gyorsabb, egyszerűbb, olcsóbb legyen.

Nem elsőrendű célja az átszervezésnek a gazdasági minisztériumok alkalmazotti létszámának a csökkentése. Mégis megemlítem, hogy 1954-ben összesen 13 714 fő dolgozott a gazdasági minisztériumokban és főhatóságokban. Ez a szám 1956-ban 10 704 főre csökkent. A jelenlegi létszám pedig 6950, ami az átszervezések után előreláthatólag további 1200–1500 fővel fog csökkenni.

A betervezett határozati javaslatban szó van még a tanácsi és a szövetkezeti iparról is. Az egész tanácsi ipar aránya a szocialista iparban – figyelembe véve az ipari szolgáltatások volumenét is – a termelési értékét tekintve kb. 6,4 százalék, a szövetkezeti iparé pedig 4,8 százalék. Mind a tanácsi, mind a szövetkezeti ipar árutermelése igen jelentős, hasznosan járul hozzá a lakosság szükségleteinek kielégítéséhez és az országos árualapok növeléséhez.

Az átszervezést arra is fel akarjuk használni, hogy a tanácsoknak adjuk át az olyan minisztériumi irányítás alatt levő üzemeket, amelyek helyi szükségletet elégítenek ki. De nagyobb a valószínűsége annak, hogy az átszervezés végső soron azzal az eredménnyel jár, hogy ésszerű összevonások útján számos helyen a kisüzemek felszabadulnak, mert a termelés a nagyobb üzemekbe koncentrálódik. Ezeket a kisüzemeket *tanácsi kezelésbe* lehet átadni, esetleg megváltoztatva termelési profiljukat.

A szövetkezeti ipar sok területen nemcsak a belső ellátás szempontjából fontos, hanem értékes export célú termelést is folytatnak. A szövetkezeti ipar méreteinek felülvizsgálására már a minisztertanács is hozott határozatot. Azon leszünk, hogy az olyan kisipari szövetkezetek, amelyeknek méretei vagy népgazdasági fontossága ezt indokolja – mint ahogy a ja-

vaslatban van –, a tagok hozzájárulásával vagy a részjegyek megváltásával állami kezelésbe kerüljenek.

Eltársak! Azok az intézkedések, amelyeket a határozati javaslat tartalmaz és én az iparral kapcsolatban eddig megemlítettem, első látszatra talán nem látszanak nagy jelentőségűeknek. Pedig az igazság az, hogy a Központi Bizottság elé terjesztett határozati javaslatban megjelölt feladatok végrehajtása igen jelentős politikai kérdés és a végrehajtás sokoldalú gazdasági-szervező munkát kíván. Sok üzemet, jelentős számú vezető munkakörben levő dolgozót érint. Éppen ezért nagy körültekintéssel kell eljárni, úgy, hogy közben a fő feladatról: a termelésről ne tereldődjön el a figyelem.

Azok az üzemi összevonások, amelyeket eddig próbaképpen végrehajtottunk, a további munkához igen hasznos tapasztalatot adnak. Néhány esetben az előkészítésnél hibát követtünk el, de most azon leszünk, hogy ezek a hibák a jövőben ne forduljanak elő. A javasolt intézkedések végrehajtására vonatkozó programot, ha az előterjesztést a Központi Bizottság elfogadja, ez év júniusában a Politikai Bizottság elé terjesztjük, utána pedig meghozzuk a szükséges állami határozatokat a kormányban.

Az előterjesztés mezőgazdasági fejezetében azt javasoljuk, hogy erősítsük meg a járásokat. Mivel a mezőgazdaság szocialista átszervezése befejeződött, az új mezőgazdasági nagyüzemek keretei lényegében kialakultak. 1961 végén körülbelül 4205 termelőszövetkezet és 341 termelőszövetkezeti csoport működött, és a munka zöme máris a járásokra hárul.

A mezőgazdaság megváltozott termelési viszonyai szükségessé teszik, hogy a Földművelésügyi Minisztérium a tanácsszervek és saját apparátusa útján fokozottabban érvényesítse az állami terv előírásait a mezőgazdasági termelésben. E cél eléréséhez a Politikai Bizottság szükségesnek tartja és javasolja, hogy a mezőgazdaság állami irányításának legfontosabb szervét: a járási tanácsok végrehajtó bizottságait, illetve azok mezőgazdasági osztályait politikailag és szakmailag jól felkészült szakemberekkel erősítsük meg, hogy elláthassák a termelőszövetkezetek állami irányítását, a termelőszövetkezeti terveknek a népgazdasági tervekkel való mind jobb összehangolása végett.

A Földművelésügyi Minisztérium hatáskörében is – úgy, mint az iparban – az állami gazdaságokban eléggé jelentős összevonásokra került sor. Az elmúlt évben több mint 40 kisebb állami gazdaságot vontak össze nagyobb gazdaságokkal, 11 gépállomást szüntettek meg, illetve vontak

össze. Ugyanígy, átszervezés útján három vállalatból most hozták létre a Mezőgazdasági Eszközökért Értékesítő Országos Központot.

A Földművelésügyi Minisztérium munkájában – az iparhoz hasonlóan – azt javasoljuk, hogy a minisztérium szervezetét alakítsák át úgy, hogy csökkenjen az operatív gazdasági-szervező tevékenység, és többet foglalkozzanak a népgazdasági tervek alapján az éves és a távlati tervek jobb kidolgozásával, a műszaki fejlesztéssel, a mezőgazdasági kutatással, a legésszerűbb mezőgazdasági nagyüzemi méretek kialakításával és a nemzetközi együttműködés kérdéseivel. Az operatív gazdasági-szervező feladatokat pedig adják át a megyei, de különösen a járási tanácsoknak. Azt a célt kell követni itt is, hogy kevés dolgot hagyjunk a minisztérium kezében, de az a legfontosabb legyen.

Amint a javaslatokból az elvtársak látják, a felvásárlást illetően sem javasolunk alapvető szervezeti változtatásokat ugyanazon okból, mint a mezőgazdaságban. Bár bizonyos mértékű összevonásokat, átszervezéseket a felvásárló vállalatoknál is végrehajtunk, de itt is figyelembe kell venni, hogy a gazdasági alapok csak a közelmúltban változtak meg, a közös gazdaságok most alakultak ki és a felvásárlásban jelentős szerepük van a háztáji gazdaságoknak is.

A Politikai Bizottság azt javasolja a Központi Bizottságnak, hogy a mezőgazdasági termelés és felvásárlás irányításának kérdéseit egy későbbi időpontban – 2 éven belül – újból vizsgáljuk meg, amikor is több tapasztalatunk lesz, és világosabban látjuk, hogy milyen mértékű szervezeti változtatások szükségesek.

Befejezésül még egyszer szeretném hangsúlyozni, hogy a javasolt szervezeti változtatások végrehajtásával nem zárulhat le a vezetés javítására irányuló munka. A javasolt átszervezéseket a Központi Bizottság csak eszköznek tekinti. A gazdasági élet minden területén további erőfeszítéseket kell tenni a párt gazdaságpolitikájának következetes megvalósítására, a tervfegyelem erősítésére, a beruházási eszközök koncentráltabb felhasználására, a gazdaságosság messzemenő érvényesítésére és a helyes bérpolitika alkalmazására.

Világosan kell látnunk, ha a vezetők megértik és helyesen alkalmazzák gazdaságpolitikánkat, bizonyos mértékben átszervezés nélkül is növelhetjük népgazdaságunk hatékonyságát. Viszont az új szervezettel is lehet rosszabbul dolgozni, ha a vezetés nem megfelelő, ha helytelen intézkedéseket hoznak, ha hiányzik a határozatok végrehajtásának rendszeres ellenőrzése és a hibákat elkövető személyek felelősségre vonása.

A javasolt új szervezettel azonban könnyebbé, áttekinthetőbbé tesszük a vezetést, és termelési erőinket hatásosabban tudjuk kihasználni. Mindezek végül azt eredményezik, hogy sikeresebb lesz a népgazdasági tervek végrehajtása.

Tisztelt Központi Bizottság! Az elmondottakkal kívántam kiegészíteni és indokolni a Központi Bizottság elé terjesztett határozati javaslatot. Kérem a Politikai Bizottság nevében annak elfogadását.

ELŐADÁS A CSONGRÁD MEGYEI PÁRTAKTÍVA-ÉRTEKEZLETEN

1963. JÚLIUS 18.

BELPOLITIKAI KÉRDÉSEK

Az utóbbi hetekben több olyan politikai esemény történt hazánkban és a nemzetközi életben, amely joggal keltette fel a párttagság és egész népünk érdeklődését. Elsőnek említeném a magyar párt- és kormányküldöttség szovjetunióbeli utazását.

Legutóbb 1957 márciusában, nagyon nehéz politikai, gazdasági és igen feszült nemzetközi helyzetben látogatott magyar párt- és kormányküldöttség a Szovjetunióba.

Azon a tárgyaláson az ellenforradalmat előidéző belső és külső okokról, az ellenforradalom pusztításairól, pártunk akkori helyzetéről, az előállott nagy gazdasági nehézségekről beszéltünk. Emlékszem, az akkori eszmecserékben a magyar helyzet megítélését illetően a régebbi pártvezetés által elkövetett hibákról, az ellenforradalom jellegéről, az azt előidéző külső és belső okokról volt szó. Ezekben a fontos kérdésekben már akkor is azonos nézeten voltunk a szovjet elvtársakkal.

Az ellenforradalmi események – mint tudjuk – veszélyeztették egész Európa békéjét, a szocialista országok biztonságát. Akkoriban külföldön sokan kétségbe vonták, hogy a Szolnokon megalakult új kormánynak joga volt-e a szovjet csapatokat segítségül hívni. Mi is – és a Szovjetunió kormánya is – abból indultunk ki, hogy Magyarországon meg kell védeni a szocialista rendszert, mindenekelőtt a magyarok, de az egész nemzetközi munkásmozgalom, az európai béke érdekében. Mi ezért azt kértük a Szovjetuniótól, hogy adjon fegyveres segítséget a magyar nép számára, hogy országunk függetlenségét megőrizhessük és a szocialista rendszert megvédhessük az ellenforradalmi restaurációs törekvésekkel szemben.

Most, hat évvel az események után újból leszögezhetjük: a magyar kormánynak november 4-én helyes és ésszerű volt az a döntése, hogy az ellenforradalom felszámolására hívjuk segítségül a Szovjetunió

fegyveres erejét. Hogy ez a döntésünk helyes volt, azt bizonyítják az azóta elért eredmények, egész szocialista fejlődésünk. Még egyszer aláhúzom, hogy az idő, az események, a történelem bebizonyította, hogy akkor helyesen döntöttünk. Álláspontunkat módosítani vagy felülvizsgálni utólag sem kell.

Amerikai nyomásra, a Szovjetunió elmarasztalása céljából, akkor agyalták ki az ENSZ-ben az úgynevezett magyar kérdést. Nem törődtek azzal, hogy a magyar kormánynak mint a Varsói Szerződéshez tartozó államnak joga volt szövetségesének, a Szovjetunióknak fegyveres segítségét kérni. Azóta is mindig támadnak bennünket a fegyveres segítségkérés miatt. Hangsúlyozom, hogy az idő, az események, a történelem bebizonyította: akkor helyesen döntöttünk.

Az akkori párt- és kormánytalálkozón széles körű gazdasági tárgyalásokat is folytattunk. A Szovjetunió sokirányú gazdasági segítséget adott. 1957-ben több mint egymilliárd forint értékű árut szállított Magyarországnak, 450 ezer tonna búzát, takarmányt, több mint egymillió tonna vasércet, 150 ezer tonna hengereltárut, 500 ezer tonna kokszot, több mint egymillió tonna szenet, 400 ezer m³ fűrészeltárut és még folytathatnám tovább. Több mint 200 millió rubel devizasegélyt kaptunk nehéz helyzetünkben a Szovjetunió kormányától. A Szovjetunió politikailag, katonailag, a nemzetközi fórumokon, a gazdasági építőmunkában mindig kiállt a magyar nép mellett, áldozatot hozott azért, hogy Magyarországon a szocialista rend megszilárduljon.

Ennyit a múltból. Most, 7 évvel később, újból párt- és kormányküldöttség tartózkodik a Szovjetunióban. A Szovjetunió Kommunista Pártját és a szovjet kormányt tájékoztatjuk eredményeinkről, belpolitikai életünkről, szocialista építésünkben, pártunk újjászervezésében elért eredményeinkről. Vagyis mindarról, amelyet abban a rövid mondatban fogalmaztunk meg VIII. kongresszusunkon, hogy leraktuk a szocializmus alapjait. Úgy gondoljuk, pártunk és kormányunk képviselői arról adhatnak számot, hogy a magyar kommunisták jól oldották meg feladataikat. Nem volt hiábavaló a szovjet nép sokirányú segítsége. Pártunk, kormányunk, népünk viszonya a Szovjetunióval jó, testvéri, őszinte, elvtársias.

Most, amikor fejlődésünk új szakaszáról folytatunk eszmecserét a Szovjetunió Kommunista Pártjával, a szovjet kormánnyal, akkor már arról is beszélhetünk, hogyan akarunk továbblépni. Elmondhatjuk, hogy az ellenforradalom óta mit végeztünk. Beszélhetünk pártunk helyzetéről, több mint félmillió tagjának munkájáról, népünk hangulatáról, belső államrendünk megszilárdulásáról, a választáson

kialakult kedvező néphangulatról. Nem utolsósorban népgazdaságunk fejlődéséről, hisz a legutóbbi találkozó idején még súlyos gazdasági helyzetben volt az ország. A második ötéves tervünkben az ipar már mintegy 50 százalékkal, a mezőgazdaság 22–23 százalékkal termel többet, a fogyasztás 22–23 százalékkal növekszik, nemzeti jövedelmünk átlagosan évi 7 százalékkal emelkedett. 1957-ben sok termelőszövetkezet feloszlott. Ma elmondhatjuk, hogy dolgozó parasztságunk a szocialista útra lépett; mintegy 4000 termelőszövetkezetbe tömörült. De ugyanígy elmondhatjuk, hogy a kulturális életben, a közoktatásban is jelentős sikereket értünk el.

Nyugodtan beszélhetünk arról is, hogy helyzetünk nemzetközileg sokat javult. Barátságunk erősödött a szocialista országokkal, a tőkés-országok kommunista és munkáspártjaival. Ahol vitáink vannak, ott nemcsak nekünk, hanem a szovjet elvtársaknak is vannak vitái. Országunk tekintélye a tőkésországokban is erősödött.

Az ilyen párt- és kormánytalálkozókon nagyon őszintén, világosan kell beszélni egymással. Hiszen mi szövetségesek, testvéri országok vagyunk, ezért nagyon hasznos, ha a Szovjetunió Kommunista Pártja és kormányának vezetőivel az ilyen párt- és államközi tájékoztatókon országaink bel- és külügyeiről, a jövő fejlődést érintő kérdésekről, elképzeléseinkről nyíltan és őszintén beszélünk. Úgy gondolom, az elvtársak egyetértenek velem abban, hogy belpolitikai életünknek, pártunknak legnagyobb eseménye a most folyó szovjet–magyar tanácskozás. Delegációnk – Kádár elvtárs vezetésével – a Moszkvában folyó tárgyalások mellett megtekint több szovjet várost, számos üzemet és intézményt. Így többek között Taskentbe, Irkutszkba látogatott és jelenleg Bratszk, illetve Krasznojarszk híres szovjet városokban tartózkodik. Elmennek az elvtársak a kommunizmus nagy építkezéseihez, találkoznak a szovjet emberekkel, munkásokkal, kolhozistákkal, mérnökökkel és tudósokkal is. Küldöttségünk mindenütt elmondja: hogyan él, hogyan dolgozik a magyar nép és azt, hogy népünket az igaz testvér mély érzései és az ebből fakadó szoros barátság szálai fűzik a szovjet néphez.

Kísérjük tehát figyelemmel küldöttségünk szovjetunióbeli látogatását, magyarazzuk annak fontosságát a párttagságnak, az egész népnek. Ennyit kívántam elmondani a magyar–szovjet találkozóról. Delegációnk néhány nap múlva hazaérkezik és beszámol tapasztalatairól.

Kedves elvtársak! A továbbiakban U Thant ENSZ-főtitkár magyarországi látogatásáról kívánok szólni.

Az elvtársak ismerik a magyarországi helyzet kivizsgálására 1956-ban létrehozott ENSZ ötös bizottság tevékenységét. Sokat foglalkoztunk

ezekkel a kérdésekkel 3–4 évvel ezelőtt. Az ENSZ akkori főtitkárát, Hammarskjöld urat nem hívtuk meg Magyarországra. Ő egész tevékenységével a magyar belügyekbe való beavatkozás híve volt. Ilyen „beavatkozó tevékenységet” fejtett ki Afrikában is, az ENSZ-csapatok segédletével amerikai, angol, belga és más imperialista körök érdekében.

Hammarskjöldöt, mint tudjuk, repülőgép-szerencsétlenség érte, és akkor lett utóda U Thant, a mostani főtitkár, aki burmai származású politikus. U Thant korábban középiskolai igazgató, majd újságíró volt. 1945 után a burmai rádió vezetője lett, majd tervezési miniszterré nevezték ki. Több nagy jelentőségű nemzetközi konferencián vett részt, például Bandungban, és 1952 óta működik az ENSZ-ben, először mint delegátus, később pedig az ENSZ alelnökeként.

U Thant urat mi két okból hívtuk meg Magyarországra. Azt akartuk, hogy az ENSZ főtitkára személyesen lássa a magyar viszonyokat, az itteni politikai, gazdasági helyzetet, és személyesen tájékozódjék. Másodszor pedig az ENSZ-beli magyar kérdésről és más országokat érintő, az ENSZ-szel, az Egyesült Államokkal kapcsolatos politikai kérdésekről közvetlen eszmecserét kívántunk folytatni U Thanttal.

Július elején eleget tett meghívásunknak. Tárgyalt Dobi elvtárssal, Kállai elvtárssal, több mint öt órát Kádár elvtárssal. A tárgyalások végeredménye az volt, hogy közvetlenül tudtuk informálni U Thantot, közvetlenül tudtuk elmondani véleményünket az ENSZ-ről, az ENSZ politikájáról. Javasoltuk, hogy az úgynevezett magyar kérdést egyszer és mindenkorra mint jogtalan és országunk belügyeibe beavatkozó szándékú elképzelést vegyék le az ENSZ napirendjéről, hagyják abba azokat a próbálkozásokat, amelyek Magyarország ENSZ-tagságát, mandátumát firtatják.

Mi úgy látjuk, hogy U Thant tárgyilagosan viselkedett, megértette, hogy a magyar kérdés felvetése az ENSZ-ben a hidegháborús kérdések napirenden tartását jelenti. Elvárjuk U Thanttól, mondotta neki Kádár elvtárs, hogy ő is fellép ez ellen a hidegháborús próbálkozás ellen.

Kádár elvtárs a több mint ötórás tanácskozáson országunk belpolitikai, gazdasági, külpolitikai helyzetéről világosan, nyíltan tájékoztatta őt. Azt is megmondta Kádár elvtárs, hogy mi fenntartjuk magunknak a jogot, hogy az ENSZ tevékenységét – ha az velünk vagy más népekkel szemben ellenséges – bírálni fogjuk. U Thant véleménye szerint ma már a magyar kérdésnek nincs kapcsolata a valóságos helyzettel. Megérti álláspontunkat, de ő az ENSZ főtitkára, és nem vonatkoztathatja el magát a határozatoktól, de neki semmilyen szándéka nincs arra vonatkozóan, hogy akadályokat gördítsen a magyar ügy rendezése elé.

Kádár elvtárs véleménye szerint csak az imperialisták állítják azt, hogy Magyarországon csak azért van szocialista rendszer, mert itt vannak a szovjet csapatok. Az ilyen álláspont tagadja a történelmi tényeket. 1919-ben Magyarországon már szocialista Tanácsköztársaság volt, bár nem tartózkodtak itt szovjet csapatok. Csaknem 100 ezer magyar katona harcolt szovjet területen a forradalom oldalán. 1919 után is folytatódott a harc a felszabadulásért, a szocialista Magyarorszáért. Hazánkban a forradalmi munkásmozgalomnak, a szocializmus ügyének sok évtizedes múltja, nagy társadalmi, politikai alapja van.

1956-ban, az előző években elkövetett politikai, gazdasági hibák, a mind határozottabban fellépő külső és belső reakciós erők veszélybe sodorták az országot, akkor alakult meg a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány Szolnokon. A szovjet csapatok segítségét mi törvényesen, jogosan, alkotmányosan, a Varsói Szerződés alapján kértük. Az új kormány programja abban foglalható össze, hogy visszaállítjuk a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendjét. Aki ezzel szembeszegült – ezt akkor is megmondtuk –, az ellen felvesszük a harcot.

Két kérdésben nem hajtottuk végre eredeti célunkat, mert időközben bebizonyosodott, hogy az élet azon módosítást követel. Az egyik: nem hoztunk létre koalíciós kormányt 1956-ban, mert az akkor jelentkezett pártok jobboldali, szocializmusellenes, népellenes programmal akartak indulni. Ezért megmaradtunk az egypártrendszer mellett, széles, a tömegekre támaszkodó népfrontpolitika alapján. A különböző pártok volt vezetői pedig a Hazafias Népfront keretében fejthetik ki politikai tevékenységüket.

A szovjet csapatok, mint már mondtam, a Varsói Szerződésben lefektetett megállapodások alapján tartózkodnak Magyarországon.

Kádár elvtárs hangsúlyozta, hogy az ENSZ-nek azokat a törekvéseit, amelyek a világ népeinek érdekét képviselik, mindenkor támogatni fogjuk, de nem támogatunk hidegháborús provokációkat, olyan akciókat, amelyeket például az ENSZ Kongóban folytatott. Mi elítéljük az ilyen beavatkozásokat és nem vagyunk hajlandók egy fillért, egy dollárt sem adni az ENSZ kiadásaihoz, ha azok népellenesek.

U Thantot érdekelték az egyházi kérdések, a Mindszenty-ügy, az Egyesült Államokhoz való viszonyunk. Kádár elvtárs ezekről is tájékoztatta őt. U Thant magyarországi utazását hasznosnak tekintjük. A vele folytatott nyílt, őszinte beszélgetés eredményes volt. Ő maga mondta el, hogy számára nagyon tanulságos a magyarországi utazás, ilyen őszinte, világos beszédet kevés esetben hallott. Megérti a szovjet csapatok magyarországi tartózkodását, és azt úgy tekinti, mint Magyarország belső ügyét.

Szerinte is az úgynevezett magyar kérdés véglegesen eltűnik az ENSZ napirendjéről. Az amnesztiával kapcsolatban megemlítette, hogy az politikailag jó hatású volt.

Az ENSZ főtitkára megkérdezte azt is, hogy Kádár elvtárstól és a többi elvtárstól kapott tájékoztatót, Magyarországon szerzett tapasztalatait felhasználhatja-e más országok informálására. Azt a választ kapta, hogy belátása szerint járjon el. Mint tudjuk, U Thant a pápánál is járt. Valószínűleg őt is tájékoztatta politikai helyzetünkről, tapasztalatairól. Lehet, hogy elmondta véleményünket. Lényegében a találkozók, a tárgyalások tovább növelték országunk nemzetközi tekintélyét, tovább bomlasztják a nyugati emigrációt, az imperialista propagandát.

Az a meggyőződésünk, hogy a személyes benyomások, a közvetlen tárgyalások elősegítik, hogy az úgynevezett magyar kérdés véglegesen lekerüljön az ENSZ napirendjéről. U Thant látogatása pártunk, kormányunk politikájának komoly sikere.

A továbbiakban néhány nemzetközi és hazai vonatkozású egyházügyi kérdéstről szeretném tájékoztatni az elvtársakat. Mintegy két éve pártunk tevékenységében már nemcsak a hazai egyházügyekkel való foglalkozás került előtérbe, hanem a Vatikánnal is politizálunk, tárgyalunk, vitatkozunk.

A Vatikán különböző politikusokon, különböző országok követein és más, a nemzetközi, politikai életben szerepet játszó személyeken keresztül nem hivatalos jellegű érdeklődést tanúsított több esetben Magyarország iránt. Végül is most, május 7–9. között a Vatikáni Államtitkárság kezdeményezésére itt Budapesten a Vatikán megbízottja, Augustino Casaroli és a magyar kormány megbízottja között tárgyalások folytak.

A magyar püspöki kar képviselői, akik Rómában részt vettek a zsinaton, azt tapasztalták, hogy jóindulatú érdeklődés figyelhető meg a Vatikánban XXIII. János pápa és néhány más, magas beosztású egyházi személy részéről Magyarország iránt. Többek között a pápa akkori munkatársa, Montini bíboros részéről, akit János pápa halála után pápává választottak. Az új pápa koronázási ünnepségén magyar főpapi delegáció vett részt, az itthoni központi egyházi ünnepségeken pedig a magyar kormány miniszterekkel képviseltette magát.

A Vatikán és a magyar kormány képviselői közötti tárgyalásokon központi helyen szerepelt a Mindszenty-ügy. Mi megmondtuk véleményünket a Mindszenty-üggyel kapcsolatban. Azt, hogy ha a Vatikán Mindszentyt belső munkára hazarendeli, mi ezt nem ellenezzük, de magyar egyházi ügyekkel ne foglalkozzon. Az új pápa tovább akarja folytatni XXIII. János politikáját, és készséget mutat Magyarországgal való

további tárgyalásra is. Barátságos hangú üdvözlőlevelet küldött a magyar népnek.

Mi hasznosnak tartjuk normalizálni a Vatikánnal kapcsolatainkat, ez megfelel külpolitikai törekvésünknek. A szükséges feltételek mellett folytatjuk majd a tárgyalásokat, amelyek XXIII. János pápa halála miatt átmenetileg megszakadtak. Idehaza az egyházzal nekünk különleges problémánk nincs. Meg kell azonban mondani, hogy számos helyen a nem demokratikus beállítottságú papok egy része félreérti lojális politikánkat. Gyengéségnek tartja, és itt-ott az egyházi reakció aktivizálódik. Úgy gondolják, itt az ideje új követeléseket felállítani az állammal szemben. Ezek az urak tévednek.

Megemlítem még, hogy itthon most folytak a beíratások az 1963–64. évi hittanoktatásra. Országos viszonylatban csökkenés tapasztalható, bár mint az elvtársak tudják, a papok sok helyen aktivizálták a hívőket. Az általános iskolákban a tanulók 17,5 százaléka, a középiskolákban pedig 0,5 százaléka iratkozott be hitoktatásra. Legmagasabb volt az arány Vas megyében: 36,4 százalék, a legalacsonyabb Szolnok megyében: 2,9 százalék. A Csongrád megyei átlag 8 százalék, Szegeden pedig 1 százalék volt a hitoktatásra beiratkozottak aránya az általános iskolákban.

Az a kötelességünk, hogy pártszervezeteink, állami és társadalmi szerveink, különösen a tanácsok, erőteljesebben ellensúlyozzák a megmutatókozó egyházi aktivitást, amely számos helyen rendszerellenes. Itt természetesen türelemre, nagyon átgondolt politikai nevelő munkára van szükség. A legjobb módszer a munkába bevonni, a munka útján nevelni az embereket. Az, hogy ezt a kérdést itt megemlítem, nem azt jelenti, hogy ebből mi központi ügyet akarunk csinálni. Ez is belpolitikánk egy része, amellyel rendszeresen és türelmesen foglalkoznunk kell.

A NEMZETKÖZI MUNKÁSMOZGALOM NÉHÁNY KÉRDÉSE

Az elmúlt években a szocializmus eszméje újabb százmilliókhoz jutott el, és napjainkban forradalmi mozgalmakról, a szocializmusról, a kommunizmusról hallani a világ minden pontján. Óriási mozgás történik a világpolitikában, amelyben döntő szerepe van a Szovjetunió következetes, a békés egymás mellett élés gyakorlati megvalósítására irányuló politikájának. Ennek eredményeként jött létre a most kezdődött szovjet–amerikai–angol „atomcsend”-tárgyalás. Az előzetes hírek szerint itt nemcsak az atomkísérletek felfüggesztéséről, hanem a Keletet és a Nyugatot érintő

más kérdésekről is szó lesz. A szovjet kormány jól tudja, hogy egy esetleges részleges, korlátozott atomcsend-megegyezés, bármilyen jelentős is legyen, önmagában nem állíthatná meg a fegyverkezési versenyt. A szovjet elvtársak éppen ezért javasolták, hogy már most, a részleges atomcsend megvalósításakor, tegyenek egy másik nagy lépést is a nemzetközi feszültség enyhítésére: a NATO-országok és a Varsói Szerződés tagállamai kössenek megneemtámadási szerződést.

Nyilvánvaló, hogy éppen ezért indított e két javaslat ellen hidegháborús hadjáratot az enyhülés minden ellensége, különösen az Egyesült Államok, az NSZK és Franciaország. Ebben a kérdésben különösen – de más problémákkal kapcsolatosan is – megnyilvánulnak a nyugati hatalmak: az Egyesült Államok és európai partnerei, az NSZK és Anglia, illetve Franciaország közötti ellentétek. A washingtoni francia nagykövet kijelentette, hogy kormánya tudomásul veszi ugyan a moszkvai tárgyalások tényét, de nem ért azzal egyet, Párizsnál is konokabban igyekszik akadályozni az eredményes tárgyalásokat az NSZK. A bonni álláspont az, hogy a NATO és a Varsói Szerződés tagállamainak megneemtámadási szerződése magában foglalná az NDK, tehát az Odera–Neisse határ elismerését is – és ezt Adenauer minden eszközzel meg akarja akadályozni.

Viharos gyorsasággal következett be az imperializmus gyarmati rendszerének szétbomlása. Amíg 1938-ban a világ lakosságának 32 százaléka, 1962-ben már csupán 2,3 százaléka élt gyarmati sorban. Ahol pedig látványos függetlenség van, ott is egyre forróbb a talaj az amerikai, az angol, a francia, a belga monopóliumok urainak lába alatt. Gondolok itt Dél- és Közép-Amerikára is, ahol naponta folynak fegyveres harcok. Legutóbb például Argentínában a haladó elnökjelölt kapta a legtöbb szavazatot.

Naponta olvashatunk a tőkésországok munkásosztálya harcainak legkülönbözőbb megnyilvánulásairól, sztrájkjairól, tüntetéseiről. A munkásosztály megmozdulásairól érkeznek hírek Franciaországból, Angliából, Olaszországból és más országokból is. Állandó belpolitikai harcok folynak az Egyesült Államokban; elsősorban a négerkérdés, de más problémák miatt is. Külön figyelemre méltó, hogy Angliában mennyire megerősödtek a különböző ellenzéki és demokratikus mozgalmak. (Sorozatos tüntetések a leszerelés és az atomfegyverkezés ellen; a volt hadügyminiszter botrányos ügye stb.)

Kedves elvtársak! Walter Ulbricht elvtárs 70. születésnapjának megünneplésére Berlinbe utazott Kádár elvtárs a többi szocialista ország vezetőivel együtt. Ezek a látogatások a Német Demokratikus Köztársaság

melletti szolidaritást fejezték ki, egyben választ adtak Kennedy nyugat-berlini utazására is.

Berlinben, a nemzetközi élet kérdéseiről folytatott megbeszéléseken teljes egyetértés nyilvánult meg. A Szovjetunió álláspontja az, hogy a német kérdést mint megoldandó problémát továbbra is a nemzetközi élet nagyon fontos részének tekintik, de nem helyezik előtérbe annyira, mint a korábbi időkben, és megoldását nem kötik határidőhöz. Azokat a rendezéseket, amelyeket a német kérdésben akartak elérni, menet közben foganatosítják majd. Miért alakult ki ez az álláspont? Azért, mert a „berlini fal” létrehozásával meg lehet akadályozni a nyugat-németországi revansista és militarista erők ellenséges tevékenységét. Az eddig megtett intézkedések eredményeként a Német Demokratikus Köztársaság helyzete mind politikailag, mind gazdaságilag igen sokat erősödött, tekintélye minden vonatkozásban megnőtt. Mindezek mellett a Német Demokratikus Köztársaság – mint a Varsói Szerződés tagállama – szuverenitásának, békés építőmunkájának védelmezéséhez megfelelő katonai erővel is rendelkezik.

A szocialista országok – különösen a Szovjetunió – gazdasági, politikai és nem utolsósorban katonai ereje jelentősen megnőtt. Ma már a szocialista tábor adja a világ ipari termelésének több mint 37 százalékát (1917-ben ez csak 3 százalék volt). Természetesen lehetnek és vannak is egyes területeken átmeneti visszaesések, megtorpanások és nehézségek a nemzetközi forradalmi mozgalomban.

Gondolok itt például a közel-keleti és dél-amerikai országokra, ahol sokszor halálos veszélynek vannak kitéve elvtársaink, a haladás, a nemzeti függetlenség képviselői. A történelem már számos esetben bebizonyította, hogy semmiféle terrorral nem lehet elfojtani a népek szabadságvágyát, az elnyomottak osztályharcát, és biztosan bekövetkezik a forradalmi küzdelmeknek egy újabb szakasza a Közel- és Közép-Keleten és Dél-Amerikában, amikor az átmeneti nehézségek után új győzelmeket aratunk.

Szeretnék külön szólni a nemzetközi munkásmozgalom néhány vitatott kérdéséről, elsősorban a Kínai Kommunista Pártról, és válaszolok az ezzel kapcsolatban feltett kérdésekre.

A kínaiak szerepe a nemzetközi munkásmozgalomban jelentős. Kína óriási ország, több mint 10 millió km², csaknem 700 millió ember lakja. Pártjának 15 millió tagja van.

A kínaiaknak igen nagy tekintélye volt, amikor 1949 után létrejött a Kínai Népköztársaság. Hosszú évekig tartó elkeseredett, nehéz harc előzte meg az új Kína megszületését. A Szovjetunió és a többi szocialista

ország nagy politikai, gazdasági, műszaki, tudományos segítséget adott Kínának. Ezekben az években Kína népgazdasága gyors ütemben fejlődött. Öt-hat éve azonban kisebb-nagyobb jelentőségű elvi, gyakorlati kérdésekben, később nagy nemzetközi kérdésekben vitába keveredtünk a Kínai Kommunista Párttal. Mi hosszú ideig azon a nézeten voltunk, hogy mivel Kína szocialista ország, a Kínai Kommunista Párt hatalmas párt, ők maguk, a kínai elvtársak ismerjék fel hibáikat.

Sajnos, nem ez történt. Ahelyett, hogy kommunista módon megvizsgálnák hibáikat, széles körű nemzetközi propagandába kezdtek, ami helytelen, káros a kínai népre, az egész emberiségre. A vita ma már a nemzetközi munkásmozgalom fő stratégiai kérdései körül folyik. Fontos ideológiai kérdésekben támadt nézeteltérésünk: a személyi kultusz megítélése, a kínai párt politikájában megmutatkozó baloldali elhajlás, az imperiaлизм lebecsülése, a nemzetközi helyzet és az erőviszonyok helytelen értékelése.

Mi éveken át megpróbáltunk hatni a kínai elvtársakra, értelmes szóval, érvelésekkel, tények felsorakoztatásával, olyan kommunista igazságokkal, amelyek megcáfolhatatlanok. Ma már sok száz oldalt tesz ki a pártjaink közötti levelezgetés, de mindez hiábavaló volt. A Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága nem fogadta el a nemzetközi munkásmozgalom kritikáját, lényegében felrúgta a közös párthatározatokat, az általuk is aláírt egyezményeket. A nemzetközi munkásmozgalomtól eltérő, azzal szembenálló politikát hirdet, és ilyen irányban szervezkedik Ázsiában, Afrikában, Latin-Amerikában és másutt.

Mi most a helyzet? A türelmes meggyőzés politikájának vagyunk a hívei, különösen a testvérpártok közötti viszonyban. Nagy tanulság volt számunkra a Jugoszláviával kapcsolatban hozott 1948-as döntés. Éppen ezért pártunk nem sajnál időt, fáradságot, hogy a testvérpártok közötti nézeteltéréseket tisztázzuk. De ma már a kínai párt vezetőivel folytatott vita olyan romboló hatású a kínaiak magatartása miatt, hogy ez fékezi, hátráltatja a nemzetközi munkásmozgalom harcát.

Nem ismerünk a munkásmozgalom történetében még egy olyan periódust, amikor a hosszú éveken át tartó vita olyan terméketlen lett volna, mint amilyent a kínaiakkal folytatunk. Ma már ott tartunk, hogy a kínai elvtársak különböző nemzetközi fórumokon, párton kívüli nemzetközi szervezetekben, a szakszervezetek, a nők, az ifjúság szervezeteiben a közöستől, a nemzetközi politikai vonaltól eltérő, külön vonalat visznek. Megbontják az egységet, nyíltan felrúgják a közös nyilatkozatokat és a pártok közötti vitát átvitték a páron kívüli szervezetekbe és az állami kapcsolatokra is. A Kínai Kommunista Pártnak ez a tevékenysége egység-

bontó, romboló, amely hallatlan károkat okoz a nemzetközi munkásmozgalomnak, egyben óriási segítség a nemzetközi reakciónak. Kennedynak és társainak, Adenauernek, de Gaulle-nak és a többieknek dollárok százmillióival sem sikerült volna olyan romboló tevékenységet kifejteni, mint amilyent a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága folytat a nemzetközi munkásmozgalom növekvő erejével szemben.

A pártközi egyezményeket – a nyilvános viták beszüntetéséről – nem tartják be, folytatják helytelen nézeteik terjesztését a szocialista országok mindegyikében. A tőkésországokban a Szovjetunió ellen, a Szovjetunió Kommunista Pártja ellen írásokat jelentetnek meg. Helytelen nézeteiket megengedhetetlen módon, a követségeiken keresztül terjesztik, annak ellenére, hogy a magyar Külügyminisztérium is felszólította őket, hogy ne terjesszék káros álláspontjukat. Ezzel mérhetetlen károkat okoznak azoknak a testvérpártoknak, elsősorban a tőkésországokban, amelyek az elnyomatás nagyon nehéz viszonyai között dolgoznak.

Most, amikor a nemzetközi munkásmozgalomban ilyen viták folynak, könnyű az ellenség dolga. Ha a kommunisták egymást bírálják, ha egymás ellen harcolnak a kommunista pártok, akkor könnyű dolga van Adenauernek, de Gaulle-nak, Kennedynak és a többieknek.

És mivel ma már ilyen méretű a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottságának romboló tevékenysége, határozottabb és élesebb hangon kell beszélni róla. Természetesen a nyugati sajtó és rádió örömmel terjeszti a vitát. Kész programot adtak nekik a kínaiak. Az egész világ munkásmozgalma elítéli a kínaiakat módszereik miatt. Elszigetelődnek, új kínai falat húznak maguk körül Ázsiában. A Kína határai körül levő országok munkásmozgalmában szinte erőszakkal lépnek fel. Koreában, Vietnamban, Japánban és másutt megkövetelik a pártoktól, hogy a kínai álláspontot támogassák. A Kínán átutazó delegációkat kényszerítik, agitálják, hogy a kínai nézetek mellett nyilatkozzanak, vagyis tevékenységükkel rombolják a nemzetközi kommunista mozgalmat.

Amikor a nők nemzetközi szervezetében a békéért, a leszerelésért, a népek közötti barátságért folyik a harc, s világméretű kampányokat szerveznek, és több mint 120 országból eljönnek a tanácskozásra, hogy hangot adhassanak a népek jogaiért, a leszerelésért, akkor a kínai küldött a javaslat ellen szavaz. A békéért folytatott harcot illúzióknak tekintik, amely szerintük nem más, mint a forradalmi mozgalmak leszerelése. A leszerelésért indított nemzetközi harcunkra azt mondják, hogy megbénítja a népek harcát. A tanácskozás után a nőkongresszuson döntő többségben a józan ész győzött. Kína és Albánia nem szavazta meg a határozati javaslatot. Ez és sok más példa bizonyítja, hogy a kínai elv-

társak szembefordultak a nemzetközi munkásmozgalommal. Kétségbe vonják, hogy a mai világban mindinkább a szocialista rendszer, a nemzetközi munkásmozgalom növekvő ereje, a békéért folyó világméretű harc a fő erő, hogy a békét meg lehet védeni.

Mivel nem értenek egyet a két rendszer békés egymás mellett élésének politikájával, ezért azt hirdetik, hogy egy harmadik világháború esetén, bár sokan pusztulnának el, a kapitalizmus romjain „felépülne a kommunista társadalom”. Tagadják, hogy a kapitalizmussal folytatott versenyben nagy szerepe van a gazdasági építőmunkának, a kapitalizmussal folytatott békés gazdasági versenynek. A kínaiak ellenzik a személyi kultusz marxista bírálását is. Ma már a vitában ott tartunk, hogy nemcsak a pártok közötti, hanem az államok közötti kapcsolatokra, a gazdasági együttműködésre is átvitték a vitát. Most, 1963-ban a szocialista országokkal felére csökkentették a külkereskedelmi forgalmat; lebecsülik a Szovjetunió nagyarányú segítségét.

Nálunk is, a többi szocialista országban is most sok a munka. A szocializmus építése rengeteg új feladatot tűzött napirendre. Mégis, a sok munka ellenére, mivel egy alapvető kérdésről van szó, Politikai Bizottságunk fontosnak tartotta, hogy beszéljünk ezekről a kérdésekről.

Mivel Moszkvában a közelmúltban, július 5-én megkezdődtek a kínai párt és az SZKP között a tárgyalások, mi azt reméltük, hogy a kínai elvtársak a közös ügy, az egység érdekében javítják a légkört, barátságosabb hangot ütnek meg, keresik a megegyezés lehetőségét. Sajnos nem ez történt. Ismeretes az elvtársak előtt, hogy a Szovjetunióból ki kellett utasítani néhány kínai diplomatát, mert terjesztették a kínai párt levelet, támadásokat folytattak az SZKP ellen, pedig megegyeztünk már egyszer, hogy abbahagyjuk a nyilvános vitát. Ők ezt a megegyezést felrúgták.

A Budapesten működő kínai követség is illegális úton terjeszti a június 14-i levelet, amelyben támadják a testvérpártokat, politikánkat. Mi figyelmeztettük a Külügyminisztériumon keresztül a budapesti kínai nagykövetet helytelen eljárására.

Nem célunk közéletünkben, pártunkban olyan hangulatot teremteni, hogy most a kínai vita legyen a központi kérdés. Alá szeretném húzni, hogy mi a megegyezés, a nyilvános vita abbahagyásának a hívei vagyunk. Hogy mégis lehoztuk a sajtóban a kínai levelet, a Szovjetunió Kommunista Pártja határozatát, ezt a kínaiak erőszakolták ránk, és mivel az újságokat milliók olvassák, beszélni kell még röviden néhány kérdésről.

Először: köztudomású, hogy a Szovjetunió óriási segítséget nyújtott Kínának. A Szovjetunió segítségével Kína 198 korszerűen felszerelt ipari vállalatot, üzemet és objektumot épített. Új iparágakat, mint a gép-

kocsi-, a traktor-, a repülőgépipart segített létrehozni. Több mint huszonegyezer tudományos műszaki dokumentációt adott át. Segítséget nyújtott a korszerű honvédelmi ipar megteremtésében, szovjet főiskolákon, iparvállalatoknál sok ezer kínai szakember és munkás szerzett képzettséget. A Szovjetunió most is 88 ipari vállalat és objektum építésénél nyújt segítséget.

Másodszor: a hibás kínai nézetekkel kapcsolatban el kell azt is mondani, hogy igyekeznek Ázsia, Afrika és Latin-Amerika forradalmi harcának szerepét előtérbe állítani, az összes más erők szerepét háttérbe szorítani, illetve végső fokon szembeállítani a különböző forradalmi mozgalmakat. Alapvetően hibás dolog jelen korunk harcainak középpontjába nem a nemzetközi munkásosztályt és a szocialista világrendszert, hanem a nemzeti felszabadító mozgalmat állítani.

Ezenkívül a kínaiak igyekeznek szembeállítani a fehér és a színes fajt; azonosítják a színes népeket elnyomó imperialista köröket Nyugat-Európa dolgozó tömegeivel. Az „elkülönített szolidaritás” koncepciója ilyen vonatkozásban találkozik az ázsiai és afrikai országok burzsoá nacionalistáinak nézeteivel, akik sovinizmust szítanak és hibás fajelméletet hirdetnek.

Kádár elvtárs a Szovjetunióban számtalan formában – most legutóbb az Üzbegisztánban elmondott beszédében – hangsúlyozta, hogy pártunk teljes mértékben egyetért az SZKP nyílt levelével. A mi pártunk az 1957-es és az 1960-as közös moszkvai nyilatkozatok alapján áll és egyetért a Szovjetunió Kommunista Pártja politikájával, egész tevékenységével.

Felmerül a kérdés: hogyan látjuk most a helyzetet? A nyilvánosságra hozott anyagok valószínűleg széles nemzetközi vitát váltanak ki. Említettem, hogy a kínai munkásmozgalomnak, a kínai pártnak milyen nagy tekintélye volt. Ma viszont más a helyzet, a kínai párt egyes országokban terjesztheti helytelen nézeteit, de olyan politikai súlya, tekintélye, mint amilyen akkor volt, amikor helyes politikát folytatott, nincs. Tekintélye, befolyása a nemzetközi munkásmozgalomban csökkent, nemcsak a nemzetközi munkásmozgalomért felelős kommunista pártok, hanem a józan gondolkodású demokraták, a párton kívüliek is elítélik a Kínai Kommunista Párt anarchista nézeteit, amikor szembefordulnak a békemozgalommal, amikor odáig mennek, hogy hajlandók százmilliókat feláldozni egy harmadik világháború esetén, hogy akik majd élve maradnak, „azok felépítik a civilizált, ragyogó jövőt”.

De milyen ragyogó jövő az, amely százmilliók életébe kerül és a Föld egy része lakhatatlanná válik? Mi az élő emberekkel akarjuk győzelemre vinni a szocializmus ügyét, nem romokat akarunk. Mi virágzóvá akarjuk

tenni a földet és nem temetővé. Az élettől, az emberek elemi vágyaitól rugaszkodtak el a kínai párt vezetői, amikor nem veszik észre, hogy az emberiség békét akar. Ugyanakkor, amikor ilyen radikálisak, az atom- a hidrogénfegyver erejét lebecsülik, az imperializmust „papírtigrisnek” tekintik, vagyis teljesen tájékozatlanul és felelőtlenül foglalnak állást az emberiség alapvető létkérdése, a béke ügyében.

De mit csinált a Kínai Kommunista Párt a közelmúltban, amikor a harmadik világháború szélén álltunk, amikor az egész emberiség Kuba védelmére sorakozott fel? A Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága nem Kuba és a béke megmentéséért harcolt. Ők ellenezték a békés megegyezést, amikor a nemzetközi helyzet feszült volt, és órák vagy percek kérdése volt, hogy kirobban a világháború. Amikor a Szovjetunió-nak nagy bölcsességgel, önfegyelemmel, az emberiség iránti felelősségből kiindulva kellett keresnie a megoldást, a kínaiak nem segítettek. Ők Kuba esetében sem a békés megegyezés, hanem a konfliktus, a felelőtlen kaland politikáját folytatták.

Kedves elvtársak! Nagyon nehéz felelős beosztásban ilyen hangon beszélni, mint ahogy én beszélek, de a párttagság előtt nincs mit takargatni, nyíltan kell beszélni. A munkásosztály nemzetközi érdekeit kell szem előtt tartani, ami egybeesik a mi céljainkkal és érdekeinkkel, mert nálunk a bel- és külpolitika között nincs ellentmondás.

A Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága egyik feladatának tekintti a Szovjetunió rágalmozgását. A megjelenő cikkeik alaptalan vádaskodásokat tartalmaznak a Szovjetunió Kommunista Pártja ellen. A mi Központi Bizottságunk szolidáris, egyetért a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának a pártszervezetekhez küldött nyílt levelével, amelyben felvilágosította a pártot a kínaiak újabb támadásáról. És mivel a kínaiak nyilvánosságra hozták dokumentumaikat, ezért a Szovjetunió Kommunista Pártja is nyilvánosságra hozta azokat.

A kínaiak a Szovjetunió elleni támadást tartalmazó cikknek a „Helyes nézet” címet adták. A mi véleményünk az, hogy nézetük nem helyes. Rosszul magyarázzák a bizonyítványukat a kínaiak. Akkor tennék jól, ha az emberiség alapvető érdekeit tiszteletben tartanák, ha Kína, mint egy óriási ország, a szocialista világrendszer védelmében lépne fel, a békéért folytatott harc politikáját támogatná, a békéért, a demokráciáért harcoló népek oldalára állna, segítené és nem hátráltatná a nemzetközi osztályharcot. Mi, magyar kommunisták visszautasítjuk, elítéljük a szovjet testvérpártra szórt rágalmozgásokat, visszautasítjuk a kínai párt vonalát, egységbontó törekvését, amelynek célja kettészakítani a nemzetközi munkásmozgalmat.

Most olyan új frázisokat hangoztatnak, hogy a nemzetközi munkásmozgalom történetében volt egy német szakasz Marx, Engels idején. Később egy orosz szakasz 1917-től, Lenin idején. Most pedig a nemzetközi munkásmozgalomban a kínai szakasz következik. Szeretném kijelenteni pártunk nevében, hogy mi nem kérünk ebből a kínai szakaszból, ebből az úgynevezett „kínai szocializmusból”, mert ez nem más, mint a nemzetközi munkásmozgalom fő erejének, a marxista-leninista pártok, a kommunista pártok egységének szétrombolása, veszélyeztetése mindannak, amit a nemzetközi munkásmozgalom óriási harcokban, sok évtizedes osztályharcokban, hatalmas véráldozatok árán elért. Ez a bizonyos „kínai szakasz” meggyengíti a felszabadító mozgalmakat is, sokat árt a gyarmati elnyomás alatt sínylődő népek szabadságharcának.

Így függnek össze egy párt hibái, tévedései, káros nézetei a nemzetközi munkásmozgalommal, mindannyiunk ügyével. Mi, magyar kommunisták is éles elvi vitában állunk a kínaiakkal. Politikájukat, nézeteiket, módszereiket károsnak tartjuk, mert veszélyeztetik a népek létérdekeit, veszélyeztetik a békét, az egész szocialista világrendszert.

Mindig reméltük, hogy kialakul valamiféle közeledés. Sajnos a Moszkvában most tárgyaló kínai delegáció magatartása nem sok jóval biztat. A tárgyalásokon csak taktikáznak, húzzák az időt, ahelyett, hogy őszintén belátnák hibáikat és a többség álláspontja, a közös politikai vonal védelmére, az 1957-ben, 1960-ban elfogadott alapelvekre helyezkednének.

Mindebből láthatják az elvtársak, hogy a köztünk folyó vita nagyon elmérgesedett. A kínaiak levelükben és más írásaikban durván megsértik a kommunista pártok önállóságát, a tőkésországokban nehéz viszonyok között dolgozó testvérpártjainkat vádolják, provokálják. Ennek ellenére Központi Bizottságunknak az a véleménye, hogy továbbra is mindent el kell követni a viták tárgyalások útján való rendezése érdekében. Mindent el kell követnünk, hogy a helyzet ne mérgesedjen tovább.

A nemzetközi munkásmozgalom egysége mindenek felett áll. A kommunizmus ügye az egész emberiség ügye. A kommunista pártok felelőssége az emberi haladásért, a világ sorsáért igen nagy, és nekünk, kommunistáknak, akik az osztályharc alapján állunk, az egész emberiség ügyét kell néznünk. Nagy türelmet kell tanúsítani, a meggyőzés minden eszközét fel kell használni, hogy a vitát csökkentsük, az álláspontokat közelebb hozzuk egymáshoz. Természetesen nem feladva elvi álláspontunkat, szívós, meggyőző munkát kell végezni, hogy a kínaiakat visszatérítsük a helyes útra.

Bár a kínaiak élezik a helyzetet, a Szovjetunió Kommunista Pártja küldöttsége – amint ezt nyílt levele is hangsúlyozza – a legnagyobb türel-

met és önuralmat tanúsítja. Arra törekszik, hogy a tárgyalások pozitív eredményre vezessenek. Majd a közeljövő megmutatja, hogy a kínai elvtársak készek-e kölcsönös kapcsolatot kiépíteni. Készek-e tárgyalni a nemzetközi munkásmozgalom alapvető kérdéseiről. Készek-e visszavonni a közöstől eltérő káros vonalukat, készek-e visszavonni hibás nézeteiket, amelyekkel pótolhatatlan kárt okoztak a nemzetközi munkásmozgalomnak.

AZ 1963. ÉVI GAZDASÁGI FELADATAINK

Nekünk a figyelmünket itthon most az építőmunkára kell fordítanunk. Pártunk VIII. kongresszusa határozatainak megvalósításával kell foglalkoznunk. Itt van az aratás, a cséplés, a betakarítás ideje, az iparban, gazdasági, kulturális életünkben sok a tennivaló, és több fontos nemzetközi tárgyalás előtt állunk.

Nézzük meg röviden, mi történik a nemzetközi gazdasági együttműködés területén, annál is inkább, mert néhány nap múlva Moszkvában megkezdődik a pártok első titkárainak és az országok miniszterelnökeinek gazdasági tanácskozása.

Ezen a tanácskozáson a magyar delegációt Kádár elvtárs vezeti. Küldöttségünk álláspontját a Központi Bizottság legutóbbi ülésén megvittattuk. Minden olyan javaslatot támogatunk, amely a KGST-országok szorosabb gazdasági együttműködését, az országok előtt álló alapvető gazdasági feladatok közös megoldását célozza. Ezért támogatjuk azokat az elképzeléseket, amelyek a fontos iparágakban új közös intézmények, vállalatok létrehozását szorgalmazzák. Helyesnek tartjuk, hogy a közös bank 1964. január elsejével megkezdje működését, s tevékenységével elősegíti országaink között a sokoldalú pénzügyi elszámolásokat.

A közeljövőben legfontosabb feladat, hogy a KGST-országok kezdjék el az 1966–1970-es évekre szóló népgazdasági terveik összehangolását. Az az elképzelésünk, hogy a tervek egyeztetése útján 1965 közepéig az országok kössék meg az 1965–1970-es évekre szóló szállítási egyezményeket. Ilyen előrelátó, tervszerű nemzetközi tervegyeztetéssel, nemzetközi vállalatok létrehozásával akarjuk továbbfejleszteni az együttműködést, hogy a harmadik ötéves tervünk megvalósításának fontos előfeltételét – az import- és az exportszállításokat – időben megteremtsük. Ugyanakkor dolgozunk az 1980-ig szóló tervek egyeztetésén is. A Szovjetunióban most tárgyaló magyar párt- és kormánydelegáció is számos gazdasági kérdésről folytat eszmecserét. A termelés ilyen nemzetközi

méretű összehangolása, bonyolult gazdasági kérdések megoldása természetesen nem jár vita nélkül. Nem minden ország szorgalmazza egyenlő mértékben, internacionalista módon az országok gazdasági tevékenységének összehangolását. Ennek ellenére együttműködésünk gyümölcsözően alakul, sikerrel járul hozzá egész közösségünk és minden egyes KGST-hez tartozó ország gazdasági fejlődéséhez.

Végezetül gazdasági helyzetünk főbb jellemzőiről, az 1963. év első felének tapasztalatairól és feladatainkról kívánok beszélni.

Az 1963. évi népgazdasági terv reális célokat tartalmazott mind az ipar, mind a mezőgazdaság előirányzatait tekintve. Az első félév összesített eredményei alapján megállapíthatjuk, hogy az időjárás okozta téli kieséseket, ipari lemaradásokat sikerült csaknem teljes egészében pótolni, bár az éves terv I. félévi előirányzatát az állami ipar csak 99 százalékra teljesítette. Az 1 százalékos lemaradás pótlása a következő tervidőszakokban megfontolt vezetést, a termelés előfeltételeinek okos és összehangolt megteremtését követeli meg.

Az ipari munka termelékenységét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy 1963 első félévében az egy munkásra és alkalmazottra jutó napi átlagos teljes termelés az állami iparban mintegy 3 százalékkal volt több, mint egy évvel korábban. Ezzel azonban még nem lehetünk elégedettek, mert az év első felére előirányzott termelékenységnövekedést nem tudtuk maradéktalanul elérni.

A mezőgazdaságban az időjárás okozta késedelmet a növényápolási munkáknál sikerült a második negyedévben pótolni. Az a körülmény, hogy a növényápolási munkákat időben elvégezték, arra mutat, hogy a termelőszövetkezetekben a korábbi évekhez képest jobb volt a munkaszervezés. A felvásárlás egészét tekintve az I. fél évre előirányzott mezőgazdasági termékmennyiséget a terv szerint biztosítani tudtuk. Itt említtem meg, hogy a mezőgazdasági termelés ösztönzése céljából egyes termékek felvásárlási árát rendeztük. Így például a tej árát literenként 20 fillérrel felemeltük, a tenyésztési kedv növelése érdekében rendeztük a tenyészmarhaárakat is. Az idei szerződéses rendszerben felemeltük a bor, illetve a must és a szőlő árát. A rizstermelés ösztönzésére a kormány 30 millió forint állami támogatást nyújtott a termelőknek. Ezenkívül a bab, a lencse és egyes zöldségvetőmagvak indokolt árrendezésére 20–25 millió forint keretet hagyott jóvá a kormány.

Az aratásról elmondhatom, hogy rendben folyik az ország egész területén. Az 1963. évi népgazdasági tervben 12,4 q/kh búza és 7,1 q/kh rozs termésátlaggal számoltunk. A június végi hőség a kalászos növények érését meggyorsította. A legutóbbi becslések szerint a termésátlag búzá-

ból 10,5–11 q/kat. hold, rozsból 6,5 q/kat. hold (Csongrád megyében 10,7–10,8 q/kat. hold a búza, 5,1–5,2 q/kat. hold a rozs hozama). A nagyobb vetésterülettel rendelkező különböző búzafajták közül legjobb termést a szovjet Bezosztaja és a magyar Fertődi búzafajtákból várhatjuk. Az össztermelést tekintve tehát a tervezetthez viszonyítva mintegy 61 000 vagon terméskieséssel kell számolni. Ez a kiesés elsősorban az árutermelést érinti, mivel a mezőgazdaság belső szükségletei adottak. A kenyérgabona-felvásárlás megszervezésénél éppen ezért arra kell törekedni, hogy minél nagyobb mennyiség jusson a központi készletbe.

A betakarítási munka az elmúlt hetekben országszerte tartó nyári hőség miatt lényegesen nehezebb. A gabonafélék nagy része ugyanis gyorsan és egyszerre érlik. Emiatt az aratást a tulajdonképpeni legkedvezőbb érési időszakban nem lehet végrehajtani. Tartani lehet attól, hogy a gabonafélék nagy része túlérett állapotban kerül betakarításra. Ezért a további betakarítási munkát a szokásosnál nagyobb gonddal kell elvégezni, hogy minél kisebb legyen a szemvesztés.

A kapásnövények állapota a meleg és csapadékos időjárás, valamint a gondos és általában a megfelelő időben végzett növényápolási munkák következtében a múlt évekénél jobb. Ebben közrejátszik az is, hogy például a burgonya-vetésterület legnagyobb részén jó minőségű import- és hazai vetőburgonyát ültettek. A burgonya, a zöldségfélék és a gyümölcsök első félévi felvásárlási tervének teljesítése 133,1 százalék. Ez a volumen 65,8 százalékkal meghaladja az elmúlt év azonos időszakában felvásárolt mennyiséget. A kedvező terméseredmények mellett azonban a felvásárlást nehezítette az a körülmény, hogy a korai cikkek azonos időpontban jelentkeztek és így értékesítési nehézségek adódtak egyes területeken. Megemlítem, hogy ezzel a kérdéssel a múlt héten foglalkozott a Gazdasági Bizottság, és megfelelő határozatokat hozott. Az I. félévi burgonya-, zöldség- és gyümölcsexporttervet 171,1 százalékra teljesítettük. Emellett a lakosság az 1962. évinél több zöldséghez jutott, mintegy 23 százalékkal alacsonyabb áron.

Népgazdaságunk helyzete tehát alapján véve jónak mondható. Jelenlegi legfőbb feladatunk az 1963. évi terv maradéktalan teljesítése. Ezen belül külön szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy feltétlenül be kell hozni a ma még egyes területeken jelentkező lemaradást mind a termelés, mind a szállítás és az export vonatkozásában. Minden terméket jó minőségben készítsünk el, és fokozott gondot fordítsunk a műszaki fejlesztés gyorsítására. A mezőgazdaságban a betakarítás jó elvégzése mellett több erőfeszítést tegyenek közös gazdaságaink az állatállomány növelésére, az állati termékek termelésének fokozására. Természetesen mindezek mel-

lett megfelelő gonddal kell foglalkozni a lakosság áruellátásával és sokirányú szükségleteinek kielégítésével is.

Eltársak! Nyugodtan állíthatjuk, hogy országunk helyzete nemcsak gazdaságilag, hanem politikailag is kiegyensúlyozott. Pártunk és kormányunk politikáját a magyar dolgozók legszélesebb tömegei helyeslik, aktívan támogatják és nemzetközi tekintélyünk az elmúlt időszakban tovább emelkedett.

Kormányunk – a VIII. pártkongresszus határozata szellemében – időről időre meghozza azokat az intézkedéseket, amelyek szükségesek további társadalmi, gazdasági fejlődésünkhöz. Ennek illusztrálására az elmúlt fél évben hozott fontos rendelkezések közül megemlítek néhányat. A legjelentősebb politikai jellegű jogszabály a március 22-én kihirdetett közkegyelem gyakorlásáról szóló törvényerejű rendelet volt. A rendelet végrehajtása zavartalanul folyt le és igen kedvező politikai hatást váltott ki. A VIII. pártkongresszus egyik legjelentősebb határozata, hogy a felsőoktatási intézményekbe való felvétel a jelentkezők származására való tekintet nélkül történjék. Ennek megfelelően jelent meg az a rendelet, amely kimondja, hogy a felvételi kérelmeket a pályázók rátermettsége, tehetsége, felkészültsége és magatartása alapján kell elbírálni. A felsőoktatásban való részvételt könnyíti meg az a rendelkezés is, amely 1963. szeptember 1-től kezdve újonnan szabályozza a felsőoktatási tandíjakat.

Az ipar átszervezésének sikeres lebonyolítása céljából hozta meg a kormány az állami iparvállalatok és iparirányító szervek egyes szervezeti kérdéseiről szóló rendeletét. A kormány létrehozta az ipari nagyvállalatokat, és új jogkörrel ruházta fel az eddig kizárólag iparirányítással foglalkozó trösztöket. Június 30-án intézkedett a kormány arról, hogy a sajtó útján nyilvánosságra hozott javaslatok, illetve bírálatok nem maradhatnak válasz nélkül, minden állami szerv, illetve annak felügyeleti szerve 30 napon belül köteles kivizsgálni az ügyet, megtenni a szükséges intézkedéseket. Legutóbb a kormány a téli időjárás következtében előállt termeléskiesés pótlására hozzájárult ahhoz, hogy az építőiparban július 1-től október 31-ig a legfontosabb beruházások befejezése céljából legfeljebb 8 alkalommal a pihenőnapokon is megszervezhető a munka. Ugyancsak a tervteljesítés céljából a kormány felhatalmazást adott a közlekedés- és postaügyi miniszternek, hogy a szállítás meggyorsítása érdekében a vasárnapi munkát, valamint az éjszakai foglalkoztatást szervezze meg. Rendelkezéseket hozott a szőlő- és gyümölcstermelő szakszervezetek közös gazdálkodásának további erősítésére, a szarvasmarhatenyésztés elősegítésére, és egy sor más fontos kérdésben.

Kedves elvtársak! Ezeket kívántam mai aktívaértekezletünkön elmondani. Arra kérem a jelenlevő elvtársakat, hogy az itt elhangzottakról informálják a pártszervezeteket, és azután a fő figyelmet az előttünk álló gazdasági feladatok sikeres megoldására fordítsák. A legnagyobb dologidőben vagyunk, és minden mázsa gabonára, gyümölcsre és egyéb termékre szükség van. Biztosak vagyunk abban, hogy a csongrádi elvtársak meg is tesznek mindent az előttünk álló bonyolult feladatok sikeres megoldása érdekében.

Pártunk Központi Bizottsága nevében az elvtársaknak jó egészséget és sok sikert kívánok!

1963. NOVEMBER 7.

Ismét összegyűltünk, hogy megünnepeljük a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulóját. Arról az eseményről emlékezünk ma meg, amely 1917 októberében megnyitotta az emberiség legújabb kori történelmét.

46 évvel ezelőtt a Föld egyhatodán győzött a szocialista forradalom, megkezdődött a szocializmusról, a kommunizmusról, a munkásosztály hatalomra jutásáról szóló tudomány valóra váltása. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme nyomán ma már eltöltheti az emberiséget az a biztos tudat, hogy felszabadul a történelem utolsó kizsákmányoló rendje, a kapitalizmus, az imperializmus uralma alól.

Hosszú, áldozatos harcok árán, a nagy Lenin vezette párt irányításával munkások, parasztok fegyveres felkeléssel megdöntötték a tőkések és földbirtokosok hatalmát a cári Oroszországban. Győzelmükkel megszületett az első olyan állam, olyan népi hatalom, amelynek céljai egybeesnek a nemzetközi haladás, az egész haladó emberiség vágyaival. Ezért a győztes Nagy Októberi Szocialista Forradalmat joggal nevezzük az emberiség új korszakának.

Engedjék meg, hogy e történelmi sorsforduló alkalmából, felszabadult, független, szocializmust építő magyar népünk, pártunk és kormányunk nevében forró testvéri szeretettel köszöntsem barátunkat, nagy szövetségünket, a 46. születésnapját ünneplő hatalmas Szovjetuniót, a kommunizmust építő testvéri szovjet népet, a Szovjetunió Kommunista Pártját és annak Központi Bizottságát.

Most, visszapillantva a közel öt évtizedes útra, és számba véve az eredményeket, az évtizedek óta folytatott nehéz küzdelmet, csak a legnagyobb tisztelettel és hálával gondolunk a nagy Leninre, a forradalom és az építőmunka vezetőjére, a nép erőinek összefogására egyedül képes kommunista párt megalapítójára.

Lenin géniuszának, a Szovjetunió Kommunista Pártjának köszönheti az emberiség, hogy világossá lett a kizsákmányolt osztályok, elnyomott

nemzetek felszabadulásának útja. A szocializmus, az új társadalom felépítése olyan tudományos eszközt, iránytűt adott a kezünkbe, amely lehetővé teszi, hogy *helyesen ítéljük meg a történelem menetét*, világosan lássuk a távlatokat és lehetőségeket. *A marxizmus-leninizmus az előrelátás tudománya*. Helyes alkalmazása lehetővé teszi, hogy az imperialisták, de a baloldali kalandorok és a jobboldali opportunisták se legyenek képesek letéríteni forradalmunkat a helyes útról.

A történelemben, az emberiség sorsában végbement óriási fordulat jele az, hogy *ma a Szovjetunió, a világ első szocialista országa, a világ legnagyobb politikai tekintélye, legnagyobb katonai hatalma, és belátható időn belül gazdaságilag is a Föld legelső országa lesz*. Negyvenhat esztendővel ezelőtt sok kétkedő szemében hiábavaló kísérletnek tűnt Marx, Engels és Lenin tanításainak első gyakorlati alkalmazása. A Szovjetunió fejlődése azonban bebizonyította, hogy Marx és Engels helyesen állapította meg az emberi társadalom fejlődésének törvényszerűségeit és jól látta az emberiség jövőjét. *Lenin megvédte a marxizmusnak a proletárdiktatúráról szóló tanítását a reformistákkal, az opportunistákkal szemben*. Az elmúlt negyvenhat esztendő annak is bizonyossága, hogy Lenin zseniálisan alkalmazta a marxizmust az imperializmus korára, helyesen vonta le azt a következtetést, hogy a szocialista forradalom először győzhet és a szocialista társadalom felépíthető egy vagy egynéhány országban is.

Lenin helyesen adta meg a választ azoknak, akik fő feladatukat abban látták, hogy a szocialista forradalom eszméit háborúval vigyék el más országokba. A marxizmus – írta Lenin – mindig tagadta a forradalmak „előrelökését”, mert a forradalmak oly mértékben fejlődnek, amilyen mértékben a forradalmakat előidéző osztályellentétek élesednek. E szavak igazsága ma is időszerű.

A Szovjetunió a Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta az emberiség előtt példaként áll. A szovjethatalom megszületésének pillanata óta bizonyítja, hogy képes megoldani mindazokat a gyötrő társadalmi kérdéseket, amelyekkel semmiféle osztálytársadalom nem tud megbirkózni. Földet adott a parasztnak, a nép kezébe adta a hatalmat, a gyárakat, a bányákat és a bankokat.

Az internacionalista szovjethatalom az igazi nemzetiségi politika példáját szolgáltatta azzal, hogy a már-már eltemetett népeknek visszaadta önálló nemzeti létüket, támogatta őket abban, hogy nemzeti öntudatra ébredjenek, kifejlesszék nemzeti kultúrájukat, megteremtsék saját értelmiségüket. Így fejlődtek a cári Oroszország legelmaradottabb vidékei virágzó, fejlett iparú köztársaságokká. A szovjet nép építette fel először a

szocialista társadalmat, leszámolva ezzel országában a tőkés kizsákmányolással és emberré emelve a százmilliókat.

A Szovjetunió ma a szabadság, az egyenlőség, a kultúra és a tudomány hazája. Háromszor annyi mérnököt képez ki évente, mint az Egyesült Államok. A szovjet mérnökök, kutatók tudásáról a szputnyikok, a holdrakéta, az űrhajók és a világszerte lelkesen ünnepelt szovjet űrhajósok nevei tanúskodnak. A Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusán elfogadott nagyszerű program alapján ma a Szovjetunióban épül először a jövő társadalma, a kommunizmus, amely az igazi szabadság, a teljes egyenlőség, az anyagi bőség és a magas kultúra honába vezeti el az emberiséget. Az eltelt negyvenhat esztendő minden eredménye, napjaink minden tapasztalata amellet szól, hogy a szovjet nép végrehajtja ezt a történelmi küldetését is.

Amióta a Szovjetunió létezik, az imperializmus már nem játszhat kénye-kedve szerint az országok és a népek, az emberiség sorsával. A Szovjetuniónak köszönhetjük, hogy Európa és a világ népei megmenekültek a fasiszta barbárságtól, amely évszázadokkal, egészen a középkor sötétjéig akarta visszavetni a világot. Kétség nem férhet hozzá, hogy a fasizmus megsemmisítése feltétele volt minden további haladásnak.

A Szovjetuniónak a második világháborúban aratott győzelme meggyorsította a történelmi eseményeket és alapvető változások sorozatát indította meg az egész világon. Európai és ázsiai népek léptek, a történelmi lehetőséggel élve, a társadalmi felszabadulás, a szocializmus útjára. A szocializmus ma már jelen van az egész világon. *A szocialista világrendszer három világrészen: Európában, Ázsiában és Latin-Amerikában elhelyezkedő tizennégy országa több mint egymilliárdnyi lakosságával, gyors fejlődésével, politikai, gazdasági és kulturális vívmányaival nagy vonzóerőt, elhatározó befolyást gyakorol az egész emberiség sorsára.* Ez az alapja annak, hogy ma már a háború nem elkerülhetetlen.

A szocializmus győzelmeinek, gyarapodásának, az erőviszonyok megváltozásának hatásaként szétesett a gyarmati rendszer: több mint ötven új független ország tűnt fel Ázsia és Afrika térképén. Az imperializmus már csak ideig-óráig tudja erőszakkal igában tartani maradék gyarmatait, *a történelem menete feltartóztathatatlan.*

A Szovjetunió és a szocialista tábor erejének, békepolitikájának köszönhető, hogy az agresszió nem tudta megtörni a szocialista Kubát. Volt, van és mindig lesz erő, amely segít megvédeni a hős Kuba békéjét, alakuló szocialista rendjét.

Ezek a hatalmas változások mind a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban lelik eredetüket. Hogy az emberiség békéje a népek összefogott

erejével biztosítható, annak köszönhető, hogy volt Nagy Októberi Szocialista Forradalom és van szocialista világrendszer, van olyan szocialista nagyhatalom, mint a Szovjetunió.

A tudományos szocializmus gondolata a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme óta járja diadalútját, helyességét az élet, a szocialista és a kommunista építés hosszú gyakorlata igazolja. A szocializmusért küzdenek a világon mindenütt a munkásosztály, a dolgozó nép legjobbjai. A szocializmust vallja programjának a felszabadult volt gyarmati országok népeinek jelentős része és számos vezetője. A szocializmus körünk uralkodó eszméje. Kiutat mutat, távlatot, perspektívát ad az egész emberiségnek, visszaadja az embereknek a hitet az életben, megtanítja őket arra, hogy érdemes harcolni a jobb jövőendőért.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának a forradalmi harcban és a békés építésben végzett óriási munkája a *tapasztalatok gazdag tárházát* nyújtja valamennyi kommunista és munkáspárt, minden igazi forradalmár számára. Ahogyan századunk elején Lenin alkalmazta a marxizmust a kor követelményeire, úgy alkalmazza most a Szovjetunió Kommunista Pártja a marxizmus-leninizmust a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet korára.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XX. és XXII. kongresszusa óriási szolgálatot tett a szocializmus ügyének azzal, hogy forradalmi tudományunkat, a marxizmus-leninizmust megtisztította a személyi kultusz és a dogmatizmus torzításaitól, és levonta a szükséges következtetéseket a szocialista világrendszer létrejöttéből, az erőviszonyok megváltozásából. Ma újra szárnyal az alkotó marxista gondolkodás, teljes fényükben ragyognak Lenin tanításai. *A Szovjetunió Kommunista Pártja XX. és XXII. kongresszusa általános érvényű következtetéseinek alkalmazása mindenütt meggyorsította a szocializmus építését*, új fellendülést hozott a tőkésországok kommunista és munkáspártjainak, és meggyorsította az elnyomott gyarmati népek felszabadulását.

Ázsia, Afrika és Latin-Amerika népei tudják, hogy kivívott eredményeik és küzdelmük legfőbb támasza, legjobb barátjuk a Szovjetunió. A békéért harcolók tudják, hogy legerősebb szövetségesük a Szovjetunió. A szocializmusért küzdő és azt építő népek tudják, hogy internacionalista testvérük és áldozatkész segítőjük a Szovjetunió. Őriznünk kell a béke, a demokrácia, a szocializmus, a nemzeti függetlenség erőinek egységét, mert csak így juthatunk előre, csak így arathatunk új győzelmeket.

Az emberiség szerencséje ma, hogy a világ legerősebb katonai hatalma a békeszerető, kommunizmust építő Szovjetunió. A szovjet nép mindnyá-

junkért és az összes népekért tudatos áldozatot vállalva 46 év alatt olyan erőt teremtett, amelyet minden agresszor kénytelen tiszteletben tartani. Az erőviszonyok megváltozásának a béke megőrzése szempontjából egyik legfőbb tényezője éppen a Szovjetunió katonai ereje. A háborúk azért nem végzetszerűen elkerülhetetlenek többé, mert a megváltozott erőviszonyok közepette az imperializmusnak már nincs többé teljes cselekvési szabadsága.

Ma a béke az emberiség legelső és legfontosabb közös érdeke. Béke kell a szocializmust és a kommunizmust építő népeknek. Békére vágnak a tőkésországok népei, és béke kell azoknak a népeknek, amelyek csak néhány éve nyerték vissza függetlenségüket.

Az erőviszonyok megváltozásának köszönhető, hogy nincsenek többé egyedül a világ békét akaró százmilliói, az egyszerű emberek, a gyermekeiket féltő anyák, a jövőbe tekintő fiatalok, a termelő munkások és az alkotó művészek, az ember javáért dolgozó tudósok, a saját országukat építő és függetlenségüket védelmező népek. Van kire támaszkodniuk. Védelműjűk a nagy Szovjetunió, amely az egész hatalmas szocialista közösség, a békéért, a demokráciáért, a szocializmusért és a nemzeti függetlenségért folyó küzdelem megingathatatlan bástyája.

A békéért vívott harc ma egyet jelent a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett éléséért és a vitás nemzetközi kérdések békés megoldásáért vívott harccal. A Szovjetunió a szocialista közösség többi országával együtt azért küzd, hogy a népek érdekeinek megfelelően megoldódjék minden vitás nemzetközi kérdés és szabaddá váljék az út a két társadalmi rendszer békés versengése előtt.

Mi bízunk rendszerünk fölényében, erejében és életképességében és azt akarjuk, hogy a szocializmus a békés versenyben bizonyítsa be, hogy nemcsak többet tud nyújtani, mint a legfejlettebb tőkésország, nemcsak megszabadítja az emberiséget a tőkés rendszer gyógyíthatatlan bajaitól, hanem olyasmis is ad, amit semmiféle osztálytársadalom nem biztosíthatott: az igazi szabadságot, az igazi egyenlőséget, a maximális anyagi bőséget és a magas kultúrát.

A népek, a béke érdekei követelik, hogy megvalósuljon az atom- és hidrogénfegyverek teljes megtiltása, majd az általános és teljes leszerelés. A nemrég életbe lépett és az egész békeszerető emberiség által örömmel üdvözölt részleges atomcsendegyezmény, túl azon, hogy megszabadítja az emberiséget a nukleáris kísérletekkel járó sugárfertőzés veszélyétől, egyúttal annak is példája, hogy a leszerelésért vívott küzdelem nem hiábavaló! Az atomcsendegyezmény kezdeti lépés. Mégis gyakorlati haladás a leszereléshez vezető úton, enyhítette a feszültséget, kedvezővé

tette a légkört további tárgyalások és esetleges újabb megegyezések számára.

A népek azt kívánják, hogy szűnjön meg végre az újjáéledt német imperializmus részéről fenyegető háborús veszély. A Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság kormánya az összes békeszerető ember támogatásával küzd a német kérdés ma egyedül lehetséges és reális megoldásáért. Velük együtt mi is erőiesen küzdünk annak általános elismeréséért, hogy két Németország létezik és a Német Demokratikus Köztársaság népének szocialista vívmányai visszavonhatatlanok. Csak a nyugat-németországi imperializmus megfékezése, a német békeszerződés megkötése és a két Németország kapcsolatainak rendezése teremthet megnyugtató helyzetet Európában, csak ez lehet Németország egyesítésének kezdeti lépése is.

A Szovjetunió és a többi szocialista ország minden módon igyekszik előmozdítani a nemzetközi feszültség további enyhítését és a háborús veszély mielőbbi kiküszöbölését. Javasolják, hogy a világ különböző térségeiben létesüljenek atommentes övezetek. A Szovjetunió javaslatot tett a meglepetésszerű támadásokat megelőző intézkedések kidolgozására. Mindezek a javaslatok a népek érdekeiből indulnak ki, és megvalósításuk az egész emberiség megnyugvását szolgálná. A Magyar Népköztársaság kormánya, népünk érdekeit, valamennyi nép érdekeit tartva szem előtt, a Szovjetunióval és a többi szocialista országgal együtt küzd e javaslatok elfogadásáért és mindig kész az eredménnyel biztató tárgyalásokra.

Tisztelt elvtársak! Szocializmust építő népünk örök büszkesége, hogy Oroszország után nálunk gyúlt ki először a szocialista forradalom fátyla. A magyar munkásosztály, a nagy Lenin forradalmi eszméin fellelkesülve, 1918 novemberében megalakította forradalmi pártját – a Kommunista Magyarországi Pártját. A párt rövid hónapok alatt forradalmi harcra mozgósította, a hatalom átvételére szervezte a dolgozó tömegeket. Munkásosztályunk, követve a Nagy Októberi Szocialista Forradalom példáját, a magyar társadalom évszázados válságából a kiutat 1919 márciusában, a munkásosztály diktatúrájában, a hatalom átvételében találta meg.

Népünk felszabadulása kettős értelemben is összefügg a Nagy Októberi Szocialista Forradalom szülöttével, a Szovjetunióval. Összeköti 1919, a magyar Tanácsköztársaság dicső emléke, és összeköti 1945, amikor a szovjet hadsereg hozta el népünknek a békét, a nemzeti függetlenséget és a társadalmi felszabadulás történelmi lehetőségét.

A magyar és a szovjet nép barátsága immár csaknem fél évszázados, és

ma mélyebb, szorosabb, mint valaha. Egész szocialista építésünket végigkíséri a Szovjetunió segítsége és támogatása. Szovjet elvtársaink, barátaink megosztják velünk gazdag tapasztalataikat, elősegítik népgazdaságunk fejlődését, mindig megértőek gondjaink iránt, és nemegyszer áldozatok árán is segítenek bennünket.

Most a Nagy Októberi Szocialista Forradalom negyvenhatodik évfordulóján, seregszemlét tartva erőink felett és számba véve vívmányainkat, jogos büszkeséggel tekinthetünk vissza a megtett útra. Hazánk történelmében először önálló, szuverén ország, népünk független, szabad hazában él. *A Magyar Népköztársaságban minden hatalom azoké, akik két kezük munkájával, teremő erejükkel és tudásukkal létrehozzák az élet javait: a munkásoké, a parasztoké, az értelmiségé.*

Pártunk és kormányunk politikája a dolgozó nép érdekeit szolgálja, és ezért magáénak vallja az egész munkásosztály, az egész parasztság és az egész értelmiség. Nemzeti ez a politika, mert megvalósítja mindazt, amiért történelmünk legjobbjai küzdöttek és meghaltak, óvja és védelmezi a nemzeti függetlenséget. Függetlenségünk biztosítóka éppen az, hogy a hatalom végre nem országvesztő urak, hanem a szocialista nemzetté váló dolgozó nép kezében van és népünk örökre szóló szövetséget kötött a Szovjetunióval, a béke és a társadalmi haladás nemzetközi erőivel.

Pártunk és kormányunk politikája önálló és magyar, mert érvényt szerezve a szocialista építés általános és minden országra érvényes törvényszerűségeinek, egyúttal alkalmazkodik saját viszonyainkhoz és adottságainkhoz. Nagy eredményeink, az élet tényei teljes mértékben igazolják a Magyar Szocialista Munkáspártot, annak politikáját, e politika helyességét.

Hazánkban a felszabadulás előtti utolsó békeévekhez képest mintegy ötszörösére nőtt az ipari termelés, jelentősen emelkedett a mezőgazdaság hozama. Évről évre nő a nemzeti jövedelem. A szocialista iparosítás eredményeként több mint 60 százalékra emelkedett az iparnak a nemzeti jövedelem termelésében való részesedése. A mezőgazdaság szocialista átszervezésével egész népgazdaságunkban uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok: pártunk VIII. kongresszusa kimondotta, hogy hazánkban befejeződött a szocializmus alapjainak lerakása.

Megszűnt hazánkban az embernek ember által való kizsákmányolása, nincsenek többé kibékíthetetlen osztályellentétek. Senki sem élösködik többé másokon, hazánk dolgozó emberek országa lett. Népünk nem ismeri többé sem a létbizonytalanságot, sem az éhséget, sem a munkanélküliséget. Munkája után mindenki meg tud élni. Az élet általános javulásáról tanúskodik többek között az, hogy a kereskedelmi forgalom négy év

alatt *31 százalékkal* emelkedett. Az emberek ma sokkal jobban táplálkoznak és öltözködnek, mint bármikor valaha, és egyre emelkedik népünk műveltsége. Ma már a fiatalok nemcsak a 8 osztályt végzik el, hanem kb. 90 százalékuk valamilyen formában tovább tanul, 50 százalékuk pedig középiskolába megy. A tankötelezettség ma már 10 éves időtartamú.

Mindent megteszünk annak érdekében is, hogy végrehajtsuk tizenöt éves lakásépítési tervünket és ezzel végleg megoldjuk a lakáskérdést. A népről való gondoskodás bizonyossága, hogy 1958–1962 között 40 milliárd forintot fordítottunk lakásépítésre, szociális, kulturális és egészségügyi célokra. Hazánkban a lakosságnak kereken *95 százaléka* társadalombiztosításban részesül.

Országunkban teljes az állampolgárok egyenlősége. Nincsenek többé születési, rangbeli előjogok, vagyoni kiváltságok. Az állampolgárok értékét a tettek határozzák meg. Mindinkább kiteljesedik népünk szocialista nemzeti egysége, dolgozó osztályainknak és rétegeinknek a szocialista építésben való összefogása.

Tisztelt elvtársak! Az utóbbi évek helyes gazdaságpolitikájának, dolgozóink munkájának eredményeként népünk életszínvonala ma magasabb, mint hazánk történelmében eddig bármikor volt. Az ünnepi számadás azonban kötelez bennünket annak megállapítására, hogy ha az életszínvonalat tartani és emelni akarjuk, ha a jövőre gondolunk, még jobban kell dolgoznunk. Még nem hevertük ki teljes egészében az elmúlt súlyos tél okozta károkat, és újabb gondokat okoz az, hogy gabonatermelésünk a mostoha időjárás következtében a vártnál kedvezőtlenebbül alakult. Éppen ezért ma különös fontossága van annak, hogy országunk egész dolgozó népe, minden munkás, paraszt és értelmiségi felelősségteljesen gondolkodjék és úgy is dolgozzék.

Mindent el kell követnünk, hogy maradéktalanul teljesítsük 1963-as tervünk előírásait. Harcolnunk kell a közöny, a nemtörődömség, mindennemű pazarlás, gondatlanság és fegyelmezetlenség ellen, tovább kell javítanunk a munkaerőkölsöt és a munkafegyelmet. Érvényt kell szerezniünk annak a szocialista erkölcsi elvnek, hogy csak annak lehetnek jogos igényei a közösséggel, az állammal szemben, aki maradéktalanul eleget is tesz a közösséggel, az állammal szembeni kötelezettségeinek.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, az 1919-es magyar proletárforradalom és a felszabadulás után a proletárdiktatúráért vívott küzdelem idején az volt a forradalmi kötelesség, hogy harcoljunk a burzsoá rend megdöntéséért, a hatalom megszerzéséért. Most, a szocializmus alapjainak lerakása után, a szocializmus teljes felépítésének időszakában nálunk az építés, a munka a legfőbb forradalmi kötelesség.

Nálunk ma azok a hősök és igaz forradalmárok, akik a munkában tesznek legtöbbet a szocializmusért. Nálunk ma az a leninista, aki azon van, hogy erősítse népköztársaságunkat, szocialista rendünket. Az építés eredményei adják az anyagi erőt, az anyagi gyarapodás pedig politikailag erősíti társadalmunkat, növeli szocialista rendünk tekintélyét, vonzóerejét.

Mi, magyar dolgozók, magyar forradalmárok, ma elsősorban az építőmunkában elért eredményeinkkel tudjuk támogatni a nemzetközi munkásosztály forradalmi harcát, a felszabadult és még függetlenségükért küzdő népeket, jó munkával tudjuk előmozdítani a szocializmus győzelmét a békés versenyben. E cél elérése végett következetesen kell alkalmazni a szocialista országok gazdasági együttműködésében pártjaink közösen elfogadott irányelveit, amelyek előírják, hogy az egyes szocialista országok nemzeti gazdaságának fejlesztésére irányuló erőfeszítéseket egyesíteni kell a gazdasági együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás megszilárdítására és bővítésére. Ez a szocialista világgazdaság további fellendítésének fő útja.

Jogos büszkeséggel tekinthetünk eredményeinkre, hiszen munkánkkal vívtuk ki azokat. Biztosak lehetünk abban, hogy ha továbbra is a helyesnek bizonyult úton járunk, tovább gyarapítjuk és megsokszorozzuk eredményeinket. Ennek mind belső, mind pedig külső biztosítékai megvannak. Belső biztosítéka pártunk politikájának következetessége, marxista-leninista vonala, népünk növekvő szocialista öntudata, a párt és a nép mind bensőségebb kapcsolata és a mind szilárdabb népi-nemzeti egység. Nemzetközi biztosítéka függetlenségünk, amelynek támasza saját erőnk és az a hatalmas, az egész világra kiterjedő erő, amelynek magva a nagy Szovjetunió.

Mi, magyar dolgozók, minden igaz forradalmárral együtt valljuk, hogy a Szovjetunióhoz való viszony mindig is mércéje volt és ma is mércéje annak, hogy ki kommunista, ki internacionalista. A Szovjetunió ma is példája minden kommunistának, minden forradalmárnak, minden internacionalistának. Valljuk, hogy nem létezik hűség a szocializmushoz a Szovjetunióval való barátság nélkül. Csak az lehet hű népéhez, aki kitart az internacionalizmus mellett.

Elévülhetetlennek tartjuk a Szovjetunió történelmi érdemeit, nagyra értékeljük marxista-leninista következetességét, és úgy véljük, hogy az egész nemzetközi forradalmi munkásmozgalom elismeréssel tartozik a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának, mert igazi marxista-leninista módjára meglátta, elemezte és megoldotta a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet korának új elméleti és politikai

kérdéseit. Minden kommunista – és így minden magyar kommunista – ezért is tiszteli a Szovjetunió Kommunista Pártját.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a nemzetközi helyzet és a nemzetközi munkásmozgalom minden kérdésében teljes mértékben egyetért a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottságával. Egyetértésünk abból fakad, hogy mi is marxista-leninisták vagyunk és úgy véljük, hogy aki marxista és mélyen tanulmányozza a mai világot, az csak a Szovjetunió Kommunista Pártjával azonos következtetésekre juthatott. Mind a korábbi hibák, mind eredményeink, mind keserű, mind pedig öröndetes tapasztalataink a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. és XXII. kongresszusa megállapításainak helyességét és igazságát bizonyítják.

A szocialista országok építőmunkájának sikerei alapján éppúgy, mint a Szovjetuniónak a kommunizmus építésében elért eredményei alapján minden okunk megvan arra, hogy higgyünk és bizzunk a szocializmusnak a kapitalizmus feletti békés győzelmében. Ehhez az szükséges, hogy minden kommunista és munkáspárt helyesen alkalmazza saját országának viszonyaira azokat a törvényszerűségeket, amelyeket a kommunista és munkáspártok 1957-es és 1960-as moszkvai nyilatkozatukban mint nemzetközi érvényűeket magukévá tettek.

Népünk érdekei és az egész nemzetközi munkásmozgalom, az emberi haladás érdekei azt követelik, hogy védjük és erősítsük a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom egységét. Ennek az egységnek a közösen elfogadott moszkvai nyilatkozatok alapján kell nyugodnia. Csak a moszkvai nyilatkozatokban lefektetett és a világ kommunista és munkáspártjainak többsége által elfogadott elvek csorbíthatatlan alkalmazása biztosíthatja minden szocializmusért, békéért és nemzeti függetlenségért harcoló erő egységét.

Itthon a sikerekben gazdag szocialista építőmunka, nemzetközileg pedig az egységért, a marxizmus-leninizmus tisztaságáért, a békéért és a biztonságért vívott harc vigyen bennünket a marxizmus-leninizmus forradalmi tanításainak diadala, a szocializmus világméretű győzelme felé.

Éljen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom szülőtte, a dicső Szovjetunió!

AZ I. INTERNACIONÁLÉ MEGALAKÍTÁSÁNAK 100. ÉVFORDULÓJÁRA

Napjainkban szerte a világon megemlékeznek a dolgozók milliói arról, hogy Marx és harcostársai 100 évvel ezelőtt alakították meg a munkáosztály első átfogó nemzetközi szervezetét, az I. Internacionálét. E századik évfordulóról való megemlékezésre nemcsak egyszerűen a történelmi hagyományok tisztelete készíttet bennünket. Az I. Internacionálé tevékenysége a marxista társadalomfelfogásnak és politikai elvei nemzetközi méretű elterjesztésének a korszaka volt.

Ezekben az években a munkáosztály nagyszabású politikai, gazdasági megmozdulásai bontakoztak ki több európai országban. Marx és Engels már 1847-ben, a *Kommunista Kiáltvány*ban rámutatott arra, hogy a tőkés társadalom belső ellentmondásai miatt bukásra van ítélve, és a proletariátusnak történelmi hivatása megdönteni a tőkés rendet, győzelemre vinni a szocializmust. Az akkor megfogalmazott politikai célok és elméleti megállapítások a történelem során jónak, időállónak bizonyultak a későbbi munkásnemzedék számára is, hiszen a tudományos szocializmus akkor meghirdetett politikai elvei ma is általánosan elfogadottak a marxista-leninista pártok körében. Az első nemzetközi munkásszövetség tanításai, a marxizmus elvei 100 év óta erősítik a munkáosztály forradalmi harcait.

Éppen ezért a XX. század kommunistáinak fontos politikai feladata emlékezni ezekre a tanulságokra, új erőt, lelkesedést meríteni a munkáosztály sok évtizedes forradalmi harcainak dicső eseményeiből.

1864-ben, az I. Internacionálé megalakulásának évében a burzsoázia még történelmi pályafutásának delelőjén állt. A feudális reakció 1849-es győzelme nem tudta megakadályozni a tőkés viszonyok további előretörését. A gépi nagyüzemi termelés Anglia után az európai szárazföld legnagyobb részén és Észak-Amerikában folytatta hódító útját. A társadalom ezekben az országokban mindinkább két szemben álló táborra szakadt: a burzsoáziára és proletariátusra. A burzsoázia fokozatosan a politikai hatalom birtokosává vagy részesévé vált.

Ezekben az években a legtöbb európai országban fokozódott az osztályharc a demokratikus jogokért, a jobb munka- és életkörülményekért, a sajtó- és gyülekezési szabadságért. E harcok nyomán a legkülönbözőbb országokban létrejöttek a munkásosztály első politikai szervezetei. Gomba módra szaporodtak az Internacionálé szekciói. 1870-ben forradalom söpörte el a háborús vereséget szenvedett második francia császárságot.

Amikor 1871 márciusában a francia munkások a párizsi felkelés során megalakították a világ első munkáskormányát, és kikiáltották a Párizsi Kommünt, az Internacionálé Főtanácsa – amelynek szellemi vezére Marx és Engels volt – már március 21-i ülésén tanácsaival, állásfoglalásaival, a kommün melletti nemzetközi szolidaritás kibontakoztatásával segítette a francia munkások hősie harcát, amely az emberiség történetében először hozott létre a munkásosztály és a vele szövetséges kispolgárság forradalmi kormányának vezetése alatt levő államot.

Marx és Engels nagy lelkesedéssel vetették magukat a nemzetközi munkásmozgalom küzdelmeibe, a kommün mellett. Beszédekben, cikkekben, felhívásaikban fáradhatatlanul magyarázták a nemzetközi proletariátusnak, a világ első munkásállamának jelentőségét. Azt hirdették, hogy minden ország dolgozóinak érdeke védelmezni, támogatni az első proletárállamot.

Sajnos a túlerővel, a belső árulással szemben nem tudott megbirkózni az első munkáskormány, 72 napi hősie harc után a kommünt vérbe fojtották.

A burzsoázia véres bosszút állt a nagy kísérletért. Ez idő tájt egész Európában tombolt a burzsoázia terrorja. Marx írta, hogy a tőkés rendszer minden aljassága szabad folyást engedett természetes hajlamainak és korlátlanul dühöngött.

A vereség után is az I. Internacionálé volt az, amely bátran védelmezte mindenütt a kommün hős harcosait, védelmezte a burzsoá rágalmakkal szemben a kommün forradalmi eszméjét. A Párizsi Kommünt a reakció leverte ugyan, de a kommünárok ügye az egész világ dolgozóinak ügye, nagy szimbóluma lett.

Ezeknek a nemzetközivé szélesedett nagy politikai harcoknak a lelke és irányítója a Marx és Engels vezetésével létrejött I. Internacionálé, a Nemzetközi Munkásszövetség volt, amelynek politikai befolyása kiterjedt Európa majd minden országára és Amerika egy részére is. Az Internacionálé tevékenysége évről évre sok új vonással, tapasztalattal gazdagította a munkásosztály történelmi harcát. Az osztályharcokban való részvétel megnövelte a munkásosztály erejét, befolyását. Létrejöttek a fel-

tételek a nagy európai marxista politikai tömegpártok létrehozásához, ugyanakkor erősödött a munkások nemzetközi szolidaritása. Először sikerült viszonylag nagy létszámú munkásszervezeteket nemzetközileg összefogni, és összehangolni cselekvésüket. Így a nemzetközi munkáosztaály olyan harci feladatok elvégzésére is képessé vált, amelyeket országoként szervezett osztagai külön-külön nem oldhattak meg. Mindezzel az Internacionálé felmérhetetlen hatást gyakorolt a munkásmozgáalom további menetére.

E rövid felsorolás is mutatja, hogy milyen nagy változásokat eredményezett az Internacionálé tevékenysége a nemzetközi munkásmozgáalomban. Munkája nyomán történelmi sikerek születtek.

Az elmúlt száz esztendő legnagyobb történelmi eseménye a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme volt. 47 évvel ezelőtt létrejött a Szovjetunió, a világ első szocialista állama, s ez új korszakot nyitott az emberiség történelmében. Marx, Engels tanítása – a tudományos szocializmus – a Föld egyhatodán valósággá vált. Lenin alkotta meg azt a forradalmi pártot, amely előkészítette és győzelemre vitte az orosz proletariátust. A szovjetállam megteremtése a világtörténelem legnagyobb forradalmi eseménye volt. A Szovjetunióban felépült – először a népek életében – az új szocialista társadalom, amelyben már ismeretlen az embernek ember által való kizsákmányolása. A Szovjetunió több mint 4 évtizede vezető ereje, példaképe a világ forradalmi mozgalmának, támasza az elnyomott népek felszabadító harcainak. A Szovjetunió diadalmaskodott a Nagy Honvédő Háborúban is, legyőzte a fasiszta Németországot és megghiúsította az imperialisták újabb háborús kísérleteit.

A Szovjetuniónak és szövetségeseinek a hitleri fasizmus felett aratott katonai győzelme és a nemzetközi osztályharc kiéleződése következtében, a második világháború után mélyreható változások mentek végbe a nemzetközi erőviszonyokban. Európa és Ázsia több országában népi demokratikus forradalmak zajlottak le, egy sor további országban a szélsőjobboldali, fasiszta erők vették kezükbe a hatalmat; napjainkban Ázsiában és Afrikában rendkívül kiszélesedett és nagy eredményeket ért el a nemzeti felszabadulásukért harcoló gyarmati népek frontja. A világ dolgozói tökéscellenes harcának legfontosabb eredménye volt a második világháború után, hogy 11 országban mintegy 700 millió ember lerázta magáról a tőke igáját, és így megváltoztak a nemzetközi erőviszonyok. Korunk fő jellegzetessége az, hogy a szocializmus túlnőtt egy ország ke-retein, és világrendszerre vált. A kapitalizmus erőtlenné bizonyult arra, hogy megakadályozza ezt a világtörténelmi folyamatot.

A szocialista világrendszer fejlődése során országaink között kialakul-

tak azok az új szocialista államközi kapcsolatok is, amelyek megfelelnek az önállóvá, függetlenné, egyenjogúvá vált országok népei alapvető érdekeinek. Olyan testvéri és kölcsönös előnyök alapján nyugvó szocialista szövetség jött létre országaink között a politikai, gazdasági, katonai együttműködés nyomán, amely megvédte az elmúlt 20 évben az új szocialista államokat minden imperialista beavatkozással szemben. Az összefogás, az együttes védekezés, a kölcsönös előnyökön nyugvó gazdasági együttműködés meggyorsította az új szocialista államokban a gazdasági fejlődést. A Szovjetunió – Lenin tanítását követve – sokoldalú gazdasági, műszaki, tudományos segítséget nyújtott a fiatal szocialista államoknak, hogy megszilárduljon az új rendszer, emelkedjen a termelés, növekedjen a dolgozók életszínvonala.

A sokoldalú elvtársi segítség nyomán valóban meggyorsult a szocialista országok ipari, mezőgazdasági fejlődése és viszonylag rövid évek alatt kimagasló eredményeket értek el népgazdaságaik talpraállításában és továbbfejlesztésében. A közös erőfeszítések és az erők egyesítésének fontosságát hangsúlyozzák a KGST-hez tartozó országok pártjainak közösen elfogadott, a szocialista nemzetközi munkamegosztásra vonatkozó alapelvei is, amelyek szerint a szocialista közösség népeinek egyesített erőfeszítései a szocializmus és a kommunizmus felépítésére, az egyes országok és ezzel az egész rendszer gazdaságának hatalmas fellendítésére, a forradalmi vívmányoknak az imperialista reakció merényleteitől való megvédésére, a népek közötti tartós béke biztosítására irányulnak.

A szocialista világrendszer továbbfejlődését, a forradalmi munkásmozgalom egészséges előrehaladását bizonyos években nehezítették a személyi kultuszból fakadó hibák. Ezeket a gátló akadályokat a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusa és a kongresszus nyomán kialakult alkotó viták azonban elhárították a nemzetközi munkásmozgalom elől. A népi demokratikus országok kommunista és munkáspártjainak többsége a szektás és revizionista irányzatok elleni kétfrontos harcban megszabadult a korábban elkövetett hibáktól, megvédte a párt egységét, és reális, a szocializmus építésére irányuló politikai-gazdasági irányvonalat érvényesített. A szocialista országok kommunista és munkáspártjai az 1957. évi moszkvai világértekezleten nyilatkozatukban szögezték le álláspontjukat és határozták meg a fejlődés általános törvényszerűségét.

Az elmúlt években a szocialista világrendszer fejlődésének új szakaszába érkezett. Ebben a jelenlegi szakaszban pártjaink munkájában a következő feladatok megoldása került előtérbe:

a) A Szovjetunióban – a kommunizmus anyagi-műszaki bázisának kiépítése.

b) A népi demokratikus országokban a szocializmus alapjainak lerakása és a szocializmus teljes felépítése.

c) A tőkés világrendszer legyőzése, nemzetközi méretekben a békés gazdasági verseny útján.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XX. és XXII. kongresszusának termékenyítő hatása nemcsak a szocialista országok fejlődésében hozott gyökeres fordulatot, hanem az egész nemzetközi munkásmozgalomban és a népek nemzeti felszabadító harcában. Ennek ragyogó bizonyítéka a kubai forradalom győzelme 1959 januárjában.

Az elmúlt 20 esztendő alatt a világ különböző területein diadalmaszkodtak a nemzeti felszabadító mozgalmak. Ázsiában és Afrikában több mint 50 szuverén állam jött létre. Közülük számosan a szocialista utat választják. Az imperializmus egész gyarmati rendszere lényegében felbomlóban és megszűnőben van. Joggal állapította meg a kommunista és munkáspártok 1960. novemberi nyilatkozata, hogy a gyarmati rendszer összeomlása történelmi jelentőségét tekintve a szocialista világrendszer megalakulása óta a legfontosabb jelenség.

A nemzetközi munkásmozgalom megerősödését, a szocialista eszme térhódítását mutatja, hogy a kommunista és munkáspártok tevékenysége ma már kiterjed a világ csaknem valamennyi országára. Amíg 100 évvel ezelőtt Marx és Engels körül kisebb csoportok alkották a munkásosztály forradalmi mozgalmát, addig ma sokmilliós tömegpártokról beszélhetünk. Elég utalni például az Olasz Kommunista Pártra, amelynek több mint 1,7 millió tagja van, vagy a Francia Kommunista Pártra, amelynek taglétszáma eléri a félmilliót. Több mint 100 000 tagot számlálnak az indiai, az argentin, a finn és más kommunista pártok. Még a viszonylag kicsinynek számító angol, osztrák, svájci kommunista párt is 10 000-ekben számolja tagjait. Jelentős tömegeket képvisel az illegális spanyol, brazil vagy görög kommunista párt. Így nem véletlen, hogy a legutóbbi választásokon például az Olasz Kommunista Párt 7 760 000; a Francia Kommunista Párt több mint 4 millió, a Finn Népi Demokratikus Front több mint félmillió szavazatot kapott. A kommunisták száma a világon túlhaladta a 40 milliót.

A megváltozott erőviszonyok talaján a forradalmi munkásmozgalom gazdag tapasztalatainak megfelelően dolgozták ki azokat az elvi tételeket, amelyek a mai kommunista mozgalom alapvető stratégiai és taktikai céljait jelzik, s amelyeket a kommunista és munkáspártok 1960. novemberi értekezletén, az ott elfogadott deklarációban fogalmaztak meg: a békés egymás mellett élés kérdéséről, a szocializmusba való békés átmenet, valamint a háború elkerülésének lehetőségéről. A két rendszer

közötti békés verseny vállalása az egyetlen út a harmadik világháború veszélyének elhárításához. A békés egymás mellett élés kedvezőbb lehetőségeket teremt az osztályharc kibontakoztatására a tőkésországokban és a felszabadító mozgalmak kiterjesztésére a még gyarmati és függő országokban.

A kommunista és munkáspártok 1960. évi moszkvai nyilatkozata joggal állapította meg: korunk fő jellegzetessége az, hogy a szocialista világrendszer az emberi társadalom fejlődésének döntő tényezőjévé vált. A kommunizmus eszméje ma már elválaszthatatlanul összeforrott a népek szabadságának, békéjének és jövőjének az ügyével.

*

Az elmúlt 100 esztendő alatt végbement óriási politikai, gazdasági és társadalmi változások felsorolása azt is érzékelteti, hogy milyen célok állottak 100 évvel ezelőtt a munkásosztály előtt, s melyek napjaink fő feladatai. A marxizmus eszméje akkor még szűk területen hatott, a proletariátus hatalmának megszerzése a távoli jövőt jelentette. Ma korunk leghatalmasabb eszméje a marxizmus-leninizmus és a munkásosztály 14 országban, a Föld egynegyedén uralomra jutott, a szocializmus világrendszerré vált. Minden úgy történt, ahogy Marx és Engels a *Kommunista Kiáltvány*ban megállapította: „A proletárok a forradalomban csak láncokat veszíthetik. Cserébe egy egész világot nyerhetnek!” A munkásosztály 14 országban győzött és valóban egy egész világot nyert!

100 év telt el az I. Internacionálé megalakulása óta, de harcának történelmi tapasztalatai ma időszerűbbek, mint valaha. Az elmúlt évszázad rendkívül gazdag volt forradalmi eseményekben, győzelmekben, de megtorpanásokban és tanulságokban is. Feltétlenül indokolt – ha röviden is – néhány összefüggést kiemelni e forradalmi harc tapasztalataiból.

Az I. Internacionálé programadó dokumentuma a Marx által szerkesztett Alapító Üzenet volt, amely összefoglalta az 1849 óta eltelt időszak legfőbb tanulságait, az ezekből fakadó feladatokat és a megfelelő harci formákat, eszközöket. Az Alapító Üzenet és a vele egyidőben közzétett szervezeti szabályzat azonban nem merevedett elméleti, taktikai vagy szervezeti sémává. Marx és az Internacionálé más vezetői érzékenyen reagáltak a történelmi harcok új elemeire és tevékenységük, programjuk állandóan gazdagodott.

Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy az I. Internacionálé tevékenysége új szakaszt nyitott a munkásosztály történelmi harcában. Az azóta eltelt 100 esztendő világosan bebizonyította: csak a munkásosztály, marxista

pártja vezetésével képes megvívni a proletárhatalom megszerzéséért, majd megszilárdításáért folytatott harcot, s biztosítani az új szocialista és kommunista társadalom felépítését.

Az I. Internacionálé szívós harcot folytatott azért is, hogy a munkáosztály küzdelmét a legváltozatosabb eszközökkel vívja, a harc formáit és módszereit a helyzet követelményei szerint változtassa és alkalmazza. Amikor hangsúlyozta a politikai harc elsődlegességét, síkraszállt a gazdasági harc fokozásáért, ugyanakkor *harcolt az ellen is, hogy az államhatalom megragadásának fegyveres aktusát tekintsék a forradalmárok egyetlen, forradalmárhoz méltó tevékenységének.*

Később Lenin is megsemmisítő bírálatát adta az ultraforradalmárok taktikájának, akik – ha itt volt az ideje, ha nem – csakis a fegyveres akciót ismerték el.

A munkáosztály harcának tapasztalatai alapján szögezte le az 1957. és 1960. évi moszkvai nyilatkozat, hogy a szocialista forradalom győzelme kivívható fegyveresen, de békés úton is. Erre több példát szolgáltatott az elmúlt 100 évben a munkáosztály forradalmi harca.

Ezek közül külön megemlíthető, hogy 1919 márciusában valóban békésen győzött Magyarországon a szocialista forradalom, és létrejött a magyar Tanácsköztársaság. Ez is történelmi példáját adta a forradalom békés útja lehetőségének.

Az Internacionálé és szekciói által alkalmazott eszközök és harci formák változatosságát tanúsítja a munkáosztály pártjának a háborúk kérdésében tanúsított elvi és gyakorlati állásfoglalása. Már az Alapító Üzenet figyelmeztette a proletariátust arra, hogy állandóan figyelemmel kell kísérni a nagyhatalmak külpolitikai cselszövéseit, mert ezek befolyásolják harcát.

Az Internacionálé döntéseit következetesen az egész nemzetközi helyzetből kiindulva hozta. Világosan látta: a tőke nemzetközivé válása következtében nem elégséges a munkáosztálynak csupán a nemzeti keretek között folyó osztályharca, szükség van a proletariátus nemzetközi méretű forradalmi harcára is.

Napjainkban, amikor a proletárforradalom minden földrészen reális lehetőség, és sajátos, egyedi helyzetek sokasága jön létre, fontos, hogy minden munkáspárt országa helyzetének gondos elemzése alapján – szoros egységben a többi kommunista és munkáspárttal – lépjen fel. A szocializmus és a kapitalizmus harca sokkal inkább mint valaha, nemzetközi méretekben folyik. Ezért elkerülhetetlen, hogy a forradalmi munkásmozgalomnak, a kommunista és munkáspártoknak az alapvető kérdésekben közös nemzetközi programja is legyen. Ez a nemzetközi stratégiai terv

kiindulópontja és alapja a marxista pártok egységének és közös cselekvésének. Ilyen közös programnak tekintjük a kommunista és munkáspártok moszkvai nyilatkozatait.

Pártunk határozottan állást foglalt a Kínai Kommunista Párt szakadár, egységbontó tevékenységével szemben, és teljes mértékben helyesli a Szovjetunió Kommunista Pártja álláspontját a nemzetközi helyzet megítélésével, a jelenkori forradalmi munkásmozgalom legfontosabb stratégiai és taktikai kérdéseivel kapcsolatban.

Marx az I. Internacionálé időszakában foglalkozott első ízben részletesen a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet gazdasági jellegzetességeivel és feladataival. Kifejtette, hogy a kommunista társadalom és elosztási rendszere nem egy csapásra valósul meg. Mivel a szocialista rendszer közvetlenül a kapitalizmusból nő ki, azokkal a termelési erőkkel kell indulnia, amelyeket örökölt; azokkal az emberekkel, akik még a kapitalizmusban éltek és akiknek fejében az ennek megfelelő nézetek és magatartási normák vannak. Ennélfogva a kommunista társadalom első szakaszában elkerülhetetlenül fennmaradnak bizonyos egyenlőtlenségek. A legjelentősebb közülük: az anyagi ösztönzés szükségessége miatt a dolgozók munkateljesítményük szerint részesednek a társadalmi termékből.

Amikor a Kínai Kommunista Párt vezetői az 50-es évek végén elhatározták a „népi kommunákra” való áttérést, amikor meghírdették a „kolhozok és kommunák versenyét”, megfélelkeztek Marxnak a munkateljesítmény szerinti bérezésre és az anyagi ösztönzés szükségességére vonatkozó útmutatásairól, vagy úgy gondolták, számukra azok érvényüket veszítették. Megfélelkeztek arról, hogy „a jog sohasem lehet magasabb fokon, mint a társadalom gazdasági alakulata”, és hogy ez utóbbi szabja meg a társadalom kulturális fejlettségét.

Marx élesen kritizálta – már abban az időszakban – a nemzetközi munkásmozgalmon belül fellelhető nemzeti korlátozottságot. Kifejtette, hogy a munkásosztály harca csupán formájában nemzeti, amennyiben a munkásságnak a burzsoá nemzeti állam keretei között kell osztállyá szerveződnie. A tőkés világ gazdaságban azonban ezek a nemzeti államok maguk is az államok nemzetközi rendszerének kereteiben léteznek.

Amikor napjainkban egyes – immár szocialista országokban – „az önerőre való támaszkodás” elvéről hallunk, csak csodálkozni tudunk. Olyan egyszerű igazságok, amelyeket 100 évvel ezelőtt előre lehetett látni, hogyan maradhatnak rejtve ma élő forradalmárok, kommunisták előtt?

Az „önerőre való támaszkodás” elvével szemben áll a gazdasági erőfeszítések egyesítésének internacionalista elve és gyakorlata. Most.

amikor a szocialista országok száma 14-re emelkedett, amikor a Föld területének 26 százalékán a szocializmus épül, ahol a világ népességének 36 százaléka él, és ezek az országok adják a világ ipari termelésének mintegy 38 százalékát, rendkívüli jelentősége van a szocialista országok gazdasági összefogásának, egy erős gazdasági szövetség kialakításának, minthogy az egyre nagyobb befolyással van az országok gazdasági fejlődésére.

A gazdasági összefogás, az internacionalista együttműködés a szocialista országok között a gazdasági fellendülés egyik fő elősegítője. E megállapítást igazolják azok az eredmények, amelyekkel a szocialista tábor egésze és különösen a szoros gazdasági összefogást megvalósító szocialista országok joggal büszkélkedhetnek.

A szocialista tábor országai közül a KGST-ben részt vevő országok alakították ki a gazdasági összefogás eddigi legmagasabb rendű formáját. Ha ezen országok legjellemzőbb gazdasági mutatóit sorakoztatjuk fel, akkor ezek a mutatók a gazdasági összefogás eredményességéről adnak képet. A szocialista társadalmi rend gazdasági bázisának növekedését összefoglalóan kifejezi a szocialista szektor aránya a nemzetgazdaságon belül. Ez az arány az európai népi demokratikus országokban 1962-ben a következő volt: Bulgáriában 99,5 százalék; Magyarországon 96,3 százalék; a Német Demokratikus Köztársaságban 82,8 százalék; Lengyelországban 75,6 százalék; Romániában 95,1 százalék és Csehszlovákiában 96 százalék.

A nagy társadalmi és gazdasági átalakulások a Szovjetunió több évtizedes gazdag tapasztalata felhasználásának, a marxizmus-leninizmus tanításainak és a kölcsönös elvtársi segítségnyújtásnak köszönhetők. A szocialista országokban történelmileg rövid másfél évtized alatt megvalósult a szocializmus alapjainak lerakása, a Szovjetunióban pedig a kommunizmus építésének meggyorsítása.

A szocialista országok gazdasági eredményeit érzékeltetik a következő számok is. *Az 1950. évihez képest 1962-re a KGST-országok ipari termelése együttvéve több mint 3,5-szeresére növekedett.* Ezen belül, ha az 1950. évet 100-nak vesszük: Bulgáriában az ipari termelés közel 5-szörösére, Magyarországon 3,2-szeresére, a Német Demokratikus Köztársaságban 3,3-szeresére, Lengyelországban 4-szeresére, Romániában 4,5-szeresére, Csehszlovákiában 3,2-szeresére, a Szovjetunióban 3,6-szeresére emelkedett.

Mindez azt eredményezte, hogy a szocialista országok megelőzték a tőkésországokat a gazdasági fejlődés ütemében. *Amíg a szocialista országokban az ipari termelés 1962-ig a háború előtti évekhez viszonyítva*

csaknem 8-szorosára emelkedett, addig a világ többi országaiban az ipari termelés növekedése ugyanezen idő alatt csupán 2,6-szeres volt.

Az országaink közötti árucsereforgalom gyors növekedése és szerkezetének átalakulása is a gazdasági összefogáson alapuló jelentős fejlődést bizonyítja. A KGST-államok teljes *árucsereforgalma az 1950-es 7,4 milliárd rubelről 1963-ra mintegy 30,3 milliárd rubelre, vagyis 4-szeresére emelkedett.* A teljes árucsereforgalom emelkedésénél gyorsabb ütemben növekedett azoknak a termékeknek, gépeknek és berendezéseknek a kölcsönös szállítása, amelyek a szocialista építés alapját képezik.

Az adatok világosan igazolják a nemzetközi gazdasági összefogásra irányuló politika helyességét, a kialakult új típusú gazdasági kapcsolatok eredményességét. E kapcsolatokat a proletár internacionalizmus eszméje, az egymás iránti megértés és megbecsülés szelleme, az egyes országok önállóságának és függetlenségének teljes biztosítása jellemzi a szocialista fejlődés meggyorsítása és a marxizmus-leninizmus eszméinek győzelemre vitele céljából.

Azok a célok, amelyeket pártjaink gazdasági együttműködésükkel kapcsolatban az elmúlt években közösen kidolgoztak, jónak, időállónak bizonyultak. Az elért eredmények tanúsítják, hogy a nemzeti szuverenitás és a nemzetközi gazdasági együttműködés nem egymásnak ellentmondó fogalmak, sőt a gyorsabb gazdasági fejlődést eredményező nemzetközi együttműködés segítségével lehet csupán a nemzeti szuverenitást erősíteni. A gazdasági összefogás sikerét, eredményességét és kiszélesedését példázzák azok a közös létesítmények is, amelyek már megvalósultak, illetve amelyek a megvalósulás stádiumában vannak.

A KGST-ben részt vevő országok együttműködésének szép példája a Barátság kőolajvezeték és a Béke nemzetközi távvezeték-rendszer megépítése, valamint az NDK-csehszlovák együttműködés a német kálisó kitermelésében; szovjet-csehszlovák összefogás a szovjet vasérc-termelésben; magyar-szovjet megállapodás a magyar alumíniumipar fejlesztésében; szovjet-bolgár-magyar-NDK-lengyel és csehszlovák együttműködés a szovjet kingiszeppi foszforitok kitermelésében; román-NDK-lengyel-csehszlovák együttműködés a Romániában épülő cellulóz-kombinát építésében stb.

Az együttműködésnek azok az új formái, amelyek például a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bank, a KGST-tagállamok közös teherkocsiparkja és más intézményekben öltöttek testet, bár nem a termelés szférájába tartoznak, de arra igen jelentős, pozitív befolyással lesznek.

Jelenleg dolgoznak az egyes szocialista országok az 1966–1970-es

(ötéves), illetve az 1980-ig terjedő (távlati) népgazdaság-fejlesztési terven. E tervek már a szocialista társadalom teljes felépítését, a kommunizmus anyagi és szellemi feltételeinek megteremtését foglalják magukban. Milyen nagyszerű célokat és milyen óriási forradalmi változásokat hordoznak magukban ezek a tervek!

Egy évszázaddal ezelőtt az I. Internacionálé Alapító Üzenetében a főbb célok között a 10 órás munkaidőről, az európai munkások mérhetetlen nyomorának enyhítéséről, a sajtó- és gyülekezési szabadságról, az embertelen élet- és munkakörülményekről olvashattunk. Napjainkban már viszont számos országban megvalósult a munkásosztály hatalma, mindaz, amiről Marx ebben a forradalmi dokumentumban említést tesz, a szocialista országokban már a múlté. Megteremtődött a lehetősége annak, hogy országainkban alapvetően megváltozzanak a dolgozó milliók élet- és munkaviszonyai, és évről évre emelkedjék az életszínvonal. A szocialista országok mind sokoldalúbb gazdasági együttműködése elősegíti mindezt. Éppen ezért történelmi tapasztalatnak mondható, hogy a szocialista országok gazdasági erőfeszítésének egyesítése a szocialista tábor egésze és az egyes országok fejlődésének fontos eleme. Igaz, amikor arról beszélünk, hogy egy-egy ország mit ért el a munkásosztály hatalomra jutása óta, elsősorban a magunk erejét, munkásosztályunk szorgalmát hangsúlyozzuk, de tudjuk azt, hogy eredményeinkhez jelentős mértékben járult hozzá a testvéri országok támogatása.

Napjainkban a tőkésállamok között is széles körű gazdasági kapcsolatok épültek ki. A szocialista és a tőkés gazdasági kapcsolatok között azonban alapvető különbség van. A tőkésállamok a maximális profit elérésére törekszenek, és ezért nem „játszhatnak szerepet” a gyengébb és kisebb országok érdekei. A szocialista országok kapcsolata viszont a proletár internacionalizmus, a kölcsönös előnyök és a teljes egyenjogúság elvein alapszik. Természetesen minden szocialista ország szem előtt tartja és érvényesíti saját érdekeit, de ugyanakkor a közös érdekek követésével a legmesszebb menő segítséget nyújtja az együttműködésben részt vevő többi országnak is. A szocialista országok között nincsenek féltve őrzött gyártási titkok, a tudományos előrehaladásból egyetlen ország sem igyekszik tőkét kovácsolni a másik országgal szemben. Ebből ered például, hogy a műszaki-tudományos együttműködés keretében számos dokumentációt kaptunk és adtunk minden térítés nélkül. Így érvényesül a munkástestvériség, az elvtársi segítségnyújtás, amelynek fogalma az utóbbi évtizedben azzal bővült, hogy a szocialista országok munkásosztályai a gazdasági építőmunkában nyújtanak egymásnak

segítségét. A régi harcokban megedződött munkásszolidaritás most népeink között magasabb színvonalra emelkedett, és egyre jobban előrelendíti a szocializmus erőit a szocializmus, a kommunizmus megvalósításáért, a kapitalizmussal folytatott békés versenyben való győzelemért vívott harcban.

Az elmúlt időszak sok-sok nemzetközi tapasztalata igazolja annak a megállapításnak a helyességét, amelyet az 1960. évi moszkvai nyilatkozat úgy fogalmazott meg, hogy minden egyes kommunista pártra, amely irányító párt lett országában, történelmi felelősség hárul mind saját országa, mind az egész szocialista tábor sorsáért. Pártunk teljes mértékben törekszik ezen marxista igazság gyakorlati megvalósítására, mert tudja és vallja, hogy nem lehet internacionalista az, aki szembefordul a szocialista közösség érdekeivel, aki „külön utakon” akar járni, aki úgy gondolja: összeegyeztethető a Szovjetunió rágalalmazása és a kommunista eszmék hangoztatása.

Minden forradalmi elv hangoztatása csak üres frázis, ha azt nem hatja át a többi szocialista országgal való közös összefogás, az igazi proletár nemzetköziség szelleme és gyakorlata, mint ahogy ezt a Kínai Kommunista Párt tevékenységében tapasztalni lehet.

Marx és Engels – éppen az I. Internacionálé harcait elemezve – mutattak rá arra, hogy a tőke ma már nemzetközi, és ellene eredményesen harcolni, majd megdönteni és felépíteni egy új társadalmat csakis a munkásosztály nemzetközi összefogásával lehetséges. Napjaink harcai még inkább igazolják mindezek helyességét, és éppen ezért valamennyi kommunista és munkáspárt kötelessége mindent megtenni a forradalmi marxizmus védelme, a kommunista és munkáspártok egységének megszilárdítása, minden egységbontó kísérlet határozott és gyors megállítására érdekében. Csak ez vezethet újabb győzelemre. Méltóan csak eredményesebb termelőmunkával, szocialista rendszerünk erősítésével, egységünk és összeforrottságunk biztosításával emlékezhethetünk az I. Internacionáléra, annak 100 éves évfordulójára.

A SZOCIALISTA ORSZÁGOK NAGY CSALÁDJÁBAN

A nemzetközi gazdasági együttműködés Magyarország életében különösen jelentős. Ennek oka, hogy hazánk viszonylag kicsi, de sűrűn lakott ország (108 fő jut minden km²-re), amelynek jelentős a feldolgozó ipara, de a mai termelési erők szemszögéből ítélve viszonylag szűk belső piaccal rendelkezik. Emellett országunk nyersanyagokban szegény. Kohókokszból szükségletünk háromnegyed részét, nyersolajból mintegy felét importból fedezzük. A népgazdaságban felhasznált vasérc 80 százalékanak, a réz 99 százalékanak, a fenyőfűrészáru 87 százalékanak, a nátroncellulóz 100 százalékanak behozatala a forrása, hogy csak néhány fontos alapanyagra utaljak.

A magyar népgazdaság, tekintettel az említett tényezőkre, még inkább rá van utalva a nemzetközi munkamegosztásra és együttműködésre. Pártunk és kormányunk állandó figyelmet fordít gazdasági kapcsolataink sokoldalú továbbépítésére, hiszen sajátos viszonyaink között a népgazdaság fejlesztésének ez az egyik sarkköve. Gazdasági életünk hanyatlását vonná maga után, ha – ahogy egyesek mondani szokták – csak „saját erőre” támaszkodva kívánnánk előrejutni.

Saját erőfeszítéseink mellett a nemzetközi gazdasági együttműködés bővülése tette lehetővé a múltban és segíti a jövőben is, hogy népgazdaságunk gyors ütemben lépjen előre. A főbb nyersanyagokból importszükségletünknek több mint $\frac{2}{3}$ -ad részét a szocialista országok fedezik. Így tudjuk függetleníteni magunkat a nyugati monopóliumok embargós politikájától.

Feldolgozó iparunk fejlődése a korszerű technológia alapján ugyan csak elképzelhetetlen lenne, ha csak a belső piac szükségleteire, tehát általában kis szériákban termelnénk. Híradástechnikai berendezések, rádió, televízió, autóbusz, vasúti személykocsi, egyes könnyűipari termékeink korszerű technológiájú, megfelelő szérianagyságú termelése megoldhatatlan lenne a szocialista világpiac háttere nélkül. Számunkra

mindez teljesen világos. Pártunk és kormányunk éppen ezért szilárdan kitart a szocialista nemzetközi munkamegosztás kiszélesítése mellett, és kezdeményezéseivel is segíti a kapcsolatok elmélyítését.

MAGYARORSZÁG NEMZETKÖZI GAZDASÁGI KAPCSOLATAINAK FEJLŐDÉSE

A szocialista iparosítás és a KGST-országok közti kapcsolatok bővülése eredményeként 1950–1957 között külkereskedelmünk volumene megkétszereződött. A szocialista országok részesedése e forgalomból az 1949. évi 49 százalékról 1957-re mintegy 70 százalékra nőtt.

Az ellenforradalom több mint 20 milliárd forintos kárt okozott hazánknak, de ez csak a pénzben kifejezhető összeg. Sok más kihatással is számolni kellett. Így az ezt követő időszakban Magyarország igen súlyos gazdasági helyzetbe került. Országunkat az infláció réme és a gazdasági zűrzavar fegyegette. Ilyen körülmények között igazolódott be a gyakorlatban a baráti országok együttműködésének példátlan ereje. A Szovjetunió és a többi szocialista ország összesen több mint 2,5 milliárd devizaforint értékű árut adott hitelben és segélyképpen. A szocialista államok internacionalista segítségének tehát nagy szerepe volt abban, hogy Magyarország le tudta gyűrti az ellenforradalom utáni súlyos nehézségeket.

Az ellenforradalom utáni konszolidációt követő időszakban külkereskedelmünk gyors ütemben bővült. 1958–1964 között mintegy 90 százalékkal nőtt az ország külkereskedelmi forgalma, ezen belül a szocialista országokkal lebonyolított áruforgalom több mint 100 százalékkal. Magyarország kivitele a szocialista országokba 1950–1963 között csaknem a négyszeresére emelkedett.

A felszabadulás óta hatalmas változások történtek gazdasági kapcsolataink irányában. Legfőbb kereskedelmi partnereink a szocialista országok lettek. Exportforgalmunk mintegy 70 százaléka 1963-ban ide irányult. Kereskedelmi partnereink közül a legfontosabb a Szovjetunió, külkereskedelmi forgalmunknak mintegy egyharmadát vele folytatjuk, szemben a háború előtti elenyésző 0,1 százalékkal.

A végbement változások tükröződnek exportforgalmunk szerkezetében is. Jelentősen növekedett a gépipar aránya, viszont csökkent a mezőgazdasági export súlya, amely a múltban kivitelünk több mint felét adta. Ezt a folyamatot szemlélteti a következő táblázat.

Külkereskedelmi forgalmunk szerkezete
(százalék)

Árucsoport	Az összes forgalomból való részesedés	
	1938	1963
Gépek és gépi berendezések	8,3	34,1
Ipari fogyasztási cikkek	10,2	20,1
Nyersanyagok és félkész termékek	23,5	22,7
Élelmiszerek és élelmiszeripari cikkek	58,0	23,1

Közelebbről megvizsgálva gépipari szállításainkat kitűnik, hogy mintegy kilenctized részük a szocialista országokban talál vevőre. A magyar gépipar fejlődésének szilárd alapja a szocialista nemzetközi munkamegosztás, a szocialista országok gazdasági együttműködése.

Magyarország a békés egymás mellett élés elvének megfelelően fejleszti kapcsolatait a tőkésországokkal is. Az ország külkereskedelmi forgalmának kereken 30 százaléka a tőkésországokkal bonyolódik le, ebből a gyengén fejlett országok aránya mintegy 6 százalék. Mezőgazdasági exportunknak körülbelül a fele a fejlett tőkésországokba irányul. Tőkés piacokról szereztük be 1963-ban a nyersanyagoknak mintegy egyharmadát, a gépeknek és berendezéseknek 15, az ipari fogyasztási cikkek 21 százalékát, az élelmiszereknek több mint a felét.

AZ ALAPANYAGOK IMPORTJÁTÓL A MŰSZAKI-TUDOMÁNYOS TAPASZTALATOK CSERÉJÉIG

Pártunk VIII. kongresszusa határozatában kiemelte, hogy a szocialista tábor felemelkedéséhez minden egyes ország gazdasági erőforrásának teljesebb kihasználásán és fejlődésük összehangolásán keresztül vezet az út. Minél sokoldalúbb és hatékonyabb a szocialista országok gazdasági együttműködése, annál gyorsabban építik fel a szocializmust és a kommunizmust, annál gyorsabban nyeri meg a szocialista világrendszer a kapitalizmussal folyó gazdasági versenyt.

Országunk gazdasági fejlődése minden tekintetben alátámasztja és igazolja e megállapítás helyességét. Nincs népgazdaságunknak egyetlen olyan ágazata sem, amely valamilyen módon ne nyerne a szocialista országok gazdasági együttműködéséből, s amelynek fejlődése elválaszt-

ható lenne a gazdasági kapcsolatok szorosabbra fűzésétől. Mint már említettem, különösen nélkülözhetetlenek számunkra a szocialista országok nyersanyagszállításai. Ilyen irányú szükségletünk kielégítésében mindenekelőtt a Szovjetuniónak van döntő szerepe. 1963-ban innen származott az importált szén 28,7, a kőolaj 98,2, a vasérc 85,7, a nyersvas 90,7, a kohókoksza 59,5, a hengerelt acél 28,4, a fenyőfűrészáru 79 százaléka.

Az ország energiaszükségletének kielégítésében ugyancsak fontos szerepet töltenek be a KGST-országok. A Béke nemzetközi távvezeték révén 1965-ben rendelkezésünkre álló 200 MW teljesítmény akkora, mint a jelenlegi legnagyobb erőművünk teljesítménye. Távolatilag a fűtőanyag- és villamosenergia-importot a jelenleginek mintegy kétszeresére kívánjuk növelni, mivel a gyenge minőségű hazai barnaszenek kitermelése nem gazdaságos, így energetikai együttműködésünk a Szovjetunióval és más szocialista országokkal népgazdaságunk távlati fejlesztésének alapvető feltétele.

Az ország víziergia-forrásai meglehetősen szegények. A rohamosan növekvő igények azonban szükségessé teszik ezek felhasználását is. Terveinkben a legkiemelkedőbb a magyar-csehszlovák közös dunai vízierőmű-rendszer. Hasonló lehetőség nyílik magyar-szovjet viszonylatban is, így a Tisza-völgy vízkészletének komplex közös hasznosítása többek között energianyerés céljára is.

Energiahelyzetünk javításában és a vegyipar nyersanyagellátásában is nagy fontosságú a Barátság kőolajvezeték, amelynek további bővítését most tervezzük. A leggazdaságosabb módon, vezetéken át érkező baskíriai olaj megnyitja a lehetőséget a magyar népgazdaság fűtőanyag-szükségleteinek kielégítésére és az energiafelhasználás struktúrájának további javítására. Az így kapott kőolajmennyiség – figyelembe véve a hazai termelést is – előreláthatólag 1970-ig fedezi országunk szükségletét. A Barátság kőolajvezeték hazai végállomásán a baráti államok segítségével épül a százhalombattai kőolajfinomító első lépcsője, a terv szerint 1965-ben készül el, és kapacitása évi 1 millió tonna lesz.

A szocialista gazdasági együttműködés egyik kiemelkedő példája Magyarország bauxitbányászatának és a Szovjetunió alumíniumiparának kooperációja.

Magyarország jelentős bauxitvagyonnal rendelkezik, de a feldolgozás igen energiaigényes, márpedig energiahordozókban országunk – amint arra már utaltam – viszonylag szegény, s az energiatermelés költségei nálunk meglehetősen magasak. Ezért alapvető jelentőségű a magyar alumíniumipar és különösen félkész- és készárugyártásunk fejlesztése

szempontjából az 1962. november 15-én megkötött magyar–szovjet timföld-alumíniumipari egyezmény. Ez feloldja a Magyarország bauxit-gazdagsága és energiaszegénysége közötti ellentmondást, és lehetővé teszi, hogy világpiaci áron olyan fémmennyiséghez jussunk, amely alapot ad gazdaságos magyar alumíniumfeldolgozó ipar kifejlesztésére. A megállapodás szerint Magyarország fokozatosan növekvő mennyiségben – 1980-ra évi 330 ezer tonna – timföldet szállít a Szovjetunióba, amelyből ott, a rendkívül olcsó vízi energia felhasználásával, 165 ezer tonna alumíniumot nyernek. Ezt a mennyiséget szovjet barátaink tömb-alumínium alakjában teljes egészében visszaszállítják. Világviszonylatban az alumínium árának csaknem egyötödét teszik ki az energiaköltségek, ezzel szemben a Magyarországon előállított alumínium gyártási költségeiben arányuk mintegy 40–42 százalék. Figyelembe véve a szovjet áram alacsony árát, még a szállítási költségeket is számolva, a kinti feldolgozás mintegy 20 százalékos önköltségsökkentést jelent számunkra az itthoni kohósítással szemben. Kedvező ez a konstrukció a Szovjetunió számára is, mert a világpiaci árnál lényegesen kedvezőbb költséggel termelt villamos energiát a Magyarországra exportált fémekben világpiaci áron értékesítheti.

Ez a szerződés azt is lehetővé teszi, hogy bauxitbányászatunk, timföldgyártásunk mellett alumínium-félgyártmány- és készárugyártó iparunk is európai szintet érjen el. Terveink szerint ugyanis az 1980-ra rendelkezésünkre álló fémmennyiség – a hazai termelésből, a szovjet és a lengyel kooperációból – igen tekintélyes lesz.

Magyarország – más szocialista országokkal együtt – közreműködik a Leningrád közelében fekvő kingiszeppi nyersfoszfát-lelőhelyek kiaknázásában. Országunk mintegy 15 százalékot vállalt a beruházás költségeiből, és ennek megfelelő arányban részesedik majd a bánya termékeiből is.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a feldolgozó ipar egyes ágaiban megvalósuló nemzetközi gyártmányszakosításnak és kooperációnak. A gépiparban például a termelés korszerű megszervezése, világszínvonalon álló gyártmányok előállítása a mi esetünkben is csak úgy lehetséges, ha a legszorosabban bekapcsolódunk a szocialista nemzetközi munkamegosztásba. A Magyar Népköztársaság, a KGST eddig meghozott szakosítási határozatai alapján – mint gépgyártó ország – több mint 210 termékfajtában érdekelt. Vállaltuk például nagy pontosságú esztergák néhány típusának, híradás- és vákuumtechnikai termelőberendezéseknek, kábelipari gépeknek, egyes mezőgazdasági gépeknek, élelmiszeripari technológiai vonalaknak és más fontos gépeknek a szakosított termelését.

A modern ipar egyik legdinamikusabb ágazata, a vegyipar korszerűsítésében is nagy a szerepe a szocialista országok együttműködésének. A Magyar Népköztársaságnak különösen érdeke, hogy a KGST-n belül minél több vegyipari termék szakosítása valósuljon meg. Adottságainkat figyelembe véve arra törekszünk, hogy részt vállaljunk a hazai vegyipar adottságának megfelelő termelési ágazatok összehangolt fejlesztésében, nemzetközi szakosításában. Ebből következően jelentős fejlesztést irányoztunk elő például a gyógyszeriparban. A Szovjetunióba irányuló magyar gyógyszerexport 1958–1962 között megnégyszereződött és hasonlóan bővült más országokba is. Széles körű együttműködés bontakozott ki a növényvédő szerek és különböző műanyag- és műszál-féleségek gyártásában is.

A szakosítás eddigi eredményeivel nem vagyunk megelégedve, mert a szakosított termékek aránya még viszonylag alacsony. (Szerszámgépgyártásunkban például nem éri el a termelés 10 százalékát.) A mi iparunkra is jellemző, hogy igen sokféle terméket állítunk elő, pontosabban: vagyunk kénytelenek előállítani. A szocialista országok termelésében meglevő párhuzamosságok egyben arra is rámutatnak, milyen nagyok a lehetőségeink – nekünk és másoknak is – a gazdasági kapcsolatok további szélesítésére, a nemzetközi munkamegosztás előnyeinek hatékonyabb kihasználására.

Magyarország számára éppúgy, mint a többi KGST-ország számára fontos a műszaki-tudományos tapasztalatok cseréje és az e téren kialakult együttműködés. A tudományos-műszaki és közvetlen technikai segítségnyújtás határfokát az is jellemzi, hogy például hazánkban a szovjet dokumentációk átvételével és közvetlen technikai segítséggel épült üzemek adják nyersvastermelésünk 40, acéltermelésünk 20, hengereltáru-termelésünk 34 és golyóscsapágy-gyártásunk 50 százalékát. Évről évre sok ezer dokumentációt veszünk és adunk át, a szakemberek széles körű tapasztalatcseréje valósul meg.

A NEMZETKÖZI GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉS TOVÁBBI ELMÉLYÍTÉSÉÉRT

Tapasztalataink szerint a szocialista országok nemzetközi együttműködésében a hagyományos külkereskedelmi kapcsolatok bővítése mellett ma már egyre inkább át kell térni a tervszerű munkamegosztásra épülő szorosabb termelési kapcsolatok kialakítására és elmélyítésére. A kereskedelem ugyanis csak a termelési együttműködés bázisán bővül-

het kielégítően. E kapcsolatok elmélyítésében nagy segítséget nyújtottak már eddig is a KGST állandó bizottságai és az úgynevezett kétoldalú gazdasági együttműködési bizottságok. Ma már valamennyi KGST-tag-állammal megteremtettük a kétoldalú gazdasági kapcsolatokat. Az együttműködési bizottságok mind eredményesebben végzik feladatukat, jelentősen hozzájárulnak az országaink közötti két- és több oldalú gazdasági együttműködés kiszélesítéséhez.

Magyarország gazdasági fejlődésének biztos alapja a szocialista országokkal való politikai és gazdasági kapcsolatok minden eszközzel való elmélyítése, az egyenjogúság, a szuverenitás és a kölcsönös előnyök érvényesítése alapján. Ahhoz, hogy a további új kezdeményezésekhez megfelelő legyen a légkör, le kell küzdeni a ma még helyenként jelentkező maradi nézeteket, konzervativizmust és nacionalista szemléletet. Pártunk VIII. kongresszusa felhívta figyelmünket: szükséges, hogy mindazok a szervek, amelyeknek szerepük van a nemzetközi szocialista együttműködésben, tartsák szem előtt az internacionalizmus elveit.

Különösen nagy jelentősége van mindennek a távlati népgazdaságfejlesztési terveinknek a KGST keretében megvalósuló nemzetközi egyeztetése során. Országunk gazdasági fejlődése is sokban függ attól, mennyire sikerül az egyes szocialista országokkal – a KGST keretein belül, de kétoldalú kapcsolatok során is – megtalálnunk a termelés különböző területein az együttműködés további szélesítésének lehetőségeit. Véleményem szerint ennek alapvető formáit a további években is a KGST kereteiben, annak különböző szerveiben kell kialakítani. Emellett nagy szerepe és távlata van a két vagy több ország közötti gazdasági együttműködésnek. Ez a két forma jól kiegészíti egymást. Példaként említhetem az eredetileg magyar, lengyel, csehszlovák kezdeményezésre létesült kohászati együttműködést, amely a résztvevők számára lehetővé teszi a kohászati kapacitások jobb kihasználását, a feldolgozó ipar szükségleteinek jobb, hatásosabb kielégítését. E szervhez – az INTERMETALL-hoz – időközben csatlakozott a Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság is. Szorosabb termelési együttműködést kívánunk megvalósítani a Szovjetunióval – a már említetteken kívül – például az autóbushagyártásban és a vegyipari gépgyártásban. Hasonló módszerekkel jelentősen fokozni lehetne a fogyasztási cikkek cseréjét, bővíteni az áruválasztékot, javítani a lakosság áruellátását. Véleményünk szerint közgazdászaink még távolról sem munkálták ki azokat a feladatokat, amelyek a nemzetközi gazdasági kooperáció új formáival, távlataival kapcsolatosak.

A Magyar Népköztársaság fontos feladatának tartja, hogy a szocia-

lista együttműködés keretében vállalt feladatokat mindenkor pontosan teljesítse, a szakosított termékeket időben és jó minőségben készítse el. Termékeink műszaki színvonalának emelése, gyártási költségeink csökkentése létfontosságú népgazdaságunk számára. Ettől függ, van-e termékeink iránt kereslet a szocialista és a tőkés világpiacon. Tudatában vagyunk annak, hogy gazdasági problémáinkat – bár számíthatunk a KGST-országok segítségére – csak a minőség és a korszerűség szüntelen javításával oldhatjuk meg.

Ha a szocialista rendszer óriási előnyeit jól használjuk ki, akkor közös összefogással sok területen utolérjük és a következő évtizedben a békés versenyben le tudjuk győzni a vezető tőkésországokat. Pártunk és kormányunk minden eszközzel erősíteni, bővíteni akarja a szocialista országok közötti két- és több oldalú gazdasági kapcsolatokat. Ezt kívánja hazánk nemzeti és a szocialista közösség nemzetközi érdeke. Azon vagyunk, hogy a proletár internacionalizmus elve szerint cselekedve erősítsük nemzetközi összefogásunkat, és erőnkhez mérten minél többel járuljunk hozzá a szocializmus, a kommunizmus győzelméért folyó világméretű versenyhez. Ma már a szocializmus építése mind hazánkban, mind a legtöbb szocialista országban a harmadik évtizedbe lépett, s minden feltételünk megvan, hogy újabb nagy sikereket érjünk el ebben a munkában.

Megjelent a Magyarország felszabadulásának 20. évfordulója alkalmából a Szovjet-unióban kiadott gyűjteményes kötetben.

A MAGYAR-SZOVJET GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉS SZOCIALISTA FEJLŐDÉSÜNK ÉLTETŐ FORMÁJA

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom fél évszázados évfordulója fényében vizsgálva hazánknak a Szovjetunióval kialakult több mint két évtizedes gazdasági együttműködését, megállapíthatjuk, hogy azt az őszinte testvéri barátság és segítségnyújtás, a mély internacionalizmus, a kölcsönös előnyök és a közös érdekek jellemzik.

Országaink között a nemzetközi gazdasági együttműködés nem ideiglenes, nem átmeneti jelenség, hanem olyan gazdasági és politikai szükségyszerűség, amely szocialista rendszerünk objektív törvényeiből fakad. Ez az együttműködés Magyarországon fontos előfeltételét képezi a szocialista forradalom teljes győzelmének, az új szocialista társadalom felépítésének.

A magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok egyidősek az új Magyarország születésével. A második világháború utáni nehéz helyzetünkben elsőnek a Szovjetunió gazdasági segítsége érkezett hozzánk. Élelmiszereket kaptunk az éhező lakosság ellátására, nyersanyagot az ipari termelés megkezdéséhez, szállítóeszközöket az ország vérkeringésének elindításához. 1945-ben – 5 hónappal az ország felszabadulása után – a Szovjetunióval kötöttünk először gazdasági egyezményt.

Saját erőfeszítéseinkre, dolgozó népünk lelkesedésére és munkaszeretetére, valamint a Szovjetunió segítségére alapoztuk talpraállásunkat a második világháború súlyos pusztításaiból.

A nagy változást, a két ország közötti gazdasági együttműködést bizonyítja az a tény is, hogy például a magyar-szovjet árucseré-forgalom 20 év alatt több mint 50-szeresére növekedett, és ma már eléri az 1 milliárd rubelt. A második világháború előtti Magyarország behozatalában a Szovjetunió részesedése 0,1 százalék volt, kivitelünkben pedig még a 0,1 százalékot sem érte el. Ma viszont az évi 37 milliárd devizaforint külkereskedelmi forgalmunk mintegy egyharmada a Szovjetunióval bonyolódik le, amely – mint ahogy a számok nagyságrendje is mutatja – legfontosabb külkereskedelmi partnerünk lett.

Az említett tények mutatják, hogy a szocialista országokkal fennálló gazdasági kapcsolataink között mindig a legnagyobb jelentőségű volt a Szovjetunióval kialakított sokoldalú gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés. A Szovjetunióval folytatott külkereskedelmünk éppúgy, mint a gazdasági együttműködés egyéb formái, fontos szerepet játszanak egész népgazdaságunk fejlesztésében, és ez jó példát szolgáltat a 10 milliós Magyarország és a közel 232 milliós hatalmas Szovjetunió közötti együttműködésre, a KGST-be tömörült kis és nagy szocialista államok népei közötti barátság lenini elvének gyakorlati megvalósítására.

Az országaink közötti sokoldalú együttműködés gazdasági és politikai jelentőségét még az a tény is aláhúzza, hogy a Szovjetunió kommunizmust építő ország, és a világ második legfejlettebb ipari állama, ahol már 50 éve győzött a szocializmus eszméje, és így óriási tapasztalatokkal rendelkezik a szocialista építés minden területén.

Mindezek mellett a Szovjetunió a világ műszakilag legfejlettebb országai közé tartozik, világraszóló tudományos eredményei vannak és a műszaki-tudományos tapasztalatok óriási tárházát jelenti. Csak példaként jegyzem meg, hogy az elmúlt években a Szovjetunió több mint 1800 komplett műszaki dokumentációt adott át Magyarországnak, és lehetővé tette, hogy mintegy 3500 magyar szakértő a helyszínen tanulmányozhassa a szovjet termelési és műszaki eredményeket. Ezenkívül több mint 1400 szovjet szakértő járt hazánkban és közvetlenül adta át tapasztalatait.

Nem kell itt bizonyítani, milyen előnyös számunkra, hogy hazánk egy világhatalommal működhet együtt gazdasági és tudományos téren.

Vegyük csak figyelembe, hogy ma már a Szovjetunió állítja elő a világ ipari termelésének egyötödét. A Szovjetunió adja a világ vasérctermelésének több mint 30, széntermelésének több mint 20, cementtermelésének 15,7, cukortermelésének 13,2 százalékát, és ezen termékek előállításában világelsőséget élvez. Ha a mezőgazdasági termékeket vesszük, akkor a világ búzatermelésének 26,6, rozstermelésének 41,3, tejtermelésének közel 20 százaléka a Szovjetunióból származik.

Az sem mellékes körülmény, hogy a Szovjetunió – éppen a szocialista társadalom előnyeiből következően – a világ egyik leggyorsabban fejlődő országa. Ezt bizonyítja többek között, hogy a Szovjetunió ipari termelése 1966-ig, 1913-hoz viszonyítva, közel 67-szeresére, 1940-hez viszonyítva pedig mintegy 8,7-szeresére nőtt. A Szovjetunió népgazdaságában évente a műszakilag legfejlettebb termékek egész sorát állítják elő, és a legmodernebb gépek tucatjait helyezik üzembe. Egy ilyen hatalmas országgal

gazdasági együttműködést, munkamegosztást folytatni számokban ki nem jelezhető előnyt jelent.

Magyarország és a Szovjetunió közötti sokoldalú gazdasági kapcsolatokat elsősorban az évről évre gyorsan fejlődő árucere-forgalom tükrözi. Azonban nemcsak a két ország közötti külkereskedelem nagysága, hanem összetétele, jellege is elsőrendű fontosságú hazánk szocialista fejlődése szempontjából.

Amíg a nyers- és alapanyagok részesedése az összes magyar importban kerekén 57 százalék, a Szovjetunióból származó behozatalunk 68 százaléka ezekből az alapvető termékekből áll. A termeléshez szükséges alapvető nyers- és alapanyagok, energiahordozók döntő része a Szovjetunióból származik. Ezek között kell megemlítenem a vasércet, a kőolajat, a kohászati termékeket, színesfémeket, egyes vegyi anyagokat, fenyőfűrészárut éppúgy, mint a villamos energiát. Az alábbi táblázat szemlélteti a jelenlegi helyzetet.

*A Szovjetunió részesedése
Magyarország nyers- és üzemanyag-behozatalában*

Termék	Mértékegység	Összes behozatal	Behozatal a Szovjetunióból	
			mennyiség	%
Koksz	ezer t	1199,8	601,5	50,1
Nyersolaj	ezer t	2911,5	2477,8	85,1
Nyersolajtermék	ezer t	603,0	556,7	92,3
Villamos energia	millió kWó	1582,3	1214,8	76,8
Vasérc	ezer t	2695,7	2563,7	95,1
Nyersvas	ezer t	130,6	127,3	97,5
Foszfórtrágya	ezer t	513,0	468,2	91,3
Faféleségek összesen	millió rubel	64,0	46,7	73,0
Gyapot	ezer t	78,3	38,8	49,6

Ugyanakkor az ipari és a mezőgazdasági termeléshez nélkülözhetetlen gépek és berendezések teszik ki a Szovjetunióból származó behozatal 28 százalékát. A magyar mezőgazdaságban ma már közismertek a szovjet mezőgazdasági gépek, vasúti forgalmunk mind nagyobb hányadát bonyolítják le a szovjet gyártmányú Diesel-mozdonyok, a főváros közlekedésében pedig régóta ismertek a szovjet trolibuszok. Az említetteken kívül a fejlett és igen sokrétű szovjet gépipar számos terméke – a korszerű komplett termelőberendezésektől a keresett fogyasztási cikkekig – segíti a magyar népgazdaság fejlődését és lakosságunk jobb áruellátását.

A Szovjetunióból származó importunk mellett külön említésre méltó az oda irányuló export. A Szovjetunióba irányuló magyar export mintegy 50 százalékból gépipari termékből áll, az összes kivitelben e termékek csak 33 százalékkal részesednek. A magyar gépipar termékeinek közel 50 százalékat exportáljuk, és ennek több mint felét a Szovjetunió vásárolja meg. Szovjet viszonylatú exportunk további része is döntően feldolgozott ipari termékekből áll. Például gyógyszeripari exportunk kb. 60 százaléka szintén a Szovjetunióba kerül.

Gazdasági adottságaink helyes figyelembevételét fejezi ki a magyar-szovjet áruforgalom összetételét jellemző azon adat is, amely szerint a legutóbbi évben a Szovjetunióból importált áruk súlya közel 11 millió tonnát tett ki, az exportált áruk súlya csak 770 ezer tonna volt. Tehát 1 kg magyar exportáruért kb. 14 kg szovjet árut importálunk.

A Szovjetunió kiemelkedő súlyát a magyar gépipari termékek vásárlásában az alábbi táblázat mutatja:

Néhány fontosabb gépipari termékünk összes és a Szovjetunióba irányuló exportja
(millió rubelben)

Termék	Összes kivitel	Kivitel a Szovjetunióba	
		mennyiség	részesedés az összes exportban
Emelő- és szállítóberendezések	17,3	13,3	76,9
Élelmiszeripari berendezések	5,7	4,7	82,5
Híradástechnikai berendezések	51,9	35,7	68,8
Ellenőrző és mérőműszerek	21,3	10,1	47,4
Vasúti gördülőállomány	54,4	24,9	45,8
Hajó és úszóobjektumok	19,5	15,5	79,5

Az előbbieken a múltból beszéltünk. Ezek után vizsgáljuk meg, mit mutatnak a jövő előrejelző számai. A két ország közötti árucseré-forgalom 1970-ig – az aláírt hosszú lejáratú államközi egyezmény szerint – további 68–70 százalékkal fog növekedni az 1965. évihez képest. Mindez azt jelenti, hogy 1970-ben a Szovjetunió Magyarország külkereskedelmi forgalmában mintegy 40–42 százalékkal részesedik. Az 1966–1970. években – többek között – a Szovjetunió 16 millió tonna olajat, 7,1 millió tonna vasércet, 900 000 tonna nyersvasat, 1,4 millió tonna hengerelt árut, 9,6 millió m³ fát fog szállítani Magyarországnak. Az előző ötéves tervidőszak folyamán Magyarország 2,2 milliárd kWó villamos áramot

importált a Szovjetunióból, ebben az ötéves tervidőszakban pedig 10,8 milliárd kWó-t fog kapni. A Szovjetunió anyagjellegű szállításai az 1966–1970. években összesen közel 25 milliárd devizaforintot tesznek ki.

A Szovjetunió nagy szerepet játszik a magyar ipar műszaki fejlesztésében is. A harmadik ötéves tervidőszak folyamán a Szovjetunióból importálunk – többek között – 30 komplett gyárberendezést. Ez nagyban elősegíti egész gépiparunk, de más iparágak kapacitásának bővítését és korszerűsítését. A Szovjetunió gépszállításainak értéke 1970-ig több mint 700 millió rubelt tesz ki.

Utaltam arra, hogy a Szovjetunió nemcsak legnagyobb anyag- és gépszállítónk, hanem egyben a magyar ipar termékeinek legjelentősebb és legszilárdabb felvevő piaca is. A harmadik ötéves terv időszakára a hosszú lejáratú egyezmény alapján a szovjet külkereskedelmi szervek Magyarországról 41 vegyipari üzemet, 130 különféle hajót, 90 sajtgyárat, 200 zöldség- és gyümöcskonzervet termelő gépsort, jelentős mennyiségű közúti járművet, hajót, műszert és híradástechnikai eszközt, valamint számos más gépipari terméket rendeltek. Ezek között találhatóak például mezőgazdasági laboratóriumok, amelyekből 1970-ig előreláthatóan 14–15 millió rubel értékben szállítunk a Szovjetunióba. (1967-ben 300 magvizsgálót, 70 takarmányvizsgálót és néhány izotóplaboratóriumot szállítunk.)

Fontos szerepe van a Szovjetunióba irányuló exportunkban a könnyűipari és fogyasztási cikkeknek, amelyek aránya a magyar exportban 29 százalék (cipő, készruha, kötöttáru, bőráru stb.). A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek a Szovjetunióba irányuló magyar export 15 százalékát fogják kitenni a harmadik ötéves terv időszakában.

A két ország közötti gazdasági együttműködés távolról sem jellemezhető csupán a külkereskedelem fejlődésével. Népgazdaságunk számára igen nagy jelentőségűek azok a szovjet tapasztalatok, amelyeket egyes nagy létesítményeink megalkotásánál a tervezési munkákban, a korszerű technológia kidolgozásában, a berendezések szerkesztésében és üzembe helyezésében kaptunk és kapunk, vagy amelyeket közösen dolgozunk ki. Együttműködésünk eredményét számos példával tudnám illusztrálni. Egyik legnagyobb létesítményünk a Dunai Vasmű, amelynek felépítésében kiemelkedő szerepe volt a Szovjetuniónak. Ez kohászati iparunk fellelvárára, és ma már évente 640 000 tonna nyersvasat, 660 000 tonna acélt, 786 000 tonna kokszot, 525 000 tonna melegen és hidegen hengerelt acélárut és sok más terméket ad.

Másik jelentős területe együttműködésünknek a Barátság kőolaj-

vezetéken érkező nyersolaj feldolgozásával kapcsolatos. Ennek segítségével meg tudjuk sokszorozni petrokémiai és műszálgártó iparunk termelését.

Gazdasági együttműködésünk eredménye a korszerű Tiszai Vegyi Kombinát, amely az új technikai eljárások bevezetésével egymaga az egész magyar nitrogénműtrágya-termelés felét szolgáltatja – mintegy 417 000 tonnát –, miközben a járulékos üzemek egész sorát táplálja.

De megemlíthetem a Százhalombattai Hőerőművet is, amelynek létrehozásában szintén jelentős részt vállalt a Szovjetunió. A mintegy 600 MW kapacitású erőmű az ország legnagyobb ilyen létesítménye lesz, és gépi berendezéseinek számottevő hányadát a Szovjetunió szállítja (körülbelül 750 millió forint értékben).

Utalhatnék még a 800 MW összkapacitású első magyar atomerőmű szovjet segítséggel történő felépítésére éppúgy, mint az óriási Dunai Kőolajfinomítóra, vagy például a nagy teljesítményű házgyárakra, amelyek szintén szovjet berendezésekkel, szovjet technológia alkalmazásával fognak működni. Az első szovjet házgyár már termel is.

Az ipari beruházások mellett megemlítem a magyar közlekedés fejlesztését is. Az 1965–1967. években összesen 109 db 2000 LE-s Diesel-mozdonyt vásároltunk a Szovjetuniótól. A budapesti metró építésénél nemcsak a gazdag szovjet tapasztalatokra támaszkodhattunk, hanem a Szovjetunió a szükséges berendezések – fúrópajzsok, tübinggyűrűk, speciális motorkocsik, mozgólépcsők stb. – szállításában is jelentős részt vállalt.

A felsoroltakon kívül a két ország között műszaki-tudományos kapcsolatok jelentős bővülésének is tanúi lehetünk. E helyütt csupán a híradástechnikai iparágunk fejlődése szempontjából oly jelentős magiszt-rális rádiórelé-rendszer közös kutatásaira utalok, amelyekben részünk-ről a Távközlési Kutatóintézet vesz részt. Ennek keretében a hazai híradástechnika módot kapott arra, hogy viszonylag rövid idő alatt dolgozhassa ki nagy kapacitású, világszínvonalú mikrohullámú rendszerek előállítását, majd megszervezhesse a sorozatgyártást.

Büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy az együttműködés kölcsönös-sége nem formális. A szovjet szakemberek igen sok területen nagyra értékelik fejlettségünket, egyes iparágainkat, munkásaink, mérnökeink ügyességét, szakértelmét. Például a Szovjetunió 41 komplett festék- és műanyaggyár teljes felszerelését kötötte le, ami vegyipari gépszerkesztőink, gépgyártásunk elismerését is jelenti. 1965-ig 7 nagy teljesítményű fénycsőgyártó berendezést szerelt fel az Egyesült Izzó a Szovjetunióban, többek között Baku, Jereván, Szmolenszk, Poltava városokban.

Egyes magyar termékeknek jelentős szerepük van a szovjet piac ellátásában. Így például a Szovjetunió által importált pamutszövet-mennyiség 32,3, a zöldségkonzerv-behozatal 57,7, a bőrcipőimport 12,4, a gyógyszerbehozatal 46,0, az orvosi berendezések és műszerek importjának 32,4, a híradástechnikai berendezések importjának 29,1 százaléka Magyarországról származik. E cikkek kifejezetten keresettek a Szovjetunióban, de jó hírük van némely gépipari termékeinknek is. Nagyra értékelik például a Szovjetunióban a magyar hajókat, úszódarukat, autóbuszokat, dömpereket, vasúti járműveket és élelmiszeripari gépeinket.

Igen nagy súlyt fektetünk arra, hogy a legújabb technika minél gyorsabban terjedjen el országainkban, és minél nagyobb hatékonysággal segítse elő a két ország népgazdaságának korszerűsítését. E célból jelenleg erőfeszítéseket teszünk az illetékes szovjet és magyar szakminisztériumok, vállalatok, intézmények, kutatószervek közötti közvetlenebb kapcsolatok létrehozására, az együttműködés kiszélesítésére.

A fennállásának 50. évfordulóját ünneplő Szovjetunió a velünk kialakított árucere-forgalom lebonyolításán és a gazdasági együttműködés egyéb formáin keresztül tehát biztosítja tervgazdálkodásunk, szocialista fejlődésünk legfontosabb külső feltételeit. Ezért tartjuk nagyon fontosnak azt, hogy az árucere-forgalmon túlmenően közvetlenebb termelési és műszaki kapcsolatokat alakítsunk ki a két ország között. Ezért törekedett és törekszik kormányunk arra, hogy több évre szóló hosszú lejáratú egyezményeket kössön egy-egy fontos népgazdasági ágazatban. Ezek az ágazati megállapodások jelentősen elősegítik népgazdaságunk műszaki fejlesztését, a nemzetközi munkamegosztás előnyeinek kihasználását.

Melyek azok a fontosabb népgazdasági területek, ahol az 1966–1970-es időszakban – de azon túlmenően is – szorosabb ipari kooperációt és műszaki-tudományos együttműködést valósítunk meg a Szovjetunióval, és ahol ebből következően gyorsan nő az áruszállítások volumene is?

Ilyen ágazat például a járműipar. Itt a kölcsönös előnyök alapján az autóbuszok és más járművek gyártásában hozunk létre egy hosszabb időszakra szóló szorosabb termelési kooperációt. Ennek eredményeként a magyar autóbuszexport az 1966. évi 806 darabról 1970-re több mint 4000 darabra fut fel, és autóbusztermelésünk a jelenlegi mintegy 3049 darabról kb. 7000 darabra nő. A szovjet járműiparral részegység-szakszítást, termelési kooperációt valósítunk meg, és mindez lehetővé teszi a gazdaságos, a legfejlettebb technikát képviselő sorozatgyártást. E nagyszabású járműipari fejlesztési program megvalósítása céljából

korszerű komplett motorlicenciákat vásároltunk a Renault-MAN-művektől.

Számottevő exportot bonyolítunk le a harmadik ötéves tervidőszakban motorvonatokból is; öt év alatt 215 négyrészes szerelvényt szállítunk a Szovjetuniónak. Ennek elősegítése, a műszaki haladás meggyorsítása végett a Ganz-MÁVAG Vagon- és Gépgyár közvetlen termelési, műszaki kapcsolatokat, kooperációt alakít ki a rigai vagongyárral. Külön említésre méltó a hajóiparunknak feladott szovjet megrendelés is, amely ezen iparág exportjának tekintélyes részét tölti ki. 1970-ig 246, részben hajót, részben úszódarut vásároltak tőlünk a szovjet elvtársak.

1967-től lép életbe a korábban megkötött magyar-szovjet timföld-alumínium-egyezmény. Milyen előny származik ebből az együttműködésből országunk számára, és mi a megállapodás lényege? Az egyezmény szerint hazánk – amely gazdag bauxitlelőhelyekkel rendelkezik, a világon a 7. helyen áll, de energiaforrásokban rendkívül szegény – timföldet szállít a Szovjetunióba, ahol az olcsó vízi energia felhasználásával alumíniummá dolgozzák azt fel. A kész fémalumíniumot a Szovjetunió visszaszállítja hazánkba. Mivel Magyarországon sokkal költségesebb a villamos energia előállítása, mint a Szovjetunióban, az alumínium önköltsége kétszer akkora, ha azt hazánkban állítjuk elő, mint más alumíniumgyártó országban. A Szovjetunióval kötött egyezmény tehát megoldja a Magyarország bauxitban való gazdagsága és energiaszegénysége közötti ellentmondást.

Azt is meg lehet kérdezni, hogy miért nem inkább villamos energiát importálunk a Szovjetunióból és idehaza állítjuk elő az alumíniumot. Ez sem lenne gazdaságos, mert a villamos energia eljuttatása Magyarországra a volgai erőművektől többbe kerülne, mint a timföld- és az alumíniumszállítás, nem is szólva az energiatovábbítás igen bonyolult műszaki megvalósításáról, a jelentős hálózati energiavesztésekről, amelyek több ezer kilométeres távolságnál igen tetemesek. Hazánk jelentős beruházásokat takarít meg azáltal, hogy a timföldet a Szovjetunióban kohósítják. Ugyanakkor ez az egyezmény természetesen a Szovjetunióknak is előnyös.

Az egyezmény, amely ez évben lép életbe, jelentős többlet-fémalumíniumhoz juttatja hazánkat, hisz a jelenlegi 60 000 tonnás hazai termelés mellett az egyezmény révén 1970-ben további 60 000 tonna fémalumíniumot kapunk a Szovjetuniótól. Tehát lényegében az egyezmény alapján néhány év alatt annyi fémet kapunk, mint amennyit a magyar alumíniumipar idehaza elő tud állítani.

A feldolgozott alumíniumból különböző késztermékeket tudunk elő-

állítani, ami számunkra sokkal gazdaságosabb, mint akár a timföld, akár a tömbalumínium exportálása. A kész alumínium termékek világpiaci ára többszöröse az említett alapanyagok világpiaci árának. A szovjet–magyar alumíniumegyezmény tehát jelentős gazdasági megtakarítással jár népgazdaságunk számára, és elősegíti hazai adottságaink kedvező kihasználását. Ennek megvalósítását szolgálja a most épülő hatalmas Székesfehérvári Könnyűfémű, amely harmadik ötéves tervünk kiemelkedő beruházása, és teljes kiépítése után 15 ezer tonna hengerelt alumíniumot fog adni a népgazdaságnak.

A harmadik ötéves terv időszakában más területeken is törekszünk az együttműködés továbbfejlesztésére. Az egyik a gyógyszeripar. Ez is hagyományos iparágunk, és a Szovjetunió már eddig is legfőbb vásárlónk volt. Kivitelünk az 1954–1964. évek között kb. hatvanszorosára növekedett és további jelentős fejlesztést tervezünk az 1970-ig szóló időszakra. Már 1967-ben 551 millió devizaforint értékben szállítunk gyógyszert a Szovjetunióba. A megkötött gyógyszeripari egyezmény szerint az illetékes szovjet és magyar szervek szorosan együttműködnek egyes gyógyszerek kutatásában, klinikai kipróbálásában és gyártásában, ami elősegíti ezen világhírű magyar iparág további gyors fejlesztését, exportjának növelését és versenyképességének fokozását.

Megemlíthetek még – a felsoroltakon kívül – egy másik életbe lépő egyezményt, a zöldség-, gyümölcsszállításokról szóló megállapodást is, amely 1970-re irányoz elő jelentős növekedést a magyar friss és konzervált zöldség-, gyümölcsfélék szállításában.

Figyelembe véve a gazdaságirányítás új rendszerét – amely 1968-ban lép életbe –, már most több irányú erőfeszítést kell tenni gazdasági vezetőinknek a szocialista országokkal – ezen belül is elsősorban a Szovjetunióval – való gazdasági kapcsolataink és külkereskedelmünk hatékony fejlesztése céljából.

Kölcsönös érdekünk például a szovjet gépipport növelése, figyelembe véve a Szovjetunió hatalmas méretű és választékú gépgyártását. Őszintén meg kell mondani, hogy a magyar ipari üzemek és külkereskedelmi vállalatok vezetői még nem ismerik kellőképpen a szovjet ipar és a szovjet piac lehetőségeit, pedig sok olyan árut importálhatnánk onnan, amelyeket ez idáig tőkésországokból szereztünk be vagy – gazdaságtalan körülmények között – itthon állítottunk elő.

Ezért kölcsönösen keresnünk kell mindazokat a lehetőségeket és módszereket, amelyek az áruforgalom további növekedését eredményezik. A magyar és a szovjet ipari termékeknek országainkban való jobb megismertetése érdekében az utóbbi években a magyar külkereskedelmi vál-

lalatok a Szovjetunióban évente 30–35 kiállításon vettek részt. 1966-ban a magyar külkereskedelmi vállalatok összesen 44 esetben rendeztek önálló árubemutatókat, illetve vettek részt a Szovjetunióban nagyobb kiállításokon és nemzetközi vásárokon. Ilyen irányú piaci tevékenységünket a jövőben fokoznunk kell.

Emellett hangsúlyozni szeretném azt is, hogy az új gazdasági mechanizmus körülményei között is a hosszú lejáratú államközi egyezményeket, a külkereskedelmi megállapodásokat és az iparági szerződéseket tekintjük gazdasági kapcsolataink alapvető formájának. Ezért az új gazdaságirányítási rendszerben fontos feladatunknak tartjuk a korábban kötött államközi egyezmények pontos teljesítését. Emellett törekszünk a két ország között konkrét gyártásszakosítási és kooperációs szerződések létrehozására, a közvetlenebb termelési kapcsolatok kialakítására.

Az a meggyőződésünk, hogy egymás szükségleteinek, lehetőségeinek jobb figyelembevétele, együttműködésünkben a piaci eszközök erőteljesebb érvényesítése elő fogja segíteni gazdasági és külkereskedelmi kapcsolataink további erőteljesebb fejlődését a Szovjetunióval.

Népgazdaságunk 20 éves fejlődése bizonyítja, hogy a szovjet–magyar gazdasági együttműködés kiszélesítése jól szolgálta a magyar és a szovjet nép érdekeit és egyben erősítette az egész szocialista közösséget. A Szovjetunióval kialakult és fejlődő sokoldalú gazdasági együttműködésünket, amely a két nép érdekeit, a szocializmus pozícióinak erősítését szolgálja, a tőkésországokban sokan – az ún. „keleti szakértők” – nem nézik jó szemmel.

A mi nyugati „kritikusaink” az utóbbi időben több olyan megállapítást tettek – és erről cikkeket, könyveket írtak –, amelyek azt próbálják bizonygatni, hogy a Szovjetunióval, de általában a szocialista országokkal folytatott külkereskedelmünk és gazdasági együttműködésünk nem gazdaságos. Bírálják ezt az együttműködést, igyekeznek befeketíteni szilárd és biztonságos piaci kapcsolatainkat, valótlan és hamis megvilágításba helyezni együttműködésünket.

Az egyik ilyen – többször hangoztatott – érvük a „keleti szakértőknek”, hogy a Szovjetunióval folytatott gazdasági együttműködésünk nem a kölcsönös előnyök elvére épül. Úgy gondolom, ezt az állítást nem kell külön cáfolnom, hisz az eddig felsorolt tények világosan bizonyítják a két ország teljes egyenjogúságát.

Más burzsoá „kritikusok” azt firtatják, hogy a Szovjetunióval bonyolított árucseré-forgalmunkban az árak vajon kedvezőek-e a magyar népgazdaság számára. Érdekes, hogy e kérdést soha nem vetik fel az

említett kritikusok akkor, amikor egy nyugati tőkésországgal kötünk megállapodást. A Szovjetunióval lebonyolított külkereskedelmünkben az árak, illetve a cserearányok kedvezőek számunkra és megfelelnek a magyar népgazdaság érdekeinek. Mint ismeretes, a KGST-országok közötti kereskedelemben az árakat – és ezen belül a Szovjetunióval bonyolított árucseré-forgalomban is – hosszabb időszakra rögzítjük kölcsönös megállapodás alapján. Ezek az árak a világpiaci árakra támaszkodnak, de azoknál szilárdabbak, mivel kiküszöbölik a tőkés piac konjunkturális ingadozásait. A Szovjetunióval, de a többi szocialista országgal is kialakított külkereskedelmi árak és az egész árucseré-forgalom cserearányai is a kölcsönös előnyök elve alapján születnek. A szovjet–magyar kereskedelem cserearányai lényegesen kedvezőbbek számunkra, mint ha az azonos árukat tőkésországo kból vásárolnánk és saját áruinkat is a tőkés piacokon kellene eladnunk.

E nyugati „kritikusok” célja nyilvánvaló: zavart kelteni közvéleményünkben és befeketíteni azt a gyümölcsöző együttműködést, amely egyik forrása egész szocialista fejlődésünknek.

A magyar–szovjet gazdasági kapcsolatok – bár két ország együttműködését fejezik ki – lényegében azokra az alapelvekre épülnek, amelyek a KGST-országok közötti sokoldalú együttműködést jellemzik, vagyis a teljes egyenjogúságra, a kölcsönös segítségre, az internacionalizmusra és a kölcsönös előnyökre. A Szovjetunióval folytatott gazdasági és műszaki-tudományos együttműködésünk alapvetően kétoldalúan, országaink illetékes szervei között bonyolódik le, amelyek irányításában jelentős szerepet tölt be a Magyar–Szovjet Gazdasági Együttműködési Kormányközi Bizottság. E bizottság vizsgálja meg időről időre a szocialista nemzetközi munkamegosztás alapelveinek megfelelően a szovjet és a magyar szervek közötti közvetlenebb kontaktus, a gazdasági összefogás szélesítésének lehetőségeit. Emellett természetesen vannak olyan nemzetközi gazdasági szervezetek, vállalkozások is, ahol több oldalú formában működünk együtt a Szovjetunióval egy-egy népgazdasági ágazatban. Gondolok itt az INTERMETALL-ra, a Gyolyóscsapágyipari Együttműködési Szervezetre, de a KGST más szerveire és intézményeire is. Ezen együttműködési formák keretein belül többoldalúan hangoljuk össze részben gazdaságfejlesztési terveinket, részben együttműködésünket a Szovjetunióval. Ezek a két- és több oldalú együttműködési formák szervesen kiegészítik egymást.

Pártunk internacionalista politikájából következik, hogy gazdasági tevékenységünk elválaszthatatlan részének tekintjük a nemzetközi munkamegosztásba való szoros bekapcsolódásunkat, a szocialista orszá-

gokkal és ezen belül a Szovjetunióval folytatott mind szélesebb körű együttműködésünket.

Magyarország 22 évvel ezelőtt a Szovjetunió segítségével nyomán kiszakadt a tőkés világból. Új útra, a szocializmus építésének útjára lépett. Mi, magyar kommunisták, tudjuk – és ezt az élet, a szocializmus építésének magyar és nemzetközi gyakorlata is igazolta –, hogy a szocializmus felépítését elszigetelten, a szocialista országok közösségétől elzárkózva nem lehet eredményesen megoldani.

Pártunk IX. kongresszusa leszögezte, hogy határozott szándékunk folytatni eddigi jól bevált politikánkat a nemzetközi gazdasági kapcsolatok területén is. Ez az internacionalista politika felel meg legjobban népünk érdekeinek és szolgálja hazánk további felemelkedését. Ez a politika felel meg legjobban annak a lenini eszmének, amely most az 50. évfordulóját ünneplő Nagy Októberi Szocialista Forradalomban és az annak nyomán létrejött Szovjetunióban öltött testet.

50 év – milyen rövid idő az emberiség történetében, de elég hosszú ahhoz, hogy az akkor győzedelmeskedett proletárforradalom csodákat műveljen, elsősorban szovjet földön, de ma már a világ területének 26 százalékát, a mintegy 35,3 millió km²-t kitevő szocialista világrendszer egészében is. Ezek a „csodák” a szocializmust építő néptömegek alkotó munkájának gyümölcsei. Ezekből táplálkoznak azok az eredmények is, amelyek a szocialista országok közötti gazdasági összefogás nyomán jöttek létre, és amelyek éltető elemei a Szovjetunió és Magyarország közötti sokoldalú gazdasági együttműködésnek is. A Szovjetunióval való szoros gazdasági, politikai és nem utolsósorban katonai szövetség a magyar nép szocialista fejlődésének, függetlensége megvédésének záloga. Ezt a politikát diktálja napjaink történelme és a ma élő magyar nemzedék sorsáért érzett felelősség egyaránt.

FELSZÓLALÁS

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG ÜLÉSÉN

1965. MÁRCIUS 11-12.

Az ideológiai munka feladatairól szóló előterjesztéshez kívánok hozzászólni. Elöljáróban meg szeretném mondani, hogy a jelenlegi helyzet értékelésével és ideológiai munkánknek politikai, kulturális, művészeti és tudományos életünkben való továbbfejlesztésére vonatkozó elképzelésekkel egyetértek.

A felsorolt tennivalók fokozatos megvalósítása hozzásegít bennünket ahhoz, hogy e területeken is tovább növekedjék pártunk aktivitása, marxista-leninista politikánk tudatosítása a dolgozó tömegek különböző rétegei között. Ebből a szempontból úgy gondolom, hogy nagyon időszerű volt ezt a kérdést a Központi Bizottság napirendjére tűzni. Ha a VIII. kongresszus idevonatkozó határozataira és az előttünk álló feladatokra gondolunk, már bizonyos késedelem is mutatkozik. A párt eszmei, politikai tevékenységének fokozása kihat egész társadalmunk fejlődésére, a dolgozó tömegek gondolkodására, cselekvésére.

Az előterjesztés minden fejezetéből az érezhető, hogy ideológiai tevékenységünk nem tart lépést sem a szükségletekkel, sem a lehetőségekkel. A meghirdetett ideológiai „offenzívát” kulturális életünkben jobban kell szervezni, irányítani és tudományos világnézetünket – a marxizmus-leninizmust – bátrabban és átgondoltabban kell terjeszteni, mint eddig. Csak így tudunk választ adni a politikai-társadalmi életünkben felmerült ezernyi kérdésre. A marxista-leninista tanítások tudatosításával, védelmezésével tudunk jobban harcolni a káros nézetek, a baloldali és jobboldali elhajlások, az itthon és külföldön terjesztett ellenséges propagandával szemben. Így értem én az előterjesztést, az ideológiai offenzíva lényegét. Ezért támogatom a javaslatokat.

Felszólalásomban néhány gyakorlati kérdést szeretnék megemlíteni, kapcsolódva az előterjesztés egyes fejezeteihez. (Szirmai elvtárs szerint: az anyagot nem határozatnak, hanem „gondolatébresztőnek” szánták. Én ezekről az „ébredő gondolatokról” szeretnék beszélni.)

Az előterjesztés 10. oldalán a szocialista demokrácia továbbfejlesztéséről van szó. Ez nagyon lényeges fejezete az anyagnak. Rendszerünk, államunk demokratizmusának továbbfejlesztése fontos politikai feladata pártunknak. Itt egyrészt arról van szó: hogyan lehetne a dolgozók tömegeit bevonni a közügyek intézésébe, másrészt: hogyan kellene az országgyűlés, az elnöki tanács, a kormány, a tanácsok, egész gazdasági vezetésünk munkáját jobban összhangba hozni szocialista fejlődésünkkel. Hogyan lehetne részben új választójoggal, alkotmányreformmal, törvényeink módosításával, az üzemek hatáskörének bővítésével, az anyagi érdekeltség növelésével nagyobb aktivitást kiváltani az államigazgatásban és a gazdasági vezetésben.

Kezdeném a kormánnyal. Úgy gondolom, hogy az a módszer, ahogyan az utóbbi években a kormány dolgozik – többségében helyes. A kormány ellátja azokat a feladatokat, amelyeket a törvények előírnak. Az ország közvéleménye most minden fontos közérdekű kormánydöntésről tájékoztatva van. Természetesen ezt a tájékoztatást és a minisztertanács munkáját tovább lehet javítani, rendszereesebbé tenni, egyrészt a Tájékoztatási Hivatal szerepének növelésével, másrészt azért, hogy a Politikai Bizottság és a kormány tagjai a televízió adta lehetőségeket is jobban felhasználják a közvélemény tájékoztatására.

Figyelemmel kísérem a szocialista országok kormányainak és parlamentjeinek munkáját, munkamódszerét. Anélkül, hogy saját hibáinkat takargatnám, meg szeretném mondani, hogy kevés országban ismeri olyan alaposan a közvélemény az országgyűlés, a kormány munkáját, a tárgyalta kérdéseket, mint nálunk. A vezető államhatalmi és államigazgatási testületeink üléseiről, a hozott határozatokról a közvéleményt rendszeresen tájékoztatjuk. Ezt a jó szokásunkat tartsuk meg a jövőben is.

A minisztertanács és az elnöki tanács munkáját úgy kellene továbbfejleszteni, hogy bizonyos feladatokat az elnöki tanács venne át, az ott tárgyalta kérdések többségéről a közvéleményt is tájékoztatva. A kormány elé kerülő fontos gazdasági, kulturális vagy külügyi kérdéseket, jobb előkészítés és véleményezés végett, átadhatnánk az országgyűlés különböző bizottságainak, egyes esetekben a megyei végrehajtó bizottságoknak is. Emellett meghívhatnánk az érdekelt parlamenti bizottságot a kormány ülésére, és álláspontjukat, javaslatukat bizonyos esetekben a nyilvánossággal is megismertethetnénk. Így kialakulna egy rendszereesebb kapcsolat az elnöki tanács, az országgyűlés, a minisztertanács és a végrehajtó bizottságok között. Nem is kellene nagy reformok, már a jelenlegi keretek között is lehet javítani a munkát.

A felsőbb állami vezetésben, azt hiszem, a legfőbb hiányosság, hogy sok kérdésben tartjuk fenn a döntés, az állásfoglalás jogát kormány-szinten. Ez vonatkozik az egyes minisztériumokra és a tervhivatalra is.

A reform lényege, hogy a megyei tanácsok végrehajtó bizottságai és az üzemek vezetői a mainál szélesebb hatáskörrel s nagyobb anyagi eszközökkel rendelkezzenek. A kormány és a megyei végrehajtó bizottságok viszonyát illetően olyan rendszert kell kidolgozni, hogy egyrészt a kormányhatározatok és utasítások a végrehajtó bizottság felé felülről lefelé menjenek, másrészt a megyei végrehajtó szervek önálló kezdeményezéseinek, a kiadott rendeletek és tervelőírások végrehajtásánál szerzett tapasztalatoknak el kell jutniuk a kormányhoz. Ma ugyanis ritka eset – évek óta nem fordult elő –, hogy a megyei vezetés, például a megyei tanács vagy a végrehajtó bizottság önálló javaslattal fordult volna az elnöki tanácshoz vagy a kormányhoz közérdekű kérdésben. Ha néha szerepel is egyik-másik megye problémája a minisztertanács ülésén, azt mi felülről, munkatervben irányozzuk elő. A demokratikus centralizmus alulról felfelé való működtetését itt is meg kell teremteni. Ha való-ra akarjuk váltani azt a lenini célt, hogy az állami ügyek intézésébe részt vegyenek a tömegek, akkor egyszerűsíteni kell az államapparátust, az alsóbb szerveknek több döntési jogot, önállóságot kell adni.

Ma egy állampolgárnak, de az államigazgatásban részt vevőknek is sokszor igen nehéz eligazodni: hol kezdődik a párt- és hol az állami vezetés, vagy adott időben melyik szerv határozata van érvényben. Például a Központi Bizottság osztályainak fő feladata, hogy a párt Központi Bizottsága határozatainak érvényt szerezzenek a megyei, járási, városi vagy üzemi választott pártszervek munkájában. Ma a központban dolgozó elvtársak munkájának jelentős részét viszont olyan feladatokkal kötjük le, amelyekkel sokszor mentesítik e munka és felelősség alól a minisztériumokat, az Országos Tervhivatalt és a minisztertanácsot is. A párhuzamosságok miatt sokszor háromszor, négyszer tárgyaljuk meg ugyanazokat a kérdéseket.

Ezért én helyeslem a 10. oldalon felvetett gondolatot: *az egyik legfontosabb feladat az egyes intézmények helyének, szerepének, hatáskörének megállapítása.* Egy ilyen világosabban elhatárolt munkamegosztás a pártszervek és az állami szervek között meggyőződésem szerint azt eredményezné, hogy a pártapparátusban dolgozó elvtársak jobban részt tudnának venni – beleértve a Központi Bizottság titkárait, osztályvezetőit is – az ideológiai és agitációs munka irányításában, szervezésében, és a pártintézmények motorjává válnának a politikai munkának. Így jobban tudnánk hasznosítani a párt szervező erejét, ellenőrző munkáját, és job-

ban tudnánk érvényesíteni vezető szerepét. Több idő jutna a politikai munkára, és alaposabban ismernénk a tömegek hangulatát, véleményét. Emellett csökkentenénk a párhuzamosságot, annak lehetőségét, hogy az állami szervek a munkát és a felelősséget a pártszervekre hárítsák.

A szervezeti változások eredményes előkészítése feltételezi a meglévő formák jobb kihasználását (mondja az előterjesztés). A pártnak a tömegekkel való kapcsolatában, a tömegek tájékoztatásában, felvilágosításában jól bevált, évtizedek óta kialakult szervezeti formái és módszerei vannak: a pártszervezetek és a tömegszervezetek. Itt sok újat nem kell kitalálni, nagy változásokra nincs szükség. A meglévő szervezeti formákat kell jobban felhasználni politikánk tudatosítására, a tömegek mozgósítására. A gyárakban ott vannak a szakszervezeti bizottságok, az üzemi tanácsok, a termelési értekezletek; a mezőgazdaságban a termelőszövetkezetek, a közgyűlések, a brigádértekezletek és sok egyéb jól bevált szervezeti forma a felmerült politikai, gazdasági kérdések párttagok és pártonkívüliek előtti magyarázatára.

Azt hiszem, minden túlzás nélkül megállapíthatjuk, hogy az ország gazdasági helyzetének figyelemmel kísérése mindinkább közügygé válik. Azokon a fórumokon, amelyeket említettem, a dolgozók ezrei mondanak véleményt gazdaságpolitikánkról, helyeslik vagy bírálják pártunk, államunk munkáját és a vezetőket. Az említett szervezeti formák között a párt olyan lehetőségeket teremtett a munkások, a dolgozó parasztok számára, hogy ha jól vezetjük ezeket a testületeket, akkor van beleszólásuk az állami és gazdasági ügyek intézésébe, ellenőrzésébe. *Itt lehet kibontakoztatni, szélesíteni a gyakorlatban az üzemi demokráciát.*

Joggal hivatkozhat a párt arra, hogy e szervezeti formák hasznos iskolát jelentenek a tömegek számára, hisz százezrek ismerkednek olyan közgazdasági fogalmakkal, mint a népgazdasági terv, az üzemi terv, a műszaki fejlesztés, az önköltség, a létszám, a nyereségrészesedés és más gazdasági és pénzügyi kategóriák.

A Központi Bizottság osztályainak, választott pártszervezeteinknek jobban kell tanulmányozni és segíteni ezeket az üzemi tanácskozásokat, mert itt a munkahelyeken lehet legjobban megvalósítani azt, amit a benyújtott határozati javaslat utolsó pontja mond: tanítsuk meg az embereket szocialista módon élni, dolgozni, gondolkodni.

Még egy kérdéssel szeretnék foglalkozni. A jelentésnek az ifjúsággal foglalkozó fejezetében az áll, hogy ifjúságunk egy része közömbös a világnézeti kérdések iránt, s polgári hatások alá került. Úgy gondolom, erre a megállapításra a Központi Bizottságnak és a Művelődésügyi

Minisztériumnak nagy figyelmet kell szentelnie. Egyetemeinken, főiskoláinkon ma több mint 80 ezren tanulnak. A 10 ezer lakosra jutó egyetemi, főiskolai hallgatók számát tekintve olyan nagy és gazdag tőkésországokat előzünk meg, mint Franciaország, Olaszország, a Német Szövetségi Köztársaság, Kanada, Svédország. Államunk nagy áldozatokat hoz azért, hogy középiskolai, főiskolai oktatásunk a követelményeknek megfelelően fejlődjön.

Ma hétszer annyian járnak nálunk egyetemre és középiskolába, mint a háború előtt. A Művelődésügyi Minisztérium, úgy tudom, már számos intézkedést tett, hogy az ifjúság világnézeti oktatása javuljon. Információim szerint a marxizmus-leninizmus tantárgy óraszám a szocialista országok között Magyarországon a legalacsonyabb. Ennek összefüggéseit ismerjük, régebben e téren túlzások voltak, most pedig egy kicsit a ló másik oldalára estünk át. Tudom, hogy itt sok tényező játszik közre: a polgári hatások, az a növekvő „ideológiai offenzíva”, amely Nyugatról áramlik felénk, a nyugati rádióadások, utazások stb. De olyasmiről is olvastam egy jelentésben, hogy a veszprémi vegyipari és a budapesti orvostudományi egyetemen növekszik a vallás befolyása.

Ha valahol meg kell kezdeni az ideológiai offenzívát – átgondolt terv alapján –, az a marxizmus-leninizmus főiskolai oktatásának a javítása. Nem szabad megengedni, hogy a marxizmus-leninizmus tudománya helyett polgári befolyás alá kerüljenek a hallgatók. Azt sem szabad megengedni, hogy a régebbi, a személyi kultusz idején elkövetett hibák miatt a politikai gazdaságtan, a filozófia, a tudományos szocializmus oktatása háttérbe szoruljon.

Ha itt engedményt teszünk, ez azt jelenti, hogy a párt vezető szerepe olyan fontos területeken csökken, mint a jövő vezető kádereinek a képzése. Az a furcsa helyzet áll elő, hogy a hatalmon levő dolgozó osztályok gyermekei az egyetemeken nem tanulják meg, nem sajátítják el azt a társadalomtudományt, amely pártunk és egész rendszerünk tevékenységének az alapja (ezt kissé élesebben vetem fel).

Nemrég egyik jelentésben olvastam, hogy az Egyesült Államok, Anglia, Svédország felsőoktatási intézményeiben a mienknél magasabb óraszámokban oktatják az ideológiai tárgyakat. Úgy gondolom, hogy a mi ideológiai offenzívánkat e téren is jobban kell szervezni, irányítani, az egyes helyeken mutatkozó közömbösséget megszüntetni. Az oktatásban dolgozó elvtársaknak – nem kapkodva – nagyon átgondolt terv alapján, de intézkedéseket kell tenniük.

Kedves elvtársak! A Központi Bizottság elé terjesztett irányelvekben sok szó esik könyvkiadásunk fejlődéséről és folyóirataink munkájáról is.

Ez utóbbiak közül eggyel kívánok foglalkozni: pártunk elméleti folyóiratával, a *Társadalmi Szemlével*.

Én úgy látom, hogy az utóbbi években javult a *Társadalmi Szemle* színvonala, a szocializmus építésének hazai és nemzetközi tapasztalatairól több hasznos tanulmány jelent meg a lapban. Központi Bizottságunk fontosabb elvi, politikai állásfoglalásait, a gyakorlati építőmunka különböző kérdéseit sok hasznos cikkben dolgozza fel központi folyóiratunk.

Az egyik javaslatom a lap szerkesztőségének, hogy tegye nemzetközibbé a *Társadalmi Szemlét*. Hasznos cikkek átvételével párttagságunkat jobban kell tájékoztatni a testvérpártjainkban folyó elméleti munkáról, a marxista világnézet továbbfejlesztéséről. A lapnak ilyen jellegű átalakítása elősegíti párttagságunk internacionalista nevelését. Ha jól végiggondoljuk, hogy mennyi feladat hárul a pártra a sokrétű ideológiai munka javításában, akkor nyilvánvaló a következtetés, hogy a *Társadalmi Szemle* szerkesztőségének ebből a munkából jobban ki kell vennie részét.

A feladatokat összefoglaló V. fejezetben külön pontban ki kellett volna dolgozni a *Társadalmi Szemle* feladatait, mert ez nem egy a folyóiratok közül, hanem a Központi Bizottság elméleti és politikai folyóirata. Ennek a lapnak ugyanúgy, mint a *Népszabadságnak* nagyobb a felelőssége a marxista világnézet terjesztéséért. A lap szerkesztő bizottságának szerintem arra kell törekednie, hogy a lap körül igazi alkotóműhely alakuljon ki, és a lap olyan vitafórum legyen politikai életünkben, amelyből meg lehet ismerni a párt hivatalos álláspontját még akkor is, ha egyes vitatott kérdések nincsenek lezárva. Ma még a párt szellemi életének, a tudományos szocializmus terjesztésének, pártoktatásunknak nem eléggé központi orgánuma, nem eléggé vitafóruma a *Társadalmi Szemle*.

Én nem tudnék most programjavaslatot tenni, de egy kisebb formai kérdésről szeretném elmondani véleményemet. Mi könyvek és folyóiratok kiadására kb. 1 milliárdot költünk évente. Ahogy a statisztika mutatja, 40–50 millió könyvet adunk ki. Arról most nem beszélek, hogy elég jelentős azoknak a könyveknek a száma, amelyek nem segítik a mi világnézetünk terjesztését, nem erősítik az olvasókban a szocialista tudatot, és előállításukra mégis jelentős összegű devizát költünk.

Véleményem szerint ahhoz, hogy a *Társadalmi Szemle* olyan fórum legyen, mint amelyet nevében hord – az elméleti színvonal emelése mellett –, meg kell változtatni a lap formátumát, a kivitelét is. A *Társadalmi Szemle* külsőre, nyomtatásra, technikai kivitelezését illetően a

leggyengébb magyar folyóirat. Lehet, hogy a szerkesztő bizottság megelégszik azzal, hogy nincs vagy kevés a remittenda, de azzal is számoljanak az elvtársak, hogy az ilyen gyenge papíron kiadott, sokszor olvashatatlan folyóirat remittendája nem a nyomdánál jelentkezik, hanem otthon a könyvespolcokon, az íróasztalokon, mert nem olvassák el a lapot. Ilyen óriási könyvkiadás mellett papírban és anyagi erőben kell annyi eszközünknek lenni, hogy a *Társadalmi Szemle* színvonalának javítása mellett, a 37 500 példányszámban megjelenő lapot tetszetősebbé, olvasmányosabbá, külsőleg is szebbé tegyük.

Véleményem szerint nagy jelentősége van annak, hogy pártunk ideológiai tevékenysége a Központi Bizottság elé került. E téren természetesen nemcsak hibák, hanem jelentős eredmények is vannak. Az országban van érdeklődés a marxizmus, pártunk tudományos világnézete iránt, és csakis rajtunk múlik, hogy az ideológiai munka megjavításával mennyire tudjuk pártunk eszmei, politikai befolyását növelni.

Köszönöm az elvtársak figyelmét.

FELSZÓLALÁS

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG ÜLÉSÉN

1966. MÁJUS 25.

Amikor 1961 szeptemberében második ötéves tervünket tárgyalta a Központi Bizottság, határozatában leszögezte, hogy a terv fő célja a szocializmus építésének meggyorsítása, népünk anyagi és kulturális helyzetének további javítása. A második ötéves terv megvalósításával – hangoztatta a Központi Bizottság határozata – tegyük hazánkat erősebbé, gazdagabbá.

E célok megvalósítása eredményeképpen az 1961–1965. években hazánkban az ipar termelése 47, az építőipar termelése 35, a nemzeti jövedelem 25 százalékkal növekedett. Az elmúlt 5 év alatt 206 milliárd forintot fordítottunk beruházásra, 18 milliárd forinttal többet az előirányzott összegnél.

A munkások és alkalmazottak egy főre jutó reáljövedelme mintegy 18 százalékkal emelkedett. Az ismert problémák mellett – amelyeket az előterjesztés és mindhárom előadó is megemlített – nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a második ötéves tervünk megvalósítása során – a VIII. kongresszus határozatának megfelelően – erősebb, gazdagabb lett országunk, dolgozó népünk.

Most a Központi Bizottság napirendjén levő, a harmadik ötéves tervről szóló előterjesztés az 1970-ig terjedő időszakra az ipari termelés 33, a mezőgazdasági termelés 20, a külkereskedelem 46 százalékos növekedését irányozta elő.

Én az ötéves tervről szóló előterjesztéssel, a tervezett népgazdasági arányokkal – és azzal a kiegészítő beszámolóval, amelyet Ajtai elvtárs elmondott – egyetértek. A tervet úgy kell tekinteni, mint kerettervet, amelyet a részletek kidolgozása csak gazdagíthat, javíthat.

Felszólalásomban olyan összefüggésekkel kívánok foglalkozni, amelyek, úgy gondolom, figyelmet és további vizsgálatot érdemelnek az 1966–1970-es időszak gazdasági építőmunkájával kapcsolatban.

Az előterjesztés ismerteti a harmadik ötéves tervben megvalósítandó beruházásokat. E célra 1966–1970 között mintegy 260 milliárd forintot

fordítunk. Ez az összeg 30 százalékkal magasabb az 1961–1965. évek tévényszámánál.

Tudjuk, hogy sok minisztérium, megye és város a rá jutó részénél többet kért, de az így is magas beruházásokat nem szabad tovább növelni. E cél nagyságát mutatja, hogy a második ötéves tervidőszakban 206 milliárd forintot fordítottunk beruházásokra.

A harmadik ötéves terv beruházási előirányzatai elsősorban a termelő ágazatok állóalapjainak további növelését tűzik ki célul. A második ötéves terv teljesítése során az összes népgazdasági beruházások 78,7 százaléka jutott a termelő szektorra, az új ötéves tervben ellenben 81,4 százaléka. Üdvözölni kell ezt a tendenciát. Ez azért helyes és lényeges, mert csakis a termelés további bővítése, a rendelkezésre álló eszközök ésszerű felhasználásán keresztül vezet az út az egész népgazdaság egészes fejlesztéséhez.

Az összes tervezett beruházásokból kb. 65–70 százalék a rekonstrukciós jellegű, de ez alatt nemcsak a gépi beruházásokat kell értenünk, hanem jelentős részben építkezéseket is.

Nálunk most a bővítő jellegű beruházások – az esetek többségében – építési, építőipari feladatokkal párosulnak. Ezért nagyon nehéz az ipari beruházásoknál az építési arányt 40 százalék alá szorítani, de az éves tervekben – különösen a harmadik ötéves terv utolsó éveiben – arra kell törekedni, hogy az építési arány kisebb legyen.

Annak ellenére, hogy 1961–1965 között a beruházásokra előirányzott összeget mintegy 10 százalékkal túlteljesítettük, több fontos beruházási célt most sem sikerült megvalósítani.

A beruházások előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos hiányosságok miatt fontos építkezések húzódtak el, és a tervezettnél nagyobb költségek a népgazdaság több területén zavarokat okoztak. A számítások azt mutatják, hogy sok esetben, elsősorban az iparban, a beruházások tényleges költségei közel 30 százalékkal haladták meg az eredetileg előirányzott összeget. A beruházási elképzelések többségén menet közben módosítani kellett, ezért a második ötéves tervben szereplő beruházásoknak csak 40 százaléka marad változatlan. A többinél változtak a tervek és a költségek is növekedtek.

A beruházási módosítások egyúttal a kivitelezési idő hosszabbodását is jelentették. A legtöbb esetben 7–8 hónapos vagy még nagyobb késéssel készültek el a beruházások. Mindezek az előkészítés, a lebonyolítás, a tervezés és a kivitelezés hiányosságával függnek össze, valamint azzal a körülménnyel, hogy az elmúlt évek folyamán kevésbé sikerült biztosítanunk a megfelelő koncentrációt.

Beruházásainkkal kapcsolatban a másik cél – amelyet különben az előterjesztés is megemlít –, hogy törekednünk kell a fizetési mérleget javító létesítmények gyorsabb megvalósítására. Az eddigi tapasztalataink kedvezőek, és a minisztériumok nagyon sok – elsősorban a tőkés fizetési mérleget javító – beruházásra tettek javaslatot. Az 1966. évi tervben 96 ilyen beruházás szerepel, mintegy 1,3 milliárd forint összeggel. Ezek a kisebb beruházások az 1966–1968-as években körülbelül 3 milliárd devizaforinttal javítják a fizetési mérleget.

Igen fontos, hogy az ilyen jellegű, a fizetési mérleget javító beruházások számát növeljük, és a rendelkezésre álló építési tartalékokat ilyen célokra használjuk fel.

A beruházásokkal kapcsolatban utalni szeretnék a többi KGST-ország beruházásainak alakulására, összevetve a magyar adatokkal. A beruházások volumene az elmúlt, 1961–1965-ös tervidőszakban az egyes KGST-országokban a következőképpen növekedett:

*A KGST-országok beruházásainak alakulása 1961–1965 között
(százalékban)*

Ország	A beruházások évi átlagos növekedési üteme az 1961–1965. években
Bulgária	9,3
Csehszlovákia	2,3
Lengyelország	7,1
Magyarország	3,6
NDK	7,0
Románia	11,2
Szovjetunió	6,0

Az 1966–1970-es évekre vonatkozóan a KGST-országok – az 1961–1965. éveket 100-nak véve – a következő beruházásnövekedést irányozták elő: Bulgária 90; Románia 50; Szovjetunió 47; Német Demokratikus Köztársaság 46; Magyarország 30; Lengyelország 38; Csehszlovákia 22 százalék. Az adatokból kitűnik – amint azt az előterjesztés 9. oldala röviden meg is fogalmazza –, hogy hazánk az elmúlt években mérsékelt ütemben növelte a beruházásokat, de ez jellemzi az 1966–1970. éveket is.

A KGST-országok az állami beruházások mintegy felét fordítják az ipar fejlesztésére. Mi a második öt éves tervidőszakban az összes beruházások 44,3 százalékát fordítottuk erre a célra, és ez az arány a

harmadik ötéves tervidőszakban 47,6 százalékra nő. Bár a mezőgazdasági beruházások aránya az előző tervidőszakhoz képest alacsonyabb, abszolút összegben mégis mintegy 8 milliárddal többet fordítunk a mezőgazdaság fejlesztésére.

Az arányok megítélésénél figyelembe kell venni, hogy az ipar a nemzeti jövedelem termeléséből 1960-ban 57,7; 1965-ben pedig 66,4 százalékkal részesedett. Az ipari termékek aránya pedig összes kivitelünkben 79 százalék volt.

A másik körülmény, amelyet az ipari és a mezőgazdasági beruházások arányának vizsgálatakor figyelembe kell venni, az, hogy az ipari beruházások jelentős része a mezőgazdaság korszerűsítését szolgálja. Például a vegyiparban a beruházásoknak mintegy a fele a műtrágya- és a műanyaggyártás fejlesztését célozza. (A tulajdonképpeni vegyipart alapul véve.)

Az Országos Tervhivatal és saját munkánk kritikájaként meg kell említeni, hogy már a második ötéves tervidőszakban sem használtuk ki a legfontosabb iparágakban a korszerű beruházásokra, a műszaki fejlesztésre igénybe vehető közép- és hosszú lejáratú nyugati hitel-lehetőségeket. Még szocialista viszonylatban is csak részben vettük igénybe, elsősorban a Szovjetunió által felajánlott hosszú lejáratú hiteleket. Most is kínálóznak ilyen lehetőségek, csak időben kell elkészíteni a terveket a korszerűtlenné vált üzemek gépparkjának modernizálására, konstrukciójára vagy új üzemek építésére, mindenekelőtt az export növelése, a fizetési mérleg javítása céljából.

Javasolom, hogy az Országos Tervhivatal – a minisztériumokkal együtt – időben készítsen javaslatokat, az 1968–1969-es évekre iparunk modernizálása érdekében az eddiginél nagyobb volumenű közép- és hosszú lejáratú tőkés eredetű hiteleket vegyünk igénybe. Használjuk ki jobban a lehetőségeket!

Tisztelt elvtársak! A harmadik ötéves tervről szóló előterjesztés részletesen foglalkozik külkereskedelmünk feladataival is. A második ötéves terv időszakában behozatalunk 56, kivitelünk pedig 73 százalékkal növekedett. 1966–1970 között mind a kivitel, mind a behozatal 46 százalékkal fog emelkedni. Ezen belül a szocialista országokba irányuló kivitelünk mintegy 50, behozatalunk pedig 54 százalékkal bővül a tervezet szerint.

A tőkésországokba irányuló exportunk – a tervezet szerint – 37 százalékkal, importunk pedig 27 százalékkal fog növekedni. Ez azt jelenti tehát, hogy továbbra is a szocialista országokkal kívánjuk gyorsabban fejleszteni külkereskedelmi kapcsolatainkat.

Nagy jelentőségűnek tartjuk, hogy az elmúlt hónapokban sikerült megkötni a szocialista országokkal az 1970-ig szóló új hosszú lejáratú árucseré-forgalmi szerződéseket. Ezenkívül több, hosszabb időszakra szóló államközi egyezményt is kötöttünk, stabil piacot teremtve a hazai termelőknek. Gondolok itt elsősorban a Szovjetunióval és más országokkal kötött ágazati egyezményekre, mint például a timföld-alumínium, a gyógyszeripari, a járműipari egyezményekre és a zöldség-gyümölcs szállítási megállapodásra.

Véleményem szerint a következő években fejleszteni kell az ilyen jellegű hosszú lejáratú egyezmények rendszerét, és törekednünk kell több olyan ágazati, iparági, államközi vagy vállalati szerződés megkötésére, amely biztosítja egy-egy fontos népgazdasági terület megfelelő hosszú távú fejlődését, a gazdaságosabb termelés és a gyorsabb műszaki előrehaladás követelményeinek megfelelően. Saját erőfeszítéseink mellett csakis a nemzetközi gazdasági együttműködésben való aktív részvételünkkel tudjuk megoldani gazdasági feladatainkat. Az eddigieknél sokoldalúbb és közvetlenebb termelési-kooperációs együttműködési formákat keresünk az egyes szocialista országokkal, azok termelőüzemeivel, tervező, kutatóintézeteivel a gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés bővítése végett.

Tisztelt elvtársak! Most, a IX. pártkongresszusra való felkészülés idején, amikor jóváhagyjuk harmadik ötéves tervünket, hasznos főbb népgazdasági ágazatonként felmérni, hogyan valósultak meg az előző tervszakasz céljai. Én most csak egy kérdésre kívánok kitérni. Az előterjesztés 17–18. oldalán az alumíniumipar továbbfejlesztéséről esik szó. A VIII. pártkongresszuson is megfogalmazódott az igény, hogy gyorsítanunk kell a hazai nyersanyagok kitermelését, növelnünk kell bauxit-termelésünket, s a fejlesztéshez fel kell használni a nemzetközi munkamegosztásban rejlő lehetőségeket. Úgy gondolom, hogy a VIII. kongresszus idevonatkozó határozatát eredményesen valósítjuk meg. 1970-ben újabb 60 ezer tonna alumíniumfém-mel rendelkezünk. Ez a szám mutatja a magyar-szovjet alumíniumegyezmény nagy jelentőségét, hisz saját erőből 1965-ben 58 000 tonna fém-et tudunk előállítani, és 1970-ben csak az egyezmény alapján több fém jön be az országba, mint a múlt évi teljes magyar termelés.

A harmadik ötéves tervidőszakban bauxittermelésünk meghaladja az évi 2 millió tonnát. 1965-ben 1,4 millió tonnát termeltünk. De nemcsak bauxitbányászatunk, timföldgyártásunk fejlesztésére kell törekednünk, gondoskodnunk kell a rendelkezésre álló nagy értékű fémmennyiség gazdaságos hazai feldolgozásáról is.

Bauxitbányászatunk fejlesztése mellett megkezdjük az ajkai, az almásfüzitői timföldgyárak rekonstrukcióját, befejeződött a székesfehérvári prismsü építése, 1964-ben megindult a székesfehérvári szélesszalag-hengermü építése is. Itt csak a fontosabb feldolgozó üzemeket említettem meg. Ezek a beruházások lehetővé teszik, hogy eleget tegyünk a szovjet-magyar timföldegyezményből ránk háruló feladatoknak.

Érvényben levő megállapodásunk van Lengyelországgal is 1970-ig esedékes timföld-alumínium szállításokra. Ezeket az egyezményeket is valóra váltjuk.

Tekintve, hogy mind a szocialista, mind a tőkés piacon a timföld és az alumínium értékesítése kedvező, a Gazdasági Bizottság a közeljövőben meg fogja vizsgálni a további fejlesztést, és keresni fogjuk a lehetőséget, hogy országunk egyetlen nagy mennyiségben levő természeti kincsét, a bauxitot minél ésszerűbben használjuk fel. Azért említettem meg ezt az egyezményt, mert Magyarország jó adottságokkal rendelkezik a timföldgyártásra. Ezúton tudjuk hasznosítani bauxitvagyonunkat, vagyis végrehajtjuk a VIII. kongresszus idevonatkozó határozatát, amelyet a tervelőterjesztés csak nagyon szerényen és röviden említ meg. Az egyezmény megkötésekor mintegy 100 millió tonna ipari bauxit-készlettel számoltunk. Azóta ez a készlet valamelyest, mintegy 5 millió tonnával növekedett, és bízunk abban, hogy további geológiai kutatásokkal a magyar alumíniumipar nyersanyagellátását még megalapozottabbá tudjuk tenni. Itt meg szeretném említeni, hogy a Nehézipari Minisztérium, illetve az alumíniumipar vezetői eredményes, jó munkát végeznek.

Tisztelt elvtársak! Végezetül szeretném összehasonlítani – kapcsolódva az előterjesztés 8. oldalán felvetett megállapításokhoz – a magyar népgazdaság elért és tervezett fejlődési ütemét a többi KGST-ország fejlődésével és jelenlegi terveivel. A következőkben csupán a nemzeti jövedelem és az ipari termelés alakulását hasonlítom össze. (Táblázatot lásd a következő oldalon.)

Ezek az adatok azt mutatják, hogy a gazdasági fejlődés legfontosabb mutatóit alapul véve hazánk állja a nemzetközi összehasonlítást. A fejlődés üteme ugyan nálunk alacsonyabb, mint Bulgáriában és Romániában, de hasonló, mint a Német Demokratikus Köztársaságban és Csehszlovákiában, illetőleg Lengyelországban.

Tisztelt Központi Bizottság! Véleményem szerint harmadik ötéves tervünk az ország gazdasági adottságaiból kiindulva olyan fejlődést ír elő, amely reálisan veszi számba saját erőforrásainkat, a nemzetközi együttműködésben levő lehetőségeket, a pártunk által meghatározott alapvető

*A KGST-országok egy főre jutó nemzeti jövedelmének
évi átlagos növekedése*

(százalék)

Ország	1966–1970
Bulgária	6,4
Csehszlovákia	3,1
Lengyelország	4,2
Magyarország	4,1
NDK	4,9
Románia	6,3
Szovjetunió	5,5—6,1

Az ipari termelés évi átlagos növekedését 1966–1970-re az alábbi számok fejezik ki:

A KGST-országok ipari termelésének évi átlagos növekedése

(százalék)

Ország	1966–1970
Bulgária	11,0
Csehszlovákia	5,4
Lengyelország	7,5
Magyarország	6,0—6,5
NDK	6,5
Románia	10,5
Szovjetunió	8,0—8,5

politikai, társadalmi és gazdasági célokat, biztosítja hazánkban a szocialista társadalom építésének gazdasági feltételeit.

A terv megvalósítását segíti a Központi Bizottság által tárgyalt, a gazdasági mechanizmus reformjáról szóló előterjesztés, illetve határozat. A reform célja: javítani szocialista tervgazdálkodásunkat. Ha a reformot kellő időben, a vitában is elhangzott jól átgondolt program alapján vezetjük be, akkor tovább javulnak harmadik ötéves tervünk eredményes megvalósításának feltételei.

Javaslom a harmadik ötéves tervről szóló előterjesztés elfogadását, és adjuk meg a kormánynak a felhatalmazást, hogy terjessze a harmadik ötéves tervről szóló törvényt az országgyűlés elé.

TÁJÉKOZTATÓ AMERIKAI ÜZLETEMBEREK SZÁMÁRA*

1966. OKTÓBER 24.

Tisztelt uraim! Engedjék meg, hogy itt, a magyar országgyűlés házában kormányunk nevében üdvözljem Önöket abból az alkalomból, hogy hazánkba látogattak. Nagyon hasznosnak tartjuk az ilyen látogatásokat. A *Time* tisztelt vezetői nagyon hasznos szolgálatot tesznek az országok közötti együttműködésnek, amikor ilyen tanulmányutakat szerveznek.

Ha mégis megjegyzésem volna ehhez az úthoz, akkor ez az, hogy magyarországi tartózkodásukat túl rövidre tervezték. De megértem Önöket, az idő pénz, mindenkinek dolga van. Azt hiszem, hogy rövid magyarországi tartózkodásuk alkalmával egy kicsit legalább a fővárost meg tudták nézni. Budapest a történelem során sok nehéz napot élt át, és nagy anyagi költséggel hoztuk rendbe a második világháború után. Önök valószínűleg látták, hogy most építettük újjá a háború alatt felrobbantott utolsó dunai hidat. E parlamenti palota építése is részben még a háborús károk helyreállítását jelenti.

Remélem, hogy az itt töltött rövid néhány nap alatt jó benyomásokat szereztek. Az ilyen személyes ismeretség és az országok közvetlen megismerése nagy lehetőséget ad ahhoz, hogy reális képet alkosson magának az ember.

E kis bevezető után engedjék meg, hogy röviden tájékoztassam Önöket néhány kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésről, megkaptam az Önöket érdeklő kérdéseket is.

Az Egyesült Államok és Magyarország viszonyát egy pesti mondással jellemezném. Az egyik ember kérdezi a másiktól: *hogyan vagy, mire az illető – aki nem jól van –: köszönöm, nem jól.* Ha most Önök megkérdeznék tőlem, hogy az Egyesült Államok és a Magyar Népköztársaság viszonya milyen, akkor azt válaszolnám, hogy köszönöm, de még nem jó. Azt hiszem, világosan kell beszélnünk. Ezért nagyon örülünk annak, hogy talál-

* 1966 októberében amerikai üzletemberek egy csoportja járt Magyarországon. Itt-tartózkodásuk során felkeresték Apró Antalt, aki válaszolt kérdéseikre.

kozhatunk, mi is minden alkalmat felhasználunk, hogy az együttműködést fejlesszük. Tekintélyes amerikai üzleti körök képviselői vannak itt együtt. Úgy gondoljuk, hogy a tények megismerése lehetőséget ad Magyarország és az Egyesült Államok viszonyának, együttműködésének javítására.

Hazánk kis európai ország, nem is egy fél évszázad alatt két veszített háborút éltünk át. Csak az utóbbi háborúban több, mint 500 ezer embert veszítettünk, anyagiakban pedig öt év teljes nemzeti jövedelmét. És ha Magyarország helyzetét valaki tárgyilagosan meg akarja ítélni, hasznos ebből a nézőpontból vizsgálni a fejlődést.

Ami a mi népgazdaságunkat illeti, az iparban majdnem 2 millió munkás dolgozik. A nemzeti jövedelem 65 százalékát az ipar termeli. Már ezek a számok is mutatják, hogy az ipari fejlődésben évről évre mentünk előre. Magyarország mintegy 3 milliárd dollár külkereskedelmi forgalmat bonyolít le. Ebből 1 milliárd dollárt a Szovjetunióval, 1 milliárd dollár a forgalmunk a nyugati országokkal, 24 millió dollár az Egyesült Államokkal. Európa legkisebb nyugati országával ugyanennyi a forgalmunk. Úgy gondolom, nincs ez így rendjén. És van reális lehetőség a kapcsolatok bővítésére. Önök is keressék ezeket a lehetőségeket, mi is. Az Önök üzletemberei, szakértői közül sokan tartózkodnak most Magyarországon, tanulmányozzák a helyzetet, a kapcsolatok bővítésének lehetőségeit.

Ötszázezer főt foglalkoztat gépiparunk, exporttermékeinek jelentős részét a járműipar szolgáltatja. A környező országoknak motorvonatokat, Diesel-motorokat, autóbuszokat, dömpereket, teherautókat szállítunk. Nemrég írtunk alá a Szovjetunióval egy szerződést 264 négyrészes motorvonat szállítására, s kötöttünk egyezményeket az autóbuszexport növelésére (1970-ben már csaknem évi 7 ezer darabra).

A híradástechnikában, a műszeriparban nem rossz a hírnevünk. A vegyiparban a fejlődés nálunk lassúbb, mint több nyugati országban. Ez érthető is. Az ipar nyersanyagszükségletének többségét importból elégítjük ki. Abból a 12 alapvetően fontos nyersanyagból, amely az ipari fejlődéshez szükséges, Magyarország eggyel rendelkezik: ez a bauxit. Bauxitvagyonunk elég jelentős, viszont energiagondjaink vannak. Önök tudják, hogy ez a probléma másutt is jelentkezik. A világ számos országában előfordul, hogy nem egy helyen vannak a fontos energiaforrások és a fontos nyersanyagok. Alumíniumiparunk az ország energiatermelésének 12 százalékát használja fel. Ez túl magas arány, különösen olyan országban, ahol gyenge minőségű szenek vannak és a vízi energia kevés. Ezért nekünk nagyon hasznos megoldás az, hogy a magyar alumínium feldolgozását a szovjet alumíniumipar végzi el. A feldolgozá-

sért pedig magyar áruval fizetünk. Ugyanakkor a fém teljes mennyiségben visszakerül az országba.

Most kötöttünk le a Szovjetunióval 16 millió tonna olajat, de más piacokon is vásárolunk; a magyar olajtermelés ugyanis évi 1,7–1,8 millió tonna. Az olaj vezetéken jut el hazánkba. Az egyiket megépítettük – ez mintegy 4 millió tonna behozatalára alkalmas –, és épül a Szovjetunióval közvetlenül összekötő második olajvezeték is.

Villamos energiából szintén jelentős mennyiséget importálunk. Mi is bekapcsolódtunk a nagy energiarendszerbe, amely az európai szocialista országok energiarendszerét köti össze.

A feldolgozó ipar termelésének és exportjának növelése tehát az import bővülésével jár együtt. Ez a perspektíva.

Néhány szót mezőgazdaságunkról. Önöket ez is érdekli. A magyar mezőgazdasági üzemek többsége néhány éve szövetkezeti alapon dolgozik. Azelőtt több mint 1,5 millió kisparaszti parcella volt az országban. Most 3200 termelőszövetkezet és 254 állami gazdaság működik Magyarországon. Ezekből a számokból láthatják, hogy milyen nagy arányú volt nálunk a föld koncentrációja a nagyüzemek kialakítása, a szocialista szövetkezeti gazdaságok létrehozása érdekében. Ezek a szövetkezetek a dolgozó parasztság társulása útján jöttek létre.

A nagyüzemek kialakítására – természetesen más formában, más társadalmi viszonyok között – törekvéseket látunk a tőkésországokban is. Azok nem szövetkezetek, hanem a tőkés gazdálkodásnak megfelelő mezőgazdasági üzemek.

Azért említettem meg a mezőgazdaságot, mert egyrészt ezzel kapcsolatban is kaptam kérdést, és sokfajta rossz, néha jó hír is jelenik meg a tőkésországok lapjaiban a mi mezőgazdaságunkról. Természetesen minden közgazdasági író a maga mellbősége és morális felfogása szerint foglal állást. Ebbe mi nem kívánunk beleszólni. De azt hiszem, hogy az önök mezőgazdasági fejlődése az Egyesült Államokban is azt igazolja, hogy ésszerű és hasznos a termelékenység növelése, a nagyobb hozam érdekében a nagy mezőgazdasági üzemek kialakítása.

Egy iparosodó államnak, amely a technikával is lépést akar tartani, a növekvő szükségleteket ki akarja elégíteni, a mezőgazdasági termelést a régi kisparaszti alapról a nagyüzemre kell átállítania.

Az elmondottak nem azt jelentik, hogy mi csak a nagyüzemek létrehozásával törődünk, s hogy az elért eredmények mellett országunknak nincsenek gondjai. Mi most nagy anyagi áldozatot hozunk azért, hogy növeljük a mezőgazdaság gépesítését, műtrágyaellátását, az állattenyésztésben is nagyüzemeket alakítsunk ki.

Természetesen mindez nem történik máról holnapra. Tudjuk, hogy a fejlett mezőgazdasági nagyüzemek létrehozásáért nagy anyagi áldozatot kell még hozni. Azt is tudjuk, hogy ezen az úton még sok probléma van, de azt is látjuk, hogy Magyarországnál fejlettebb országok gazdasági életében is megvannak ezek a problémák, vagyis a növekedés gondjai nemcsak a szocializmusnak problémái.

Az elmondott számokból, tényekből láthatják Önök, hogy gazdasági fejlődésünk a háború előttihez képest rendkívül felgyorsult. Amíg 1939 előtt évente 2 százalékkal nőtt a nemzeti jövedelem, addig most 6–7 százalékkal emelkedik. Szeretném megemlíteni, hogy ebből az országból a századfordulón hárommillió munkanélküli vándorolt ki. Magyarországot a hárommillió koldus országának is nevezték. Ezeken az évtizedeken régen túl vagyunk. Ma inkább egy sor iparágban, még a mezőgazdaságban is munkaerőgondjaink vannak.

Ha Önök megkérdezik, hogyan értük el ezeket az eredményeket, a következőket tudom válaszolni: először is az ipari és a mezőgazdasági termelés ilyen gyors növekedését, a háború után a népgazdaság gyors helyreállítását a szocialista rendszernek köszönhetjük. A második világháború után a népi hatalom megerősödött, sikerült áttörni Magyarország régi elszigeteltségét. Ma a kis területű, mintegy 10 millió lakosú Magyarország olyan gazdasági, politikai, katonai szövetségnek a tagja, amely biztosítja az ország önállóságát, gyors gazdasági fejlődését. Önök tudják, hogy mi a Varsói Szerződésnek és a KGST-nek vagyunk tagjai. Önök előtt az is ismert, hogy 1945 után az európai szocialista országok el voltak zárva a Nyugattól, a nyersanyagpiacoktól, s fejlődésükhöz, a háborús károk helyreállításához szükséges nyersanyagokat nem kaphatták meg, mert azok embargó-listán voltak.

A szocialista közösség országainak, együtt a Szovjetunióval, már azért is egyesíteni kellett erőiket, hogy feltárhassák saját természeti kincseiket, kivédhessék a velük szemben kialakított embargót, a gazdasági bojkottot. Ma már ennek a gazdasági szövetségnek nagy előnyeiről és eredményeiről beszélhetünk, s olyan nehéz gazdasági problémákat oldottunk meg, mint az országoknak az energiával, energiahordozókkal, nyersanyaggal, színesfémekkel való ellátása. Fő szállítónk ezekből a fontos nyersanyagokból a Szovjetunió.

Nemrég kötöttük meg ezekkel az országokkal az új külkereskedelmi szerződéseket, 5 évre szóló egyezményeket. A növekedéssel együtt járó problémák egész sorát fogjuk megoldani, a KGST-országok gyorsabb iparosítása, műszaki színvonalának emelése végett. A nyugati piacok elzárása kezdetben valóban nehézségeket okozott, de a problémát lénye-

gében megoldottuk. Önök valószínűleg tudják, hogy én kommunista vagyok, és mégis azt mondom: hála isten, hogy így történt.

Magyarország és a többi szocialista ország bővíti kapcsolatait a nyugati országokkal is, mindegyik a maga lehetősége szerint. Mondjuk Csehszlovákia, amely a világ hatodik-hetedik legfejlettebb állama, sok mindent gyorsabban old meg, mint mi. Önök észre is vehetik, hogy autóink, közlekedési eszközeink nem elég korszerűek. Most dolgozunk azon, hogy az új szükségleteket import útján elégítsük ki, egy kis ország minden termék gyártására nem rendezkedhet be. Gazdaságpolitikánkban ezért nagy súlyt kap a nemzetközi együttműködés, az export növelése. Külkereskedelmi forgalmunk a nemzeti jövedelem 40 százalékát teszi ki. Tehát nemcsak iparosok vagyunk, hanem kereskedők is, több mint 60 országgal vagyunk gazdasági kapcsolatban.

Néhány szót társadalmi körülményeinkről. Azért beszélek erről, mert a 10 évvel ezelőtti események sokfajta interpretálását olvashatták a nyugati lapokban. Ki-ki a maga meggyőződése szerint ítélheti meg az eseményeket. Ez mindenkinek szuverén joga. De ha a tárgyilagos szemlélő szét néz az országban, és látja a 10 év alatt elért eredményeket, azt hiszem pozitív képet kap. Aki a modern társadalmak történetét ismeri akár Európában, akár az Egyesült Államokban, az tudja, hogy történelmük során politikai, gazdasági nehézségen mentek át. Úgy látszik, a tandíjat a szocializmus körülményei között nekünk is meg kellett fizetnünk, de okultunk a törtétekből.

Éppen a múlt héten foglalkozott kormányunk egy új választójogi törvénnyel. Parlamentünk összetétele kifejezi társadalmi céljainkat, a képviselők 42 százaléka munkás, 30 százaléka értelmiségiekből és más rétegekből, az egyházak, a tudomány, a művészet képviselőiből tevődik össze.

Röviden kifejteném még álláspontunkat a mostani nemzetközi helyzet egyik fontos kérdéséről. Azért is említem ezt meg, Uraim, mert valószínűleg nem vagyunk azonos nézetben.

Aggodalommal látjuk, hogy az egész nemzetközi helyzetet beárnyékolja a vietnami háború. Kihat ez a Kelet-Nyugat közötti kapcsolatokra is. Itt keresni kell a kiutat. Nekünk az a véleményünk, hogy a megegyezés alapját a genfi egyezmények képezik. Az Egyesült Államoknak csapatait ki kell vonni Vietnamból, a vietnami háborút minél gyorsabban be kell fejezni. Vissza kell térni a nemzetközi életben a normális gazdasági, kereskedelmi kapcsolatokhoz. Ez új prosperitást indíthat el. Egy földgolyón lakunk, kereskednünk, dolgoznunk kell – s ennek a feltételeit kell megteremteni.

Természetesen nem törekedtem teljességre, még sok minden van – jó

is, rossz is –, amiről beszélhetünk. Amennyiben szükséges, az elmondottakat kiegészítem. Ami az Önök itt-tartózkodását illeti, mi ezt – még egyszer aláhúzom – nagyon hasznosnak tartjuk.

Sajnos kevés időt szántak Magyarországra. Még egyszer üdvözlöm Önöket, s amennyiben további kérdések vannak, szívesen állok rendelkezésükre.

Kérdés: Miniszterelnök-helyettes úr! Nagy érdeklődéssel tapasztaltuk, amikor az Önök kereskedelmi embereivel tárgyaltunk, hogy Önöknél egy bizonyos fajta prémiumrendszert, bónus-rendszert terveznek bevezetni. Ugyancsak örömmel tapasztaltuk, hogy a választórendszer olyan reformjára törekednek, amelyben több jelölt indulhat. Ezek nálunk és Nyugat-Európában már hagyományos dolgok. Vajon Ön, miniszterelnök-helyettes úr, úgy ítéli, hogy ezek a fejlődés jelei Magyarországon?

Válasz: A kérdés az úgynevezett izgalmas témákhoz kapcsolódik. Magyarországon most is van nyereségrészesedés a gyárakban. Ennek összege háromheti fizetésig terjedhet. A jövőben ezt a rendszert tovább akarjuk fejleszteni, különösen az exportra, a jobb minőségre kívánunk ösztönözni. Az az elképzelésünk, hogy a legkisebb termelőegységig az ott dolgozó mérnököt és munkást anyagilag érdekeltté tesszük a termelés növelésében, a takarékosabb gazdálkodásban. Hogy sikerül-e, az más kérdés. De elhatározott szándékunk, hogy ezt kipróbáljuk.

Magyarországon most néhány ilyen reformot hajtottunk végre a gazdasági életben. Az üzemek, vállalatok nagyobb önállóságot kapnak pénzügyileg, a munkabérialapokat, prémiumokat és a kereskedelmi üzletkötéseket illetően. Tudom, hogy ennek Nyugaton visszhangja van. Közgazdasági írók némelykor a reformokat úgy értékelik, mintha Magyarország a tőkés világ gazdasági szisztémájához térne vissza.

Nemrég a *Neue Zürcher Zeitung* több ilyen elméleti cikket jelentetett meg. Én szeretném megnyugtatni ezeket a közgazdasági írókat, hogy félreismerik a helyzetet. Lehet, hogy a háború utáni tervgazdálkodásban némelykor túlzott centralizáció érvényesült, s ma már ez nem tartható, sőt biztosan nem. De hát, Uraim, akkor szükségállapotok voltak, infláció volt. Nem volt kenyér, nem volt nyersanyag. Magyarország vasúti felszerelésének tekintélyes része Nyugaton volt, a németek elvitték. Tehát, ami volt, azt kézben kellett tartani, a lehető legcélyszerűbben elosztani. Ma viszont a piac, a termelés és a nemzetközi kapcsolatok tényezői már nagyobb szerepet játszanak.

A második kérdés a választásokra vonatkozott. Anélkül, hogy ismer-nénk egymás gondolatait, én is gondoltam erre a dologra. Ez is az úgynevezett kényes kérdések közé tartozik. Nálunk ma még kétfajta – helyi

önkormányzati és országos, vagyis parlamenti – választások vannak. A közigazgatási körzetekben már az előző években is több jelölt állítására volt lehetőség. A parlamenti választásoknál a jelöltek listáját a Hazafias Népfront állította össze.

Mi az új? – kérdezhetik. Az, hogy a jelölőgyűléseken is felvehetnek a listára a lakosság által alkalmasnak vélt polgárokat. Tehát több jelölt lesz. A szavazásnál arányosan az jut be, aki a legtöbb szavazatot kapta. Az én kerületemben is több jelölt lesz. Hát, uram isten, aki több szavazatot kap, az lesz a képviselő.

Kérdés: Két kérdést tennék fel, feltételezve, hogy folytatódni fog ez a fejlődés, és az embereknek több pénzük lesz, mint amennyi a legszükségesebb igények kielégítésére elegendő, és majd elkezdenek takarékoskodni. Az egyik: hogyan akadályozzák meg, hogy tőkéssé váljanak? A másik: az illetők mit tehetnek megtakarított pénzükkel?

Válasz: Hát kérem szépen, bár már annyi pénzük volna az embereknek, hogy ne tudjanak mit csinálni vele. Sajnos egyelőre nem így van. De ez mégis probléma. Ma is jelentős a bankok betétállománya. Mire gyűjtenek az emberek? Lakásépítésre, autót, hűtőszekrényt és más tartós fogyasztási cikket akarnak venni.

Személyautót nem gyártunk. Talán feltűnt Önöknek, hogy a körülötünk levő országok mind gyártanak autót. Ismerik a szovjetek FIAT-tal kötött egyezményét. Csehszlovákiának több évtizedes hagyományai vannak az autóiparban. Nem is rosszak az autóik. Lengyelország szintén gyárt személyautót. Budapesten elég sok lengyel kocsit szalad. A Német Demokratikus Köztársaság gyártja a Wartburg és a Trabant elnevezésű személygépkocsikat.

Most hallottuk, hogy Nyugaton vásárol személyautógyári berendezéseket Bulgária, Románia, Jugoszlávia FIAT-kocsikat gyárt.

Jogos feltenni a kérdést nekem: mi az, hát Önöknél iparilag gyengébben fejlett országok is gyártanak személyautót? Annál könnyebben tudok erre most válaszolni, mert néhány napja a televízió részéről szólítottak fel, hogy válaszoljak erre a kérdésre. Elnézést a humoros hasonlatért, de mi kiszámítottuk, hogy a magyar gépipar leggazdaságosabb terméke az lesz, ha nem gyárt személyautót.

A személyautókat mi a nyugati és a keleti piacokról akarjuk beszerezni. Inkább az autóbuszok, speciális kocsik, nagy teherbírású szállító kocsik, hűtőkocsik, kamionok gyártására specializálódunk. A többi országok autóiparába pedig majd bedolgozunk. Vagyis a magyar személyautó-szükségletet exporttal termeljük ki. És akik bankba teszik pénzüket, tudnak majd autót venni.

Tud-e valaki annyit összegyűjteni, hogy tőkée legyen? A tőkés gazdálkodást nemcsak az jellemzi, hogy valakinek a bankban pénze van. A pénzhez gyárak, kereskedelmi vállalatok is kellenek, de nem akarok az Önök szakmájába beavatkozni. Annyi pénzt össze tud gyűjteni valaki a munkájából, hogy vesz egy házat a fiának, vesz egy házat vagy hétvégi üdülőt, körülbelül ez a norma. Az emberek dolgoznak és felélik a keresetüket. Olyan veszély nincs, hogy nagy tőkéket halmozzanak fel, saját üzemeket, gyárakat építsenek. Nálunk az ilyen üzemeket államosították – ezt Önök is tudják.

Kérdés: Sokan érdeklődnek az Egyesült Államokban az iránt, hogy a gazdasági vezetőket hogyan választják ki, és hogyan értékelik a tevékenységüket.

Válasz: Erre szocialista viszonyaink között többé-kevésbé egységes szisztéma alakult ki. Mindenekelőtt a rátermettség, a hozzáértés, a politikai megbízhatóság számít. Az egyetemekről az új szakemberek kikerülnek a gyárakba, az üzemekbe, a kutatóintézetekbe, tehát munka közben van egy természetes kiválasztódás. A szaktudás, a rátermettség számít. Nem állítom, hogy már mindenütt ennek alapján választották ki a vezetőket. De a gazdasági reform egyik célja éppen az, hogy ilyen legyen a vezetés. Nem kis gond megtalálni a lehető legmegfelelőbb szakembereket, de azon vagyunk, hogy sikerüljön.

Ha Önök összehasonlítják a mi egyetemi képzésünket egy sor nálunk gazdagabb, fejlettebb ország szakemberképzésével, akkor láthatják, hogy Magyarországon a műszaki és a humán tárgyakban igen magas az egyetemi képzés színvonala.

Egy példát szeretnék megemlíteni. Amikor az országban a mezőgazdaság kollektivizálása volt napirenden, akkor nem volt száznál több vezetőképes szakemberünk. Kevés volt az agronómus, a mezőgazdasági gépészmérnök. Kít tettünk egy 4000, 5000 vagy 10 000 hektáros termelőszövetkezet élére? Azt a legtekintélyesebb falusi gazdát, akire hallgatott a falu, akinek tekintélye volt. És ez bevált. De előfordult – egy kis túlzással mondom –, hogy neki a legkedvencebb termesztési ága az almatermelés volt, és szeretett volna az egész faluból almáskertet csinálni. De az országnak búzára volt szüksége, meg kukoricára, meg más takarmányra. Ma már az egyetemek, szakszervezetek több ezer agronómust, mezőgazdasági szakembert bocsátanak ki, akik át tudják tekinteni a gazdaságot, van érzékük a piachoz, a szükségletekhez. Körülbelül így választjuk ki az embereket.

Kérdés: Johnson elnök kifejezte azt a reményét, hogy az Egyesült Államok és több kelet-európai ország között a gazdasági kapcsolatokat, a ke-

reskedelem fejlődni fog. Ezzel kapcsolatban két kérdés merül fel. Az első: hogyan reagálnak Magyarországon erre a nyilatkozatra? A második: amennyiben egyetértenek az Egyesült Államok elnökének ezekkel a megállapításaival, van-e bármilyen konkrét javaslatuk a megvalósításra vonatkozóan?

Válasz: Az Egyesült Államok és Magyarország viszonylatában tudok válaszolni a kérdésre. Egyelőre sok korlátozó intézkedés sújt minket az Egyesült Államok piacán. Ön tudja, hogy egy sor diszkriminációs intézkedés van még életben. Egyes árucikkekre 33–35 százalékos vagy még magasabb vámokat vetnek ki. A legnagyobb kedvezmény elvét miránk nem alkalmazzák. Természetesen mi üdvözlünk minden humánus megoldást, minden liberalizálást, ami közelebb hozza az országokat, egymás piacán megteremti az érdekeltséget, a mozgási lehetőséget. Ezt még nem érezzük.

Ha már ezt a kérdést tette fel, szeretném megemlíteni Önöknek, hogy nincs rendezve a megfelelő, nagyköveti szintű diplomáciai kapcsolatok kérdése sem. Mi ezt számos esetben szóvá tettük. Néhány nappal ezelőtt Rusk külügyminiszter úrral folytattunk tárgyalást ebben a kérdésben. Ahányszor szóvá tesszük, mindig mondják: sorra kerül, vizsgálják, tárgyalják. Mindenesetre a megoldást nem mi késleltetjük. De minden olyan javaslatot, ami a liberalizálás irányába hat, örömmel fogadunk. Ezeket kívántam a második kérdésre válaszképpen elmondani.

Mr. Pace: Szeretném megnyugtatni Önt, hogy nincs szándékomban visszatérni Magyarországra, hogy az Ön választói körzetébe jelöltként lépjek fel, már azért sem, mert ezt teljesen reménytelen feladatnak látnám.

De komolyan beszélve, miniszterelnök-helyettes úr! A csoport tagjai egyéni állampolgárokként azért jöttek az Önök hazájába, hogy személyes benyomásokat szerezzenek, mert úgy érezzük, a jobb megértés a nyitja egy jobb világnak. Igen barátságos fogadtatásban részesültünk. Ez már a határon megnyilvánult, ahol az örök egy kézlegyintéssel tovább engedték az autóbust. Ugyanezt tapasztaltuk végig az országút mentén, amikor láttuk az Önök bőségben élő falvait és amikor beszélgetve a lakossággal, mindenütt csak a legmelegebb fogadtatással találkoztunk. Mély benyomást tett ránk országuk szépsége, a csodálatos Duna. De legjobban a magyar emberek tetszenek nekünk. És biztos vagyok benne, hogy valamennyiünk nevében beszélek, amikor megköszönöm Önnek ezt a kimerítő tájékoztatást és azt, hogy ilyen hosszú időn át rendelkezésünkre állt. Szeretném kifejezni azt a reményünket, hogy a legközelebbi jövőben a növekvő melegség fogja az országaink közötti viszonyt jellemezni.

A MAGYAR NÉPGAZDASÁG FEJLŐDÉSÉNEK EGYES KÉRDÉSEI ÉS GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSÜNK A SZOCIALISTA ORSZÁGOKKAL

Pártunk IX. kongresszusa – elemezve a magyar népgazdaság fejlődését és ezzel összefüggően Magyarországnak a nemzetközi munkamegosztásban való részvételét – megállapította, hogy az elmúlt időszakban jelentősen előreléptünk a szocialista termelési viszonyok erősítésében, a népgazdaság fejlesztésében. A IX. kongresszus határozata szerint a legközelebbi években is a szocializmus teljes felépítése marad pártunk és népünk történelmi feladata. Megvalósításának mérföldköveit az ötéves periódusokra kidolgozott népgazdaság-fejlesztési tervek jelzik.

Második ötéves tervünk az 1961–1965. évi időszakra határozta meg a magyar népgazdaság fejlesztésének legfőbb feladatait. A kitűzött célokat sikeresen teljesítettük, és a második ötéves tervidőszak során népgazdaságunk ereje tovább növekedett, termelési erői gyarapodtak. Az elmúlt öt év során a szocialista ipar termelése 47 százalékkal, a termelékenység 27 százalékkal, a nemzeti jövedelem pedig mintegy 25 százalékkal nőtt. A mezőgazdasági termelés az 1961–1965. években mintegy 10 százalékkal haladta meg a korábbi 5 év átlagát, és számottevő eredményeket értünk el nagyüzemi gazdaságaink megszilárdításában.

A termelés növekedésével párhuzamosan javultak a dolgozók élet- és munkakörülményei, amelynek megfelelően a munkások és alkalmazottak egy főre jutó reáljövedelme a tervezettnél nagyobb mértékben növekedett. Az elmúlt 5 év során a belkereskedelmi forgalom mintegy 30 százalékkal bővült, és jelentős intézkedések történtek a lakosság jobb egészségügyi, szociális és kommunális ellátása érdekében.

Mindezek eléréséhez hozzájárult az a tény, hogy erősödtek hazánk nemzetközi gazdasági kapcsolatai és együttműködése a szocialista országokkal. Szemléltetően mutatja ezt az, hogy külkereskedelmi forgalmunk az 1960–1965. évek között a KGST-országokkal 70 százalékkal, ezen belül a Szovjetunióval 93 százalékkal növekedett.

Az elmúlt másfél évtizedben bekövetkezett változásokat az alábbi számok érzékeltetik:

Megnevezés	1950	1966
Az ipar részesedése a nemzeti jövedelem termelésében (%)	44	67
Az iparban foglalkoztatottak száma (1000 fő)	831	1579
A gépipar aránya az iparban (%)	21	27,9
A külkereskedelmi forgalom aránya a nemzeti jövedelemben (%)	29	kb. 40
Az ipari termelés volumenének alakulása (%)	100	412
A vegyipar termelésének növekedése* (%)	100	944
A gépipar termelésének növekedése* (%)	100	569
A mezőgazdasági termelés alakulása (%)	100	143
A külkereskedelmi forgalom bővülése (%)	100	490

* az állami iparban.

Természetesen az elmúlt évek fejlődése nem volt problémamentes, és a szocialista előrehaladás is új problémákat vetett fel. A népgazdaság erőforrásainak kihasználása – az elért eredmények mellett – sokszor elmaradt a lehetőségektől, nem növekedett a kívánt mértékben a munka termelékenysége, és számos esetben nem tudtuk biztosítani a termelés és a jelentkező szükségletek teljes összhangját. Feszültségek jelentkeztek a beruházásoknál is, a meglevő termelőeszközök kihasználása sem volt minden területen kielégítő. Ezek a problémák szorosan összefüggtek az a körülménnyel, hogy a nemzeti jövedelem a második ötéves terv időszakában a tervezettnél kisebb mértékben növekedett, a felhalmozási alap viszont a számítotttnál nagyobb mértékben bővült.

Az említett problémák rámutattak gazdasági tervezőmunkánk fogyatékoságaira. Pártunk kezdeményezésére már a második ötéves tervidőszakban egy sor intézkedésre került sor a népgazdaság irányításának megjavítására. Emellett erőfeszítéseket tettünk vállalataink műszaki színvonalának emelése, a gazdaságosabb termelés megvalósítása céljából. Napirendre került a népgazdaság irányításának reformja, amelyre 1968. január 1-én kerül sor.

AZ 1966–1970-ES IDŐSZAK FŐ FELADATAI

Pártunknak a szocializmus teljes felépítése időszakára körvonalazott gazdaságpolitikáját juttatja érvényre a harmadik ötéves terv, amely az 1966–1970-es időszakra – többek között – a következő főbb célokat tűzte ki:

a) Gondoskodni kell arról, hogy a népgazdaság minden ágában a rendelkezésre álló erőket hatékonyabban használjuk fel; a termelés növekedését túlnyomórészt a termelékenység emelkedése eredményezze; minél szélesebb körben javuljon a műszaki színvonal, és a termelés fejlesztése korszerű technikán alapuljon; a termelés az igényekhez alkalmazkodva ott növekedjék, ahol a hazai feltételek gazdaságosan megteremthetők.

b) Tovább kell növelni külkereskedelmünket. A KGST-ben elfogadott alapelveknek megfelelően – a szocialista országokkal kötött hosszú lejáratú egyezmények alapján – tovább kell fejleszteni a nemzetközi munkamegosztást.

c) A gazdasági mechanizmusnak – a tervidőszakban megvalósuló – átfogó reformjával hatékonyabbá kell tenni a népgazdasági irányító tevékenységet, a vállalati gazdálkodást.

A bővített újratermelés méreteit jelzi, hogy az 1966–1970. évekre előirányzott ipari termelésnövekedés 32–36 százalék, a mezőgazdaságé pedig 13–15 százalék. Fontos követelmény, hogy a termelés növekedésének 80 százalékát a termelékenység emelkedése fedezze. A műszaki színvonal emelése és munkaszervezési intézkedések révén a termelékenység 24–27 százalékkal emelkedik 1970-ig.

Népgazdaságunk fejlődésében nagy jelentőségű az energiaellátás. A tervidőszak alatt az energiahordozók felhasználásában lényeges szerkezeti változás következik be, mivel 1970-ben a kőolaj és földgáz aránya eléri az összes energiahordozók 38 százalékát, az 1965. évi 29 százalékos részesedéssel szemben. Ennek érdekében jelentősen növeljük a hazai szénhidrogén-kutatást és -termelést, továbbá az importot. Az energiahordozók importjában a szénhidrogének aránya 1970-ben kb. 56 százalék lesz, az 1966. évi 41 százalékkal szemben.

Fontos jellemzője jelenlegi gazdaságfejlesztésünknek, hogy az átlagot jelentősen meghaladó ütemben növeljük a vegyipar és a gépipar termelését, figyelembe véve az ezen iparágakkal szemben támasztott megnövekedett követelményeket. 1966–1970 között a gépipar termelése 40–45 százalékkal, a vegyiparé pedig 55–60 százalékkal emelkedik. A gépiparban a közúti és vasúti járműgyártás, az élelmiszeripari és a vegyipari gépek, a vákuumtechnikai termékek gyártása bővül a leggyorsabban.

A gazdasági fejlődésnek megfelelően a terv előírja a lakosság élet- és munkakörülményeinek további javítását is. A harmadik ötéves tervidőszak folyamán az egy főre jutó reáljövedelem mintegy 14–16 százalékkal, a belkereskedelmi forgalom pedig körülbelül 19–25 százalékkal emelkedik. A lakásviszonyok megjavítására mintegy 300 ezer lakás építését tűztük ki célul.

Ma már megállapítható, hogy harmadik ötéves tervünk teljesítését sikeresen kezdtük el, hisz a magyar népgazdaság mind az 1966-os év folyamán, mind az 1967. év első felében egészségesen, gyorsabb ütemben fejlődött, és máris éreztették hatásukat a népgazdaság irányításának megjavítására tett intézkedések.

A NEMZETKÖZI MUNKAMEGOSZTÁS JELENTŐSÉGE

A magyar népgazdaság fejlődésében jelentős szerepet töltött be a szocialista országokkal kialakított gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés.

Miért létkérdés számunkra, hogy bekapcsolódjunk és mind aktívabban részt vegyünk a nemzetközi munkamegosztásban, a szocialista országok közötti gazdasági együttműködésben? Milyen objektív tényezők határozzák meg a szocialista országokkal való gazdasági együttműködés szükségességét – figyelembe véve a népgazdaságunk szocialista fejlődésében jelentkező problémákat?

Hazánk kis területű, de meglehetősen sűrűn lakott és iparilag viszonylag fejlett ország. A népsűrűség Magyarországon 110 fő/km², ami a Német Demokratikus Köztársaságot kivéve a legmagasabb a KGST-országok között (Lengyelország 101, Románia 80, Bulgária 74, Szovjetunió 10). Számottevő az a szellemi és műszaki kapacitás, amely népgazdaságunk rendelkezésére áll. Ehhez járul az a körülmény, hogy hazánk nyersanyagokban szegény, hisz a legfontosabb 12 fűtő- és nyersanyagot tekintve csak a bauxitból vagyunk önellátók. A szocialista iparban 126 300 fő dolgozik műszaki beosztásban. Mindebből következik, hogy pártunknak és kormányunknak olyan gazdaságpolitikát kell folytatnia, amely legjobban megfelel társadalmi adottságainknak, népgazdaságunk sajátosságainak, és lehetővé teszi a szocialista országok közötti gazdasági együttműködésben rejlő előnyök, lehetőségek kihasználását.

Jelenleg világszerte igen gyors műszaki-tudományos fejlődésnek lehetünk tanúi. Olyan kis ország, mint hazánk, nem lenne képes arra, hogy a sok százezernyi gépipari, vegyipari és egyéb termék tekintetében célul tűzze ki a világszínvonal elérését, a versenyképességet. Elképzelhetetlen lenne, hogy Magyarország állni tudná a nemzetközi piacokon folyó versenyt, ha csupán azokra a műszaki-tudományos eredményekre támaszkodna, amelyeket saját erejéből hoz létre. Jellemző a gyors műszaki fejlődésre az a példa, hogy a fényképezés feltalálása után lényegében egy évszázad telt el, amíg e találmányból tömeges ipari termék lett; a telefon

fél évszázadot, a rádió 35 évet, a tranzisztor viszont már csak mindössze 5 esztendő várattott magára. Nem szólva most a rakétatechnikáról, az automatika hihetetlen gyors fejlődéséről; ma már általában az az igazság, hogy ami tegnap korszerű volt, az egyáltalán nem biztos, hogy holnap is az lesz. A nemzetközi műszaki fejlődés és a piacokon folyó verseny évről évre erősebb tempót diktált, amivel egy olyan kis ország, mint hazánk, semmiféleképpen sem tud lépést tartani. Ha elzárkóznánk a szocialista együttműködés elől, óriási kárt okoznánk saját népgazdaságunknak.

Az elmondottakból következik, hogy a magyar népgazdaság fejlődésében alapvető jelentőséggel bír a külkereskedelem. Szűk belső piacunk megköveteli a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódásunkat. Ezt mutatja az a körülmény, hogy külkereskedelmi forgalmunk ma már megközelíti a nemzeti jövedelem mintegy 40 százalékát. A második ötéves terv időszakában a nemzeti jövedelem 1 százalékos emelkedéséhez 1,5 százalék importnövekedésre volt szükség. A jelenleg végzett számítások szerint az export részesedése a nemzeti jövedelemben a következő években tovább fog növekedni és 1975-re eléri a 41–42 százalékot.

Az egy főre jutó külkereskedelmi forgalom jelenleg mintegy 300 dollár, ami magasabb, mint Olaszországban vagy az Egyesült Államokban, de kevesebb, mint Svájcban, Hollandiában, Csehszlovákiában vagy a Német Demokratikus Köztársaságban. Ma kb. 750 ezer fő dolgozik a magyar iparban exporttermékek előállításán, vagyis a dolgozók 24–26 százalékának a tevékenysége szorosan összefügg a külkereskedelemmel.

Meg kell még említenem azt is, hogy hazánk földrajzi fekvése sem kedvező. Kontinentális helyzeténél fogva a tengeri útvonalaktól való elzártágunk megnöveli a szállítási költségeket, és elesünk azoktól a bevételektől, amelyekkel a tengeri országok rendelkeznek. Gondolok a hajófuvarozásra, a halászatra stb.

Ezek azok a fontosabb tényezők, amelyek együttesen befolyásolják Magyarország részvételét a nemzetközi munkamegosztásban. Mindezekből következik, hogy a szocialista országokkal való sokoldalú gazdasági és műszaki-tudományos együttműködésünk létkérdés, ha biztosítani akarjuk népgazdaságunk fejlődését.

Hazánk – de a többi szocialista ország – népgazdasága fejlődésénél, a gazdasági együttműködés problémái megítélésénél is a felsoroltakon kívül három körülményt külön figyelembe kell vennünk.

Először azt, hogy az elmúlt években átalakult az ipari termelés struktúrája. Ez azt jelenti, hogy mindenütt vezető iparággá válik a gépipar és a vegyipar, ezen belül is különösen azok az ágazatok, amelyek a legna-

gyobb hatással vannak a műszaki fejlődésre. Az egyes KGST-országokban a gépipar és a vegyipar arányát az ipar termelésében az alábbi táblázat szemlélteti.

A gép- és a vegyipar aránya az egyes KGST-országok ipari termelésében

Ország	Gép- és fémipar		Vegyipar és gumiipar	
	1955	1965	1955	1965
Bulgária	11,5	22,5	4,0	7,2
Lengyelország	14,8	25,6	5,5	9,2
Magyarország	21,8	27,3	3,2	6,8
NDK	26,5	35,9	12,8	14,2
Románia	18,9	28,5	5,4	10,4

A táblázatból látható, hogy a gépipar és a vegyipar részesedése mindenütt jelentősen megnövekedett az elmúlt 10 év folyamán, és ez a tendencia a mostani tervperiódusban is folytatódik. Mindez jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy feloldódjon az a korábbi ellentmondás, ami azáltal jött létre, hogy a második világháború után a szocializmus, mint a legfejlettebb társadalom, többségében gazdaságilag kevésbé fejlett országokban győzött. Az egyes szocialista országoknak – így hazánknak is – óriási erőfeszítéseket kellett tenniük, épp a szocialista iparosításon keresztül, ezen ellentmondás felszámolására, a korszerű népgazdasági szerkezet kialakítására. Ebben jelentős szerepet játszott és játszik ma is a KGST.

Másodszor figyelembe kell venni, hogy a KGST-országok többségében a fejlesztés extenzív forrásai már kimerültek, és ha eltérő körülmények között is, de mindenütt előtérbe kerül az intenzív gazdaságfejlesztés szükségessége. Ez új követelményeket, új problémákat vet fel, amelyek megoldására nagy erőfeszítéseket tesznek az egyes országok.

Harmadszor – szoros összefüggésben az előbb említett tényekkel – valamennyi KGST-országban napirendre került a gazdaságirányítás tökéletesítése. A KGST-országok szakembereit, közgazdászait – így a Szovjetunióban és Magyarországon is – intenzíven foglalkoztatja az az alapvető probléma, hogy milyen tervezési és irányítási módszerekkel lehet megoldani az új követelmények teremtetten feladatokat. Mindenütt előtérbe került a gazdaságosabb termelés, a nemzetközi munkamegosztás követelményeihez való jobb alkalmazkodás, a nagyobb anyagi érdekelttség és a piaci eszközök fokozottabb alkalmazása. Mindez természetesen jelentősen kihat majd a szocialista nemzetközi munkamegosztás továbbfejlesztésére is.

A KGST-ORSZÁGOK GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FŐ FORMÁI

A szocialista országok a közös érdekek és célok egysége, a nemzetközi szolidaritáson alapuló együttműködés alapján egyesítik erőfeszítéseiket a szocializmus és a kommunizmus felépítésére, az egyes országok, és egyúttal az egész közösség gazdasági hatalmának növelésére. Átfogó gazdasági együttműködésünk másfél évtizedet meghaladó múltra tekintet vissza. Ennek során a KGST tagállamainak népgazdasága gyors ütemben fejlődött. Ez a gazdasági együttműködés nagymértékben segítette a szocialista országok – közöttük hazánk – gyors ütemű iparosítását, nyersanyagellátását, emellett szilárd piacokat teremtett ipari és mezőgazdasági termékeik számára, és hozzájárult ezen országokban a műszaki színvonal emeléséhez.

Pártunk IX. kongresszusa határozatában megállapította, hogy népgazdaságunk és a többi szocialista ország fejlődésének eredményei igazolják a gazdasági összefogásra irányuló politikánk helyességét.

Hazánk és a többi szocialista ország gazdasági összefogása ma már kiterjed a népgazdaság legkülönbözőbb területeire és ennek formái is sokfélék. Ezek közül elsőként szükséges megemlíteni, hogy a KGST-tagállamok egyeztették az 1966–1970. évi időszakra kidolgozott népgazdaságfejlesztési terveiket. A két- és sokoldalúan megvalósított tervegyeztetés során a tagállamok kölcsönösen megismerkedtek egymás fejlesztési elképzeléseivel.

A tervegyeztetés eredményei alapján a tagállamok megkötötték a hosszú lejáratú kereskedelmi megállapodásokat, amelyek biztos alapot teremtettek az 1966–1970. évi népgazdasági tervek megvalósításához.

Ismeretes, hogy az 1966. évi bukaresti felső szintű tanácskozás résztvevői egyhangúlag kifejezték azt a szándékukat, hogy a jövőben is erőfeszítéseket tesznek a kölcsönös együttműködés fejlesztésére. A tervkoordináció továbbra is az a módszer, amely a legnagyobb mértékben segíti a nemzetközi szocialista munkamegosztás kiszélesítését. Ezzel összefüggően soron következő feladatként jelentkezik a tagállamok népgaz-

daság-fejlesztési terveinek két- és sokoldalú egyeztetése az 1970 utáni időszakra. Arra törekszünk, hogy ez a munka már 1968-ban elkezdődjék.

Szükségesnek tartjuk azon együttműködési módszerek fokozatos fejlesztését, amelyek elősegítik a gazdasági kapcsolatok elmélyítését és ezen keresztül minden országban a gazdasági hatékonyság növelését. Különösen célszerű lenne az energia- és nyersanyagtermelés, a gépipar és a vegyipar fejlesztése, valamint ezekben az ágazatokban a beruházási politika és a műszaki-tudományos kutatások fokozottabb koordinálása, a rendelkezésre álló szellemi és anyagi erők racionálisabb felhasználása.

A KGST-országok már tettek erőfeszítéseket annak érdekében, hogy egyeztessék a legfontosabb tudományos kutatási célokat, és csökkentsék a szükségtelen párhuzamosságokat. Ezt segíti elő a KGST Műszaki-Tudományos Együttműködést Koordináló Állandó Bizottsága, amelynek közreműködésével az 1966–1970. években 181 legfontosabb népgazdasági témában végeznek koordinált kutatást az egyes országok, közöttük hazánk is. Egy ilyen együttműködés – amire már korábban utaltam – óriási előnyt jelent olyan kis országnak, mint hazánk.

A tervek egyeztetésén túlmenően eredményeket értünk el a gazdasági együttműködés területein is. Ezek részletes felsorolására nincs lehetőség. Csupán röviden utalok arra, hogy sor került, többek között, 2500 gépipari termékfajta sokoldalú szakosítására, Magyarország közel 250 gépipari termékfajta szakosított gyártását vállalta el. Ezenkívül bekapcsolódott hazánk a különböző vegyipari, vas- és színesfémkohászati, építőipari termékek szakosításába is.

Magyarország természetesen kétoldalú formában is számos gyártás-szakosítási és kooperációs megállapodást kötött az egyes szocialista országokkal, így többek között Lengyelországgal, a Német Demokratikus Köztársasággal, a Szovjetunióval és Bulgáriával. Az együttműködés elsősorban a közúti és vasúti járműgyártás, a vegy- és élelmiszeripari gépgyártás, a híradástechnika, a különböző vegyipari termékek és más cikkek előállítására terjed ki.

A nemzetközi szakosítás eredményeivel azonban távolról sem lehetünk elégedettek. Sok vonatkozásban fennmaradtak az egyes országok közötti szükségtelen gyártási párhuzamosságok, emellett a szakosítási egyezmények esetenként nem a legfontosabb gyártmányokra vonatkoznak, és a kooperációban előállított termékek hányada még alacsony a kölcsönös árucserreforgalmon belül.

Jelenleg arra törekszünk, hogy az egyes szocialista országokkal kétoldalúan és a KGST-n belül több oldalú formában létrehozzuk a konkrét szakosítási szerződések rendszerét, amely feltétlen előrelépést jelent az

eddiggi gyakorlathoz képest. Magyarország az elmúlt időszakban kétoldalú szakosítási szerződést kötött Lengyelországgal, Csehszlovákiával, a Német Demokratikus Köztársasággal és Bulgáriával. Nagy jelentőségűnek tartjuk azt a tevékenységet is, amelyet a KGST megfelelő szervei végeztek a gyártásszakosítás és kooperáció továbbfejlesztése érdekében. Ennek fontos állomása volt a Végrehajtó Bizottság 29. ülése, amely elfogadta a „Hatékony intézkedések a gyártásszakosítás és kooperáció terén folyó munkák megjavítására...” című dokumentumot.

Az említetteken túlmenően a szocialista országok közötti gazdasági együttműködésnek még több fontos formája és területe van. A mi álláspontunk az, hogy szélesíteni kell azoknak a közös vállalkozásoknak a körét, amelyek egy-egy konkrét népgazdasági ágban egyesítik az érdekelt országok törekvéseit. Az elmúlt időszakban már több területen létrejöttek két- és több oldalú nemzetközi szervezetek, amelyek az érdekelt országokat tömörítik. Gondolok itt elsősorban a Közös Vagonparkra, a Nemzetközi Együttműködési Bankra, de az INTERMETALL-ra – 6 szocialista ország kohászati együttműködési szervezetére – és az AGROMAS, az INTRANSZMAS közös magyar–bolgár vállalatokra is. E közös szervezetek az elmúlt években eredményesen fejlődtek, és a kölcsönös előnyök elve alapján hozzájárultak a szocialista nemzetközi munkamegosztás elmélyítéséhez.

Magyarországnak a szocialista országokkal kialakított gazdasági kapcsolatainak közül a legnagyobb jelentőségű a Szovjetunióval megvalósuló gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés.

A magyar népgazdaság termékei keresettek a Szovjetunióban, megbecsülést vívtak ki a szovjet vásárlók között. Vonatkozik ez a magyar járművekre, autóbuszokra és dömperekre, hajókra, fénycsőgyári berendezésekre, de egy sor más egyéb gépipari termékekre éppúgy, mint a magyar textilipari, bőripari, konzervipari cikkekre. Magyarország az 1966–1970-es években a Szovjetunióval – többek között – 264 négyrészes motorvonatot, 130 különféle hajót, 413 portáldarut és más hajóipari berendezést szállít. A Szovjetunió vásárolja meg a teljes magyar hajóipari export több mint 79 százalékát.

Igen fontos szerepet töltenek be azok a magyar gépi felszerelések, amelyek a szovjet élelmiszeripar fejlesztését segítik elő. 1966–1970 között a magyar népgazdaság közel 200 zöldség- és gyümölcsfeldolgozó konzervipari gépsort, 90 sajtgyárat, 100 univerzális baromfifeldolgozó üzemet, emellett igen jelentős mennyiségben különböző mezőgazdasági laboratóriumokat, 41 vegyipari üzemet és sok más fontos berendezést szállít. A Szovjetunióba irányuló kivitelünkben kb. 47 százalék a gépek

és berendezések, mintegy 29 százalék a közfogyasztási cikkek és közel 12 százalék a mezőgazdasági termékek aránya.

A hosszú lejáratú és éves árucseré-forgalmi megállapodások mellett egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert a közvetlenebb együttműködést célzó konkrét iparági egyezmények. Ezek hosszabb időszakra biztosítják az adott iparágban a két ország közötti műszaki és tudományos együttműködést, a nemzetközi kooperációból fakadó előnyök maximális kihasználását, és elősegítik az árucseré-forgalom fejlesztését. Az ilyen ágazati együttműködések kölcsönösen előnyösek mindkét népgazdaság számára. Ezek közül elsősorban a magyar-szovjet járműipari kooperációt kell megemlítenem. Ennek segítségével a magyar autóbússzipar jelentősen növelni tudja termelését, és világszínvonalon álló, gazdaságosan előállított termékeket tud exportálni a Szovjetunióba.

Fontos területe együttműködésünknek a gyógyszeripar. A Szovjetunió hazánk legnagyobb gyógyszeripari vásárlója, hiszen az egész szovjet gyógyszerbehozatal mintegy 48 százaléka származik Magyarországról, és az egész magyar gyógyszerexport kb. 60 százalékat a Szovjetunió vásárolja meg. A megkötött gyógyszer egyezmény szerint az illetékes szovjet és magyar szervek szoros együttműködést valósítanak meg az egyes gyógyszerek kutatásában, klinikai kipróbálásában és gyártásában, ami elősegíti ezen világhírű magyar iparág további gyors ütemű fejlesztését, és a Szovjetunióba irányuló gyógyszerkivitelünk fokozását.

Mindezekon túl még több államközi egyezmény született a két ország között, amelyek ebben a tervperiódusban lépnek életbe. Ezek közül kiemelkedő a magyar-szovjet timföld-alumínium-egyezmény és a magyar zöldség-gyümölcs szállításokról szóló megállapodás. Ezek végrehajtása igen előnyös mindkét országnak.

A Szovjetunióval kialakított gazdasági együttműködésünk megítélésénél még egy körülményt szükséges figyelembe venni. A Szovjetunió segít feloldani azt az alapvető ellentmondást, amely Magyarország nyersanyagszegénysége és viszonylagos ipari fejlettsége között mutatkozik. Magyarországnak jelentős feldolgozó ipara van, és számottevő szellemi kapacitás áll rendelkezésére, amint erre már korábban utaltam. A Szovjetunió szállítja a magyar népgazdaság számára a legfontosabb nyers- és alapanyagokat, energiahordozókat. Ennek érzékeltetésére elég megemlítenem, hogy a jelenlegi harmadik ötéves terv időszakában a Szovjetunió – többek között – 10,8 milliárd kWó villamos energiát, 7,1 millió tonna vasércet, közel 1 millió tonna nyersavasat, 16 millió tonna kőolajat szállít Magyarországnak. Ezzel alapvetően hozzájárul az említett feszült-

ségek feloldásához, a magyar népgazdaság gyors ütemű fejlesztéséhez szükséges alapanyagok és energiahordozók biztosításához.

A Szovjetunió természetesen nemcsak a legfontosabb nyersanyag-szállítónk, hanem nagy szerepet játszik a magyar népgazdaság fejlesztésében, műszaki színvonalának emelésében. A harmadik ötéves tervidőszakban például – többek között – 30 komplett gyárberendezést szállít részünkre (a második ötéves tervidőszakban 54 üzem épült fel hazánkban szovjet segítséggel). A szovjet technika bevezetése népgazdaságunk különböző ágazataiban minden esetben jelentős műszaki fejlődést eredményez. A kommunizmust építő szovjet népgazdaság hatalmas műszaki tapasztalata olyan tényező, amely felmérhetetlen segítséget jelent a magyar népgazdaság számára. Az elmúlt 15 év során kb. 4000 magyar szakértő járt a Szovjetunióban, és a tudományos tapasztalatcserék keretében mintegy 1600 szovjet szakember járt hazánkban. Ugyanezen időszakban több mint 1900 komplett műszaki dokumentációt adott át részünkre a Szovjetunió, és Magyarország több mint 1700 kész dokumentáció átadásával viszonzta mindezt. Ma már számos magyar és szovjet üzem és intézmény között közvetlen kutatási és termelési kapcsolat alakult ki.

A Magyar–Szovjet Gazdasági Együttműködési Kormányközi Bizottság irányításával egyre inkább szélesedik a műszaki-tudományos együttműködés országaink között. Ennek fejlődése azt a törekvést tükrözi, hogy a rendszeres információcserén keresztül lehetővé váljon a tudomány és technika fejlesztési irányainak meghatározása, a párhuzamos kutatások kiküszöbölése, az új technika gyorsabb elsajátítása.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy Magyarország és az 50. évfordulóját ünneplő Szovjetunió között a gazdasági és a műszaki-tudományos együttműködés évről évre erőteljesen fejlődik. Ennek az az alapja, hogy pártjaink és kormányaink között teljes a nézetazonosság az alapvető politikai kérdésekben, és egyértelmű közös állásfoglalásunk a mind szélesebb körű gazdasági összefogás megítélésében is.

Pártunk és kormányunk aktívan támogatja és kezdeményezésével elősegíti a valamennyi szocialista országgal kialakított gazdasági együttműködés erősítését. Meggyőződésünk, hogy csak erőink összegezésével tudjuk sikeresen megoldani azokat a bonyolult új feladatokat, amelyeket a szocialista építés mai gyakorlata, valamint a páratlan gyors műszaki-tudományos fejlődés, a nemzetközi piacokon folyó éles verseny állít Magyarországra és a többi szocialista ország népgazdaságra elé.

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM ÉS A SZOCIALISTA ORSZÁGOK KÖZÖTTI GAZDASÁGI KAPCSOLATOK ÚJ TÍPUSA

ÜNNEPI BESZÉD A KGST XXI. ÜLÉSSZAKÁN

1967. DECEMBER 12.

Engedjék meg, hogy innen, a KGST fórumáról köszöntsem a Nagy Októberi Szocialista Forradalom, a szovjethatalom 50 éves évfordulóját, amelyet nagy lelkesedéssel, a Szovjetunió iránti bizalom és szolidaritás jegyében ünnepelt meg az egész haladó emberiség.

1917. november 7. új korszakot nyitó esemény az emberiség történelmében. Az Októberi Forradalom a Föld egyhatodán megnyitotta az utat az emberiség előtt egy eddig ismeretlen új társadalmi rend, a szocialista társadalom felépítéséhez. Oroszország forradalmi munkásai, parasztjai, élükön a Lenin vezette kommunista párttal, kezükbe vették az államhatalmat. A Téli Palota ostroma, az Auróra ágyúlövése jeladás volt a fegyveres felkelésre, a szocialista forradalomra, amelyet a kommunisták vezetésével vívott sokéves küzdelmek, hősi felkelések, tömegharcok előztek meg.

A világ első munkás- és parasztállamának megszületése megnyitotta az utat Marx és Engels tanításának, a tudományos szocializmusnak a valóra váltásához. Oroszországban a szocializmusról szóló tanítás valóság lett. A világ legnagyobb országában – és ezzel az egész világtörténelemben – új időszámítás kezdődött. Megszületett a világ első munkás- és parasztállama, amely felszabadította az embereket a tőkés és földesurak kizsákmányolása alól, utat mutatott minden ország munkásosztályának, hogy hogyan lehet megszabadulni a nyomortól, a szenvedéstől, a tőkés rendszer elnyomásától.

Most, 50 évvel az események után, amikor a dolgozók milliói világszerte ünneplik Lenin nagy pártja, a szovjet nép forradalmi hőstettét, és erről a mi közös szervezetünk, a KGST budapesti tanácskozásán is megemlékezünk, engedjék meg, hogy mindannyiunk nevében szívből elvtársi üdvözetünket tolmácsoljuk a tanácskozásunkon részt vevő Szovjetuniót képviselő kormánydelegációnak, Önökön keresztül, tisztelt szovjet elvtársak, üdvözetünket küldjük a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának, a Szovjetunió kormányának, az egész szovjet

népnek. Hálaikat és köszönetünket tolmácsoljuk azért a hősiek harcért, áldozatos, sokirányú internacionalista támogatásért, amelyet népeink felszabadításában, a fasizmus elleni harcban, a népi hatalom megerősítésében és a szocializmus építésében országainknak az elmúlt évtizedekben nyújtottak. Szívvel kívánjuk a nagy szovjet népnek, hogy a második fél évszázadban új sikereket érjen el a kommunista társadalom teljes felépítésében.

Eltársak! Az Októberi Forradalom világra szóló hatása, történelemformáló ereje abban áll, hogy megnyitotta az emberiség előtt az utat a felszabaduláshoz. Az Októberi Forradalom az elnyomott népek legnagyobb, legnépibb forradalma volt, amely bebizonyította a forradalmi tömegek legyőzhetetlenségét. A forradalmi harc elméletének és gyakorlatának, a kommunisták igazságának, harci elszántságának, irányító- és szervezőképességének olyan nemzetközi tanúságát adta, amelyből saját harcaikhoz, küzdelmeikhez minden világrész dolgozói hitet, erőt és tanulságot meríthetnek.

Lenin, a forradalom lánglelkű szervezője és irányítója joggal állapíthatta meg, hogy az oroszországi forradalom fő vonásai nem helyi, nem nemzeti sajátosságúak, nemcsak orosz, hanem nemzetközi jelentőségük van. A forradalom ellenségei mindenütt azt igyekeztek elhíttetni a világ népeivel, hogy ami Péterváron elindult, az csupán „orosz ügy”. De a világ dolgozói minden országban megértették, hogy itt most nemcsak „orosz ügy”-ről, hanem közös ügyről – a nemzetközi munkásosztály jövőjéről van szó. Az Októberi Forradalmat követő időszak eseményei hamarosan igazolták Lenint. Több európai országban ideiglenesen győzött a forradalom. Azok az imperialista hatalmak, amelyek az első világháborúban éveken át egymás ellen harcoltak, hamar megbocsátottak egymásnak, és „szent szövetséget” hoztak létre a fiatal szovjet állam ellen. 14 tőkésállam háborújának súlya nehezedett a fiatal szovjet államra. A burzsoázia nemzetközileg óriási erőfeszítéseket tett, össze akarta kovácsolni az elszakadt láncot, a megcsonkult tőkés világot. Azzal számoltak, hogy hetek, esetleg hónapok alatt végeznek az orosz forradalommal.

A szovjet nép a betolakodó tőkés hadseregek támadásával szemben vívott harcában ekkor már támaszkodhatott az egész világ dolgozóinak internacionalista szolidaritására. A polgárháború frontjain a Vörös Hadseregben vállalva ott harcoltak a különböző nemzetek fiai, a szerbek és a horvátok, a csehek és a szlovákok, a bolgárok és a románok, a lengyelek és a magyarok, az osztrákok és a németek, a finnek és a mongolok, a koreaiak és a kínaiak és más népek fiai. Harcuk már a forradalom első napjaiban egybefonódott a bolsevikok, az orosz proletárok harcával.

Nagy próbaköve volt ez a munkásszolidaritásnak, az internacionalizmusnak. Az intervenciók hatalmak elszámították magukat. Támadásaik sorra összeomlottak. Nem számoltak az orosz nép hősi elszántságával és a fiatal Vörös Hadsereg bátorságával, a világ népeinek az Októberi Forradalom melletti szolidaritásával. Az „El a kezekkel Oroszországtól!” jelszó bejárta az egész világot.

A világ első szocialista állama harcban született. Harcban az intervenciókkal, a szovjethatalom mindenfajta belső ellenségével szemben, de harcban a gazdasági és kulturális elmaradottság ellen is. Ebből a nehéz helyzetből csak azok tudtak kitekinteni és a kivezető utat megtalálni, akik szilárdan hittek a szocializmus eljövételében. Lenin volt az, aki szilárd egységbe kovácsolta a forradalom erőit, és világossá tette a szocialista jövőt az orosz nép és minden nép számára.

A szovjet állam társadalmi, gazdasági és szociális intézkedései megteremtették a feltételeket a szocializmus építéséhez. A Szovjetunió Kommunista Pártjának fő gazdasági célja kezdettől fogva az volt, hogy az országot elmaradott agrárországból olyan élenjáró szocialista ipari nagyhatalommá alakítsa át, amely képes saját erejéből megteremteni a fejlődéshez szükséges feltételeket, és gazdaságilag függetlenné válni a tőkés világtól. Lenin mondta és indokolta meg azt is, hogy a Szovjetunióknak létre kell hoznia saját iparát, amely új műszaki alapon képes átalakítani az ország egész népgazdaságát. Mint tudjuk, a Szovjetunióknak a gazdasági felemelkedésért vívott harca történelmileg igen rövid idő alatt hatalmas sikereket hozott.

A számok és tények végtelen sorával lehet bizonyítani a Szovjetunió példátlan méretű anyagi és kulturális felemelkedését. A Szovjetunió ma a világon a legerősebb és legfejlettebb szocialista nagyhatalom, amely az ipari termelés tekintetében Európában az első, a világon pedig a második helyen áll. A Szovjetunió óriási utat tett meg az elmúlt fél évszázad folyamán a kultúra és tudomány fejlesztésében. A szovjet tudósok és mérnökök, a szovjet technika nagyszerű diadala jut kifejezésre mindabban, amit az elmúlt rövid időszakban elértek a világűr meghódításában.

Eltársak! A szocializmus győzelméért folyó harcban a Szovjetunióban egymás mellett küzdöttek a soknemzetiségű szovjet állam népei. A szovjet állam nemcsak deklarálta, hanem meg is valósította a népek testvériségének és barátságának politikáját. Az internacionalizmus szelleme egy országon belül testet öltött. Az elmúlt évtizedekben a szovjet köztársaságokban létrejött a korszerű ipar, megerősödött a kolhozrendszer, és végbement a kulturális forradalom. A Szovjetunió megteremtette

az alapot a különböző országok népeinek új típusú szocialista kapcsolataihoz is.

A szovjet állam külpolitikájának alapja kezdettől a népek önrendelkezési jogának, a függetlenséghez való jogának, szuverenitásának elismerése. A szovjet állam elveti a háborút mint a nemzetközi viták megoldásának erőszakos módszerét. 50 évvel ezelőtt a fiatal szovjethatalom első határozatai közé tartozott a békéről szóló dekrétum. A szovjet külpolitika célja mindig az elnyomás és az agresszió, a nemzetközi provokációk és a háborús kalandok imperialista politikája elleni harc volt. Harc a más államok belügyeibe való beavatkozás ellen, a nemzetközi biztonságért és a békés gazdasági együttműködésért. A Szovjetunió alapvető feladatának tartja: erősíteni a szocialista országok összeforrottságát, a nemzetközi munkásmozgalom egységét. A Szovjetunió mindig a legtöbbet tette annak érdekében, hogy fennmaradjon a világbéke, hogy a szocializmus eszméje egybeforrjon a béke fogalmával.

A hitleri fasiszmus kirobbantotta a második világháborút, 1941-ben hitszegő módon megtámadta a Szovjetuniót, mérhetetlen szenvedéseket, borzalmas anyagi károkat okozván az emberek százmillióinak. Az emberiség történelmének e legszörnyűbb háborújában a szovjet állam, a szocialista rend léte került veszélybe. A Szovjetunióban létrehozott szocialista társadalmi és állami rend – óriási véráldozatok és anyagi pusztulás árán – kiállta a háború szörnyű megpróbáltatásait. A háború megmutatta, hogy a szovjet rendszer nemcsak a békés építés éveiben legjobb szervezeti formája az új társadalom gazdasági és kulturális élete irányításának, hanem háború idején is. Ebben a hallatlan nehéz harcban a szovjet nép mögött – ugyanúgy, mint 50 évvel azelőtt, a szovjethatalom első éveiben – felsorakoztak a különböző országok dolgozói, és elsősorban a legaktívabb antifasiszta erőt képviselő kommunista pártok. Az általuk vezetett felszabadító harcok hozzájárultak a győzelemhez. Így a második világháború végeredménye nemcsak az Októberi Forradalom vívmányainak megvédése volt, hanem a világ népeinek megszabadítása is a fasiszta uralomtól.

A Szovjetunió győzelme a második világháborúban és az antifasiszta, haladó erők összefogása új társadalmi folyamatok megindulásának, a szocialista eszme új győzelmeinek alapját vetette meg. Ezek között a legnagyobb történelmi esemény a szocialista világrendszer kialakulása volt. Európában és másutt egy sor ország a szocializmus útjára lépett, és ez a világ népei számára szemléltetően igazolta a marxizmus-leninizmusnak az új társadalmi rendszer elkerülhetetlen győzelméről hirdetett tanítását.

A győztes Októberi Forradalom alapjaiban rendítette meg az istentől „örökéletűnek, egységesnek és megbonthatatatlannak vélt” tőkés világot. Az elmúlt fél évszázad szocialista fejlődése új, nagy változásokat hozott a világ térképén. A szocialista világrendszer 14 országa ma már földünk egyharmadát fogja át. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom feltárta a szocialista forradalom általános törvényszerűségeit, és megmutatta minden ország népének, hogy hogyan lehet megvalósítani a szocialista társadalmat a sajátos történelmi viszonyoknak, a nemzeti sajátosságoknak megfelelően.

A Szovjetunió kezdettől fogva internacionalista kötelességének tekintette a szocialista útra lépett országok segítségét. Ahogy a szocialista országok erősödtek, maguk is segítséget nyújtottak egymásnak. Kialakult közöttük a szocialista kölcsönös segítség elve és gyakorlata. Az új szocialista országok – amelyek közül nem egy a múltban alacsony gazdasági színvonalon állt – történelmileg rövid idő alatt iparilag gyorsan fejlődő államokká váltak, ahol a dolgozók életszínvonala jelentősen emelkedett, és végbement a tudomány, valamint a kultúra forradalma. A testvérpártjaink által vezetett harc eredményeképp ezekben az országokban is lerakták a szocializmus alapjait. Saját erejükből és a testvéri összefogás, a kölcsönös segítség alapján országaikban gyorsan fejlődő népgazdaságot hoztak létre.

Az elmondottakhoz hozzá szeretném tenni, hogy a szocialista országok a gazdasági növekedés ütemét tekintve megelőzik a tőkésállamokat. 1966-ban a KGST-országok összes nemzeti jövedelme 3,6-szor nagyobb volt, mint 1950-ben, és ezzel az évi átlagos fejlődés üteme elérte a 8,3 százalékot. A világ többi részén ugyanezen idő alatt a gazdasági tevékenység egészét jellemző bruttó nemzeti termék mintegy kétszeresére nőtt.

A szocialista országok gazdasági fejlődésében a legdinamikusabb ágazat az ipar, amely 1950–1966 között ötszörösére növelte termelését, a fejlett tőkésországok 2,4-szeres ipari fejlődésével szemben. Az ipari termelés évi átlagos növekedési üteme ezekben az években a KGST-országokban 10,5 százalék, a fejlett tőkésországokban 5,5 százalék volt. A hatvanas években a KGST-országokban az ipari termelés növekedésének nagyobbik része a munka termelékenységének növekedéséből adódott.

A Szovjetunió és a többi szocialista ország népgazdasága gyors fejlődésének óriási a nemzetközi jelentősége. A Szovjetunió létezése és gazdasági sikerei a világ proletariátusának biztatást, erőt és példát jelentenek. Mélységesen igaz Lenin megállapítása, amely szerint a szocializmus gazdasági sikereivel gyakorolja a legnagyobb hatást a világforradalom menetére. A szocialista országok példája a gyakorlatban bizonyította be,

hogy a proletariátus nemcsak a hatalmat tudja megragadni, hanem a hatalom birtokában a társadalmi, a gazdasági életben is megteremti a szocialista viszonyokat.

Ha megvonjuk a XX. század mérlegét, örömmel állapíthatjuk meg, hogy az Októberi Forradalom eszméje nyomán a szocialista világrendszer kialakulásával és fejlődésével a nemzetközi erőviszonyok véglegesen eltolódtak a szocializmus javára. A szocialista eszme hatása a világ sorsára, a társadalmi fejlődés egész menetére napról napra nő. Ez a körülmény szorosan összefügg azzal, hogy a marxizmus-leninizmus állandóan fejlődő tudomány, és éppen ezért mindig korszerű, mert az adott kor problémáira keresi és adja meg a választ. Így válik a szocialista eszme a társadalmi haladás, a világ fejlődése legfőbb elősegítőjévé. Nincs ma a világon olyan erő, amely legyőzhetné a szocialista tábornokot. A tőkésországok egyre több vezetője is kénytelen beismerni ezt az alapvető tényt, nem szólva most azokról, akik bosszúvágytól fűtve, fél évszázados vereségeik keserű tudatával igyekeznek minden eszközzel ártani a Szovjetunió-nak és a szocialista országoknak.

Tisztelt elvtársak! A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és az azóta eltelt ötven év a gyakorlatban igazolta a munkásosztály internacionalizmusának felsőbbrendűségét, humanizmusát a burzsoá nacionalizmussal, a nemzeti gyűlölködéssel szemben. A proletár nemzetköziség a kommunista és munkáspártok közötti, a szocialista államok közötti viszony törvénye lett. Ez a törvény egyben a Szovjetunió, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom országa, népe és eszméje iránti őszinte testvéri barátságot is jelenti. A szocializmus útján haladó országokban – nemzeti sajátosságaikból eredően – érthetően különböznek az új rend építésének formái és módszerei. Ez azonban nem gyengítheti pártjaink és szocializmust építő népeink szolidaritását, kapcsolatait. A szocializmus egyik nagy előnye, hogy fokozatosan megszünteti a nemzetek közötti, a kapitalizmustól örökölt ellentéteket.

A szocializmus szilárd alapot teremt a nemzeti és a nemzetközi érdekek szoros egységéhez és harmonikus egyeztetéséhez a gazdasági együttműködésben is. Ennek fordítanak hátat azok, aki a vélt nemzeti érdeket szembeállítják a szocialista közösség érdekeivel. Csak a „vélt” érdekeket hangsúlyozom, mert a valódi nemzeti érdekeket mindig össze lehet és össze kell egyeztetni a szocializmus egyetemleges érdekeivel. Mindaz a gyakorlat, amely tagadja a szocialista nemzetközi munkamegosztás szükségességét és nem a szocialista országokkal való szoros összefogás politikáját hirdeti, alapvetően káros, és szemben áll a mi internacionalista elveinkkel, az Októberi Forradalom tanításaival.

Engedjék meg, hogy ezek után gazdasági kapcsolataink elvi, politikai kérdéseivel, együttműködésünk eredményeivel foglalkozzam.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom új korszakot hozott az emberi társadalom, a népek, az államok közötti viszonyban, az országok közötti gazdasági kapcsolatokban is. Miben jelentenek újat a szocialista országok közötti mind sokoldalúbbá váló kapcsolatok:

1. Új mindenekelőtt az, hogy a szocialista országok közötti gazdasági kapcsolatok a teljes egyenjogúságon alapulnak. Kicsi vagy nagy, fejlett vagy kevésbé fejlett országot egyaránt egyenlő jogok illetnek meg. Mindez pedig annak ellenére van így, hogy közösségünk országai sokban különböznek egymástól. Különböző nagyságúak, eltérőek a természeti, gazdasági, társadalmi feltételeik, és részben ezekből következően, de egyéb gazdaságpolitikai körülmények miatt is, igen eltérő fejlettségi fokon kezdték meg a szocialista társadalmi rend építését. Mindez kétségtelenül hatott – és bizonyos mértékben ma is hat – országaink gazdasági fejlődésére, de nem befolyásolja együttműködésünket baráti közösségünkön belül.

Ezzel szemben a tőkés világban az erősebb országok uralkodnak a gazdaságilag gyengébben fejlettek felett, vagyis a tőkés világ gazdasági kapcsolatai az erőviszonyokon alapulnak.

A tőkés világrendszer kialakulása és története napjainkig azt mutatja, hogy a tőkésállamok gazdasági hatalmuk növeléséért, a piacok megtartásáért, új piacok és nyersanyaglelőhelyek, szállítási útvonalak és támaszpontok megszerzéséért mindig elkeseredett, véres harcokat, rablőháborúkat folytattak egymással.

A szocialista világtól idegenek az országok és népek közötti ilyen típusú gazdasági kapcsolatok. A szocialista országok gazdasági együttműködésükben abból indulnak ki, hogy a fejlettségbeli különbségek nem örökérvényűek. Éppen a köztük kialakult új típusú gazdasági együttműködés az egyik legjobb eszköz arra, hogy e különbségeket segítsék áthidalni, hogy a ma még alacsonyabb színvonalon álló országok felzárkózzanak, megközelítsék, majd elérjék a többi ország fejlettségét. Ez a folyamat megy végbe ma országaink között. Baráti közösségünknek éppen azok az országai fejlődnek a leggyorsabban, amelyek alacsonyabb gazdasági fejlettségi fokon kezdték meg a szocialista gazdaság építését.

2. A szocialista országok közötti új típusú gazdasági kapcsolatok alapvető jellemvonása a proletár internacionalizmus elvein alapuló kölcsönös segítségnyújtás. A tőkésországok gazdasági kapcsolatainak alapja a kizsákmányolás, és a közöttük levő együttműködés végeredménye: az elmaradottabb ország fokozottabb kihasználása a fejlettebb ország által.

Ezzel szemben a szocialista országok fejlődésének tapasztalatai – ahogy ezt a kommunista és munkáspártok képviselői 1960. évi értekezletének nyilatkozata is hangsúlyozza – újra bizonyítják, hogy vívmányaik és sikereik legfontosabb nemzetközi feltétele: a kölcsönös segítség és egymás támogatása, a szocialista tábor országai egysége és összekovácsoltsága valamennyi előnyének kihasználása.

E kapcsolatok ma már több mint két évtizedes múltra tekintenek vissza, és ezalatt alakultak ki gazdasági együttműködésük mai formái, módszerei, szoros összhangban és kölcsönhatásban országaink érdekeivel. Ahogy fejlődtek ezen országokban a termelési erők, ahogy kialakultak és uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok, ahogy szilárdult és erősödött a szocialista tervgazdálkodás, úgy haladtunk előre, lépésről lépésre a szocialista gazdasági kapcsolatok építésében is. És ez a folyamat ma is tart.

Ugyanakkor hangsúlyozni szeretném, hogy a szocialista nemzetköziség elve kötelezettséget is jelent a nemzetközi munkamegosztásban való részvételre. Pártjaink számos közös nyilatkozataikban ismételten kötelezettséget vállaltak, hogy országaink eredményeire támaszkodva a szocialista országok együttműködésének különböző formáit alakítják ki.

A kölcsönös segítségnyújtáson alapuló kapcsolatok nagyszerű példája a szocialista országok tudományos és műszaki együttműködése. Országaink a tudomány és technika vívmányainak, az élenjáró termelési tapasztalatoknak széles körű cseréjét bonyolítják le. Az egy országban kidolgozott tudományos és műszaki találmányok, felfedezések az egész szocialista rendszer számára elérhetővé válnak és felhasználhatók a termelési erők fellendítésére. Napjainkban – a tudomány és a technika forradalmának korszakában – az együttműködés jelentősége ezen a területen rendkívüli mértékben megnő. A rohamos fejlődéssel lépést tartani csak összefogással, a kutatási erők és eszközök tervszerű koordinálása és koncentrációja útján lehet. Elegendő anyagi és szellemi erőforrások hiányában erre egymagában – a Szovjetuniót kivéve – egyetlen szocialista ország sem képes.

Hangsúlyozni szeretném azt az óriási szerepet, azt a nagyarányú segítséget, amelyet a Szovjetunió nyújtott a szocialista országoknak. A Szovjetunió ez év elejéig 1400 vállalat építéséhez és felszereléséhez nyújtott műszaki segítséget, 38 000 szakértőt küldött a testvéri szocialista országokba, hogy műszakilag segítsék az ott folyó nagyarányú építőmunkát. Egyidejűleg ezen országok 25 000 állampolgárát részesítette műszaki kiképzésben a Szovjetunió különböző intézményeiben.

A szocialista országok nagyarányú tudományos és műszaki együttmű-

ködése tehát jelentősen elősegíti a szocialista iparosítás bonyolult és nehéz feladatának sikeres megvalósítását, az országok tudományos és technikai fejlettségi színvonalában mutatkozó különbségek fokozatos felzárolását és azt, hogy győzzünk a tőkésországokkal folytatott békés gazdasági versenyben.

3. A szocialista országok gazdasági kapcsolatait a tervszerűség jellemzi. Ennek lehetőségét pedig az teremti meg, hogy országaink tervgazdálkodást folytatnak. Ez lehetővé teszi, hogy az együttműködő országok ne csak külön-külön fejlesszék gazdaságukat, hanem a fejlődés meggyorsítására, a kapitalizmustól örökölt elmaradottság, színvonalbeli különbség megszüntetése végett összehangolják fejlesztési terveiket.

A tőkésországok ilyen tervszerű, összehangolt együttműködésre nem képesek, mert ott a termelési eszközök tőkés tulajdona, a monopolcsoportok és a burzsoá államok közötti alapvető érdeellentétek kizárják a lehetőségét annak, hogy a tőkésországok gazdasági életük fejlesztésére vonatkozó terveket egyeztessenek.

A szocialista országok közötti gazdasági kapcsolatok tervszerűsége elsősorban a népgazdasági tervek nemzetközi koordinációja útján érvényesül. A fejlődés jelenlegi szakaszában ez az együttműködésnek, a szocialista munkamegosztás tökéletesítésének a fő eszköze. Meg kell mondan, hogy a népgazdasági tervek koordinációja bonyolult folyamat, mert bár egyforma típusú szocialista rendszerű országok vesznek részt benne, mégis lényeges különbségek vannak közöttük a gazdasági fejlettség színvonala tekintetében. A tervkoordináció elősegíti a gazdasági előrelátást, és nagy segítséget nyújt azzal, hogy időben megismerhetik a partnerországok távlati, népgazdaságfejlesztési elképzeléseit. A tervkonzultációkon össze tudják hangolni a fontosabb beruházásokat a műszaki-tudományos fejlesztési, valamint a kooperációval, a munkamegosztással kapcsolatos elképzeléseiket. Végül egyeztetni tudják külkereskedelmi szállításaikat is.

A KGST-hez tartozó országok eddig három ötéves terv egyeztetését végezték el, és ez jelentős eredménynek mondható. A tervkoordináció segítségével a KGST-tagállamok sikeresen oldottak meg egy sor feladatot, különösen a népgazdaságok villamos energiával és tüzelőanyaggal, valamint más fontos nyers- és alapanyagokkal való ellátását.

Itt szeretném megemlíteni, hogy egyre biztatóbban bővül a KGST-tagállamok közti együttműködés a természeti források és a termelőkapacitások kihasználásában. A nyers- és tüzelőanyagok, a villamos energia vagy a feldolgozó ipari termékek beszerzésében érdekelt országok kölcsönösen közreműködnek ezek termelésének bővítésében, az ilyen célok-

ra fordított beruházásokban való arányos részvétellel. Az együttműködés példáuliként szolgálhatnak a Német Demokratikus Köztársaságnak és Csehszlovákiának a Lengyelországgal kötött megállapodása a lengyel szénkitermelés fejlesztéséről; Csehszlovákia Lengyelországgal a réz- és kénkitermelés bővítéséről; a Német Demokratikus Köztársaság Csehszlovákiával, Lengyelország a Szovjetunióval a káliműtrágya-gyártás bővítéséről; Csehszlovákia Bulgáriával a réztermelésről; Csehszlovákia a Szovjetunióval vasérc, kőolaj és néhány színesfém kitermeléséről; Lengyelország és a Szovjetunió Magyarországgal a magyar timföld feldolgozásáról kötött hasonló egyezményt. Románia együttműködik Jugoszláviával egy hatalmas dunai vízi erőmű építésében.

Fejlődik az együttműködés a mezőgazdaságban is. A KGST-szervek ajánlásainak megfelelően folytatódik a mezőgazdasági gépek nemzetközi kipróbálása és a KGST-tagállamokban – a gyártásszakosítás és kooperáció alapján való előállításához – a legjobb típusok kiválasztása. Vetőmagvakat és ültetvényanyagokat cserélnek egymással a KGST-országok.

Végül példaként említem még meg, hogy az 1966–1970-es években készülő nagy beruházások közül több mint 400-ról sokoldalú és kétoldalú tárgyalásokon az országok tájékoztatták egymást. Most készítjük elő az 1970 utáni tervidőszakra vonatkozó tervek egyeztetését, amely fokozott felelősséget ró valamennyi tagállamra.

4. Ugyancsak egyik fő jellemzője az országaink közötti új típusú gazdasági kapcsolatoknak a biztonság és a stabilitás. Ez mindenekelőtt abból fakad, hogy a gazdasági együttműködés alakulását, általános fejlődését az országok terveikben rögzítik, és ez a nemzetközi együttműködés a KGST tagországaiban biztonságosabbá teszi a tervezést, fokozza a gazdasági stabilitást.

Szemléltetően bizonyítják mindezt az országaink közötti egyre szélesedő külkereskedelmi kapcsolatok. A KGST-tagállamok 1966. évi külkereskedelmi forgalma mintegy 38 milliárd rubel volt, több mint ötszöröse az 1950. évinek. A tőkésországok ugyanebben az időszakban mintegy háromszorosára növelték külkereskedelmi forgalmukat. A külkereskedelmi áruforgalom ilyen gyors ütemű fejlődése fontos szerepet játszik a szocialista országok gazdasági fejlődésének meggyorsításában, és kedvező feltételeket teremt a lakosság jólétének emeléséhez.

A KGST-országok külkereskedelmi forgalmuk döntő részét egymás között – hosszú lejáratú egyezmények alapján – bonyolítják le. A hosszú lejáratú kereskedelmi megállapodások révén a szocialista országok több évre előre biztosítják a népgazdaságuk fejlesztéséhez szükséges különféle nyersanyagok, gépek és egyéb szükséges termékek nagy részét, és

ugyanakkor tartós és biztos piacot teremtenek a kivitelre szánt termékeik túlnyomó többsége számára.

A biztonságot és stabilitást erősítik azok az elvek is, amelyek a KGST-országok külkereskedelmében alkalmazott árak megállapításának alapját képezik.

Tény, hogy a KGST-ben elfogadott árképzési elvek alapján árainkat a tőkés világpiaci árakból képezzük ugyan, de kiszűrjük belőlük a tőkés piacra jellemző konjunkturális ingadozások hatását. Tény az is, hogy hosszabb időn át – általában öt éven keresztül – fix árakon kereskedünk egymással. Arra kell azonban törekednünk a továbbiakban, hogy az árak viszonylagos stabilitásából eredő előnyöket maximálisan kihasználjuk. Egyidejűleg az árképzés és ármegállapodások módszereit úgy fejlesszük tovább, hogy azok fokozzák az egyes szocialista országok érdekelttségét az egymás közti kereskedelem fejlesztésében. Arra is nagy figyelmet kell fordítani, hogy a külkereskedelmi forgalomban érdekelt vállalatokat a szocialista piac árviszonyai közvetlenül is ösztönözzék az egymás közti kereskedelem fejlesztésére.

Együttműködésünket még gyümölcsözőbbé teheti a jövőben az országaink közötti két- és sokoldalú nemzetközi gyártásszakosítás és kooperáció. Ez hivatott elősegíteni a nemzeti iparok ésszerű szerkezetének kialakítását, és fontos eszköze az országok ma még eltérő gazdasági színvonala közelítésének is. Együttműködésünk biztonsága szempontjából is nagyon lényeges, hogy a szakosítási és kooperációs tevékenység hosszabb időt, általában öt évet fog át, és ezzel a nemzeti iparágak perspektivikus fejlesztését segíti elő. Meg kell azonban mondani, hogy a gyártásszakosítás és kooperáció tekintetében még messze nem használtuk ki a szocialista országok összefogásában levő lehetőségeket.

Gazdasági kapcsolataink eredményességének legfőbb záloga végül az a szándék, amit pártjaink és kormányaink vezetői az 1966. évi bukaresti tanácskozásukon egyhangúan úgy fogalmaztak meg, hogy a jövőben is erőfeszítéseket tesznek a kölcsönös együttműködés fejlesztése érdekében, összhangban a teljes egyenlőség, a nemzeti szuverenitás és függetlenség tiszteletben tartása, a kölcsönös előnyök és az elvtársi segítségnyújtás elveivel, és ezáltal járulnak hozzá a proletár internacionalizmus, a szocialista világrendszer országai egységének és összeforrottságának további erősítéséhez.

5. A bővülő együttműködés eredményeképpen népgazdaságaink mind jobban összekapcsolódnak, közelebb kerülnek egymáshoz. Ennek a folyamatnak erősítése egybeesik az egész szocialista világrendszer gazdasági érdekével. Politikailag fontos, hogy a szocialista országok népei mind

jobban megismerjék egymást, és mind jobban közeledjenek egymáshoz. Az ilyen jellegű nemzetközi összefogás napjaink objektív szükségessége, amit nem felhasználni annyit jelent, mint figyelmen kívül hagyni az ország nemzeti és a szocialista közösség nemzetközi érdekeit.

Az utóbbi két évtizedben kialakult gazdasági kapcsolatok szorosan kapcsolódnak együttműködésünk kollektív szerve, a KGST tevékenységéhez. A KGST célkitűzése – hangoztatja a KGST Alapokmánya –, hogy a tagállamok erőfeszítéseinek összefogása és egybehangolása útján elősegítse ezekben az államokban a népgazdaság tervszerű fejlesztését, a gazdasági és műszaki fejlődés meggyorsítását, a kevésbé fejlett iparral rendelkező államok iparosítását, a munka termelékenységének szakadatlan emelkedését és a népek jólétének állandó növekedését.

Eltársak! Rövidesen 20 esztendő s a KGST, amely igen sokat tett az országaink közötti együttműködés fejlesztésében, szervezésében. A KGST megalapítása országaink között a gazdasági és tudományos-műszaki együttműködés széles körű és szervezett fejlődését indította el. A KGST – amelynek tevékenységébe 1962-ben Mongólia és 1964-ben Jugoszlávia is bekapcsolódott – fórum valamennyi tagállamnak az együttműködés problémái megvitatására, a tapasztalatok nemzetközi kicserélésére, a széles körű információcserére, a szükséges közös intézkedések megtételére, és tevékenységével mozgósítja a tagállamok sok ezer szakemberét az együttműködés továbbfejlesztése érdekében. A KGST fontos szerepét pártjaink és kormányaink vezetői számos alkalommal elismerték.

Országaink együttműködését igen jelentősen segítették a közvetlenül kialakult kétoldalú gazdasági és műszaki-tudományos kapcsolatok. A mind szélesebb körben tevékenykedő kétoldalú kormánybizottságok szintén a KGST alapelvei szerint működnek. Sok fontos és időszerű problémát oldottak meg, közöttük olyan kérdéseket, amelyek megoldását a KGST különböző szervei kezdeményezték, javasolták. Az országaink közötti kétoldalú együttműködés szervesen kapcsolódik a sokoldalú nemzetközi együttműködéshez.

Az ismert számokon túlmenően együttműködésünk fejlődését szemléltetően bizonyítják a közösen létrehozott intézmények. A KGST tagállamai közös erőfeszítéssel építették meg a Barátság kőolajvezetékét, és ezzel a világ leghosszabb kőolajvezetékével rendelkeznek. Együttes erőfeszítéssel hozták létre a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bankot és a ma már több mint 100 ezer vagonnal üzemelő Közös Teherkocsiparkot. Összekapcsolták energiarendszereiket és közös intézményeket alakítottak a különböző ágazatokban – így például a vaskohá-

szatban és a csapágyiparban és számos más területen – az együttműködés továbbfejlesztése céljából.

6. Új típusú kapcsolatainkat végezetül az is jellemzi, hogy a szocialista országok közötti, valóban internacionalista gazdasági kapcsolatok mentesek mindennemű autarkias törekvésektől, gazdasági kapcsolataik kialakításában és fejlesztésében nem diszkriminálnak egyetlen országot sem. Ezt juttatja kifejezésre a KGST Alapokmánya is, amely kimondja e szervezet nyílt jellegét.

A szocialista országok nemzetközi kapcsolataikban soha nem tévesztik szem elől a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének lenini politikáját. A szocialista országok síkraszállnak a kölcsönös előnyök, az egyenjogúság és a belügyekbe való be nem avatkozás elvein alapuló gazdasági kapcsolatok bővítéséért a világ valamennyi országával, társadalmi rendszerüktől függetlenül.

A reálisabban gondolkodó tőkésországok vezetői részéről tapasztalunk törekvéseket a velünk való gazdasági kapcsolatok bővítésére. Mi támogatjuk ezeket a törekvéseket.

Az imperialista gyarmati rendszer széthullása a XX. század egyik legjelentősebb eseménye, egy sor új, független állam alakult Ázsiában és Afrikában. A fiatal nemzeti államok – megszilárdítva politikai függetlenségüket – a gazdasági elmaradottság leküzdését tűzik maguk elé. Céljaik elérésében a szocialista világrendszer államainál teljes megértésre találnak. A szocialista országok internacionalista kötelességüknek tekintik, hogy sokirányú segítséget és támogatást adjanak a fejlődő országoknak hazai iparuk megteremtéséhez, nemzeti kádereik kiképzéséhez, az imperializmus elleni harcukhoz.

Tisztelt elvtársak! A szocialista országok közötti új típusú gazdasági kapcsolatok fejlődése nemcsak a szocialista világrendszerre van hatással, hanem az egész világ fejlődésére. Az Októberi Forradalom tanítása arra kötelez bennünket, hogy minden erőnkkel és tudásunkkal munkálkodjunk a szocialista világgazdaság fejlesztésén, a szocialista világrendszer egységének megszilárdításán. Ehhez mindenekelőtt az szükséges, hogy további erőfeszítéseket tegyünk országainkban a belső erőforrások és lehetőségek ésszerűbb kihasználására. A következő években kedvező körülményeket teremthet ehhez az a tény, hogy a fejlődés meggyorsítása, a gazdálkodás hatékonyságának fokozása céljából csaknem valamennyi tagállamunkban tökéletesítik a gazdaságirányítás rendszerét.

A szocialista világrendszer, országaink ereje növelésének másik feltevése, hogy tovább erősítsük és fejlesszük az országaink közötti új típusú gazdasági, műszaki és tudományos együttműködést. Az 1970 utáni

időszakra szóló népgazdasági tervek egyeztetése ebből a szempontból még sok lehetőséget kínál. Ahhoz, hogy ezeket a lehetőségeket népeink javára a leghatékonyabban tudjuk kihasználni, elsősorban az szükséges, hogy minél nagyobb előrelátással rendelkezünk, nagyobb távlatokban gondolkodjunk és dolgozzunk.

Gazdasági kapcsolataink továbbfejlesztésekor arra is figyelemmel kell lennünk, hogy az egyes KGST-országokban folyó gazdaságirányítási reformok nemcsak az adott ország belső gazdasági életében jelentenek kedvező változásokat, hanem hatást gyakorolnak a nemzetközi együttműködésre is. Ahogy minden ország nagy figyelmet fordít arra, hogy keresse a gazdasági élet irányításának leghatékonyabb módszereit, úgy nemzetközileg is szüntelenül keresnünk kell a gazdasági kapcsolatok legmegfelelőbb fejlesztését szolgáló utakat és módszereket.

Szükséges, hogy a KGST szervei tegyenek meg mindent együttműködésünk továbbfejlesztése végett. Csak így bővíthetők a leghatékonyabban az országaink közötti gazdasági kapcsolatok, erősítve minden egyes szocialista országot és az egész szocialista világ gazdaságát. Így tehetünk eleget Alapokmányunk előírásainak és annak a követelménynek, hogy segítsük elő a szocialista társadalom győzelmét a két társadalmi rendszer békés gazdasági versenyében.

Mindezeket a nagy feladatokat a kommunista és munkáspártoknak kell megoldaniuk. És bár a szocialista nemzetközi kapcsolatok kialakítása folyamatban van, nem lehet eléggé értékelni annak jelentőségét, ami a 20 év alatt történt, mióta a szocialista világrendszer létrejött.

Eltársak! Október útját járni azt jelenti, hogy következetesen kell küzdenünk soraink egységeért, a legszélesebb körű politikai, gazdasági és katonai összefogás megvalósításáért. Október útját járni azt jelenti, hogy erősíteni kell a szocialista országok népeinek barátságát, a proletár internacionalizmust, hogy erősíteni kell harcunkat a szocializmusért, a haladásért, az egyetemes békéért!

Most, a második fél évszázad küszöbén állva, innen, a KGST XXI. üléséről még egyszer köszöntjük a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hazáját, az emberi haladás nagy zászlóvivőjét, az 50 éves Szovjetuniót!

Dicsőség a Nagy Októberi Szocialista Forradalomnak!

A NEMZETI ÉS A NEMZETKÖZI ÉRDEK ÖSSZEFONÓDÁSA A SZOCIALISTA ORSZÁGOK GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSÉBEN

1

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme, az elmúlt fél évszázadban bekövetkezett nagy szocialista átalakulások az emberi társadalom és az államok közötti viszonyban – a gazdasági és politikai élet terén egyaránt – új típusú kapcsolatokat alakítottak ki, amelyeknek alapvető jellemvonása a proletár internacionalizmus, a nemzeti és a nemzetközi érdekek összhangja. A szocialista országok közössége, amelyet a célok azonossága: a szocializmus, majd a kommunizmus felépítése és a közös marxista ideológia jellemez, ma már 14 szocialista országot fog át, és világméretű befolyással rendelkezik minden tekintetben.

Az elmúlt húsz év alatt az új szocialista államok, a Szovjetunió támogatását élvezve, sok vonatkozásban igen eltérő társadalmi, gazdasági körülmények között folytatták építőmunkájukat, és sok nemzetközileg is hasznosítható tapasztalatot gyűjtöttek össze a társadalom szocialista átalakításában. A szocializmus építésének gyakorlatában legtöbb országban eredményesen használták fel azokat a nemzetközi fejlődésbeli sajátosságokat, amelyek történelmileg alakultak ki. Ez az egyik jelentős közös történelmi tapasztalat.

A másik az, hogy bár eltérő gazdasági viszonyok között folytatják a szocializmus építését az új államok, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet főbb jellegzetességei azonosak voltak. Ezek a közös törvényszerűségek: a főbb termelési eszközök magántulajdonának és a kizsákmányolásnak a megszüntetése, a proletariátus diktatúrájának létrehozása, a belső nemzeti viszályok felszámolása, a munkanélküliség megszüntetése, az új társadalom építésében a tervgazdálkodás bevezetése, valamint a szocialista országok testvéri együttműködése.

Mindezek együtt és más tényezők olyan új viszonyokat alakítottak ki népeink és államaink között, valamint a nem szocialista államokkal folytatott békés együttműködésünkben, amelyek saját fejlődésünk elősegítése mellett nemzetközi méretekben a világ progresszív átalakítása irányába is hatnak.

Országainkban a nagy társadalmi, gazdasági átalakulások tapasztalatai a pozitív tényezők mellett azt is bizonyítják, hogy az átalakulás igen bonyolult, különösen a gazdasági építőmunka tekintetében, hogy nemzeti és nemzetközi méretekben közösen kell harcolnunk a fejlődés során jelentkező nehézségek felszámolásáért, a szocializmus teljes felépítéséért. Ma már mind világosabb az a felismerés, hogy csak közös erőfeszítések útján, a jelenleginél szorosabb gazdasági szövetségbe tömörülve tudjuk országainkban a termelési erőket megfelelően fejleszteni, a társadalmi termelés hatékonyságát növelni, s az új társadalomban a dolgozók élet- és munkakörülményeit javítani.

A szocialista államok társadalmi, gazdasági fejlődés tekintetében már ma is a világ legdinamikusabban fejlődő államesoportját képezik, népeink növekvő jóléte az egész világ előtt bizonyítja a szocializmus életrevalóságát, az új társadalomnak azt a nagyszerű tulajdonságát, hogy saját erőfeszítéseikkel és a többi szocialista országgal való nemzetközi együttműködés útján megoldják az emberi társadalomnak azokat a létfontosságú problémáit, amelyeket a tőkés társadalmi rendszer nem tudott és a jövőben sem tud megoldani.

Szocialista világnézetünk és rendszerünk mind politikai, mind gazdasági vonatkozásban szilárd alapot ad a nemzeti és nemzetközi érdekek harmonikus egyeztetésére. A jelenlegi igen bonyolult és a különböző feszültségekkel terhes nemzetközi helyzetben nagyon fontos a nemzeti és a nemzetközi érdekek helyes felismerése és türelmes egyeztetése.

A szocializmus ügye kezdettől fogva, minden fejlődési szakaszában elválaszthatatlan volt az internacionalizmustól. Marx és Engels a száz-húsz évvel ezelőtt megjelent *Kommunista Kiáltványban* megadták a választ arra a kérdésre, hogy miben különböznek a kommunisták a munkásosztály többi pártjától: „A kommunisták a többi proletár párttól csak abban különböznek – fejtették ki –, hogy egyrészt a proletárok különböző nemzeti harcaiban az egész proletariátus közös, a nemzetiségtől független érdekeit hangsúlyozzák és érvényesítik; másrészt abban, hogy a proletariátus és a burzsoázia között folyó harc különböző fejlődési fokain mindig az összmozgalom érdekeit képviselik.”

A kommunista pártok vezetésével szocializmust építő országok azzal a nagy felelősséggel tartoznak az egész nemzetközi munkásosztálynak, hogy amikor munkásosztályuk, illetve egész dolgozó népük érdekeit képviselik, tevékenységük a hatalom birtokában ne szakadjon el a közös érdektől, a munkásosztály nemzetközi érdekeitől. Az internacionalizmus gyakorlati alkalmazása számunkra azt jelenti, hogy a nemzeti ér-

deket mindig a munkásosztály, a szocializmus nemzetközi érdekeivel szoros összhangban kell kielégíteni.

Ebből következik, hogy egy szocialista ország nem helyezheti szembe szuverenitását a nemzetköziséggel. A szuverenitás és a nemzetköziség szocialista viszonyok között nem áll egymással ellentétben, hanem kölcsönösen erősíti egymást. Időtálló a kommunista- és munkáspártok képviselőinek 1960. évi nemzetközi tanácskozásán elfogadott elv, hogy a marxista-leninista pártok függetlenek és egyenjogúak, politikájukat országaik konkrét adottságaiból, a marxizmus-leninizmus elveiből kiindulva dolgozzák ki, és kölcsönösen támogatják egymást. Ugyanakkor e tanácskozás dokumentuma hangsúlyozza azt is, hogy az egyes országok munkásosztálya ügyének sikere megköveteli valamennyi marxista-leninista párt nemzetközi szolidaritását. Minden egyes párt felelős országa munkásosztályának, dolgozóinak, az egész nemzetközi munkás- és kommunista mozgalomnak.

Lehetnek-e érdekellentétek és ebből következően viták az egyes szocialista országok, illetve pártjaik között? Természetesen lehetnek, mert eltérő történelmi múlttal, különböző gazdasági adottságokkal, más és más társadalmi feltételekkel rendelkeznek, s eltérő szükségletek jelentkeznek az egyes szocialista országokban. A közöttük levő ellentmondások azonban megoldhatók, éppen a nemzeti és nemzetközi érdekek türelmes összehangolása alapján. A történelem tapasztalata azt bizonyítja, hogy a valódi nemzeti érdekeket mindig össze lehet egyeztetni a szocializmus általános érdekeivel, annál is inkább, mert a szocialista országok között előforduló nézetkülönbségek átmeneti jellegűek.

A jelenlegi világgazdasági és világpolitikai helyzetben a nemzetközi munkásmozgalom különböző osztagai és különösen az egyes szocialista országok léte és fejlődése objektíve szükségessé teszi – jobban, mint eddig – a szocialista országok gazdasági együttműködésének kiszélesítését és gazdasági szövetségük továbbfejlesztését. Erre megvan minden lehetőség. Ha mégis felmerülnek problémák, és az egyes országok nem gazdasági szövetségünk mindenoldalú erősítésének útját választják, akkor ez nem objektív okokból következik, hanem téves szemléletbeli, a szocialista összefogás lehetőségeit lebecsülő, az „önálló” útválasztást túlbecsülő elképzelésekből, s jelenthet ugyan átmeneti előnyöket, de hosszabb távon károkat okoz a nemzeti és a nemzetközi érdekeknek egyaránt.

A szocialista országok gazdasági együttműködése a KGST-ben két évtizedes múltra tekinthet vissza. Az elmúlt időszakban országaink nagyszerű gazdasági fejlődést értek el, s ebben nagy szerepe volt a szocialista országok gazdasági összefogásának, amely védte és segítette a tagállamokat problémáik megoldásában.

A második világháború előtt a KGST-hez tartozó államok többségében igen elmaradottak voltak a gazdasági és társadalmi viszonyok. Az azóta elért fejlődést számtalan tény bizonyítja. Ezt fejezi ki az alábbi táblázat is:

A szocialista országok ipari termelésének növekedése 1967-ig

Ország	A háború előtti időszakhoz képest	1950-hez képest
Bulgária	26,6-szeres	8,7-szeres
Csehszlovákia	5,8-szeres	4,1-szeres
Jugoszlávia	7,8-szeres	4,5-szeres
Lengyelország	12,7-szeres	4,9-szeres
Magyarország	7,0-szeres	5,4-szeres
Mongólia	12,2-szeres	5,8-szeres
NDK	4,9-szeres	4,4-szeres
Románia	12,1-szeres	8,2-szeres
Szovjetunió	9,4-szeres	5,5-szeres

Az elért eredmények, a meglevő gazdasági kapcsolatok egyre inkább az országaink közötti jelentős közeledést, kiegyenlítődést és összefonódottságot mutatják. Ezt meggyőzően szemlélteti a KGST-hez tartozó országok külkereskedelmi statisztikája. Egy-egy országnak a többi KGST-országgal lebonyolított forgalma teljes külkereskedelmének több mint 50 százalékát teszi ki. A KGST-hez tartozó európai szocialista országok a Szovjetunióval bonyolítják le teljes külkereskedelmüknek több mint egyharmadát, és együttes részesedésük a Szovjetunió külkereskedelmében közel 60 százalék. Vagyis minden szocialista ország számára a KGST-országok együttes piaca jelenti a legnagyobb fogyasztót, azaz vevőt, és egyben a legnagyobb szállítót, azaz eladót is.

A KGST-országok összes külkereskedelmi forgalma 1967-ben az 1950. évinek 5,5-szeresére növekedett, a világkereskedelemben való részesedése pedig majdnem hétszeresére nőtt. Ez azt mutatja, hogy szélesedett a KGST-országok kapcsolata egymás között és a világ többi

államával. Az utóbbi tíz évben a KGST-országok több mint 205 millió tonna szenet, 181 millió tonna nyersolajat és olajterméket, 175 millió tonna vasércet, 45 millió tonna csövet és hengerelt árut, 3 millió tonna gyapotot, 45 millió tonna gabonát, 7 millió tonna friss zöldséget és gyümölcsöt, 2 millió tonna húst és húskészítményt, 1,5 milliárd méter pamutszövetet és 240 millió pár cipőt szállítottak egymásnak – hogy csak néhány fontosabb terméket említsünk.

Gazdasági szövetségünk továbbfejlesztése egybeesik a szocialista világrendszer politikai és gazdasági érdekével. A jövőbeli fejlődés szempontjából politikailag és gazdaságilag egyaránt fontos, hogy a szocialista országok népei és szakemberei jobban megismerjék egymás gazdaságát, a szocializmus építése során szerzett tapasztalataikat, hogy ez úton is mindjobban közeledjenek egymáshoz.

A szélesebb körű gazdasági együttműködés, a nagyobb gazdasági egységek irányában való haladás nem csupán az európai szocialista országok fejlődésének sajátossága. Találkozunk vele a legfejlettebb és a közepesen fejlett tőkésországokban is. Közismert, hogy a műszaki fejlődés a termelési ágak egész sorában döntő fölényt biztosít a nagy és még nagyobb üzemi termelésnek, a sokirányú kooperációnak. Nemzetközi jelenség, hogy a termelés és kutatás költségei olyan mértékben nőnek, hogy máris túllépték a kisebb és közepes nagyságú országok lehetőségeit, illetve határait. Ily módon a tudomány és a technika fejlődése nemcsak a nagyobb vállalati gazdasági egységek kialakításának kedvez, hanem a nagyobb nemzetgazdasági egységek kialakításának is; nemcsak a kisebb üzemek, de a kisebb KGST-országok fokozatos integrálódására, szorosabb gazdasági együttműködésére is hat.

A szocialista államok, mint társadalmuk gazdasági életének és fejlődésének központi irányítói, tervszerű gazdálkodásukkal döntő befolyást gyakorolnak az országok közötti gazdasági együttműködésre, elsősorban az állami monopóliumban levő külkereskedelem irányítása és népgazdasági terveik, a közös érdekű főbb gazdaságpolitikai célok összehangolása révén, mégpedig általában a fokozódó gazdasági összefonódás és kiegyenlítődés irányában.

Az elmúlt években a hosszú lejáratú külkereskedelmi szerződések rendszere vált gazdasági együttműködésünk leghatásosabb eszközévé. Ezek az egyes országok kivitelének és behozatalának nagy része számára biztosítottak felvevő piacot, illetve beszerzési forrást. Ami a biztosított piacot illeti, annak különösen nagy volt a jelentősége az iparosodás kezdetén álló vagy közepesen fejlett és általában kis területű, kis belső piacú országok ipara számára.

Két évtized tapasztalatai azt mutatják, hogy a hosszú lejáratú szerződések rendszere alapján a KGST-országok viszonylag gyorsabban tudták ipari késztermékexportjukat növelni, mint a hasonló fejlettségű tőkésországok. Ezzel lehetőséget nyertek arra, hogy kivédjék a tőkés-államok hosszú évekig tartó embargós politikáját, hogy biztosítsák szocialista fejlődésüket, megvalósítsák reformjaikat és a gyors ütemű szocialista iparosítást. Ezt – többek között – átfogóan jellemzik a nemzeti jövedelem alakulására vonatkozó összehasonlító adatok:

*A nemzeti jövedelem termelésének növekedése
a KGST-országokban és a Közös Piac országaiban*

Megnevezés	KGST-országok	Közös Piaci országok
<i>A termelés indexe</i>		
1966, 1950 százalékában	360	235
1966, 1960 százalékában	145	130
<i>Évi átlagos növekedés</i>		
1950–1966 között, %	8,3	5,5
1960–1966 között, %	6,4	4,4

A KGST-országok teljes ipari termelése 1967-ben 1950-hez viszonyítva 5,5-szeresére növekedett, a fejlett tőkésországokban viszont alig több, mint kétszeresére.

Sok egyéb tény is bizonyítja, hogy az önálló, kisebb szocialista államok részére a szocialista nemzetközi együttműködés biztosítja a válságmentes fejlődést, rohamosan növekvő ipari termelésük számára pedig a folyamatos nyersanyagellátást. A szocialista iparosítás útjára lépett országok növekvő külkereskedelmi forgalmuk révén elkerülték azokat a nehézségeket is, amelyek főleg a fizetési mérleg hiányával kapcsolatosak, s amelyekkel napjainkban oly gyakran folytatnak szinte kilátástalan küzdelmet a nemrég felszabadult volt gyarmati országok. A fejlődésben jelentkező gazdasági nehézségeken a fiatal szocialista országokat általában a Szovjetuniónak gazdasági téren is megmutatkozó internacionista szolidaritása segítette át. A Szovjetunió volt eddig is és ő jelenleg is a szocialista országok fő nyersanyagszállítója és késztermékeik fő átvévője, mégpedig – és ezt helyénvaló hangsúlyoznunk – hosszabb ideig állandó és a többi szocialista ország számára is igen kedvező csereviszonyok mellett.

A fiatal szocialista országok gyors ipari fejlődésében nagy szerepet játszott az is, hogy számos nagy ipari létesítmény tervrajzát, teljes műszaki dokumentációját, valamint egyéb értékes műszaki tapasztalatokat a KGST országai ingyen bocsátották egymás rendelkezésére. Iparának fejlettsége, sokoldalúsága és méretei következtében ebben a tekintetben is a Szovjetunió nyújtotta a KGST-ben tömörült európai szocialista országoknak a kimagaslóan legtöbb segítséget, különösen az iparosodás útján éppen csak elindult, vagy addig csak nagyon gyengén iparosodott országoknak. 1948-tól 1967. október 1-ig a Szovjetunió átadott más KGST-országoknak több mint 24 ezer, és kapott kb. 13 ezer komplett műszaki-tudományos dokumentációt.

Annak a nagy különbségnek az érzékeltetésére, amely a Szovjetunió által nyújtott internacionalista segítség és az imperialista „segítségnyújtás” között van, elég egy pillantást vetni Bulgária és a vele szomszédos Görögország fejlődésének alakulására. Ezt szemlélteti az alábbi táblázat:

Bulgária és Görögország fejlődésének néhány adata

Megnevezés	Bulgária	Görögország
<i>A fejlődés indexe</i> (1966, 1955 százalékában)		
ipari termelés	407	221
mezőgazdasági termelés	179	164
külkereskedelmi forgalom	572	288
<i>Évi átlagos növekedés</i> 1955–1966. években		
ipari termelés	13,6	7,5
mezőgazdasági termelés	5,4	4,6
külkereskedelmi forgalom	17,2	10,1

A KGST-ben tömörült országok népeinek – saját erőfeszítéseik, nagy-szerű munkájuk és áldozatkészségük mellett – gazdaságos összefogásuk és egymásnak nyújtott segítségük tette lehetővé a gyors szocialista fejlődést. Az elért jelentős gazdasági megerősödés tette lehetővé a fiatal, önálló szocialista államok gyors politikai megszilárdulását és függetlenségük biztosítását az imperialista államok nyomása, diszkriminációja ellenére.

Amikor jogos büszkeséggel méltatjuk országaink elért eredményeit a szocialista fejlődésben és gazdasági együttműködésben, akkor látnunk kell a növekedéssel együtt járó nehézségeket, a megoldásra váró új problémákat is. A fejlődés általános törvényei közé tartozik, hogy azok az együttműködési formák, amelyek két évtizeden át alkalmas lehetőséget, keretet biztosítottak az előrehaladás számára, egy idő múlva már nem vagy csak kevésbé bizonyulnak az egyes szocialista országok fejlődése, valamint a szocializmus általános fejlődése számára alkalmasnak. Vonatkozik ez a KGST tevékenységének számos területére is.

Az utóbbi években az egyes szocialista országok, saját tapasztalataik elemzése alapján, számos lépést tettek, hogy népgazdaságaik hatékonyságát növeljék, s ezért korszerűbb gazdaságirányítási módszereket vezettek be. Ezek a változások, minthogy az országok belső és külső feltételeiből, lehetőségeiből indultak ki, természetsszerűleg eltérnek egymástól, de néhány fontos vonatkozásban mégis hasonlóságot vagy egyezést mutatnak. Így például minden európai KGST-országban kialakult az a meggyőződés, hogy a negatív jelenségek részben az áruértékviszonyok elhanyagolására, a gazdaságirányítás túlzott központosítására, a gazdálkodó egységek önállóságának és kezdeményezési lehetőségeinek túlzott megszorítására vezethetők vissza. Általánossá vált az a felfogás, hogy a gazdaságirányításban csökkenteni kell az adminisztratív jellegű vezetést, nagyobb súlyt kell adni az áru-pénzkapcsolatoknak, a gazdálkodó egységek önállóságának és kezdeményezésének. Különböző mértékben, de minden európai szocialista országban történtek lépések ebben az irányban, és legtöbbjükben további intézkedéseket terveznek, vagy valósítanak meg.

A szocializmus építése során jelentkező új igények, a termelőerők gyors fejlődése és a különböző jellegű nehézségek kiküszöbölése tette szükségessé az egyes szocialista országok gazdasági reformjának elindítását. Másrészt a különböző országokban megindult kezdeményezések hatással vannak a többi ország útkeresésére is. A gazdasági hatékonyság emelése egy-egy szocialista országon belül a szocialista világ gazdaság hatékonyságát is növeli, a szocializmus pozícióját erősíti a két rendszer versenyében. Belső gazdasági fejlődési formáik hiányosságai viszont kedvezőtlenül hatnak a szocialista országok közösségének, ezen belül a KGST fejlődésére is.

Ma már nemcsak az egyes szocialista országok belső fejlődési formái bizonyulnak elégtelennek a gyorsabb gazdasági fejlődéshez, hanem

– amint ezt testvérpártjaink központi bizottságai és kormányai az utóbbi időben nemegyszer megállapították – a nemzetközi gazdasági együttműködés kialakult formái is. A meglevő ellentmondások az utóbbi években különböző területeken élesen megnyilvánultak.

Ezek közül elsőként azt kell megemlíteni, hogy sok fontos nyersanyag exportja nem elégíti ki a növekvő szükségleteket. Ugyanakkor sokfajta késztermék termelése párhuzamos és a szükségleteket meghaladó mértékű, műszaki színvonalát tekintve pedig sok esetben korszerűtlen, alacsony termelékenyséű és nem kielégítő minőségű.

A hosszú lejáratú külkereskedelmi szerződések – bár pozitív hatásuk sok vonatkozásban ma is érvényesül – nem tudták megakadályozni, hogy a külkereskedelmi forgalomba kerülő termékek minőségük és kelendőségük szerint ne különüljenek „puha” és „kemény” cikkekre. „Kemény” cikket többnyire csak „kemény” cikkért, néha pedig csak konvertibilis tőkés valutáért lehet kapni. A legkiválóbb minőségű berendezéseket, termelőeszközöket a szocialista országok nemegyszer tőkésországokból importálják, de időnként a fogyasztási cikkeket is.

Az évek óta tartó jelentős erőfeszítések ellenére nem sikerült KGST-méretben kielégítően megszervezni az ágazatonkénti és termékenkénti specializálódást és kooperációt. Nem kielégítő a KGST-országok tervkoordinációja sem. Alapjában véve az egymástól függetlenül kialakított népgazdasági vagy ágazati tervek utólagos kölcsönös ismertetése folyik, a koordináció inkább csak az ötéves külkereskedelmi áruszállítások volumenének egyeztetésére irányul. A jelenlegi tervkoordináció nem vagy csak kevésbé érinti a közös érdekeltségű megoldásokat, elsősorban a termelés szférájában.

Ahogy fokozatosan tökéletesednek az országok belső gazdasági irányítási rendszerei, úgy továbbfejlesztésre, átalakításra szorul az európai szocialista országok nemzetközi együttműködése is. Erre szükség van az elmondottakon túl más okokból is. Az utóbbi időszakban például súlyos megrázkódtatások mutatkoznak a fejlett tőkésországok gazdasági és főleg pénzügyi rendszereiben. Elsősorban a dollár, a font és a francia frank válságára gondolok, amiben tükröződnek a fejlett tőkésországokban felhalmozódott súlyos gazdasági és társadalmi ellentmondások, és ami rontja az egész tőkés világ gazdasági helyzetét. Ez a fejlődés növeli ugyan az imperialista országok sűrűlődásait, ugyanakkor integrálódásuk tekintetében előrehaladás is történik; utóbbi a tőkés világ pozícióit jelentékenyen erősítheti. A Közös Piac hat országa 1968. július 1-én – 18 hónappal az eredetileg tervezett határidő előtt – eltörölte az egymás közötti iparcikkforgalomban fennálló vámokat; tehát vámuniót lép-

tetett életbe. További rendszabályokat irányoztak elő a mezőgazdasági termékforgalom teljes egységesítésére, közös külkereskedelmi politika megvalósítására, az adók, a társadalombiztosítási szolgáltatások, a közlekedés egységesítésére, tehát arra, hogy fokozatosan a gazdasági unió irányába haladjanak előre. Ez kétségkívül növeli a hat nyugat-európai ország együttes gazdasági erejét.

Azt látjuk tehát, hogy egyrészt belső adottságainkból és külső tényezőkből adódó okok, másrészt országaink nemzeti és nemzetközi érdekei egyaránt sürgetik az új, a fejlődés számára kedvezőbb szocialista együttműködési formák, a szorosabb gazdasági integráció fokozatos bevezetését a nemzetközi gazdasági kapcsolatokban.

4

Tévedés volna azt hinni, hogy a nemzetközi gazdasági együttműködés formái megmerevedtek. Ezek a formák a KGST egészének és egyes tagjainak fejlődésével együtt szükségszerűen változnak, fejlődnek. Ha számba vesszük az együttműködésben mutatkozó lehetőségeket, valamint az egyes KGST-országok belső fejlődéséből adódó új szükségleteket, akkor módunkban lesz a közös érdekeltség alapján gyorsabban és következetesebben fejleszteni a gazdasági együttműködés formáit.

Abból, amit a KGST-országok mai tervkoordinációjának nem kielégítő hatékonyságáról mondtunk, már következik, hogy célszerű volna áttérni mindenekelőtt maguknak a tervbe vett fő fejlesztési irányoknak, továbbá a nemzetközi méretű nagyberuházásoknak és a műszaki fejlesztésnek a koordinálására, ahelyett, hogy mint eddig, az egymástól függetlenül kialakított tervek utólagos ágazati egyeztetését végezzük.

Ma az egyes KGST-országok különböző gazdaságpolitikai koncepciókkal rendelkeznek. Ezen egymástól erősen eltérő koncepciók konkrét összehangolása alig képzelhető el. Valamennyiüknek vannak azonban kidolgozott elképzeléseik népgazdaságuk bizonyos alapkérdéseinek, így elsősorban tüzelőanyag- és energiagazdálkodásuknak, valamint alapvető nyersanyagellátási problémáiknak megoldására, mégpedig általában nemcsak öt évre, hanem ennél hosszabb időszakra. A közös érdekeket képező gazdaságpolitikai elképzelések menet közben való egyeztetését tehát itt lehetne elkezdni. Hasonlóképpen több oldalú megállapodásokat lehetne kötni az érdekelt országok között nagy volumenű, a többi ország népgazdaságának fejlődésére számottevően kiható berendezések és késztermékek gyártására és szállítására. Ezeknek a fejlődés szempontjából alapvetően fontos gazdaságpolitikai elképzeléseknek az országaink

közötti folyamatos egyeztetése, összehangolása stabilitást és biztonságot adna az országoknak önálló népgazdasági terveik kidolgozásához, a tervek sokoldalú koordinálásához.

Az előbb vázolt alapvető gazdaságpolitikai elképzelések nemzetközi összehangolásának természetesen együtt kell járnia a műszaki és tudományos kutatások, valamint a nagy népgazdasági beruházások sokoldalú összehangolásával, mert a tudományos kutatás, a műszaki fejlesztés, a beruházás és a termelés összefüggő egészet alkot.

Ezek a kérdések szorosan összefüggnek az országok közötti szakosítás és a kooperáció problémáival. Már említettük, hogy sok az indokolatlan párhuzamosság és kicsiny a munkamegosztással előállított termékek aránya. Igaz, az utóbbi időben tettünk bizonyos lépéseket előre. A szakosítás és a kooperáció feladatainak egy részét a KGST állandó bizottsági és minisztériumi szintjéről közelebb vittük a közvetlenül érdekelt szervekhez, a vállalatokhoz. Valószínűleg tovább kell mennünk ezen az úton. Ez megfelel annak, hogy az egyes KGST-országokon belül is növekvő súlyhoz jutnak a vállalatok. Fontos, hogy ugyanakkor hozzuk létre országainkban azokat a közgazdasági feltételeket, amelyek hatékonyan ösztönzik a vállalatokat kooperációra és nemzetközi együttműködésre. Célszerűnek látszik elősegíteni, hogy a szakosításban nagyobb szerepet kapjon az alkatrészek és részegységek szakosítása, a szakosított termékek szervizének és alkatrészellátásának biztosítása, továbbá a szakosított termékek műszaki fejlesztése. Általános elvvé kellene tenni, hogy a szakosítás és kooperáció kérdéseiről folyó tárgyalásokon az érdekelt országok, illetve ezek vállalatai és intézményei vegyenek részt.

Általános elképzeléseinknek megfelelően a KGST-országok műszaki-tudományos kapcsolataiban is előtérbe kellene lépnie a kutatóintézetek és egyéb intézmények, valamint az érdekelt vállalatok közvetlen együttműködésének, egyidejűleg gondoskodva ezek, valamint a fejlesztésben részt vevő egyének anyagi érdekelttségének növeléséről. Nyilvánvaló, hogy egyes fontos együttműködési kérdésekben változatlanul felsőbb szerveknek, minisztériumoknak vagy más ágazati irányító szerveknek kellene megegyezniük, de általános elvvé kellene tenni, hogy a döntés ne történjék magasabb szinten, mint amilyen a fejlesztés kérdésében történik. Más területeken viszont mérlegelni lehetne közös tudományos tanácsok és közös kutatóintézetek, szerkesztőirodák megalakítását, nagyobb jelentőségű közös kutatási problémák megoldására.

A műszaki-tudományos kutatások jobb összehangolása, a rendelkezésre álló – összességükben hatalmas – szellemi erők, valamint az anyagi eszközök jobb egyesítése a szocialista országok életbevágóan fontos

s egyik legidősebb feladata. Jelenleg ez fejlődésünk meggyorsításának, a két rendszer gazdasági versenyében elfoglalt pozíciónk megjavításának, a kapitalizmussal szembeni versenyképességünk növelésének alighanem legnagyobb tartaléka.

Nem kisebb a jelentősége nemzetközi együttműködésünk fejlesztésében az együttműködési mechanizmus tökéletesítésének – ez egyébként szorosan összefügg az előbb kifejtettekkel. Ez a fejlesztés elkerülhetetlenül következik az egyes KGST-országok gazdasági mechanizmusának az utóbbi években végbement, illetve most folyó vagy előkészületben levő változásából is. Mint meglevő adottságot kell természetesen figyelembe venni az egyes KGST-országok gazdasági mechanizmusainak különbözőségét. Olyan új gyakorlati együttműködési megoldásokat, szervezeti formákat kell találni, amelyek messzemenően figyelembe veszik a különböző mechanizmusok közös új vonásait, és amelyek megvalósíthatók a különbözőségek fennállása mellett is.

Aligha vitatható, hogy a KGST-országok külkereskedelmi kapcsolataiban továbbra is a hosszú lejáratú államközi megállapodásokat kell fő szabályozóként alkalmazni. Az operatív árukapcsolatokban viszont a vállalatoknak kell juttatni a fő szerepet. Az államközi megállapodások kialakításába is célszerű bevonni az érdekelt külkereskedelmi, termelő- és felhasználó vállalatokat. Fejleszteni kell a vállalatok közötti közvetlen megállapodásokat és ösztönözni a hosszabb lejáratú vállalati szerződéseket.

A fejlődés napirendre tűzte a KGST-országok vámrendszerének kialakítását is. Magyarországon már huzamosabb ideje történnek ilyen irányú lépések és az 1968. január 1-én életbe lépett reformoknak egyik lényeges része a bevezetett vámrendszer. Eddigi tapasztalataink általában kedvezőek. Ez a vámrendszer gazdasági funkciója mellett alkalmas arra is, hogy az új gazdaságirányítási módszerek körülményei között lehetővé tegye a szocialista országok közötti szorosabb együttműködést és egy szocialista vámmentes övezet létesítését.

Kerek 10 éve foglalkoznak a KGST illetékes szervei úgynevezett saját árbázis problémájával, tehát azzal a feladattal, hogy a tőkés világpiac áraiból levezetett külkereskedelmi árak helyébe saját termelési költségeinken alapuló külkereskedelmi árakat vezessünk be. Az eddigi munkák arra a felismerésre vezettek, hogy a saját árbázisra való áttérés semmiképpen sem tekinthető a közeli jövőben megvalósítható feladatnak.

A saját árbázisra való áttérésnél is régebbi, valójában a KGST megalkulásának idejére visszanyúló probléma a KGST-országok közötti

multilaterális fizetési forgalom megvalósítása. Az utolsó években, a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bank megalapítása óta valamelyest léptünk előre e téren is, de a probléma alapján véve ma is megoldatlan. Nem is oldható meg mindaddig, amíg a KGST-országok egész külkereskedelmi forgalma a mai alapokra, a KGST-országok közti kétoldalúan teljesen kiegyensúlyozott árucserére épül fel. Nem szorul bővebb bizonyításra, hogy ez a rendszer ma már nehezíti a KGST-országok egymás közötti forgalmának erőteljesebb fejlesztését és az együttműködés sok más lehetőségét, így a szakosodás, a kooperáció, a tervkoordináció stb. kibontakozását. Ezért közös érdek olyan általánosabb érvényű árrendszer, illetve olyan elszámolási pénz megteremtése, amely valóban lehetővé teszi a multilaterális elszámolás megvalósítását.

Az általános fejlődési tendenciának felelne meg az is, ha fokozódnék a nemzetközi gazdasági együttműködésben a hitel szerepe. Ebben az irányban is történt egy és más a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bank megalakulása óta. Ma a Bank egyrészt mint a KGST-országok elszámolási központja működik, másrészt konvertibilis devizákkal végez műveleteket. A befizetett alaptőkének többszörösét sikerült betétek formájában felvennie részben szocialista, részben nem szocialista bankoktól. Ezt a tevékenységet célszerű lenne lényegesen kiszélesíteni úgy, hogy a Bank rövid és középlejáratú hiteleket nyújthasson, elsősorban a KGST-országoknak, s hosszú lejáratú hiteleket folyósíthasson közös érdekű beruházások megvalósításához, kooperációk létrehozásához, licencek vásárlásához. Az itt érintett problémák megoldásának jellemzője, hogy a szocialista országok a jövőben is elsősorban egymás segítségére, védelmére kívánnak támaszkodni.

Gazdasági közösségünk intézményes továbbfejlesztése hatalmas energiákat szabadíthatna fel közös fejlődésünk meggyorsítása érdekében, hatásosabban állíthatná szembe ezt a közösséget a tőkés világ integrációival, továbbá megsokszorozhatná annak a segítségnek a hatásfokát, amelyet a szocialista országok külön-külön adnak a fejlődő országoknak. Mindez nem sérti a nemzeti szuverenitást, hiszen az egyes tagországok a szocialista gazdasági közösség továbbfejlesztése esetén is megtartanák teljes cselekvési szabadságukat.

Befejezésül szükséges hangsúlyozni, hogy a szocialista fejlődés, a nemzetközi együttműködés során napirendre került újszerű feladatok megfogalmazása, kidolgozása és gyakorlati megoldása nem történhet másfépp, mint valamennyi ország kollektív elméleti, politikai és gazdasági erőfeszítéseinek egyesítése útján. Eközben aligha kerülhetők el a viták, ez azonban nem vezethet együttműködésünk stagnálásához, ha vitáink-

ban a problémák össze feltárására, egymás véleményének és érdekeinek megismerésére és figyelembevételére törekszünk.

Együttműködésünk fejlesztése megköveteli, hogy ne elégedjünk meg a formális megoldásokkal. Alapvető érdekazonosságunk, ideológiai és politikai egységünk azonban gyakorlatilag érékeltéréseken, véleménykülönbségeken keresztül érvényesül, hiszen közismert, hogy országaink a gazdasági fejlettségnek különböző színvonalán állnak, más-más történeti, nemzeti adottságokkal rendelkeznek. Együttműködési politikánk azzal válik országaink egységének, barátságunk erősítésének zálogává, hogy az együttműködés módszereinek és formáinak szakadatlan tökéletesítése útján a kellő időben tárja fel és magasabb szintű egységbe kovácsolja közösségünk érdekeinek, álláspontjainak sokféleségét.

A szocialista országok szorosabb együttműködésének nem mond ellent az, ha egyes tervezett intézkedésekben nem valamennyi KGST-tagállam vesz részt, hanem csak azok, amelyek az adott cél elérésében érdekeltek. A minden szocialista országra kiterjedő együttműködés mellett fejleszteni kell a tagországok közötti két- és több oldalú együttműködést is, nem szólva most arról, hogy a KGST-országoknak természetesen a világ más államaival is állandóan bővülő gazdasági kapcsolatokra kell törekedniük.

A két rendszer harca, társadalmi rendünk, világnézetünk vonzóereje, hite nagyrészt éppen attól függ, mennyire hatékonyan tárjuk fel és oldjuk meg gazdasági együttműködésünk kérdéseit. Minél következetesebben tudják ezt a gyakorlatban megvalósítani a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsába tömörült szocialista országok, annál eredményesebben és magasabb szinten valósul meg gazdasági együttműködésükben a kölcsönös érdekeltség, a nemzeti és a nemzetközi érdekek összefonódása. Mindezer közös a felelősségünk népeink és a nemzetközi munkáosztály előtt. A szocialista országok további gyors fejlődése és előrehaladása fontos erőforrása a szocializmus nemzetközi tekintélye, népszerűsége további növelésének is. Gazdasági szövetségünk gyakorlati továbbfejlesztése jelentős mértékben elősegíti, hogy népeink új sikereket érjenek el a szocializmus építésében, a szocializmus erőinek világméretű erősítésében.

1969. JANUÁR 21.

A KGST mostani, XXII. ülészakán fontos állomáshoz értünk. A szocialista országok gazdasági együttműködése két évtizedes múltra tekinthet vissza. Most, amikor a KGST-ben folytatott gazdasági együttműködésünk harmadik évtizedének kezdetén vagyunk, jogos büszkeség tölthet el bennünket, ha visszatekintünk a megtett útra, és méltatjuk az elért eredményeket, ha vázlatosan is, de összegezzük a tapasztalatokat. Nagy jelentőségűnek tartom emellett, hogy figyelmünket már az 1970 utáni évekre, az előttünk álló feladatok új módon való megoldására koncentráljuk.

Az előterjesztés, a beszámoló elfogadható képet ad az elmúlt időszakról, de még mindig nagyon kevés az összefoglalókban az elemző munka, az ésszerű következtetés az új követelményeknek megfelelő javaslatok kidolgozásához. Ezért a jelentés, valamint az eddigi elkészült és vitatott javaslatok csak részben felelnek meg azoknak a követelményeknek, amelyeket országaink népei, kormányai gazdasági együttműködésünkkel szemben támasztanak.

A beterjesztett beszámoló részletesen felsorolja a legutóbbi ülészakóta eltelt időszak eseményeit és ismerteti a KGST-szervek tevékenységét. De az együttműködés problémáinak kritikus elemzésére a beszámolóban – mint mondtam – újból csak szerény kísérlet történt. A végrehajtó bizottság novemberi ülésén elkészített határozattervezetében előirányzott tennivalók többsége ma sem lépi túl az eddig kialakult gyakorlat kereteit.

Ezért engedjék meg, hogy felszólalásomban kormányom nevében röviden kifejtsem, hogy magyar részről hogyan látjuk együttműködésünk jövőbeli fejlesztésének lehetőségeit.

Ismeretes, hogy gazdasági együttműködésünk továbbfejlesztésének kérdéseivel országaink vezető pártszervei és kormányaink rendszeresen foglalkoznak. A közgazdászok, közgazdasági újságírók a napisajtóban és a közgazdasági irodalomban számos, egész közösségünk részére

hasznos elemző ismertetéseket, javaslatokat hoznak nyilvánosságra. Nyugodtan mondhatjuk, hogy az elmúlt évben e tekintetben is gazdagodott a közgazdasági tudomány és irodalom. Ezt nagyon hasznosnak tartjuk.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága és kormányunk az eddig benyújtott javaslatoknál abból indult ki, hogy országainkban a gazdasági fejlődés jelentős sikereket ért el. Mindez szükségessé teszi a jövőben a népgazdaság tervezésének és irányításának a továbbfejlesztését. Az utóbbi években azt látjuk, hogy a KGST-országok gazdasági mechanizmusában mind több fontos változtatást, az irányításban új módszereket, új szervezeti formákat vezetnek be.

Már az első gyakorlati eredmények azt mutatják, hogy a reformok hatékonyan segítik a népgazdaság fejlődését. A gazdaságirányítás továbbfejlesztése országainkban természetesen érinti a nemzetközi együttműködés kialakult gyakorlatát és érinti a mi munkánkat is. A fejlődés új követelményeket támaszt a jelenlegi nemzetközi gazdasági együttműködésünkkel szemben. Ezért időszerűvé vált – közös érdekből – az országaink közötti együttműködés bővítésére és hatékonyságának növelésére irányuló közös program kidolgozása. Olyan programra és olyan szervezet közös kidolgozására gondolunk, amely fokozatosan elősegíti a szocialista országok közötti integráció elmélyítését. Egy ilyen program kidolgozására, fokozatos bevezetésére – meggyőződésünk szerint – a KGST-államoknak ma már megvannak a politikai és gazdasági feltételei.

Tisztelt elvtársak! Engedjék meg, hogy most röviden, a teljességre való törekvés nélkül, különösen a következő két kérdésről szóljak:

1. A szocialista integráció fejlesztésére irányuló program céljairól és alapvető elveiről.

2. E program kidolgozásának és megvalósításának módszereiről.

1. A szocialista integráció fejlesztésére irányuló program céljait illetően az a véleményünk, hogy továbbra is időszerűek a KGST eredeti céljai, vagyis az, hogy a tagállamok közös erőfeszítéseinek egybehangozlása útján elősegítsük államainkban a népgazdaság tervszerű fejlesztését, a gazdasági és a műszaki-tudományos fejlődés gyorsítását, a kevésbé fejlett iparral rendelkező államokban a gazdasági színvonal további emelését, népeink jólétének növekedését.

A szocialista integráció fejlesztésére irányuló program alapvető elveit illetően az a véleményünk, hogy a jövőben is a szocialista országok közötti kapcsolatok kipróbált elveit kell alapul venni, vagyis azt, hogy a tagállamok gazdasági együttműködése a jövőben is az érdekeltség,

a teljes egyenjogúság, a szocializmus ügyéért való közös felelősség elvein alapuljon.

Meggyőződésünk, hogy szocialista világnézetünk és rendszerünk mind politikai, mind gazdasági vonatkozásban szilárd alapot ad a nemzeti és nemzetközi érdekek harmonikus egyeztetésére. Egy ilyen integráción belül a szocialista országok együttműködésének az alábbi követelményeket kell kielégítenie:

- Az integráció segítse elő a termelés legfontosabb területein a legkorszerűbb tudományos, technikai eredmények bevezetését, a termelés gyors ütemű növelését;

- biztosítson meghatározott gazdasági előnyt a közös vállalkozásban részt vevőknek;

- teremtsen fokozott lehetőséget a szocialista nemzetközi munkamegosztás meggyorsítására az érdekelt vállalatok, iparágak között;

- biztosítson megfelelő feltételeket a gazdasági közösség országai közötti áruforgalom dinamikusabb fejlődéséhez, és ugyanakkor a világméretű munkamegosztásba való bekapcsolódást az eddiginél jobb hatásokkal segítse elő;

- az országok önálló gazdaságpolitikájának fenntartása mellett a nemzetközi gazdasági együttműködés szabályozóinak olyan rendszere alakuljon ki, amely anyagilag ösztönzi a KGST-országok céljainak megvalósítását;

- segítse elő az integrációban részt vevő országok eltérő gazdasági színvonalának további kiegyenlítését.

2. A készülő szocialista integráció fejlesztésére irányuló programban az alkalmazott módszereket illetően az a véleményünk, hogy a gazdasági együttműködés fejlesztése során a jövőben két fő úton párhuzamosan kell haladni:

- egyrészt a távlati gazdaságpolitikai elképzeléseket, az országok fontosabb fejlesztési céljait, a népgazdaságfejlesztési terveket széles körű nemzetközi egyeztetés útján hangolják össze;

- másrészt a KGST-országok közötti külkereskedelmi és pénzügyi együttműködést is tovább kell fejleszteni. Olyan feladatok komplex megoldására gondolunk, mint a külkereskedelmi megállapodások és az új ármechanizmus, a kölcsönös elszámolások, a bank- és hitelrendszer továbbfejlesztése.

A magyar kormány részéről fontosnak tartjuk, hogy az integrációs program kidolgozásánál számításba vegyünk a szocialista integráció említett két fő úton történő megközelítését. Tudjuk, hogy egy ilyen

programot csak fokozatosan, egybehangolt formában lehet megvalósítani.

Tisztelt elvtársak! Az integráció fejlesztésére kidolgozott magyar javaslatokban különösen nagy hangsúlyt adtunk az áru-pénzkapcsolatok fejlesztésének. Természetesnek tartjuk azonban azt, hogy az áru-pénzkapcsolatok fejlesztése nem öncél, hanem olyan eszköz, amely éppen az egyeztetett gazdaságpolitika jobb kialakítását és hatékonyabb megvalósítását segíti elő. Ezzel egyben arra is nyomatékosan rá akarok mutatni, hogy a fejlesztési koncepciók összehangolása valóban hatékony csak akkor lehet, ha megfelelő külkereskedelmi és pénzügyi rendszer támasztja azt alá. Az áru-pénzviszonyok fokozott érvényre juttatása tehát nélkülözhetetlen eleme az integráció kibontakozásának.

A tervkoordináció fejlesztésével kapcsolatban mindenekelőtt abból indulunk ki, hogy a szocialista országok tervgazdasági rendszerben fejlesztik népgazdaságukat. Ezért a szocialista integrációban az országok gazdaságpolitikája összehangolásának fő módszere a tervkoordináció, a tudományos-műszaki együttműködés, a szakosítás és kooperáció, a beruházások stb. összehangolása útján.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a népgazdasági tervezés az egyes országokban a jövőben a jelentősebb távlati fejlesztési irányok és strukturális változások meghatározására fog összpontosulni. Azzal számolunk, hogy a korábbinál jobb előkészítő, elemző munkát fognak végezni mind a műszaki-gazdasági megalapozásban, mind pedig a piaci követelmények kimunkálásában.

A központi szervek által végzett tervkoordináció tartalmát, körét döntően a következőkre kellene kiterjeszteni:

- Először az alapvető energiahordozók, az energia, a fontosabb nyersanyagok, a színesfémek, a komplett berendezések termelésének naturális mutatók segítségével történő koordinálására, úgy, hogy a szállításokat megalapozó műszaki-gazdasági problémákat, mint például a beruházások összehangolását is vizsgálják.

- Másodszor úgy véljük, hogy egyes területeken – elsősorban az úgynevezett progresszív ágazatokban – az ágazat koordinált fejlesztésére van szükség. Itt azok az ágazatok jönnek szóba, ahol az új technika alkalmazása érdekében az anyagi és szellemi erők nemzetközi koncentrációja kívánatos.

A gazdasági élet számos területén ésszerűbb az együttműködést a gazdálkodó egységekre (vállalatokra) bízni – természetesen megfelelő kereskedelempolitikai irányítás mellett.

A tervkoordinációt országaink között a jövőben is két- és sokoldalúan

kell folytatni. A kétoldalú tervösszehangolás módszere nyújtja továbbra is a konkrétabb lehetőségeket. Mindenekelőtt olyan jelentős fejlesztési programok nemzetközi koordinációja lenne szükséges, mint például az energetika, a vas- és színesfémkohászat és a nehézvegyipar távlati fejlesztésének és korszerűsítésének programja, vagy például az automatizálással kapcsolatos nagy berendezések gyártása (kibernetika, célgépsorok); az alapvető élelmiszerek termelésének és feldolgozásának átfogó távlati tervei; a közlekedés és szállítás modernizálása stb.

A továbbiakban most nem kívánok részleteiben foglalkozni az együttműködés valamennyi módszerével. Engedjék meg, hogy ezért csupán az alábbi kérdéseket emeljem ki:

– A program kialakításánál fontosnak tartjuk, hogy a szocialista integráció elmélyítése, a tagállamok egymás közötti együttműködésének erősítése ne vezessen a kívül álló országoktól való gazdasági elkülönülésre. A szocialista nemzetközi munkamegosztást a jövőben is az egész világra kiterjedő nemzetközi munkamegosztásba való fokozott bekapcsolódás figyelembevételével szervezzük.

Támogatjuk azt a törekvést, hogy a kidolgozandó intézkedések segítsék a gazdasági kapcsolatok fejlesztését a KGST-ben ma még részt nem vevő szocialista országokkal és a fejlődő, valamint a fejlett tőkésországokkal is.

– A gazdaságpolitikai elképzelések egyeztetésénél abból indulunk ki, hogy az egyes országok gazdaságpolitikájukat a jövőben is változatlanul szuverén módon maguk határozzák meg, és továbbra is mint önálló nemzetgazdaságok, önállóan állítják össze népgazdaságfejlesztési terveiket. Talán felesleges ismételnem, de az újratermelési folyamatok ma már oly mértékben internacionalizálódnak, hogy az egyes önálló nemzeti gazdaságok saját fejlesztési programjaikat egyre inkább csak úgy tudják reálisan kidolgozni, ha azokat a saját belső feltételeik mellett más népgazdaságok szükségleteit és teljesítőképességét is figyelembe véve alakítják ki.

Országaink gazdaságának fejlődésére és az együttműködésre jelentős mértékben kihat a harmadik országokkal folytatott gazdasági kapcsolatok alakulása. Példaként megemlítem, hogy véleményünk szerint a szocialista integráció elmélyítése során ki kell alakítani az összehangolt kereskedelempolitikát. Ez a követelmény – többek között – az integráción kívül álló országokkal szemben hatásos, aktív és gazdasági közöségünk tagjait külön-külön és együttesen védő, összehangolt vámpolitika vagy hasonló rendszer révén érvényesíthető.

Szükséges ilyen vámrendszer kialakítása azért is, mert a velünk szem-

ben álló gazdasági tömbök aktivitása nő, és számos esetben országaink érdekeit sértő káros intézkedéseket léptetnek életbe. A KGST-országok gazdasági ereje, szervezettsége, azok a szocialista elvek, amelyek alapján együttműködünk, elegendők ahhoz, hogy a diszkriminációs intézkedéseket megfelelő módon ellensúlyozzuk. Másrészt mindannyian törekszünk arra, hogy az általunk folytatott békés egymás mellett élés politikájának megfelelően mind hatékonyabb együttműködést valósítsunk meg a tőkésországokkal.

Egy közös vámegyezmény révén a szocialista országok előnyben részesíthetik egymást, mégpedig nemzetközileg képviselhető és érvényesíthető módon. Előnyben részesíthetik a KGST-országok a kívül álló többi szocialista országot, és ugyanakkor megkülönböztetett kedvezményt adhatnak külkereskedelmi munkájukban a fejlődő országoknak.

Egy ilyen egyeztetett vámrendszer révén kivívhatjuk magunknak a tőkésországokkal szemben az egyenlőség és a kölcsönös előnyök maradéktalan érvényesítését.

Végül hangsúlyozni szeretném, hogy a nemzetközi együttműködés során napirendre került újszerű feladatok megoldására irányuló program kidolgozása és gyakorlati megoldása nem történhet másképp, mint országaink kollektív elméleti, politikai és gazdasági erőfeszítéseinek egyesítése útján.

Véleményünk szerint a KGST-beli együttműködés alapelveit, kereteit, szervezeti formáit és az egész rendszer működési szabályait úgy szükséges korszerűsíteni, hogy azok elősegítsék az érdekeltséget bejelentő tagországok vagy az országok bizonyos csoportja számára – függetlenül attól, hogy az együttműködésben valamennyi tagállam vagy csak a tagállamok egy része kíván részt venni – a KGST-n belül számunkra fontos gazdasági kérdések megoldását.

Befejezésül szeretnék még foglalkozni az előttünk fekvő határozattervezettel, amelyet a végrehajtó bizottság novemberi ülésén készítettünk elő.

A határozattervezet a mi megítélésünk szerint nem felel meg a követelményeknek. Tartalmaz vitás pontokat is – ezek egy részét talán lehetne egyeztetni.

Számításba kell venni, hogy a gyakorlatban időközben bizonyos értelemben máris új helyzet alakult ki. Arra gondolok, hogy a KGST-hez tartozó szocialista országok pártjainak központi bizottságai elkészítették és elküldték elgondolásaikat az országaink közötti gazdasági együttműködés jövőbeli fejlesztésére. Mi nagy figyelemmel tanulmányozzuk és köszönettel vesszük testvérpártjainktól a részünkre megküldött

– az együttműködésünk továbbfejlesztésére vonatkozó – elgondolásokat és javaslatokat. Számolunk azzal, hogy pártjaink, kormányaink vezetőinek a közeljövőben lehetőségük nyílik az országok által elkészített javaslatok megvizsgálására és azoknak az alapelveknek a meghatározására, amelyek együttműködésünk továbbfejlesztését biztosítják.

Tisztelt tanácsülés! Gazdasági együttműködésünk, a fejlődéssel járó és megoldásra váró problémák mellett, évről évre válságmentesen fejlődik. A szocialista országok tekintélye, súlya a nemzetközi gazdasági életben mind jelentősebb. A két rendszer harca, gazdasági versenye, társadalmi rendünk, világnézetünk vonzóerejének növekedése nemzetközileg nagyrészt attól is függ, hogy mennyire hatékonyan oldjuk meg a következő években gazdasági együttműködésünket, hogyan érünk el közösen új eredményeket. Minél következetesebben tudjuk a szocialista gazdasági integrációt a gyakorlatban megvalósítani, annál eredményesebben valósul meg gazdasági együttműködésünkben a kölcsönös érdekelttség, amely növelni fogja az egymás közötti forgalmat. Ma már világos, hogy gazdasági együttműködésünk továbbfejlesztésének jelentősége túlnő a KGST keretein.

Még egyszer alá szeretném húzni, hogy mi úgy látjuk, hogy mind politikailag, mind gazdaságilag a feltételek megérették arra, hogy az integrációs program fokozatos megvalósításával népeink új sikereket érjenek el a szocializmus építésében, a szocializmus erőinek világméretű erősítésében.

Fock elvtárs kormánybeszámolójában utalt arra, hogy a következő ötéves tervidőszakban nemzetközi gazdasági együttműködésünk fejlődésével számolunk. A nemzetközi lehetőségeket figyelembe véve kormányunk sokat tett és tesz annak érdekében, hogy bővítsük államközi gazdasági kapcsolatainkat minden olyan országgal, amely kész a kölcsönös érdekek és az egyenjogúság alapján a Magyar Népköztársasággal együttműködni.

Korunkban a különböző tudományok és a termelési erők gyors fejlődésének és internacionalizálódásának vagyunk tanúi. Ez a világjelenség, ami felveti annak szükségességét, hogy a szocialista országok gazdasági együttműködését új módon fejlesszük tovább. A KGST-országok fokozatos integrációjának megteremtése objektív és történelmileg szükségszerű folyamat.

Országunk közvéleményében joggal merül fel a kérdés, hogy a szocialista országok szorosabb gazdasági kapcsolatait hogyan képzeljük el. Miben különböznek a most alakuló együttműködési formák, az integrációs program kidolgozására vonatkozó elhatározások a korábbiaktól, és hol tartunk ebben a munkában?

A kérdésre nem könnyű röviden válaszolni. A kommunista és munkáspártokat az elmúlt évben megrendezett KGST-tanácskozáson az a szándék vezérelte, hogy szorosabbra fűzzék gazdasági és műszaki-tudományos együttműködésüket, és olyan új termelési kapcsolatokat hozzanak létre, amelyek jobban megfelelnek a mai követelményeknek. A tanácskozáson benyújtott magyar javaslatok abból indultak ki, hogy gazdasági együttműködésünk továbbfejlesztésével minél jobb feltételeket teremtsünk nálunk és minden KGST-államban a szocializmus építéséhez.

Felmerül a kérdés, hogy milyen tényezők tették szükségessé a munkamegosztás új formáinak és módszereinek a kialakítását. Ezek vázlatosan a következők:

1. A rohamosan fejlődő termelési erők és a tudományos-műszaki forradalom következményeként a kutatásban, a termelésben és a forgalomban a kis és közepes nagyságú országok keretei és lehetőségei már túl szűkek. A fejlődés, az új követelmények természetesen nem egyszerre, nem máról holnapra jelentkeztek. Ha visszagondolunk a 20 évvel ezelőtti, tehát a KGST megalakulása körüli időszakra, nyilvánvaló, hogy akkor ilyen jellegű problémák még nem merülhettek fel.

Húsz évvel ezelőtt Magyarország ipari termelése már túlhaladta ugyan a háború előttit, de gazdasági fejlődésünknek csak a kezdetén tartottunk. Akkor még a lakosság fele a mezőgazdaságban dolgozott, most pedig csupán 30 százaléka. Azóta az ipar, az építőipar, egész gazdasági életünk hatalmas fejlődésnek indult. Az ipar részesedése a nemzeti jövedelem termelésében a korábbi 39 százalékról mintegy 62 százalékra emelkedett. Ennek a fejlődésnek sok éven át az ipari munkásszáma növekedése volt az alapja.

Az említett fejlődési fokon a legtöbb szocialista ország túljutott. Hazánk és a többi KGST-állam fejlődését is meghatározza a tudomány és a technika korunkban végbemenő forradalma, új követelményei. A fejlődés olyan törvénye ez, amely már jóval azelőtt éreztette hatását, hogy az integráció kérdése napirendre került volna. Gondoljunk csak olyan közös vállalkozásainkra, mint a szocialista országok villamosenergia-rendszerének összekapcsolása, nemzetközi olajvezeték-rendszer kiépítése, a magyar-szovjet alumíniumipari együttműködés, vagy a közös vasúti vagonpark kialakítása, hogy csak néhány legismertebb példát említsék.

A legkülönbözőbb termelési ágak fejlesztése ma szerteágazó tudományos kutatást követel a területileg legnagyobb és iparilag legfejlettebb országoktól is. Egy kis ország természetesen csak akkor dolgozhat sikeresen, ha kiveszi a részét az együttműködésből.

2. A következő időszakban nagyobb szerephez jutnak az áru- és pénzkapcsolatok is. Nagyon fontos a vállalatok közvetlen együttműködése a műszaki fejlődés gyorsításához, a népgazdaság megfelelő struktúrájának kialakításához, a beruházások hatékonyságának növeléséhez és

a munka termelékenységének emelkedéséhez. Ez nemcsak nálunk, hanem a többi szocialista országban is így van.

3. A gazdasági integráció szükségessége a nemzetközi gazdasági és politikai helyzet alakulásával, a szocialista és tőkés világ gazdaság közötti versennyel is összefügg. A gazdaságilag fejlett tőkésországokban a tudományos-technikai forradalom előbb jelentkezett, mint nálunk. Igaz, hogy ennek mozgatói, végrehajtói elsősorban a nagy tőkésmonopóliumok, de a termelési erők fejlődése, a tudományos-technikai forradalom – többek között – itt is integrációs törekvésekhez vezetett.

4. Végezetül egész népgazdaságunk fejlődése szempontjából egyre nagyobb jelentőségűvé válik részvételünk a nemzetközi munkamegosztásban. Külkereskedelmi forgalmunk útján realizáljuk ma már a nemzeti jövedelem értékének közel 40 százalékát, és napjainkban az iparban nagyjából minden ötödik magyar munkás exportra termel.

Az elmúlt években valamennyi KGST-tagországban széles körű közgazdasági elemzések folytak gazdasági együttműködésünk eddigi eredményeiről, és a fejlődés új követelményeiről. A vitáknak nagy szerepük volt abban, hogy ma már kikristályosodnak a legfontosabb tennivalók.

A KGST XXIII. (rendkívüli) Tanácsulése körvonalalaiban meghatározta a KGST-országok gazdasági integrációjának kialakításával kapcsolatos feladatokat. Közel egy év telt el azóta. A KGST Végrehajtó Bizottságában, a különböző nemzetközi munkacsoportokban és az állandó bizottságokban széles körű munka indult meg az integrációs lehetőségek felmérésére, olyan komplex távlati együttműködési program elkészítésére, amelyet későbbi időpontban a KGST-ben részt vevő kormányok vagy mint egyezményt, vagy mint államközi szerződést hagynak jóvá.

A végrehajtó bizottság néhány napja befejeződött ülésén is ezek a kérdések szerepeltek, ahol megvitattuk a KGST-államok minisztériumi, gazdasági szervezetei, kutatóintézetei, tervezőirodái közötti közvetlen kapcsolatok megteremtésének elveit, és szerződéses viszonyok kialakításának feltételeit. Szó esett – egyebek között – egy nemzetközi beruházási bank létrehozásáról. Végül foglalkoztunk a szocialista világrendszer gazdasági problémáit kutató közgazdasági intézet létrehozásával.

Jelenleg széles körű munka folyik a végrehajtó bizottságban a tagországok által kidolgozott integrációs javaslatok összegezésére. Több mint 200 alapvető gazdasági együttműködési témát vizsgálnak, illetve javaslatot dolgoznak ki. Már ez a felsorolás is mutatja, hogy igen sokrétű kérdésről van szó. Őszintén meg kell mondanom, hogy az integrá-

cióval kapcsolatos javaslatok sokoldalú kimunkálása nem könnyű feladat. Sokszor még egy országon belül is nehéz összhangot teremteni a különböző gazdasági szervek között, 8 ország esetében még nehezebb – többek között – azért is, mert a KGST-ben részt vevő országok gazdasági fejlettsége eltérő. Mások a gazdasági adottságaik, társadalmi lehetőségeik, és különbségek vannak gazdaságirányítási rendszereik között. Ezért nagy türelemre van szükség az országok javaslatainak megvizsgálásánál, érdekeik helyes megértésénél. Mindannyiunkat az a közös szándék vezet, hogy az integráció létrehozásával új erőforrásokat tárjunk fel és jobban használjuk ki a szocialista társadalmi rendszerből fakadó előnyöket, illetve lehetőségeket. Ugyanakkor a javaslatok kidolgozásánál figyelembe kell venni a tagországok közötti fejlettségbeli különbségeket, erősíteni kell a kiegyenlítődés tendenciáit, nem kis mértékben az országok közötti ésszerű munkamegosztás útján.

Hangsúlyozni szeretném, hogy az a sokirányú gazdasági elemző munka, amely most a KGST szerveiben és országaiban folyik, egyaránt szolgálja az egyes országok nemzeti s az egész közösség nemzetközi érdekeit.

Abból kell kiindulni, hogy a szocialista integrációban önálló népgazdaságok vesznek részt. Ebből következik, hogy az integrációban érdekelt országoknak a kapcsolatok olyan formáját kell kialakítaniuk, amelyek keretében az együttműködés bizonyos – arra érett – funkcióit integrálják, de természetesen fenntartják a népgazdaságok nemzeti irányítását. Megítélésünk szerint úgy kell kiépíteni kapcsolatainkat az integráció keretében, hogy az együttműködés egyszerre három szinten fejlődjék: kormány szinten, a különböző ágazatok vonalán és a vállalatok között.

Úgy látjuk, hogy az integrálódás hosszabb folyamat lesz, amelynek keretében egyrészt realizálni kell a már meglevő lehetőségeket, másrészt ehhez kapcsolódva meg kell teremteni a még hiányzó feltételeket. Ugyanakkor mi az integrációs folyamat komplex jellegét igen fontosnak tartjuk, mert megítélésünk szerint nem lehet különválasztani például a pénzügyi és hitelkapcsolatok alapvető továbbfejlesztését a közös beruházások rendszerének létrehozásától, vagy a gazdaságpolitikai koncepciók összehangolását a hatékony és széles körű gyártásszakosítástól, a külkereskedelmi kapcsolatok továbbfejlesztését az árak problémájától. Ha gazdasági együttműködésünket tovább akarjuk fejleszteni, akkor nemcsak a külkereskedelem, hanem a termelés, a nemzetközi pénz- és hitelrendszer és az árak szférájában egyidejűleg kell keresni az együttműködés új, a jelenleginél hatékonyabb formáit, lehetőségeit.

A gazdasági integráció a résztvevők, így a magyar népgazdaság számára is azt jelenti, hogy mindinkább lehetőség nyílik például az optimális termelőkapacitások kiépítésére, a gyártásszakosításra és kooperációra, ami végső soron előfeltétele a gazdaságosság, a termelékenység növelésének, a népgazdaság struktúrája átalakításának, egész termelőtevékenységünk hatékonysága megjavításának. Kormányunk nevében ilyen értelmű javaslatokat terjesztettünk a KGST megfelelő szervei elé.

A SZOCIALISTA GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK FŐ ÚTJAI

A KGST-országok gazdasági integrációjának továbbfejlesztését két úton kívánjuk elérni. Egyrészt az alapvető fontosságú kérdéseket magában foglaló mind hatékonyabb tervkoordináció, másrészt az áru-pénzviszonyok széles körű kibontakoztatása útján. Mint szocialista tervgazdálkodást folytató ország, a jövőben is alapvetőnek tekintjük országaink között a népgazdasági tervek nemzetközi koordinációját. Ennek fontos előfeltétele, hogy megvalósítsuk az alapvető ágazatokban a gazdaságpolitikai koncepciók kölcsönös konzultációját.

A tervkoordináció során mindenekelőtt két kérdés eddiginél hatékonyabb megoldására törekszünk. Az egyik: a KGST-országok, illetve népgazdaságunk nyersanyagszükségletének teljesebb kielégítése, a nyersanyag-kitermelési lehetőségek racionálisabb kihasználása. A másik a technikai fejlődésben élenjáró ágazatok fejlesztési programjának tervszerű összehangolása országaink között. Az az elképzelésünk, hogy a jövőben a nemzetközi együttműködéstől erősen függő iparágak központi fejlesztési programjait a többi KGST-országgal rendszeresen egyeztetni fogjuk.

Ebből a szempontból különös figyelmet érdemel olyan ágazatok fejlesztésének jobb összehangolása és szélesebb körű, hatékony gyártásszakosítás, illetve kooperáció kialakítása, mint például a szerszámgépipar, a járműipar, a számítógépgyártás, egyes híradástechnikai termékek előállítása, az atomtechnikai ipar stb. Az ilyen jellegű együttműködés országaink között közös fejlesztési koncepciók kialakítását teszi szükségessé, amely további szervezési intézkedéseket is követel (nemzetközi egyesülések létrehozását és más új együttműködési formákat).

Úgy véljük, hogy gazdaságpolitikánk koordinálása és a tervhivatalaink közötti szervezettebb együttműködés mellett a másik tényező, amely a

fejlődési folyamatot meggyorsítja: a KGST-országok közötti áru- és pénzkapcsolatokkal kapcsolatos.

A gazdaságpolitikai együttműködés és a tervkoordináció tökéletesítése mellett nagyobb súlyt kell helyezni a gazdasági ösztönzésre. Közvetlen célunk a sokoldalú elszámolási rendszer megvalósítása. Kezdetől fogva azon a véleményen vagyunk, hogy országaink között a szorosabb gazdasági együttműködés létrehozása olyan komplex, sokoldalú feladat, amely feltételezi az integráció lényeges követelményeinek egyidőben való megvalósítását.

Pénzügyi együttműködésünk továbbfejlesztése több intézkedést tesz szükségessé. Így többek között időszerű közös bankunk, a Nemzetközi Együttműködési Bank rövid és középlejártú hitelrendszerének megjavítása.

Emellett az is szükséges, hogy az egymás közötti külkereskedelmi árak ne szakadjanak el hosszú időre a világpiaci áráktól, s kifejezzék a kereslet-kínálati viszonyokat. Fokozatosan olyan árak érvényesítésére gondolunk, amelyek ösztönzik a termelést és a szocialista országok egymás közötti forgalmát.

Végül szeretném hangsúlyozni, hogy a KGST-tagállamok gazdasági integrációja nem jelent elzárkózást a világ többi térségétől, sőt nyitottnak tekintjük gazdasági szövetségünket más államok előtt is.

Az elmondottakban kívántam röviden összefoglalni kormányunk elképzeléseit és eddigi tevékenységünket a szocialista gazdasági integráció létrehozásával kapcsolatban.

AZ 1971–1975. ÉVI NÉPGAZDASÁGI TERV NÉHÁNY NEMZETKÖZI VONATKOZÁSA

Az 1970-es esztendő – ahogy erre Fock elvtárs beszámolójában utalt – a jelenlegi tervperiódus befejező és a következő ötéves tervciklus előkészítő éve.

A szocialista országokkal az 1966–1970-es évekre megkötött hosszú lejártú megállapodásaink ez év végén lejárnak. A negyedik ötéves tervidőszakra új megállapodásokat kell kötnünk, amelyek előkészítése céljából már hosszabb ideje széles körű tervkoordinációs és külkereskedelmi előkészítő munka folyik a KGST-országok illetékes szervei között. Az 1971–1975. évekre vonatkozó tervkoordinációt az egyes KGST-országokkal úgy kívánjuk lefolytatni, hogy az

– nemzetközileg megalapozza negyedik ötéves tervünket,

– lehetővé tegye hatékonyabb bekapcsolódásunkat a nemzetközi együttműködésbe, és járuljon hozzá a szocialista gazdasági integráció fokozatos kibontakozásához,

– segítse elő a magyar népgazdaság kedvezőbb ágazati struktúrájának kialakítását és gazdálkodásunk hatékonyságának növelését.

Az elmúlt időszakban az egyes szocialista országokkal több tervkoordinációs tárgyalást folytattunk, és ez év közepére be kell fejeznünk az ezzel kapcsolatos munkákat, hogy megköthessük az új, 1971–1975. évi árucserereformalmi egyezményeket. Ezzel összefüggésben szeretném a következőket kiemelni:

Először: Tervkoordinációs tárgyalásaink során nagy figyelmet fordítunk a Szovjetunióval kiépült gazdasági kapcsolataink továbbfejlesztésére. A Szovjetunió bír a legnagyobb fontossággal gazdasági együttműködésünkben, hisz teljes külkereskedelmi forgalmunkból közel 38 százalékkal részesedik. A magyar népgazdaságnak az 1971–1975. években növekvő mennyiségben kell importálni nyersanyagokat, bővíteni kell gépipari termékeink kölcsönös forgalmát, de mezőgazdasági és élelmiszeripari cikkeink hosszú távon történő biztos elhelyezése is csak a Szovjetunióval való együttműködés keretében oldható meg.

Másodszor: Arra kell törekednünk, hogy minél több területen hozzunk létre ágazati hosszú lejáratú államközi szerződéseket a következő tervidőszakra. Olyan államközi megállapodásokra gondolunk, mint a magyar–szovjet timföld-alumínium egyezmény, az autóbuszegyezmény, a magyar–lengyel kénegyezmény, hogy csak ezeket említsem az ipar területéről vagy a magyar–szovjet zöldség-gyümölcs egyezmény, amely mezőgazdaságunk és élelmiszeriparunk számára nagy fontosságú. A több évre szóló ágazati egyezmények tartós export- és importpiacot biztosítanak, egyben lehetővé teszik a kedvezőbb gyártmány- és exportstruktúra kialakítását éppúgy, mint a gyorsabb műszaki fejlesztést.

Harmadszor: Nyersanyagszükségleteink kielégítése mellett a minisztériumoknak és az üzemeknek nagy figyelmet kell fordítaniuk a különféle gépek és berendezések kölcsönös szállításának további bővítésére, az ipari kooperációs és szakosítási lehetőségek feltárására. A gépipari termékek kölcsönös forgalmánál abból indulunk ki, hogy ezen a területen olyan jelentős és tartós együttműködés kialakítására kell törekednünk, amely megalapozza az egyes szocialista országokkal meglevő gépforgalmunk egészséges fejlődését. A magyar vállalatok exportkapacitásai jelenleg lényegesen meghaladják a gépimportot és az összforgalom által „behatárolt” volument. Márpedig világos, hogy exportunk nem szakítható el az importtól.

Ezzel kapcsolatban kívánom felhívni gépvásárló szerveink figyelmét, hogy jobban ismerjék meg a szocialista országok gépkínálatát. Ha a tőkés és a szocialista beszerzési piacok között választhatnak, akkor azonos technikai színvonalú gépek esetében mindenképpen a szocialista piacot részesítsék előnyben, sőt, ha megközelítően azonos a gépek műszaki teljesítőképessége, már akkor is ajánlatos a szocialista piac preferálása.

Itt szeretném elmondani, hogy az elmúlt időszakban több eredményes kezdeményezés történt a szocialista országokkal kialakított ipari együttműködésünk bővítésére. Csupán teherautó- és autóbusziparunkra utalok. Több szocialista országgal olyan alkatrész- és részegység-kooperációt építettünk, illetve építünk ki, amelynek eredményeképpen jelentősen növelhető a termelés gazdaságossága. Ismeretes a magyar-szovjet autóbuszegyezmény és részvételünk a szovjet személygépkocsi-gyártásban. Ezekre most nem térek ki. De utalhatok azokra a kooperációs szerződésekre, amelyeket a Német Demokratikus Köztársasággal kötöttünk – többek között – a műszeriparban, a járműiparban, a szerszámgépgyártásban, a híradástechnika, a mezőgazdasági és az élelmiszeripari gépgyártás területén. Megemlíthetnék más relációkat is: így például Bulgáriával egyezményt kötöttünk egy nagy kapacitású szódagyár építésében való részvételre. Ennek felépítéséhez hitellel és gépi berendezések szállításával járulunk hozzá, évi mintegy 120–140 ezer tonna szóda szállítása ellenében. Kénszükségletünk jelentős részét – kb. évi 100 ezer tonnát – Lengyelország fedezi a már említett magyar-lengyel kénegyezmény révén. A szakosítási szerződések rendszere támasztja alá például gyógyszeriparunk és gumiiparunk termelését, de megemlíthetnék más iparágakat is.

Mindezeket a tényezőket figyelembe kell vennünk a tervkoordinációs munka során is. Hangsúlyozni szeretnénk: a közgazdasági szabályozók fokozottabb, hatékonyabb érvényesítése a tervgazdálkodás továbbfejlesztését jelenti. Ahogy Fock elvtárs erre utalt: számunkra a nép-gazdasági terv a gazdasági munka fő céljainak, elveinek és eszközeinek, valamint a központi intézkedéseknek összefüggő rendszerét jelenti. A terv végrehajtása a kormány, illetve a gazdaságirányító szervek számára kötelező. Ma már megállapítható, hogy az 1966–1970. évekre vonatkozóan a szocialista országokkal kötött hosszú lejáratú kereskedelmi megállapodásainkat – de más nemzetközi egyezményeket is – teljesítettük. Ez a törekvés hat át bennünket az 1971–1975. évekre szóló új egyezmények előkészítése során is.

Szeretném aláhúzni, hogy a kormány mindent megtesz a kétoldalú tárgyalásokon az 1971–1975. évi tervkoordinációs és külkereskedelmi

tárgyalások sikeres befejezése és az új államközi egyezmények megkötése végett.

Tisztelt országgyűlés! Az elmúlt időszakban bővítettük gazdasági kapcsolatainkat a nem szocialista országokkal is. Megállapítható, hogy külkereskedelmi szabályozó rendszerünk, ezen belül különösen az új vámrendszer jó alapot szolgáltatott arra, hogy kereskedelempolitikánkat hatékony módszerekkel, illetve eszközökkel támasszuk alá. Vámrendszerünket úgy kell továbbfejlesztenünk – egyetértve Fock elvtárrsal –, hogy az jobban befolyásolja áruforgalmunk országonkénti alakulását, és hozzájáruljon gyorsabb műszaki fejlődésünkhöz.

Az egyes tőkésországokkal kötött új hosszú lejáratú kereskedelmi megállapodásaink az áruforgalom további növelését irányozzák elő és sok vonatkozásban új elemeket tartalmaznak, amelyek kölcsönösen ösztönzik a vállalatok közötti ipari és kereskedelmi kooperációt, a műszaki-tudományos együttműködést.

A gazdasági kapcsolatok bővítése mellett fontos célunk a sokoldalú gazdasági együttműködés formáinak kialakítása is. Ennek érdekében tovább kívánjuk növelni tevékenységünket a KGST-n kívüli nemzetközi gazdasági szervezetekben is. Ezt a célt szolgálják az Általános Kereskedelmi és Vámtarifa Egyezményhez – a GATT-hoz – való csatlakozásunkra irányuló tárgyalásaink. Törekvéseink a gazdasági együttműködés fejlesztését szolgálják, de ennek során a teljes egyenjogúságot, a kölcsönös előnyök biztosítását és a diszkrimináció felszámolását elengedhetetlen követelménynek tartjuk.

Résztvételünk a nemzetközi gazdasági szervezetek tevékenységében azt a célt is szolgálja, hogy a világ gazdaság fejlődéséből leszűrhető tapasztalatokat népgazdaságunk megfelelő ütemű és korszerű fejlesztéséhez minél jobban tudjuk hasznosítani. Ugyanakkor szerény eredményeink alapján mi is hozzá kívánunk járulni a nemzetközi szervezetek sikeres tevékenységéhez. Ilyen értelemben tartjuk fontosnak az Európai Gazdasági Bizottságban és más nemzetközi szervezetekben, így például az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezete – a FAO – munkájában való résztvételünket. 1971-től tagja leszünk az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottsága Tanácsának, ami újabb feladatokat jelent majd számunkra.

Végezetül meg kívánom említeni, hogy jelentős erőfeszítéseket tesz kormányunk a fejlődő országokkal folytatott árucserénk és gazdasági kapcsolataink állandó bővítésére is. Ez politikánk lényegéből fakad. Az elmúlt időszakban e téren is több kezdeményezés történt a különböző magyar szervek, intézmények és üzemek részéről.

Vlagyimir Iljics Lenin születésének 100. évfordulóját 1970. április 22-én ünnepli az egész haladó emberiség. E centenárium csaknem egybeesik a szocializmus fennállásának fél évszázados és a szocializmus útjára lépett demokratikus országok megszületésének negyedszázados évfordulójával, így egybeesik hazánk 25 éves felszabadulási ünnepségével is.

Ezekben a napokban a földkerekség minden pontján, így hazánkban is mély tisztelettel hajtjuk meg az emlékezés vörös lobogóját a forradalmi munkásmozgalom nagy vezéralakjának emléke előtt. Leninre, a szocialista forradalom vezetőjére, az első szocialista állam megalapítójára és a marxizmus elméletének alkotó továbbfejlesztőjére, a nagy teoretikusra emlékezik a világ.

Lehetetlen felsorolni mindazokat a tetteket, amelyekben kifejeződik a dolgozók legszélesebb tömegeinek Lenin iránti határtalan szeretete és mélységes hálája mindazért, amit tett a szocializmus győzelme, a kizsákmányolás felszámolása, a béke és a haladás ügyében. Lenin nemcsak a múlté, hanem még inkább a máé és a jövőé. Lenin műveit milliók olvassák és tanulmányozzák, több mint 50 országban 117 nyelven adják ki könyveit, elméleti munkáit. Lenin eszméi öltenek testet a kommunizmust építő Szovjetunió és a szocializmust megvalósító népi demokratikus országok gyakorlatában, de egyben az egész világ forradalmi munkásmozgalmában.

Lenin elméleti és gyakorlati tevékenysége ma már egyet jelent a szocializmus világméretű mozgalmával, a kizsákmányolás ellen harcoló százmilliók felszabadításának ügyével. Lenin tanítása alapján tudjuk megválaszolni mindazokat a bonyolult történelmi és társadalmi eseményeket, amelyeket égető kérdésként napjaink osztályharca vet fel.

Századunk minden eseménye, az elmúlt évtizedek egész forradalmi tapasztalata a legszorosabban összefügg a lenini eszmékkal, azzal a felmérhetetlen munkával, amelyet a tudományos szocializmus továbbfejlesztése és a szocializmus győzelme érdekében kifejtett. Lenin élete

és gyakorlati tevékenysége pedig reális, egyedüli irányvonala minden kommunista és munkáspártnak. Ez abból következik, hogy a leninizmus nemzetközi tanítás és egységes marxista tudomány, amelyet alkotóan kell alkalmazni minden pártnak saját országa sajátos feltételeihez. Ugyanakkor a leninizmushoz való hűség a kommunista mozgalom további sikereinek záloga is.

A lenini eszmék mindenkor magukban hordták a megmerevedett szemlélet és gyakorlat elvetését. A marxizmus-leninizmus nem dogma, ha pedig nem vesszük figyelembe a marxizmusnak ezt az oldalát – mondta Lenin –, akkor egyoldalúvá tesszük, eltorzítjuk, holt tanná tesszük a marxizmust, megfosztjuk belső tartalmától, aláássuk legmélyebb elméleti alapját, a dialektikát. Lenin soha nem indult ki előre gyártott sémákból a szocializmus, különösen annak gazdasági kérdései megítélésénél. A társadalmi és gazdasági cselekvés gyakorlatából való kiindulás, a téves nézetek revideálása iránti bátorság, az elméleti tételek helyességének állandó kontrollja – ebben van a nagy titka annak, hogy miért bizonyultak Lenin eszméi maradandónak és miért lesznek iránymutatók a jövőre vonatkozóan is. Vagyis napjainkra még inkább érvényes az a megállapítás, hogy a marxizmus-leninizmus a szocialista építőmunkában a gyakorlati tevékenység vezérfonala, amely engesztelhetetlen minden maradiság és dogmatizmus, minden oportunizmus és liberalizmus ellen egyaránt.

Lenin a leghatározottabban fellépett minden olyan kísérlet ellen, hogy a bolsevikok tapasztalatait egyértelműen csak orosz jelenségnek tekintsék, de az olyan nézetek és törekvések ellen is, amelyek mindenben mechanikusan másolni akarták Szovjet-Oroszország tapasztalatait. Több ízben nagyon határozottan rámutatott arra: A Nagy Októberi Szocialista Forradalom nemzetközi jelentőségű, de végzetes hiba volna egyszerűen utánózni a bolsevik párt gyakorlatát. Lenin felbecsülhetetlen érdeme, hogy az egyedüli helyes választ tudta megadni az élet legégetőbb kérdéseire, ezen belül is a gazdasági élet problémáira, éppen annak alapján, hogy mindent a maga összefüggésében, a körülmények állandó változásában vizsgált.

Ugyanakkor Lenin eszméje egyet jelent az internacionalizmussal, a közös összefogással, a proletariátus erejének egyesítésével. Lenin feladatul tűzte ki, hogy valamennyi nemzetiség proletariátusának legszorosabb egyesítésére kell törekedni. A munkás-nemzetköziség elvei és módszerei nélkül nem beszélhetünk leninizmusról és nem is hivatkozhatunk a lenini hagyatékra a gazdasági építőmunkában sem. A proletariátus azt támogatja – fejtette ki Lenin –, ami elősegíti a nemzeti különb-

ségek elmosódását, a nemzeti válaszfalak leomlását, ami egyre szorosabbra fűzi a nemzetek közötti kapcsolatokat, ami a nemzetek egybeolvadását eredményezi. Ez napjaink egyik legfontosabb tanulsága. A szocialista államok érdekei – a gazdasági építésben is – egyaránt nemzetiek és nemzetközi.

A forradalmi munkásmozgalom győzelme a munkáosztály nemzetközi összefogása nélkül éppúgy elképzelhetetlen, egy kommunista párt éppúgy nem vívhatja a maga osztályharcát elszigetelten a többi kommunista párt küzdelmeitől, mint ahogy egyetlen szocialista ország sem oldhatja meg jól a szocialista építés nagy és bonyolult feladatait a szocialista közösségtől elzárkózva. Csakis a gazdasági téren való szoros összefogás gyorsíthatja meg a múltból örökölt elmaradottság felszámolását, és csak az segítheti a gazdasági fejlődést, ami a kapitalizmussal folytatott békés versenyben való győzelemhez elengedhetetlen. Mindezek helyességét az elmúlt évek és a jelenkor tapasztalatai igazolták.

Lenin eszméi megvalósítását bizonyítja az elmúlt fél évszázad egész történelme, a szocialista országok példátlanul gyors gazdasági előretörése. Bizonyítja az a történelmi tény, hogy létrejött a szocialista gazdasági világrendszer, amellyel ma már a földkerekségen minden vonatkozásban, mindenkinek számolnia kell. A szocialista országok adják a világ ipari termelésének 38 százalékát. A szocialista országok, különösen a KGST-ben tömörült államok, nemcsak az ipari termelés volumenét tekintve érték el kimagasló eredményeket, hanem fejlődésük dinamizmusa egyben bizonyítéka a szocialista gazdaság életerejének is. Az 1950–1968. évek közötti időszakban a nemzeti jövedelem növekedése a KGST-országokban, összevetve a tőkésországok fejlődésével, a következőképp alakult:

A nemzeti jövedelem növekedése 1950–1968 között

Megnevezés	1950	1968
Világ összesen	100	258
KGST-országok	100	423
Tőkésországok	100	224
Közös Piac országai	100	267

A KGST-országok gyors fejlődését bizonyítja a következő táblázat is.

*A KGST-országok és a Közös Piac országainak részesedése
néhány fontosabb termék termelésében*

Megnevezés	KGST- országok	Közös Piac országai
Villamosenergia-termelés	20,5	11,7
Széntermelés	38,1	9,4
Kőolajtermelés	17,1	0,8
Acéltermelés	27,3	18,9
Kénsavgyártás	19,9	17,9
Műtrágyagyártás	29,0	22,2
Műszáltermelés	14,1	19,8
Cementtermelés	23,4	19,3
Fűrészáru-termelés	34,7	5,6
Búzatermelés	35,1	9,9
Rozstermelés	79,1	12,1
Cukorrépa-termelés	56,6	22,2
Burgonyatermelés	56,4	12,8

A szocialista országok emellett élen járnak a legfontosabb tudomány-ágak fejlesztésében, kimagasló technikai sikereket érnek el, és a legtöbbet tesznek a dolgozó tömegek élet- és munkakörülményei megjavításáért.

A szocializmus világrendszerre válása mellett hazánk és népünk egész története igazolja Lenin tanításának helyességét. A magyar kommunista párt megalakulása óta szakadatlan harcot vív mind a baloldali álforradalmi törekvések, a dogmatizmus, mind az opportunizmus ellen. Sok áldozatot követelő tapasztalata fényesen bizonyítja a leninizmus igazságát. Vonatkozik ez a magyar Tanácsköztársaság létrejöttére, amely 1919-ben a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után először a világon hazánkban döntötte meg a burzsoázia hatalmát, de igazolja az a negyedszázad is, amely felszabadulásunk óta telt el.

Külön szeretném kihangsúlyozni: pártunk forradalmi harcának minden periódusában érezte a Szovjetunió Kommunista Pártja sokoldalú, testvéri támogatását és segítségét. Már a Tanácsköztársaság első napjaiban Lenin táviratban fordult a magyar kommunistákhoz. Ebben kifejezte azt a reményét, hogy nincs messze az az idő, amikor a kommunizmus az egész világon győzedelmeskedik.

Pártunk mindenkor figyelembe vette a lenini tanításokat, a Szovjetunió Kommunista Pártja gazdag tapasztalatait, és tevékenységében érvényesítette azokat. Mindez jelentős mértékben hozzásegítette pártunkat ahhoz, hogy

– alkotóan alkalmazza a munkáosztály forradalmi elméletét és győzelemre vigye a szocializmus ügyét;

– a nemzetközi harc legbonyolultabb és legfeszültebb időszakaiban is mindenkor megtalálja a megoldáshoz, a győzelemhez vezető utat.

Pártunk eddigi egész tapasztalata igazolja a lenini tanítások helyességét. Éppen ezért pártunk joggal értett egyet a kommunista és munkáspártok 1969. évi moszkvai nemzetközi tanácskozásán Lenin születése 100. évfordulójával kapcsolatban kibocsátott felhívással, amely – többek között – Lenin műveinek tanulmányozására szólított fel. Lenin műveinek megismerése segítséget nyújt a fiatal nemzedéknek, hogy jobban lássa korunk forradalmi távlatát.

A szocializmus eszméje világméretekben mind népszerűbb, amely szorosan összefügg a szocialista országok előrehaladásával, gazdasági fejlődésével. Lenin már fél évszázaddal ezelőtt, a szocializmus kezdeti időszakában kifejtette, hogy gazdaságpolitikánkkal gyakoroljuk a legnagyobb befolyást a nemzetközi forradalomra. Ha megoldjuk gazdasági feladatainkat, akkor nemzetközi méretekben biztosan és véglegesen győztünk. Ezért a gazdasági építőmunka kérdései rendkívül nagy jelentőségre tesznek szert.

Lenin tanításai napjainkban különösen időszerűek. Ha Lenin hagyatékát valóban aktuálissá akarjuk tenni, akkor ugyanúgy kell viszonyulnunk hozzá, ahogy ő viszonyult Marxhoz: tudnunk kell a lenini módszert alkalmazva önállóan elemezni a világ új jelenségeit. Miért van erre szükség? Azért, mert Lenin nem nézhetett szembe azokkal a konkrét történelmi, társadalmi körülményekkel, illetve tényezőkkel, amelyek közepette nekünk tevékenykednünk kell. Egyszerűen azért nem, mert ezek a körülmények az ő életében még nem állottak fenn és jórészt nem is voltak előreláthatóak. Ezért nem is adhatott kész megoldást konkrét problémáinkra. Mire vonatkoztatható ez elsősorban?

a) Napjaink rendkívül gyors tudományos-műszaki fejlődésére, valóságos forradalmára. A ma társadalmát áthatja a technika gyors előretörése minden területen, ami csak egy gyorsuló folyamatként fogható fel.

b) A másik tényező: a szükségletek rendkívül gyors növekedése, az igények állandó változása, a szocialista építőmunka gyakorlatában felmerülő igen bonyolult és sokszor ellentmondásos folyamatok léte.

c) Miután a szocializmus világrendszerre vált, létrejött a szocialista országok közötti nemzetközi munkamegosztás, amely új típusú kapcsolatokat hozott létre ezen országok között. Gazdasági sikereinknek egyik alapvető forrása az volt, hogy az internacionalizmus elvei alapján össze

síttettük erőinket. Enélkül nem érhattük volna el azokat az eredményeket, amelyekre az előzőekben utaltam.

A szocialista országok közötti nemzetközi munkamegosztás elmélyítése, egy, a jelenleginél minőségileg magasabb fokú integráció létrehozása történelmileg szükséges és objektív folyamat. Ennek alapvető elemei, hogy a jövőben az integrációban részt vevő érdekelt országok egyeztessék gazdaságpolitikájukat, tartalmában továbbfejlesszék a nép-gazdasági tervek koordinációját, új útjait találják meg a műszaki-tudományos együttműködésnek, kimunkálják az egymás közötti hatékonyabb pénz- és hitelmechanizmust, a kereskedelmi kapcsolatok továbbfejlesztésének lehetőségeit és kialakítsák az eddiginél sokkal hatékonyabb formában az ipari együttműködést, a gyártásszakosítást és kooperációt, valamint a közös beruházások rendszerét.

d) Mindezen tényezők jelentkezésével egyidőben végbemegy az egyes szocialista országok nemzeti gazdasági mechanizmusának tökéletesedése is. A gazdaságilag megalapozott tudományos fejlesztési tervek iránti igény, az egész gazdálkodás hatékonyságáért viselt felelősség megnövekedése, a rentabilitásra, a minőségre való fokozott törekvés és a gazdálkodó egységeknek az eddiginél sokkal nagyobb hatásköre és önállósága: ezek azok az elemek, amelyek irányában a fejlődés felmérhető.

e) Vannak olyan tényezők is, amelyeket előre nem lehetett látni és amelyek megoldása csakis Lenin tanítása alapján, a marxizmus-leninizmus szellemében képzelhető el. Ezek természetesen jelentkeznek, mivel

- eltérő az egyes szocialista országok fejlettsége, különbözőek adottságaik, szükségleteik és lehetőségeik;

- napjainkban két egymással ellentétesnek látszó tendencia érvényesül, amely kifejeződik egyfelől a termelési erők nemzetközi összefonódásában, internacionalizálódásában, másfelől abban a tényben, hogy az egyes szocialista országok ma önálló nemzeti gazdasági egységet, egymástól elkülönült termelési szférát jelentenek. Tehát a termelés jelentős mértékű internacionalizálódásával és a termelési eszközök nemzeti jellegével kell számolnunk nemcsak a jelenben, hanem még a következő időszakban, hosszabb távon is.

A szocialista országok – így hazánk is – eddigi fejlődésük során figyelembe vették Lenin útmutatásait a szocialista gazdaság építésére vonatkozóan, és igyekeznek a konkrét történelmi és gazdasági körülmények közepette azokat alkotó módon továbbfejleszteni. Vonatkozik ez a szocialista iparosítás végrehajtására éppúgy, mint a szocialista országok

gazdasági összefogására. Az elmúlt negyedszázad folyamán e téren is rendkívül sok történt. Létrejöttek annak feltételei, hogy a következő években az eddiginél magasabb szinten, a jelenleginél sokkal szorosabb gazdasági integrációt valósítsunk meg, amely hozzájárul mind az egyes szocialista országok, mind az egész közösség gazdasági tevékenysége hatékonyságának emeléséhez.

A magyar népgazdaság eddigi fejlődése, de különösen az utóbbi években bekövetkezett átalakulása – amely különben napjainkban is tart – szintén bizonyítéka a szocialista gazdaságirányítás alkotó továbbfejlesztésének, a közgazdasági ösztönzők megfelelő alkalmazásának. A tervgazdálkodáson Lenin mindig a társadalom tudatosságának a gazdasági fejlődésben való érvényesülését értette. Ez pedig még inkább megköveteli, hogy tudományos módszerekkel, a gazdasági adottságok és a fejlődés irányainak ismeretében hosszabb távú, központi programok alapján történjen a népgazdaság irányítása. A társadalmi tudatosság érvényesülése három egymással szorosan összefüggő folyamatot jelent:

- a társadalmi célok – a szocializmus teljes felépítése – kitűzésének folyamatát, vagyis a tervezést;
- a központi és az alsóbb gazdaságirányító intézmények céltudatosan összehangolt tevékenységét, amely megfelelően mozgósítja a társadalom anyagi erőforrásait, vagyis a kellő vezetést;
- végül a gazdasági élet tervszerű alakítását, a kitűzött célok megvalósításáért folytatott tevékenységet.

Mindez egy rendkívül komplex formában érvényesülő gazdaságirányítási rendszer keretén belül valósul meg a magyar népgazdaság jelenlegi gyakorlatában.

A tervgazdálkodás magasabb fokra való emelése nem áll ellentétben a tervszerű piacgazdálkodással. Lenin nem a piac megszüntetését hangsúlyozta ki, hanem a piac megfelelő állami szabályozását és annak felhasználását a szocializmus érdekében. A hazai és a nemzetközi tapasztalatok alapján állítható, hogy a szocialista társadalom mai fejlettségi fokán a terv – vagyis a tudományosan kidolgozott társadalmi fejlesztési program – eredményes megvalósítását csak az állami tervkészítés és a központi tervszerű irányítás talaján álló önálló gazdálkodó tevékenységet kifejtő vállalatok képesek biztosítani.

Lenin „A szovjethatalom soron levő feladatairól” című cikkében sokoldalúan világítja meg a gazdasági építés néhány alapelvét. Itt mutat rá – többek között – arra, hogy szükségszerűen előtérbe nyomul a kapitalizmusnál magasabb rendű társadalmi alakulat megteremtésének alapvető feladata, vagyis: a munka termelékenységének emelése, ezzel

kapcsolatban pedig (és ennek érdekében) a munkának magasabb színvonalú megszervezése. Mindezt Lenin két dologgal hozza alapvetően összefüggésbe, egyrészt a tudományos tervezés megvalósulásával, másrészt a munka termelékenysége szakadatlan emelésével. Lenin a népgazdaság fejlesztésére vonatkozó tervek elkészítésében nagy tudományos feladatot látott, és ennek megfelelően szerepet szánt a tervek kidolgozásában a tudomány képviselőinek is. Nem véletlen, hogy már 1918 áprilisában a Népbiztosok Tanácsa Lenin elnökletével határozatot hozott arról, hogy a Tudományos Akadémiát meg kell bízni az ország gazdasági erői legracionálisabb felhasználása problémájának megoldásával.

A tudományos megalapozás fontosságát húzta alá Lenin. A szocializmus véleménye szerint elképzelhetetlen a modern tudomány legújabb vívmányai szerint felépített nagyipari technika nélkül, olyan tervszerű állami szervezet nélkül, amely az emberek tízmillióit kötelezi arra, hogy a legszigorúbban betartsanak egy egységes szabályt a termelésben és a termékelosztásban.

Lenin számtalan cikkében és felszólalásában aláhúzta a munka-termelékenység emelésének fontosságát és azt a tényt, hogy ezt első sorban a termelési erők tervszerű elosztásával, a munka magas színvonalú megszervezésével és a legfejlettebb technika alkalmazásával kell biztosítani. Emellett Lenin arra törekedett, hogy mindenkivel megértesse: nem általában kell a tervezés folyamatát felfogni, hanem oly módon, hogy a népgazdaság erőforrásait a legdöntőbb területekre lehessen koncentrálni.

Ezeknek a lenini útmutatásoknak rendkívüli nagy jelentőségük van napjainkban is. Természetesen a formák és a körülmények mások, de nem nehéz megállapítani számos esetben az analógiát, a nálunk is felvetődő problémákat, napjaink szocialista építésének megoldására váró kérdéseit illetően. A szocializmus gazdaságtana egész gyakorlatában a felmerülő új folyamatok, összefüggések alkotó elemzése és új utak keresése, bátor alkalmazása a hatékonyabb gazdálkodási formáknak: ez felel meg valójában a lenini eszméknek. A gazdálkodás rendszere végső soron eszköz: a cél a szocializmus teljes felépítése, majd a kommunizmus megvalósítása.

A lenini centenárium nemcsak ünnep, hanem egyben mozgósító erő, az egész világ haladó közvéleménye, a kommunista és munkáspártok, a szocialista országok számára. A lenini eszmék alkotó alkalmazása új erőforrásokat jelent minden vonatkozásban, és ez forradalmi optimizmussal, lelkesedéssel kell hogy eltöltse a világ dolgozó töme-

geit, az egyszerű embereket, a munkásokat, a dolgozó parasztokat éppúgy, mint a szellemi élet legkiválóbbjait. A lenini centenárium további erőt ad a szocializmus építéséhez éppúgy, mint a háborúra törekvő imperializmus és mindenféle visszahúzó, antimarxista–antileninista erő elleni harchoz.

A hatalomra került és a szocializmus felépítésén fáradozó kommunista és munkáspártok számára különösen aktuálisak a lenini tanítások. A szocialista rendszer óriási előnyöket rejt magában. Ha minden szocialista ország a proletár nemzetköziség elve szerint cselekszik a gazdasági együttműködésben – de természetesen az élet egyéb területén is –, és mindent megtesz nemzetközi összefogásunk, közös erőnk növekedéséért, akkor a szocialista országok népei rövid időn belül újabb sikereket érnek el a szocializmusért, a kommunizmusért folytatott harcukban.

Amióta végleg elhallgattak a második világháború fegyverei, immár ez a 27. békés karácsony Európában. Ez a béke a világ fejlődésének új korszakát hozta.

A marxizmus-leninizmus, korunk forradalmi elmélete és társadalmi gyakorlata az elmúlt 27 esztendő során tovább gazdagodott. Éveink a szocialista világrendszer létrejöttének, erősödésének jegyében teltek el. Barát és ellenség számára egyaránt bebizonyosodott, hogy világrendszerünk életerejé, fejlődőképessége tartós és a történelem formálójá lett igen bonyolult nemzetközi viszonyok között.

A Szovjetunió és a szocialista országok népei együttes erővel teremtették meg a szocialista építéshez szükséges békés körülményeket, a kedvező nemzetközi feltételeket. A Szovjetunió külpolitikájának legfőbb célja, hogy a többi szocialista országgal együtt a jövőben is biztosítsa a szocializmus és a kommunizmus felépítéséhez szükséges nemzetközi feltételeket, s hogy ennek során szüntelenül erősödjék a szocialista országok egysége és erősödjének a szocialista világrendszer pozíciói nemzetközi méretekben.

Hazánk a szocialista világrendszer létrejötte óta tagja e történelemformáló testvéri közösségnek. *Nemzetközi tevékenységünk fő célja* – mondotta Kádár János elvtárs a Központi Bizottság beszámolójában pártunk X. kongresszusán –, *hogy biztosítsuk népünk számára a szocialista munka külső feltételeit, valamint, hogy erőnktől telhetően védjük és szilárdítsuk a nemzetközi küzdőtéren a történelmi haladás, a nemzeti függetlenség és a béke pozícióit.*

Éppen azért a Magyar Népköztársaság fejlődő és bővülő politikai, diplomáciai, gazdasági és kulturális kapcsolatban áll valamennyi szocialista országgal. Hazánkat szoros szövetségi kapcsolat fűzi a szocializmust, a békét védő Varsói Szerződés Szervezetének tagállamaihoz, továbbá az idén elfogadott Komplex Program alapján fejlődő KGST tagországaihoz.

Az elmúlt negyedszázadban felgyorsult a történelmi fejlődés, a szocialista világrendszer a haladás döntő tényezőjévé vált. Világrendszerünk léte, növekvő tekintélye ma már kihat a tőkésországok belső és egymás közötti viszonyára, az imperializmus politikájára is. A szocialista országok példája a gyakorlatban bizonyítja az új társadalmi rend magasabbrendűségét. Ugyanakkor szemmel látható távlatként tárja az egész világ elé az emberiség szocialista jövőjét.

Szocialista világrendszerünk fő ereje a Szovjetunió. Éppen ezért a szocialista Magyarország építésének, hazánk fejlődésének valóságos életeleme a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolataink állandó fejlesztése. A Szovjetunió felszabadításunk pillanatától kezdve segítette fiatal, demokratikus államunkat politikailag és gazdaságilag talpra állítani. Az új forint megteremtése annak idején szovjet segítséggel vált lehetővé, a Szovjetunió nyújtott támogatást a szocialista iparosítás és a tervszerű gazdálkodás megvalósításához. És bármikor, ha népünk erejét meghaladó nehézségekkel küzdött, a Szovjetunió testvéri támogatását élvezhettük, így a magyarországi ellenforradalom leverésekor is. Népünk a legnehezebb helyzetekben érezhette és látta, mit jelent számára a szovjet nép barátsága.

Közismert hazánk népgazdaságának nyílt jellege. Éppen azért eddig is fontos volt, a jövőben pedig mindinkább növekszik a magyar-szovjet kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok jelentősége. Az elmúlt öt esztendőben a Szovjetunióból származó importunk kétharmadát nyersanyagok tették ki. Összes anyagbehozatalunknak több mint 40 százaléka a Szovjetunióból származik. A hazánkban felhasznált vasérc 84, a fenyőfűrészáru 75, a kőolaj 64, a nyersfoszfát, és a bányafa 100 százalékát a Szovjetunióból importáltuk.

Különösen öröndetes számunkra, hogy külkereskedelmi kapcsolatainkon túlmenően a kooperáció, a szakosodás és a műszaki-tudományos együttműködés terén is jelentős az előrehaladás. Ennek eredményeként fejlődhetett gyors ütemben alumíniumiparunk. Most pedig bővülő kooperációt valósítunk meg a közúti jármű-, az olefin- és a számítástechnikai program keretében is.

A szocialista országok gazdasági együttműködésének fejlődésével párhuzamosan lehetőség kínálkozik arra, hogy a Szovjetunióval és a többi baráti országgal mind változatosabb együttműködési formákat alakítsunk ki. Ez a folyamat politikai és gazdasági szempontból egyaránt rendkívül fontos. Hiszen a szocialista országok fokozatosan olyan gazdasági integrációt képesek megvalósítani, amely valamennyiüknek nagy anyagi előnyöket, a műszaki-tudományos haladásban pedig tekintélyes időnye-

rést biztosít. Éppen ezért támogatjuk a KGST-ben folyó együttes munkát, hogy mielőbb és minél sokoldalúbban valósuljon meg országaink önálló nemzeti gazdaságainak szocialista integrációja.

Országaink között az együttműködés – a gyors ütemű gazdasági fejlődés mellett – elősegítette a dolgozó tömegek élet- és munkakörülményeinek állandó javulását, a reálbérek emelkedését. A szocialista országokban gyorsult – a nemzetközileg is a legmagasabbak közé tartozó – lakásépítkezés üteme, javultak a táplálkozási viszonyok. Tömegesen használják az olyan tartós fogyasztási cikkeket, mint a háztartási mosógép, a hűtőszekrény, a rádió, a televízió stb.

Közös érdekünk, hogy a testvérpártok és a szocializmus világrendszerét alkotó államok folyamatosan és hatékonyan egybehangolják külpolitikai tevékenységüket. Ahogyan együtt haladunk az új gazdasági és társadalmi rend, valamint egész világrendszerünk építésében, erősítésében, ugyanúgy együtt kell haladnunk az építést lehetővé tevő nemzetközi feltételek megteremtésében is. Ez az összehangolás valójában valamenyny szocializmust építő ország népeinek és a nemzetközi munkásmozgalomnak együttes érdeke.

A Magyar Szocialista Munkáspárt és a Magyar Népköztársaság Kormánya ezt az internacionalista utat járja. Pártunknak és kormányunknak korunk alapvető nemzetközi kérdéseiben képviselt állásfoglalásait az határozza meg teljesen egyértelműen, hogy szocialista ország, a Szovjetunió szövetségese, a Varsói Szerződés tagországa vagyunk – alapította meg pártunk X. kongresszusa.

Külpolitikai együttműködésünk fontos kerete az ENSZ, valamint más nemzetközi szervezetek, ahol a szocialista országok együttesen szállnak síkra a béke és a biztonság megerősítéséért.

Amióta a szocialista országok felvetették az összeurópai biztonsági értekezlet gondolatát, gyökeresen megváltozott a helyzet kontinensünkön. Ma már nincs ellenzéke az európai biztonsági és együttműködési konferenciának. Azok az imperialista körök, amelyek változatlanul félnek az európai értekezlettől, már csak az időhúzás taktikájával kísérleteznek. Az európai biztonsági értekezlet gondolatát magáévá tette a kontinens egész közvéleménye, az európai államok nagy többsége, köztük a NATO-országok, az Egyesült Államoktól erősen függő kormányok egész sora.

Milyen tényezőknek köszönhető ez a viszonylag rövid idő alatt elért gyökeres változás? Mindenekelőtt annak, hogy a szocialista külpolitika helyes álláspontot képviselt, célul tűzve ki a néptömegek és az államok biztonság iránti igényének kielégítését. Hiszen Európa ma még nem a bé-

ke és a biztonság bázisa, amint ezt a konferencia ellenfelei állították. A második világháború utáni Európán súlyos nyomokat hagytak a hidegháborús évek. Az a tény, hogy vezető imperialista körök vonakodnak elismerni az európai határokat, s ma még Európában farkasszemet néz egymással a világ két legerősebb katonai csoportosulása, a Varsói Szerződés és a NATO, bizonytalanná tette a kontinens helyzetét. S mindezen túl: Európa megkülönböztetett világpolitikai szerepe is szükségessé teszi, hogy éppen itt törekedjünk az elérhető legnagyobb stabilitásra, biztonságra. Nem szorul bizonyításra, milyen katasztrofális következményekkel járna mindenfajta fegyveres konfliktus Európa területén.

A szocialista külpolitika igazsága azonban nem spontán érvényesült. Az elért eredményekben döntő szerepet játszott a szocialista országok, a Varsói Szerződés tagjainak hosszú évek óta folytatott összehangolt, sokirányú együttműködése, diplomáciai akciója. Nyilvánvaló, hogy mindebben a Szovjetunió különlegesen fontos szerepet töltött be. Ámde a Szovjetunió megkülönböztetett jelentősége a legkevesbé sem szorítja háttérbe a szocialista országok együttműködését. Ellenkezőleg! Éppen a Szovjetunió nemzetközi tekintélye, gazdasági és katonai hatalma teszi lehetővé, hogy a szocialista közösség tagjai eredményesen és megfelelő súllyal szólhassanak bele a világ dolgainak alakításába. Ismeretes, hogy az európai biztonsági értekezlet összehívásának egyik első okmánya Budapesti Felhívás néven vonult be a történelembe.

Az európai helyzet kedvező alakulását azonban nemcsak a biztonsági értekezlet gondolatának térhódítása jelzi. A szocialista országok együttes fellépése szerencsésen találkozott egyes tőkésországok vezető köreinek növekvő józanságával, realitásérzekével. Ez lehetővé tette, hogy a békés egymás mellett élés elvei alapján valamelyest csökkenjen a szembenállás a szocialista és a tőkés világ között.

De még ennél is többről van most szó. Megkülönböztetett fontosságú hozzájárulás az európai feszültség csökkenéséhez az az egyezményssorozat, amely a második világháború legnyomasztóbb örökségének, a német problémának a rendezését segíti elő. A Szovjetunió és Lengyelország szerződése Nyugat-Németországgal a szerződéskötő országok egymás közötti kapcsolatait illetően rögzítik az erőszakról való lemondás elvét, valamint a második világháború után létrejött európai határok sérthetetlenségét. A moszkvai és a varsói szerződés így alappillére lehet az európai biztonsági rendszernek, és döntő csapást mérhet mindazokra az európai és tengerentúli körökre, amelyek ma is fennен hirdetik, hogy az adott európai helyzet, a status quo elfogadhatatlan és ilyen vagy amolyan módosításra szorul.

Ezt a szerződésrendszert egészítette ki a Nyugat-Berlinről kötött négyoldalu megállapodás, amelyet viszonylag rövid időn belül követett a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság, illetve a Német Demokratikus Köztársaság és a nyugat-berlini szenátus közötti egyezmény. E megállapodások megmutatták, mennyire igaza van a szocialista külpolitikának, a budapesti felhívásnak, amikor hangoztatja, hogy nincs olyan bonyolult és ellentétes érdeket érintő kérdés, amelyet ne lehetne tárgyalások útján megnyugtató módon rendezni, ha megvan a felek erre irányuló szándéka.

Nyugodtan mondhatjuk, most a 27. békés karácsony ünneplése alkalmából, hogy Európában nemcsak általánosságban javult a politikai légkör, de lényegében közelebb kerültünk a nagy fontosságú politikai kérdések megoldásához is. Mindez nem jelenti azt, hogy a feszültség fenntartásában érdekelt körök máris letették a fegyvert. További együttes erőfeszítésekre lesz szükség 1972-ben is, de optimisták lehetünk. Az európai biztonsági értekezlet gondolatát magáévá tette kontinensünk közvéleménye, és óriási táborra van annak az elgondolásnak, hogy a vitás kérdéseket kizárólag békés eszközökkel kell megoldani, és mindenkinek tartózkodni kell a fenyegetőzéstől vagy az erőszak alkalmazásától.

BESZÉD A MAGYAR-SZOVJET BARÁTI TÁRSASÁG ORSZÁGOS ELNÖKSÉGE ÜLÉSÉN

1972. FEBRUÁR 17.

A múlt év decemberében megtartott országos értekezletünkön már összegeztük a Magyar-Szovjet Baráti Társaság munkáját, az utóbbi évek tevékenységét. Az új elnökség jól gyarapított örökséget vett át, és így ennek további gazdagítására törekedve az addigi munkát akarjuk folytatni, javítani. Ez az elhatározás készlet bennünket arra, hogy örömmel üdvözljük ez alkalommal is sorainkban a Magyar-Szovjet Baráti Társaság számos nagy tekintélyű aktivistáját, veteránját, akik évtizedek óta fáradságot nem ismerve munkálkodnak a magyar-szovjet barátság erősítésén.

Társaságunk ez évi munkatervének összeállításában azok az elvi útmutatások vezéreltek bennünket, amelyeket az MSZMP X. kongresszusa úgy fogalmazott meg, hogy következetesen fejleszteni kell országunk szövetségét a Szovjetunióval, a világ haladó erőinek fő támaszával.

A Magyar-Szovjet Baráti Társaság munkatervének előkészítéséhez nagyon jól hasznosítható tanácsokat kaptunk a decemberi országos értekezlettől. Tennivalóink felvázolásánál igyekeztünk ezeket a javaslatokat is messzemenően figyelembe venni.

Mint ahogy az a jelenlevők előtt is köztudott, Magyarország és a Szovjetunió közötti kapcsolatok társadalmi, gazdasági, kulturális életünk minden fontos területére kiterjednek. Nincs olyan nap, hogy a sajtóban, a rádióban, a televízióban ne kapnánk újabb és újabb híreket a szovjet-magyar együttműködés fejlődéséről, eredményeiről, új egyezmények, szerződések aláírásáról vagy megkötéséről.

Elnöki megnyitóban – ha csak röviden is – ezért szeretnék kitérni ezekre a kapcsolatokra, amelyek az elmúlt hónapokban tartott különböző tárgyalásokon alakultak ki Magyarország és a Szovjetunió között.

Mielőtt azonban rátérnék ezek ismertetésére, engedje meg a tisztelt elnökség, hogy megemlékezzek egy számunkra feledhetetlenül fontos dátumról, a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió között létrejött barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés alá-

írásáról. Ugyanis holnap, február 18-án lesz e szerződés ratifikálásának 24. évfordulója.

1948 februárjában Magyarország és a Szovjetunió barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést kötött. Ezzel a szerződéssel a második világháború után új korszak kezdődött Magyarország történetében. A szerződés megkötésével hazánk is tagja lett a szocializmust építő államok szövetségének, és a Szovjetunió oldalán, a haladásért küzdő népek tisztelet övezte közösségének. Az 1948-ban megkötött szerződéssel Magyarország nemzetközi helyzete is gyökeresen megváltozott. A legyőzött, háborút veszített országból a testvéri szocialista államok közösségének egyenrangú tagja lett, és mind szélesebb körű tevékenységével bekapcsolódott az államok közötti együttműködésbe.

A Szovjetunió és Magyarország között létrejött szerződést az országgyűlés 1948 márciusában iktatta törvénybe. Az egyezmény egyben az új, demokratikus Magyarország elismerését is jelentette. És nemcsak ezt, ennél többet: védelmet és biztonságot nyújtott népi demokratikus államunknak. Így lett – 24 évvel ezelőtt – a magyar–szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés a magyar nép szabadságának, függetlenségének első törvényes és nemzetközi érvényű dokumentuma. Önbizalmat, biztonságot adott a háborútól sokat szenvedett és bizonytalanságban élő népünknek.

A népünk tragédiáját előidéző ellenforradalmi kormányok mindig nemzeti nosztalgiát hirdettek. Arra hivatkoztak, hogy a magyarságnak nincsenek rokonai a környező népek között, nyelvünk nem hasonlít a többi népek nyelvéhez, vagyis egyedül vagyunk. A Horthy-rendszer ebből a nemzeti bánatból sovinszta politikát kovácsolt a körülöttünk élő népekkel szemben.

A horthysta, ellenforradalmi uralkodó osztály számára elképzelhetetlen volt, hogy egy olyan kis állam, mint Magyarország, a nemzeti szuverenitás tiszteletben tartása alapján szövetségi viszonyba kerülhet egy, az egész emberiség tiszteletével és elismerésével övezett nagyhatalommal.

Ez a nagy jelentőségű okmány, amely nemzeti életünknek, függetlenségünknek dokumentuma lett, egyben egy új államok közötti szövetség, a szocialista államok szövetsége kialakulásának kezdete volt Európában. Mindez azt bizonyítja, hogy a második világháború után felszabadult államok oldalán már 25 évvel ezelőtt – mint ahogy ma is – egyenrangú félként állt a hatalmas Szovjetunió. Örökre megszűnt Magyarországnak az a függő viszonya, szolgálai kapcsolata, amely a monarchia alatt, az első világháború előtt Ausztriával, később pedig a hitleri Németországgal kötötte össze.

Emlékezzünk arra, hogy még a háború alatt, 1944. december 21-én, amikor még a fél ország és fővárosunk is a német megszállók kezében volt, a Szovjetunió kormánya lehetővé tette, hogy a felszabadult területen megalakuljon az Ideiglenes Nemzetgyűlés, amely a magyar állami szuverenitás kizárólagos képviselőjének nyilvánította magát. Másnap, december 22-én megalakult az új kormány, és néhány nap múlva megkezdődtek a fegyverszüneti tárgyalások.

Mindez ma már természetesen történelem. De emlékeznünk kell arra is, hogy a Szovjetunió már akkor is bízott népünkben. Lehetővé tette, hogy a magyar nép önállóan hozzákezdhessen hazája új politikai, társadalmi, gazdasági berendezkedése megalapozásához, felépítéséhez.

Mindez negyedszázaddal ezelőtt történt. Az egyezmény aláírása, és a hazánkban végbement nagy társadalmi átalakulás lehetővé tette, hogy az 1948-ban megkötött szerződést 1967. szeptember 7-én újabb 20 évre meghosszabbíthassuk. Országgyűlésünk ezúttal is törvényerőre emelte a barátsági szerződést.

Az elmúlt negyedszázad során a magyar nép életéből, a mindennapi munkájából fakadó tapasztalatok tanúsítják, hogy országunk függetlensége és szocialista fejlődése szempontjából szinte felmérhetetlen jelentőségű ez a szerződés, amelynek évfordulóját most ünnepeljük.

Mi magyarok büszkéek vagyunk a szovjet néphez fűződő testvéri barátságunkra és arra az őszinte viszonzásra, amelyet az élet minden terén tapasztalunk a Szovjetunió Kommunista Pártja, a Szovjetunió kormánya és a szovjet nép részéről.

Együttműködésünk és azok a közös célok, amelyeket a szerződés tartalmaz, nem irányulnak más népek ellen. Ellenkezőleg, nemzeti ügyünk mellett jól szolgálják a közös ügyet: a szocialista világrendszer országainak, valamint a demokrácia, az egyetemes társadalmi haladás érdekeit.

Szerződésünk minden tekintetben összhangban van a nemzetközi joggal, az ENSZ Alapokmányával. Gyakorlati megvalósítását garantálja az a tény, hogy magyar és szovjet oldalon egyaránt a dolgozók széles tömegei tevékenykednek az elhatározások valóra váltásán. Munkások, parasztok, értelmiségiek életükben, munkájukban tapasztalhatják, hogy a magyar-szovjet barátság és együttműködés hozzájárulást, biztonságot jelent a fejlődéshez, ahhoz a nagy építőmunkához, amelyet a szocializmus megteremtéséért folytatunk.

Politikai kapcsolataink legfőbb jellemvonása a közvetlen barátság, kölcsönösen szívélyes testvéri, elvtársi szövetségi viszony, egyetértés a nemzetközi politikában, a nemzetközi munkásmozgalom minden lényeges kérdésében. Kádár és Brezsnyev elvtárs a február 11-14-én lezaj-

lott tárgyaláson kölcsönösen tájékoztatták egymást pártjaink tevékenységéről, gazdasági építőmunkánkról, azokról a közös erőfeszítésekről, amelyeket a Magyar Szocialista Munkáspárt és a Szovjetunió Kommunista Pártja tesz a szocialista országok együttműködéséért, a nemzetközi munkásmozgalom egységének erősítéséért. A nyugati tőkésállamok képviselői ilyen tárgyalási hírek hallatára azon töprengenek, miként lehet az, hogy megint megegyeztek, mert náluk ilyen egyenrangú tárgyalások kis és nagy államok között szinte elképzelhetetlenek. Náluk az a természetes, hogy a nagy halak felfalják a kicsiket.

Ez utóbbi kapcsán szeretnék néhány szót szólni gazdasági együttműködésünkről, mivel közismert, hogy a gazdasági kérdések érintik legkövetlenebbül a dolgozókat.

A magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok hazánk felszabadításától kezdve mindjobban kiszélesedtek, és ma már kiterjednek a magyar népgazdaság minden fontos ágazatára. Ezek a kapcsolatok eddig is és a jövőben is szocialista fejlődésünk biztos alapját jelentik. Ezeket a kapcsolatokat mással pótolni nem lehet.

A Szovjetunió népgazdasági terveink reális és biztonságos megvalósításához sokféle nyersanyagot, gépeket, berendezéseket szállít. Cserébe Magyarország ipari termékeket, gépeket, műszereket, elektrotechnikai termékeket, gyógyszereket, konzervipari termékeket szállít. Ugyanakkor számos iparágunk rekonstrukciójához, új gyárak, üzemek építéséhez is a Szovjetuniótól vásárolunk berendezéseket. Nemrég több ilyen hosszú évekre szóló együttműködési egyezményt kötöttünk a Szovjetunióval.

A megállapodás jelentőségének érzékeltetésére hadd említsek néhány adatot is. Az egyezmények szerint 5 év alatt külkereskedelmi forgalmunk a Szovjetunióval további 60 százalékkal nő. A múlt évben 1 milliárd 647 millió rubel volt a szovjet-magyar külkereskedelmi forgalom értéke.

Az 1948-ban megkötött barátsági egyezmény aláírása óta a magyar-szovjet kereskedelmi forgalom több mint 50-szeresére emelkedett. Mint ahogy már említettem, a jövőben tovább bővülnek a Szovjetunióval termelési kapcsolataink. Mind nagyobb a hosszú évekre megkötött koope-rációs egyezmények száma.

Néhány napja írtuk alá a vasúti szállítási egyezményt, amelynek értelmében ez évben 12 millió tonna áru szállításában állapodtunk meg. Ez mintegy harmincszorosa az 1948-ban szállított árumennyiségnek. És folytathatnám tovább a példákat.

Pártunk Központi Bizottsága, kormányunk nagy figyelmet fordít arra, hogy ezeket az egyezményeket, a szerződésben vállalt kötelezettségeinket hiánytalanul teljesítsük.

A magyar–szovjet barátság és együttműködés nemcsak a nemzetközi politikában, a gazdasági életben nyilvánul meg, hanem a tudományos, kulturális kapcsolatokban is.

A Magyar Tudományos Akadémia mind eredményesebben működik együtt a szovjet rokon intézményekkel. Az akadémiák között is mind intenzívebb munkamegosztás alakul ki.

És ha már itt tartunk, hadd emlékeztessen az elvtársakat arra, hogy nemrég értesülhettek a sajtóból a Magyar–Szovjet Kulturális Kormányközi Bizottság budapesti üléséről. Itt is számos, a kölcsönösség jegyében megoldható kérdés került napirendre, egyebek között az, hogy növekszik a kulturális érdeklődés mindkét ország dolgozói részéről. Ezt az igényt igyekszik kielégíteni a Kormányközi Bizottság. Gazdag programot dolgozott ki: neves szovjet színházak, zenekarok, táncegyüttesek lépnek fel nálunk, egymás után mutatattják be a régi és az új képzőművészeti alkotásokat. Mind szervezettebb az együttműködés filmgyáraink és a könyvkiadók között is.

A közoktatásban és a felsőoktatásban is jelentős a fejlődés. 1972-ben és 1973-ban is 250–250 magyar ösztöndíjas hallgató kezdi meg 4–5 éves tanulmányait a Szovjetunióban. A nyári termelési gyakorlatokon 1200 egyetemi és főiskolai hallgató cseréjét valósítja meg a két szakminisztérium. Így például tőlünk 400 orosz szakos egyetemi, főiskolai diákot féléves szovjetunióbeli kiképzésre és közös táborozásra küld a Művelődésügyi Minisztérium. De hosszan lehetne még sorolni azokat a megállapodásokat és eredményeket, amelyeket a tudomány, a kultúra és a közoktatás, felsőoktatás tekintetében elértünk.

Ezek után – ha csak néhány utalással is – meg kell említenem szervezetünk helyét, szerepét is az együttműködésben. A magyar–szovjet barátság és egymás kölcsönös megismerésének társadalmi szervezete a mi társaságunk. A Szovjetunióban is sok ezer tagja van a Szovjet–Magyar Baráti Társaságnak. Egész üzemek, iskolák, intézmények kollektívan lépnek be a Társaság soraiba, hogy megismerhessék a szocializmust építő magyar nép életét.

Fontos kötelessége a Magyar–Szovjet Baráti Társaság magyar tagozatának, nekünk mindannyiunknak, hogy hatékonyan közreműködjünk abban, hogy a hatalmas Szovjetunió népei mindjobban megismerjék a szocializmust építő Magyarország eredményeit.

Ez a követelmény önmagában is igazolja, hogy a Magyar–Szovjet Baráti Társaság fontos szerepet tölt be a két ország kulturális és gazdasági kapcsolataiban. Sokirányú tevékenységével kielégíti a dolgozók között azt a széles körű érdeklődést, amely a Szovjetunió iránt megnyilvánul.

Nagy örömkre szolgál, hogy az 1972–1973-as évekre kötött megállapodások újabb lehetőséget adnak Társaságunknak mindkét országban arra, hogy kölcsönösen megismerjük egymást.

Biztató ígéret erre az is, hogy a Magyar–Szovjet Baráti Társaság közel-múltban szervezett rendezvényeinek nagy sikere volt országunkban. Ezek közé tartoztak a felszabadulásunkhoz kapcsolódó szovjet–magyar kulturális rendezvények, a Lenin-centenárium jegyében végzett közös akciók, a hős szovjet városokról való megemlékezések, a szovjet űrkutatás bemutatása és azok a kiállítások, amelyeken a Szovjetunió eredményeit, a szovjet emberek életét, munkáját ismertetjük meg a magyar dolgozókkal.

Nagyon hasznos formája kapcsolataink erősítésének a testvérvárosok között kialakult mozgalom, amikor is magyar és szovjet városok vezetői, intézményei, vállalatai munka- és személyi kapcsolatba lépnek egymással. A szocializmus építése mellett összeköt bennünket az a közös szándék, hogy vívmányainkat megoltalmazzuk. Nagyon örülünk annak, hogy a magyar és a szovjet fegyveres erők mind szorosabban együttműködnek, hogy a magyar és a szovjet katonák között mind szorosabb a barátság, akik nemcsak a fegyveres kiképzésben tesznek közös erőfeszítéseket, hanem olyan természeti csapások kivédésében is, amilyen a nagy árvízveszedelem volt.

ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉS

A SZOVJETUNIO FENNÁLLÁSÁNAK

50. ÉVFORDULÓJÁRÓL

Fél évszázaddal ezelőtt, 1922. december 30-án a fiatal Szovjet-Oroszországban az első országos szovjetkongresszuson a köztársaságok meghatalmazott küldöttei elhatározták az egységes, soknemzetiségű szövetségi állam létrehozását. Ezzel létrejött az emberiség haladásának új irányt mutató, új történelmi időszámítás kezdetét jelentő Szovjetunió. E történelmi reményt az oroszországi és a velük együtt harcoló hasonló sorsú más népek, nemzetiségek munkásainak, szegényparasztjainak hosszú küzdelme készítette elő. A szövetségi szovjet állam létrejötte és fél évszázados útja a gyakorlatban megvalósult internacionalizmus, a lenini bolsevik politika világtörténelmi diadala, amely elválaszthatatlanul összeforrt Lenin zseniális államszervező tevékenységével.

Az eltelt öt évtized az egész emberiség számára bebizonyította, hogy ez a december 30-i lépés valóban történelmi elhatározás volt. A szovjet államszövetség létrejöttét – amelyet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme, s a szovjethatalomért vívott ötéves kemény küzdelem előzött meg – világviszonylatban egyedülálló társadalmi-gazdasági változások követték.

Ötven év alig egy emberöltő. A népek életében pedig egészen rövid időnek számít. A Szovjetunió felemelkedését, a világtörténelemben példátlan ütemű gazdasági és társadalmi fejlődést az egész haladó világ mély rokonszenve és nem szűnő érdeklődése kíséri. Az új szovjet állam rövid idő alatt olyan korszakos változásokat mondhatott magáénak, amelyek végérvényesen megalapozták nemzetközi tekintélyét. A szovjet állam léte és gyors íramú fejlődése lehetővé tette, hogy a nemzetközi munkásosztály forradalmi ügye, a szocializmus eszméje és gyakorlata egy hatalmas országban valósággá váljon, új államformában is testet öltjön, szilárd gazdasági alapokon álljon és így követhető, világos példát nyújtson a nemzetközi munkásosztály forradalmi harcához.

1922-ben még a tőkés világ hatalmas gazdasági és katonai túlereje állt szemben a szovjet állammal. A szovjet munkásosztály, a szovjet nép hősi

erőfeszítései mellett mindenkor számíthatott a nemzetközi proletárszolidaritás erejére, a világ dolgozóinak békeakarataira és testvéri támogatására. Mindez együtt hozzájárult ahhoz, hogy a fiatal szovjet állam győztesen kerüljön ki a polgárháborúból.

Történelmi tény, hogy a szovjet munkásállam születésétől kezdve a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett éléséért szállt síkra. Azt vallotta, hogy az államok közötti békés kapcsolatok és az együttműködés fejlesztése minden ország, minden kormány jól fel fogott érdeke. A világtörténelem első munkásállamának létét igen rövid idő alatt kénytelenek voltak elismerni a burzsoá államok kormányai. Néhány év leforgása alatt csaknem általánossá lett a szovjet állam nemzetközi elismerése. Az európai államok többsége és a tőkés világ valamennyi nagyhatalma – az akkori Egyesült Államok kivételével – 1925-ig felvette a diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunióval.

A szovjet állam külpolitikájának ötven évvel ezelőtt is a béke volt az alapja. Szovjet-Oroszország népei az intervenciók elleni küzdelemben is a békét védelmezték.

Az imperializmus szándékairól, terveiről Winston Churchill, volt angol miniszterelnök emlékiratainak egyik fejezetében azt írta, hogy a szövetségesek mint támadók sorakoztak fel Oroszország földjén. Blokád alá helyezték a kikötőket, és elsüllyesztették Oroszország csatahajóit. Komolyan tervezték és kívánták a rendszer bukását.

A fiatal szovjet állam a polgárháborúban az intervenciók elleni küzdelemben aratott győzelmét követően az ország gazdasági életének helyreállításával, gyors ütemű fejlesztésével, a kulturális forradalomban elért sikerével alapozta meg jövőjét, nagy nemzetközi népszerűségét. A Szovjetunió eredményei, külpolitikája, világossá tette minden nép számára, hogy a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élése, a háborúk megszüntetése reális cél az emberiség számára és érdemes érte harcolni.

Sajnos az események az 1920-as években átmenetileg másképp alakultak. A közép-európai proletárforradalmakat, közöttük a magyar Tanácsköztársaságot erre az időre már vérbe fojtotta az ellenforradalom. A Szovjetunió mint szocialista állam egyedül maradt. Európa a fasizmus örvénye felé sodródott. 1922 októberében Olaszországban uralomra jutott a fasizmus. Nőtt az egész világ népeit fenyegető új veszedelem. A nemzetközi életben a gyűlölködés, a bizalmatlanság és a háborús készülődés vált uralkodóvá. Ezzel szemben a fiatal szovjet állam területén lendületesen haladt előre az új utakon elindult szocialista gazdaság- és államépítés.

Lenin a szovjet népet arra tanította, hogy a munkások és parasztok

hatalmának megszilárdítása után a gazdaságépítés válik az új társadalom fő feladatává. Sokszor hangsúlyozta, hogy a lehetőségek ésszerű figyelembevétele, a szocialista gazdálkodás tervszerűsége, a megalapozott tervezés a sikerek legfőbb záloga. Az elmúlt fél évszázad igazolta a lenini gazdaságpolitika, a szocialista tervgazdálkodás helyességét.

A Szovjetunió megalakulása – a teljes egyenjogúság és önkéntesség alapján – lehetővé tette a különböző szovjet köztársaságok anyagi erőforrásainak egyesítését és azok ésszerű felhasználását.

A szovjet hazában új városok, ipari központok, hatalmas erőművek, bányák épültek, mezőgazdasági szövetkezetek alakultak, a különböző nemzetek, nemzetiségek, népcsoportok kultúrája, művelődése – az építőmunkával együtt – viharos fejlődésnek indult.

Az írástudatlanság felszámolásától a nemzeti értelmiség megteremtéséig hosszú út vezetett a nemzetek, népek, népcsoportok gazdasági és erkölcsi felvirágzásáig. Ez a történelmi folyamat egyidejűleg erősítette a nemzeti öntudatot és az internacionalizmus eszméjét.

H. Barbusse, a nagy francia író, a fiatal szovjet állam gazdasági fellendülésének hős korszakát „a legnagyobb álmok korszakának” nevezte. A szovjet emberek valóban a történelem legmerészebb terveibe és vállalkozásaiba fogtak, és álmuk hamarosan valósággá lett. A szovjet állammal együttérző barátok öröme, ellenségeinek legnagyobb csodálkozására, a szovjet tervgazdálkodás olyan alapot teremtett a további merész munkához, amely mindmáig foglalkoztatja a világ közvéleményét.

A régi Oroszország egyes területeken közepesen fejlett, más területeken nagyon elmaradott agrárország volt. Az ipar koncentráltága ugyanakkor fontos feltételét képezte a munkásosztály forradalmi szervezettségének.

Ebben az időben az ipari termelés lényegesen alacsonyabb volt, mint például Angliában, Franciaországban, Németországban, nem is beszélve az Egyesült Államokról. A nehézségeket csak fokozta, hogy az imperialista háború, az intervenció messze visszavetette Oroszország népgazdaságát. A mezőgazdasági termelés majdnem a felére csökkent. 1920-ban az oroszországi nagyipar csak az egyhetedét termelte az 1913. évinek.

Az 1928-ban megindult első ötéves tervtől napjainkig hosszú lenne felsorolni a szovjet gazdaság fejlődésének nagy állomásait, hiszen olyan, már történelmi fogalmak elemzésére kellene vállalkoznunk, mint az iparosítás, a kollektivizálás, hatalmas nyersanyagleőhelyek feltárása, a gép-
ipar létrehozása, tömeges lakásépítkezés, a közszükségleti cikkek termelésének növelése, később pedig a számítástechnikai és az űrhajózási programok.

A fél évszázados történelmi út minden szakasza a bolsevik pártot, Lenint igazolta. Emlékezzünk a lenini mondásra: Csak akkor értékeljük a kommunizmust, ha az gazdaságilag megalapozott.

Az elmúlt évtizedek alatt gyökeresen megváltozott az ipari termelés volumenének aránya a Szovjetunió és az Egyesült Államok között.

Jelenleg a Szovjetunió a világon az első helyet foglalja el a szén, a vasérc, a mangánérc kitermelésében, a kokszyártásban, az acélcsövek, a Diesel-mozdonyok előállításában, a fakitermelésben, a fűrészaruk, a cement, az előre gyártott vasbeton szerkezetek és elemek, a gypjűszövet, a cukor és számos fontos ipari termékfajta termelésében, sok fontos gépipari és vegyipari termék előállításában a Szovjetunió Európában az első, a világon a második.

A Szovjetunió ipara ma képes a legbonyolultabb tudományos-műszaki problémák és népgazdasági feladatok megoldására. A szocializmus megteremtette a tudományos-műszaki haladás, valamint a munkatermelékenység rendszeres és gyors növekedésének előfeltételét, a munkatermelékenység növekedése az utóbbi időben már az ipari termelés növekedésének kb. kétharmadát fedezte.

A bolsevik párt és a szovjet állam gigantikus társadalomformáló, gazdaságszervező tevékenységét megismerve, értheti csak meg a világ, miért állhatta ki győzelmesen a Szovjetunió a második világháború kegyetlen próbatételét; miért lett Sztálingrád a német fasizmus „Waterloo”-ja.

Amikor 1941. június 21-én hitszegő módon a Szovjetunióra tört a fasizmus hadigépezete, a hitleri hadvezetőség arra számított, hogy a váratlan csapás olyan nagy kezdeti előnyt biztosít számára, amelyet a szovjet nép nem tud kiheverni. A politikai fejlemények alakulásától pedig azt remélték, hogy felbomlik a szovjet szocialista köztársaságok szövetsége. Sem a náci diplomácia, sem a hitleri hadvezetés nem értette, nem ismerte a szovjet állam igazi erejét, a Szovjetunió népeinek hazaszeretetét, hősiességét.

Az antifasizta koalíciót kezdeményező és erősítő szovjet külpolitika Lenin szellemét követve vált a második világháború fontos tényezőjévé. A szovjet külpolitika a fasizmus ellen vívott háború tüzeiben előrevitte a nagyhatalmak és általában a világ minden országának konstruktív együttműködését, társadalmi rendszerüktől függetlenül.

Ami pedig a második világháborúnak a szovjet államszövetség szilárd-ságára vonatkozó tanulságait illeti, bizonyosra vehetjük, hogy a világ egyetlen nem szocialista államszövetsége sem bírta volna ki a súlyos megpróbáltatásokat.

A Szovjetunió mint szocialista államszövetség, mint szilárd politikai,

gazdasági és katonai egység, egyben a lenini nemzetiségi politika testet öltött valósága, fényesen kiállta a kegyetlen és véres próbatételt.

Húszmillió szovjet ember áldozta életét ebben a szörnyűséges háborúban. A megtámadott és veszélyeztetett köztársaságok védelmére az egész szovjet nép fegyvert fogott. Mint ahogyan egyik volt a szovjet államok szövetségrendszerének megteremtésében és fejlesztésében, az iparosításban, a mezőgazdaság átszervezésében, ugyanúgy egyik volt a haza védelmében.

A háború után hosszú éveken át, nehéz körülmények között hőiesen dolgozott a szovjet nép azért, hogy felépítsék a lerombolt városokat, üzemeket, iskolákat, gazdaságokat.

A szovjet népek hősi önfeláldozása tette lehetővé azt is, hogy nemcsak kiűzték az országból a betolakodókat, hanem a Szovjetunió döntő szerepet játszott az egész hitleri fasizmus szétverésében, az európai népek egy részének, köztük hazánknak a felszabadításában.

A Szovjetunió győzelme nyomán létrejött népi demokratikus országok, a szocialista világrendszer kialakulása egyben azt is eredményezte, hogy széthullott a tőkésállamok gyűrűje, amely több mint 3 évtizedig bekerítette a Szovjetuniót mint akkor egyetlen szocialista országot. A Szovjetunió áldozatvállalása, győzelmes harcai lehetővé tették, hogy a szocializmus már a mi generációnk életében világrendszerré váljon.

A Szovjetunió népeinek a szocializmus építésében, a szovjet haza védelmében elért sikereit nem valamiféle csoda vagy történelmi véletlen teremtette meg, hanem az a következetes elvhű politika, amelyet a Szovjetunió Kommunista Pártja a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme óta napjainkig folytat. A szovjet népet munkára és harcra, a váltakozó – sokszor nagyon nehéz – történelmi, gazdasági viszonyok között a párt, Lenin tanításai lelkesítették.

A Szovjetunió Kommunista Pártja hosszas, küzdelmes harcok árán, a társadalom marxista-leninista tudományával fegyverezte fel a pártot. Az internacionalizmus szelleme a pártban, a kommunisták maroknyi csapatának eszméjéből a szovjet emberek millióinak meggyőződésévé, magatartási normájává vált.

Lenin már 1905-ben azt írta, hogy a párt, hogy kiküszöbölje még a gondolatát is annak, hogy valamiféle nemzetiségi jellege van, nem orosznak, hanem oroszországinak nevezte magát. A Szovjetunió Kommunista Pártja valamennyi nemzetiség együttes pártjává vált. A párt – mondotta Brezsnyev elvtárs – a szovjet dolgozók elvtársiasságának és barátságának, az egész szovjet nép megbonthatatlan egységének legragyogóbb megtestesítője.

Most újabb megtisztelő nagy feladatok állnak a szovjet nép előtt. A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXIV. kongresszusa világosan rámutatott arra, hogy az új győzelmek záloga továbbra is a gazdasági építőmunka marad. Éppen ezért különleges figyelmet fordít a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága és a szovjet kormány az új technikára, a tudomány széles körű alkalmazására, a tervezés és gazdaság-irányítás tökéletesítésére, a természeti erőforrások előrelátó felhasználására.

A kommunizmus végleges győzelme szempontjából – mutatott rá a XXIV. kongresszus – továbbra is nagy fontossága van a munka termelékenységének emelésének. Fokozatosan meg kell szűnniük a lényeges különbségeknek a szellemi és fizikai munka között. A további gazdasági fellendülésnek együtt kell járni a város és a falu közeledésével. Továbbra is fontos politikai feladat a szocialista demokrácia fejlesztése, minél szélesebb dolgozó rétegek bevonása a társadalmi ügyek intézésébe.

Miként a nemzetközi munkásosztálynak, a magyar munkásosztálynak, pártunknak is mélységes meggyőződése, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártja – amely 1917-ben megszervezte és győzelemre vitte a forradalmat, teljesen új utakon vezette, szervezte a szocializmus felépítését, győzelemmel fejezte be a Nagy Honvédő Háborút és napjainkban kimagasló eredményeket ért el a kommunizmus építésében, amelynek most közel 15 millió tagja van, s amely élvezi a szovjet nép őszinte és határtalan bizalmát, a nemzetközi munkásosztály tiszteletét, világszerte sok százmillió ember rokonszenvét – történelmének következő fél évszázadában is új, nagy győzelmeket ér el a kommunista társadalom építésében.

Mi, a Szovjetunió barátai és szövetségesei, rendkívül nagyra értékeljük azt az áldozatot és felelősséget, amelyet a szovjet emberek vállalnak a béke, a haladás, a szocialista országok és minden, a társadalmi felemelkedésért küzdő nép érdekében. A Szovjetunió népei ezt természetesnek tartják, hiszen mindez az internacionalizmusból, a szovjet hazafiság lényegéből fakad. Azok a szocializmus útján járó népek, akik ma már más körülmények között, az élet több jó oldalát látják és élvezhetik, sohasem feledhetik el, hogy a Szovjetunióban, akár szakemberek, akár neves tudósok, akár egyszerű munkásemberek, kolhozparasztok és katonák között, nagy számban élnek, dolgoznak olyanok, akik a polgárháború megpróbáltatásaitól a második világháború szenvedésein át sok mindent átéltek és vállaltak. Az egyes ember sorsát elemezve, a közéleti, társadalmi és személyes sikereket, gondokat nézve, ez a természetes áldozatvállalás nem is olyan egyszerű dolog.

Aki szüleit vagy gyermekét adta a győzelemért, aki vérével fizetett más

nép szabadságáért, aki egyéni sorsának göröngyös útján járva is önzetlen internacionalista, igaz hazafi, hűséges barát maradt, olyan ember, aki személyében élő példája a szovjet jellemként emlegetett magatartásnak. Ez nagy erkölcsi vívmánya a fél évszázados Szovjetuniónak.

Nekünk, barátoknak, ezt számon kell tartanunk, és tisztelnünk kell.

Tisztelt ünneplő közönség! Kedves elvtársak! A soknemzetiségű szovjet állam megalakulásának, harcainak történelmi tanulságai, a szocializmus építésének szovjet tapasztalatai mindig a nemzetközi kommunista munkásmozgalom – közöttük a magyar munkásmozgalom – érdeklődésének középpontjában állottak. Most, amikor a Szovjetunió népei a kommunizmus építésén munkálkodnak, nemcsak sajátos nemzeti feladatot oldanak meg, hanem tapasztalataikkal segítik a többi szocialista országot is, mert a szocialista társadalom építésében sok a közös vonás, a közös törvényszerűség.

Mi magyarok most az 50 éves Szovjetunió ünneplése alkalmából is visszagondolunk nemcsak az újabb kori, hanem a régebbi történelmi kapcsolatainkra is. Több mint fél évszázaddal ezelőtt alakultak ki az oroszországi és a magyarországi forradalmi mozgalmak testvéri kapcsolatai. A fiatal szovjet állam védelmében, testvéri kötelezettségüket teljesítve, 50 évvel ezelőtt százezer magyar internacionalista is ott harcolt a polgárháború különböző frontjain, részt vett az intervenciók elleni küzdelemben.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom példáját elsőként a magyar proletariátus követte. Sajnos, 1919-ben megdöntötték a magyar Tanácsköztársaságot. De a horthysta elnyomatás legnehezebb éveiben is, az oroszországi forradalom sikerei és a szovjet állam építőmunkájának hírei kölcsönöztek új erőt az elnyomatás ellen harcoló és a faszizmus demagógiájával szembeszegülő magyar forradalmároknak.

Ugyanakkor tudjuk, hogy nem maradhatott teljesen nyom és hatás nélkül az a rengeteg rágalom, félrevezető híresztelés sem, amely igyekezett minden erővel befeketíteni az Októberi Forradalmat és a Szovjetunió hétköznapijainak eseményeit.

Az én nemzedékem jól emlékszik arra, hogy a két világháború között, itt Magyarországon, már az is büntetendő cselekménynek számított, ha valaki egyáltalán beszélt a Szovjetunióról.

Felszabadulásunk óta hazánkban örökre letűnt ez a korszak. A tőkés világban most is sok rágalmat szórnak a Szovjetunióra, de korunkban a rágalmak életlen fegyverekké válnak a Szovjetunióval, a szocializmus világával szemben. Az igazságot, a szocializmus nagy sikereit, az 50 éves

Szovjetunió érdemeit és eredményeit többé sem letagadni, sem eltitkolni nem lehet.

A magyar társadalom jelenleg a szocializmus teljes felépítésének útján halad előre. Mindazt, amit az elmúlt több mint negyedszázad során saját erőfeszítésünk mellett elértünk, a Szovjetunióval és a többi szocialista országgal való együttműködésünknek és baráti szövetségünknek köszönhetjük. Ez záloga volt és marad a szocialista Magyarország további fejlődésének. A felszabadulás óta dolgozó népünk politikai és gazdasági céljainak megvalósításában a Szovjetunió népeitől mindig testvéri támogatást és segítséget kapott.

A legutóbbi magyar-szovjet legfelsőbb szintű párt- és kormánytalálkozón – amely nagy jelentőségű állomása volt kapcsolataink továbbfejlődésének – mindkét fél megelégedéssel állapította meg, hogy a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió viszonyát a teljes bizalom és a kölcsönös megértés jellemzi.

Mind szorosabbá válik a testvéri együttműködés közöttünk politikai, gazdasági és ideológiai területen. Töretlenül fejlődik a magyar-szovjet gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés, növekszik az áruforgalom. Megállapodtak a felek abban is, hogy a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió kormánya, az ország törvényhozó testületei továbbra is rendszeres kapcsolatot tartanak egymással.

A pártjaink, államaink közötti testvéri jó viszony alapján széles körű kulturális együttműködésről beszélhetünk. A magyar szocialista kultúra megteremtésében felbecsülhetetlen segítséget jelentett és jelent mindmáig, hogy nemcsak saját haladó nemzeti és szocialista hagyományainkból meríthetünk, hanem a szovjet kultúra eredményeiből is.

Büszkék vagyunk arra, hogy kulturális értékeink, nemzeti kultúránk kincsei egyre fokozódó érdeklődésre tartanak számot a Szovjetunióban.

Tisztelt ünneplő közönség! Kedves elvtársak! A világ minden részéről, 116 országból jöttek vendégek Moszkvába, hogy köszöntsék az 50 éves Szovjetuniót. A felszólalók nagy elismeréssel nyilatkoztak a Szovjetunió eredményeiről, nemzetközi érvényű tapasztalatairól, következetes internacionalista politikájáról és arról a történelmi szerepről, amelyet a Szovjetunió fennállása óta betölt.

Az ünneplés napjai, hetei mindig elgondolkoztatnak, számvetésre késztetnek bennünket. Brezsnyev elvtárs beszédében az elért eredmények, a szovjet nép nagy sikerei mellett beszélt a békés építőmunkát zavaró nehézségekről is. Megemlítette azokat a gondokat, amelyeket az amerikai imperializmus okoz esztelen háborújával Vietnamban.

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága és a Szovjet-

unió Legfelsőbb Tanácsa „Felhívás a világ népeihez” címmel kiadott állásfoglalásában is elítéli az amerikai imperializmus bűncselekményeit és a Szovjetunió szolidaritásáról biztosítja a hős vietnami népet, valamint Laosz és Kambodzsa népét. Szilárd meggyőződésünket fejezzük ki – mondja a felhívás –, hogy igaz ügyük győzelemre jut.

A felhívás ugyanakkor a világ népeihez fordul, hogy fogjanak össze azért, hogy elhallgassanak a fegyverek és a nemzetközi kapcsolatokból zárják ki az erőszakot, hogy diadalmaskodhasson a béke. Mindenki vegyen részt a humánus célokért folytatott harcban. Dolgozó népünk magáévá teszi a moszkvai felhívást, azt a nagyszerű békeprogramot, amely a társadalmi haladást, a békés egymás mellettélést szolgálja.

Az ünnepi ülés napjaiban foglalt állást a magyar kormány is a vietnami kérdésben, és követelte a felújított amerikai terrorbombázások azonnali beszüntetését, ugyanakkor további szolidaritásunkról, támogatásunkról biztosította a vietnami népet.

Tudjuk, hogy most, amikor az 50 éves Szovjetuniót ünnepeljük, a világ más térségeiben is háborús feszültségek vannak. De azt is tudjuk, hogy a napjainkban zajló külpolitikai események, a világ sorsát befolyásoló sokirányú tárgyalások, diplomáciai lépések, a Szovjetunió és a többi szocialista ország gazdasági és politikai súlyának növekedése láttán derűlátók lehetünk.

Az enyhülést számos tényező mutatja. A tőkésországokban mind szélesebb körű a törekvés a szocialista országokkal való együttműködésre. Az enyhülést mutatja az előkészületben levő európai biztonsági értekezlet is. Új lehetőségekre gondolunk, amikor látjuk, hogy erősödik a nemzetközi munkásmozgalom egysége és elszigetelődnek a Szovjetuniót és a nemzetközi munkásmozgalmat rágalmazó szakadárok.

A Szovjetunió és a többi szocialista ország fejlődése, az erőviszonyok számunkra kedvező alakulása, a békéért folyó harc nemzetközi erősödése mind-mind a javunkra változtatja az erőviszonyokat. Vagyis minden körülményt mérlegelve, továbbra is feltétlenül bizakodással nézhetünk a jövőbe.

A moszkvai ünnepségen felszólalók az 50 éves Szovjetuniót üdvözlő beszédekben is a józan derűlátást, a béke erőinek gyarapodását juttatták kifejezésre. Brezsnyev elvtársnak az 50 éves Szovjetunió eredményeit és új céljait méltató beszéde is ezt az optimizmust tükrözte.

A világon mindenütt nagyra értékelik az 50 éves Szovjetunió eredményeit, azt, hogy elsőnek építette fel a szocialista társadalmat.

Azt is tudják mindenütt a világon, hogy a szovjet emberekben megvan a szilárd elhatározás és a szovjet államnak megvan az ereje ahhoz, hogy

a kommunizmus további építésében a maguk elé tűzött nagyszerű célokat meg is valósítsák.

A magyar párt- és kormányküldöttség nevében a moszkvai ünnepségen Kádár János elvtárs tolmácsolta üdvözetünket az 50 éves Szovjetunió-nak. Kádár elvtárs már számos beszédében állást foglalt a szovjet állam és más szocialista államok, a testvérpártok egymáshoz való viszonyát érintő kérdésekben. Fél évszázada – mondotta – vízválasztó a Szovjetunióhoz való viszony a haladás, a reakció, a szocializmus és kapitalizmus, a béke és a háború között.

Egész dolgozó népünk nevében szívből köszöntötte a testvéri szovjet népet, gratulált sikereikhez, mert a Szovjetunió sikerei elválaszthatatlannak a szocialista közösség sikereitől.

A magyar dolgozó nép, pártunk és kormányunk, a Szovjetunió minden őszinte hívével együtt további sikereket kívánunk felszabadítónknak, barátunknak, szövetségesünknek, a világ első és legnagyobb szocialista államának, az 50 éves Szovjetuniónak.

ELŐADÁS A SZABOLCS MEGYEI PÁRTAKTÍVA-ÉRTEKEZLETEN

1973. JÚNIUS 29.

Elöljáróban szeretném átadni a Szabolcs megyei pártszervezetek vezetőinek a Központi Bizottság, az országgyűlés és a kormány üdvözlét. Régen jártam itt Szabolcs megyében, régóta tartozom ezzel a látogatással.

Mai aktívaülésünkön részben belpolitikai s néhány közérdekű hazai és nemzetközi vonatkozású gazdasági kérdéssel foglalkozom, és válaszlok a hozzám eljuttatott kérdésekre is. Ennek kapcsán kitérek néhány aktuális nemzetközi kérdésre, a kormányunk előtt álló feladatokra. Részletesen szeretnék beszélni azokról a külpolitikai eseményekről, amelyek a Központi Bizottság szerdai ülésének napirendjén szerepeltek, mindenekelőtt Brezsnyev elvtárs amerikai tárgyalásairól, valamint az európai biztonsági értekezlet összehívásával kapcsolatos fejleményekről.

Mindjárt megemlítem, hogy nem törekszem teljességre, hisz a külpolitikai események még olyan frissek és hatásuk olyan jelentős a nemzetközi közvéleményre, hogy állást foglalni, felmérni az új lehetőségeket csak a következő hónapokban lehetséges.

NÉHÁNY FONTOSABB BELPOLITIKAI KÉRDÉS

Az országgyűlés legutóbbi ülőszaka mellett, azt megelőzően belpolitikai életünkben jelentős esemény volt az április 15-én lezajlott tanácsválasztás. A választás számszerű adatai az elvtársak előtt már ismertek. A választás eredményeit az elnöki tanács jelentése alapján az országgyűlés is értékelte. Megállapítottuk, hogy a tanácstagok választások alkotmányos rendünknek és a törvényes előírásoknak megfelelően történtek.

A Központi Bizottság, az országgyűlés és a kormány nevében e helyen is szeretném megköszönni a párt és a Népfront, a tanácsok, valamint a választások előkészítésében és lebonyolításában közreműködő aktivisták ezreinek munkáját, amely lehetővé tette a választás kiemelkedő politikai sikerét.

A továbbiakban – úgy gondolom – arra kell törekedni, hogy a jelölőgyűléseken elhangzott közérdekű javaslatok a lehetőség keretein belül minél előbb megvalósuljanak, s a lakosság részéről felajánlott társadalmi munkavállalások szervezett módon realizálódjanak.

Belpolitikai életünknek, a szocialista demokrácia továbbfejlesztésének fontos fóruma az országgyűlés. Szeretnék néhány omdatban tájékoztatni adni országgyűlésünk munkájáról, legközelebbi feladatairól és tevékenységének néhány jellemző vonásáról.

A X. pártkongresszus határozatában kimondotta, hogy az országgyűlésnek javítani kell törvényalkotó munkáját, tovább kell erősíteni szerepét a kormányzati szervek működésének politikai ellenőrzésében és munkájuk támogatásában.

Az országgyűlés munkájával kapcsolatos, legutóbbi időben lefolytatott vizsgálatok azt mutatják, hogy az országgyűlés az elmúlt két évben ebben az irányban is eredményes munkát végzett. A most lezajlott júniusi ülésszakkal bezárólag 13 törvényt alkotott. Ezek közül a jelentősebbek:

- az alkotmány módosítása,
- a bíróságokról,
- az ügyészségről és a
- büntetőeljárásról szóló törvények, amelyek az alkotmány végrehajtását szolgálják,
- a népgazdasági tervezésről,
- a szövetkezetekről,
- az ifjúságról és az
- egészségügyről szóló törvények.

Az országgyűlés megfelelően töltötte be alkotmányos szerepét a kormányzati tevékenység irányának meghatározásában és a kormányzati szervek munkájának ellenőrzésében is.

- 1971-ben megvitatta és jóváhagyta a kormány programját;
- ez év tavaszán pedig meghallgatta a kormány elnökének beszámolóját az elmúlt két évben végzett kormányzati munkáról;
- az országgyűlés ellenőrző funkcióját gyakorolta, amikor 1972 őszén megtárgyalta a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter beszámolóját a mezőgazdaság, az élelmiszeripar és a fagazdaság helyzetéről.

Örvendetesen fejlődik az országgyűlés állandó bizottságainak munkája, ami megmutatkozik a parlamenti ülésszakok jó előkészítésében és az államigazgatás egyes ágazatainak ellenőrzésében.

Fejlődés tapasztalható a képviselők országgyűlési tevékenységében is. A legutóbbi ülésszakon, az 1972. évi költségvetés tárgyalása alkalmával 24 képviselő szólalt fel, s összesen 32 olyan javaslatot tettek, amelyeket

a kormány az illetékes minisztériumoknak kiadott megvizsgálásra, válszadási kötelezettség mellett.

Csak példaszerűen megemlítem:

- javaslat hangzott el a hazai kőolaj- és földgáz kutatás gyorsítására, a termelés növelésére;
- a lakásépítéssel összefüggő előkészítő munkák meggyorsítására;
- az államigazgatási dolgozók bérének javítására;
- a mezőgazdaság témakörében Szabó Gusztáv, Szabolcs megyei képviselő elvtárs javasolta, hogy megyénként és állatfajonként karantén-telepeket jelöljenek ki az állatbetegségek megelőzésére, és járvány-vágóhidak létesüljenek;
- Pálóczy Lajosné, Szabolcs megyei képviselő pedig javaslatot tett a burgonya korszerű termelési rendszerének kidolgozására és a szükséges feltételek létrehozására.

A Szabolcs megyei képviselők országgyűlési tevékenysége, mint az előbb idézett példák is mutatják, eredményesnek minősíthető. A megye 20 képviselője közül 9 tagja a különböző országgyűlési állandó bizottságnak. A 20 képviselő közül az elmúlt 2 évben 11 képviselő szólalt fel, összesen 13 alkalommal. Ezen belül igen öröndetes, hogy a megye 10 új képviselője közül eddig már heten hallatták szavukat az országgyűlésben. Ez arra mutat, hogy a megyei képviselőcsoport, a Pártbizottság és a Hazafias Népfront is megadja a szükséges segítséget az új képviselőknek közéleti szereplésükhöz, képviselői munkájukhoz.

Összességében megállapítható, hogy a szocialista demokrácia továbbfejlesztéséhez az országgyűlés is hozzájárult, és jól betölti alkotmányos szerepét.

Az országgyűlés legközelebbi ülősszakára október első felében kerül sor, ahol ismét két fontos törvényjavaslatot tárgyalnak. Az egyik a miniszteri felelősségről szóló törvény, amelynek megalkotását az alkotmány írja elő, a másik pedig az egységes statisztikai rendszerről szóló törvény.

A miniszteri felelősségről szóló törvény szabályozni fogja a miniszterek megválasztásának módját, jogállását és azt a különleges felelősséget, amely rájuk hárul egyrészt a kormányban mint testületben végzett munkájukért, másrészt az államigazgatás egy-egy ágazatának irányításáért.

A statisztikai törvény a gazdaságirányítás korszerű követelményeinek megfelelően fogja szabályozni a statisztikai adatszolgáltatás rendjét, hogy mind a központi, mind a helyi vezetés részére megfelelő rendszerben és kellő időben rendelkezésre álljanak az irányító munkájukhoz szükséges adatok.

A következőkben szeretnék rövid áttekintést adni a kormány munkájáról, legfontosabb feladatairól.

– A Központi Bizottság múlt év novemberi határozatának végrehajtásaként most foglalkozott a minisztertanács az Állami Tervbizottság létrehozásával.

– Az egyik legjelentősebb társadalmi feladat a népesség szaporodásában évek óta tapasztalható stagnálás felszámolása. Ezzel a kérdéssel foglalkozott már a párt Központi Bizottsága is, most az állami intézkedések részletes terve kerül a minisztertanács elé. Az intézkedések sokrétűek: szociálpolitikai, egészségügyi természetűek, valamint a gyermekgondozással kapcsolatosak. Jelentős, de eddig még meg nem határozott anyagi kihatással járnak. Az e célra felhasználható költségvetési összeg megállapítására az őszi betakarítás után kerül majd sor.

– A minisztertanács az országgyűlés elé terjeszti a jelenlegi, 1952-ből származó jogszabály korszerűsítését célzó statisztikai törvény javaslatát.

– A legutóbbi minisztertanácsi ülésen hozott és a tisztességtelen haszon visszaszorítását célzó rendelkezéshez csatlakozik a gazdasági bírság rendszerének továbbfejlesztése, amellyel a kormány ugyancsak a nyáron kíván foglalkozni.

– A Központi Bizottság oktatáspolitikai határozata végrehajtásaként e nyáron kerül a minisztertanács elé az oktatási rendszerről szóló 1961. évi III. törvény, valamint az ehhez kapcsolódó jogszabályok módosítására vonatkozó előterjesztés. Ehhez kapcsolódik annak a régi problémának a megoldása is, hogy a szakmunkásképző iskolát végzettek számára lehetővé váljék, hogy tanulmányaikat egyetemen és főiskolán folytathassák tovább.

– A minisztertanács áttekinti az ösztönző nyugdíjrendszer bevezetésének tapasztalatait, hogy állást tudjon foglalni az esetleges további kiterjesztés ügyében.

– Ősszel kerül sor a munkaidő-csökkentésbe még be nem vont területeken, mint például az egészségügyi szolgálat, közlekedés, kereskedelem, oktatás, azon feltételek meghatározására, amelyek mellett idővel e területekre is kiterjeszthető a munkaidő-csökkentés.

– A minisztertanács még ez évben foglalkozni kíván az 1976-tal kezdődő ötödik ötéves népgazdasági terv gazdaságpolitikai céljaival.

– A korábbi években elfogadott gazdaságfejlesztési koncepciók közül ebben a fél évben a kormány az alumíniumipar és a közútjármű-gyártás fejlesztésére hozott határozatok végrehajtását ellenőrzi.

– Sor kerül a társadalombiztosításról szóló jogszabályok egységesítésére és ennek figyelembevételével új társadalombiztosítási törvényjavas-

lat kidolgozására. Ezzel együtt rendezzük a szociálpolitikai tevékenység feletti felügyeletet is.

- A minisztertanács jelentést tesz a párt Központi Bizottságának a múlt évi központi bizottsági határozat végrehajtására tett intézkedéseiről. Erre a jelentésre egyébként minden negyedévben sor kerül.

- A környezetvédelem megszervezésének keretében kidolgozzuk a környezetvédelem és környezetátalakítás koncepcióját, valamint a levegő tisztaságvédelmének fokozására vonatkozó programot, amellyel a minisztertanács ugyancsak ősszel kíván foglalkozni.

- Novemberben kerül sorra a jövő évi terv és költségvetés javaslatának minisztertanácsban való megtárgyalása. Ehhez kapcsolódnak a hitelpolitikai irányelvek, valamint az ez évre hozott árintézkedések végrehajtásának áttekintése és a jövő évre tervezett árszabályozó intézkedések kidolgozása.

- A minisztertanács több ízben is foglalkozik a dolgozó nők helyzetének javítására hozott párt- és kormányhatározatok végrehajtásának ellenőrzésével, illetve további feladatok meghatározásával. Ebben a félévben különösen a könnyűiparban és a mezőgazdaságban dolgozó nők helyzetével foglalkozik a kormány.

A KGST-EGYÜTTMŰKÖDÉS FEJLŐDÉSÉRŐL

Tekintsük át röviden, hogyan értékelték a miniszterelnökök a Prágában most megtartott tanácskozáson a két évvel ezelőtt jóváhagyott Komplex Program végrehajtását.

A miniszterelnökök tanácskozása az eddigi előkészületi munkát pozitívan értékelte:

- A tagországok gazdaságpolitikájában, a tervhivatalok munkájában a Komplex Program mindjobban a gazdasági és tudományos-műszaki együttműködés alapjává válik.

- A Komplex Program nagyon sokrétű szervezeti feladatok megoldását követeli meg, többek között a KGST egész nemzetközi szervezetének a ma szükségleteihez való alakítását.

- Az említett távlati célok mellett a miniszterelnökök értekezlete megállapította, hogy a KGST-szervek és -országok tervezőközpontjai érdeklődésének előterében most már az 1976–1980. évi népgazdasági tervek koordinációja áll.

- Elkezdték munkájukat az újonnan létesített KGST-szervek és közös létesítmények. Az új KGST-szervek: a Tervezési Együttműködési Bi-

zottság; a Tudományos-Műszaki Együttműködési Bizottság; a Belkereskedelmi Miniszterek Értekezlete; a Találmányi Hivatalok Vezetőinek Értekezlete. A közös intézmények a következők: a Nemzetközi Beruházási Bank; a KGST Világgazdasági Intézet; több mint 30 koordinációs központ, különböző tudományos, műszaki, kutatási témák koordinálására; nemzetközi tudományos kutató kollektívák (ebből az egyik Magyarországon a Központi Fizikai Kutatóintézetben működik, atomreaktorok tanulmányozásával foglalkozik).

A szocialista országok között a tervezési és termelési együttműködés továbbfejlesztéséhez tisztázni kell a feltételeket. Már ma látható, hogy a tervek koordinálása egy magasabb szintű munkamegosztást, az érdekelt országok közötti közös vállalkozások létrehozása több időt igényel. Ezek az elképzelések csak lassan formálódnak ki.

Az már világos, hogy a nyersanyag- és energiaszükségletek közös erőfeszítéssel történő megoldása – elsősorban a Szovjetunió területén létrehozandó új nyersanyag-kapacitások létesítése – jelentős anyagi erőket kíván, amelyeket csak közös erőfeszítéssel, az országok gazdasági, pénzügyi összefogásával lehet előteremteni.

Arra is felhívta a miniszterelnöki értekezlet a figyelmet, hogy az országok gépiparában nem csökkent, hanem növekedett a párhuzamosság.

A KGST szervezetében már számos kezdeményezés történt a fejlett tőkésországok gazdasági szervezeteivel való együttműködésre. A tőkésországok érdeklődése is megnőtt a KGST tevékenysége iránt. Ennek egyik megnyilvánulása volt a KGST és a Finn Köztársaság közötti egyezmény aláírása, tárgyalások kezdődtek a KGST és az Iraki Köztársaság közötti együttműködésről, a KGST-vel való együttműködés iránt érdeklődik Chile, Mexikó, Irán, Svédország, Banglades és más országok.

A közelmúltban lezajlott miniszterelnökök tanácskozásán a következőkben állapodtak meg:

- Az integrációval összefüggő intézkedéseket az eddiginél szervezettebben fogják beépíteni a népgazdasági tervekbe. Erre annál is inkább lehetőség nyílik, mert a most készülő 1976–1980-as időszakra szóló terveknel már ezeket messzemenően figyelembe lehet venni.

- Az eddiginél is nagyobb szerepet fog kapni a tervhivatali elnökökből álló Tervezési Együttműködési Bizottság. Ennek egyik magyarázata az, hogy az integrációval összefüggő programok túlnyomó része komplex jellegű, nemcsak egy-egy ágazatot érint, hanem igen sok összefüggése van a népgazdaság és így a népgazdasági terv különböző vonatkozásaival.

– Némely területeken, ahol különösen indokolt az országok erőfeszítéseit, anyagi és szellemi erejét egyesíteni, ágazati egyesüléseket fognak létrehozni. Három ilyen egyesülés létrehozására konkrét határozatot is hoztak (az atomerőművek berendezéseinek, a textilipari gépek, valamint a kötszövőipari gépek gyártására).

– Az ülésszakon igen komoly figyelmet szenteltek a KGST-országok energiaproblémáinak megoldására (ezzel is magyarázható, hogy az első ilyen egyesülés az atomerőművi berendezések gyártására jön létre), mert előre látható, hogy az energiaprobléma világprobléma, és a mi térségünkben is igen bonyolult kérdéseket vet fel.

– Határozat született a KGST-országok környezetvédelmi problémáinak megoldására irányuló tevékenység összehangolására is. Ez egyre inkább nemzetközi ügy és a gazdaság minden ágát valamilyen formában érinti.

Már többször felmerült a kérdés pártjaink, kormányaink között, hogy mikor lesz aktuális a KGST és a Közös Piac között a rendszeres kapcsolatok kiépítése. Valószínű, hogy e vonatkozásban is megmutatkozik az enyhülési folyamat. Feltehetően az Európai Biztonsági Értekezlet helsinki vagy genfi tárgyalásain is felmerül a Közös Piac és a KGST együttműködésének a kérdése.

A tőkésországokkal kialakuló kétoldalú kapcsolatok is szükségessé teszik, hogy azonos elvek, a legnagyobb kedvezmény elve érvényesüljön mindenki számára, szűnjenek meg a korlátozó intézkedések, az előírt kontingensek, magas vámok, a különböző lefölözések, vagyis a Közös Piac diszkriminációs intézkedései. Prágában a miniszterelnökök értekezletén is felmerült ez a kérdés. Meg kell találni a kölcsönös érdeklődés bizonyos szervezeti formáit. Meg kell tudni, hogy egyáltalán van-e szándék a Közös Piac részéről az együttműködésre és csak később kerülhet sor – a pozíciók tisztázása után – a kapcsolatok szervezett formában való kialakítására.

Már említettem, hogy a KGST iránt megnőtt az érdeklődés. Finnország már együttműködési megállapodást kötött a KGST-vel és részt vesz az őt érintő kérdések tárgyalásán. Valószínűleg más országok is a Finnországgal kötött megállapodáshoz hasonló formában látják lehetségesnek bizonyos társult tagság kialakítását a KGST-vel.

Többször teszik fel azt a kérdést, hogy miért kellett a kormánynak nyugaton kölcsönkötvényeket kibocsátani, mi a szerepe ennek a magyar népgazdaságban. Úgy gondolom, és erre napjaink nagy nemzetközi tárgyalásai is választ adnak, hogy a szocializmus további sikeres építéséhez az ésszerűség és a biztonság határain belül a népgazdaság gyorsabb fejlesztése céljából érdemes külföldi pénzforrásokat is – mindenekelőtt tőkés valutát is – igénybe venni.

A 60-as évek közepéig tőkés pénzhiteleket csupán rövidebb, egy évnél nem hosszabb időtartamra kaphattunk. A nemzetközi politikai helyzet enyhülése nyomán most lehetővé vált, hogy a rövid lejáratú hiteleket jelentős részben középlejáratú, 3–5 évre nyújtott hitelekkel alakítsuk át. Az utóbbi években 10 évre vagy még hosszabb időre is hiteleznek.

Sokoldalúan megvitattuk azt a kérdést, hogy hogyan juthatnánk további külföldi pénzforrásokhoz. Ennek legcélszerűbb formája a hosszú lejáratú kötvények kibocsátása. Az első magyar kölcsönkötvényt 1971-ben bocsátottuk ki. Összege 25 millió dollár, 10 éves lejáratra, 8,75 százalékos kamattal. A kötvények elhelyezésében a Szovjetunió angliai bankérdekeltsége is közreműködött. 1972-ben bocsátottuk ki a második magyar kölcsönkötvényt, összege 50 millió dollár, lejáratára 15 év, a kamat 8,5 százalék. Mindkét kölcsönkötvényt teljes egészében megvásárolták.

Miért kedvező ez a forma? A kölcsönt céljainknak megfelelően bármely más országban, bármely áru vásárlására szabadon használhatjuk fel. A devizát, a nyújtott hiteleket felhasználhatjuk külföldön is hosszú lejáratú befektetésekre.

Biztonságos az ilyen hitelfelvétel azért is, mert függetleníti bennünket a nemzetközi pénzpiacon tapasztalható konjunktúráról, illetve válságtól.

A tőkésországokkal való együttműködést illetően kérdést kaptam, hogy Magyarországon milyen mértékben veszünk igénybe idegen tőkét, és hogy a tőkésországok építhetnek-e itt üzemet, hajthatnak-e végre beruházásokat.

Válaszom a következő:

Magyarországon ma idegen tőke a belső termelésben nem működik. Van néhány közös vállalkozás még a háború előtről. Van néhány külföldi érdekeltségű cég, amely államközi megállapodás alapján működik, nem termelési jellegű a vállalkozás, szolgáltató és képviseleti tevékenységet lát el.

Ugyanakkor törvényeink nem zárják ki, hogy a magyar és a külföldi résztvevők az állam engedélye alapján, a műszaki fejlesztés, a gazdaságos kereskedelmi és szolgáltatási tevékenység folytatása céljából külföldi tőkét vegyenek igénybe.

Sőt egy kormányhatározat, illetve pénzügyminiszteri rendelet még a múlt év őszén szabályozta az ilyen vegyes tulajdonban levő társaságok, vállalatok létrehozását.

Ilyen vegyes társaságok létrehozását a KGST Komplex Programja is előírnyozza. Működik is néhány vegyesvállalat, s nem korlátozódnak csak szocialista partnerekre. Az elmúlt években kapcsolatok jöttek létre magyar és tőkésvállalatok között a műszaki együttműködés kisebb-nagyobb tőkés licencia-vásárlások, alkatrészgyártás, valamint ipari kooperáció céljából. Ezek vállalati szerződés alapján működnek.

Magyarországon tehát van lehetőség a fennálló törvények szerint közös vállalatok létrehozására, de a múlt év októberében kiadott rendelet érvénybe lépése óta még kevés kérelem, javaslat érkezett ilyen vállalkozások létrehozására.

Tudom, hogy ez a kérdés kisebb izgalmat váltott ki az elvtársak között, de közös vállalkozásaink 90 százaléka ma még szocialista és úgy látom, az is marad.

KÜLPOLITIKAI KÉRDÉSEK

A Szovjetunió Kommunista Pártja főtítkáranak washingtoni látogatását, a tárgyalásokat az 1973-as esztendő, de talán nem túlzás, ha azt mondom, hogy az utóbbi évek legfontosabb nemzetközi jelentőségű eseményének tekinthetjük.

A Nixon-Brezsnyev megbeszéléseket élénk nemzetközi figyelem kísérte. Éberem figyelték ezeket a tárgyalásokat a tőkések, a különböző hadianyaggyárosok és a békés termelésben érdekelt tőkés csoportok. Figyelemmel kísérték Brezsnyev elvtárs tárgyalásait a világ minden részén, ahol politikai érdeklődést tanúsítanak, elsősorban a munkások, a haladó erők, a békeharc és a békés egymás mellett élés hívei, mindenekelőtt testvérpártjaink, a kommunista pártok.

Brezsnyev elvtárs tárgyalását megelőzték olyan fontos megbeszélések, mint az európai biztonsági értekezlet előkészítése, Brezsnyev elvtárs bonni látogatása, a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság között létrejött megállapodások, a Vietnami Demokratikus Köztársaság és az Egyesült Államok képviselőinek mostani párizsi

tárgyalásán aláírt 14 pontos megállapodása a tűzszünet betartására, az Egyesült Államok ismét megkezdte a Vietnami Demokratikus Köztársaság part menti vizeinek és folyóinak aknátlantítását, sor került a csehszlovák és NSZK-viszony rendezésére és a Biztonsági Tanács a múlt héten állást foglalt a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság felvétele mellett az ENSZ-be.

Már ez a felsorolás is mutatja, hogy a hosszan tartó harc a békéért, a nemzetközi konfliktusok békés rendezéséért, a második világháború után nyitva maradt kérdések rendezéséért sikereket hozott. Nagy és hatalmas út, nagy és hatalmas eredmény ez!

Gondoljunk csak arra, hogy az amerikai imperializmus csaknem egy negyedszázadon át nukleáris háborúval fenyegette a Szovjetuniót, a világ különböző térségeiben helyi háborúkat robbantott ki, erőszakot alkalmazott, most pedig tárgyalóasztalnál ülnek Európa számos fővárosában és az Egyesült Államokban államférfiak, politikusok a vitás kérdések békés rendezése végett. Ilyenek az előzmények.

A Nixon-Brezsnyev-tanácskozások azért is voltak fontosak a nemzetközi politika szempontjából, mert a két legnagyobb politikai, gazdasági és katonai hatalom vezetői tárgyaltak. Ennek a két nukleáris nagyhatalomnak a viszonya kihat az egész világ helyzetére. Egészen biztos, hogy a washingtoni tárgyalások meggyorsítják az európai biztonsági értekezlet eredményes munkáját, a bécsi haderőcsökkentési tárgyalásokat, hisz a nyilvánosságra hozott közlemény nemzetközi fejezetében az áll, hogy a tárgyaló felek különleges figyelmet szenteltek a nemzetközi kapcsolatoknak, úgy ítélték meg, hogy a nemzetközi légkör javult, és újabb kedvező lehetőségek nyílnak a vitás problémák tárgyalások útján való megoldására.

A csúcstalálkozó a mi számunkra, kommunisták számára nem volt szenzáció. Évtizedek óta folytatott politikánknak az eredménye volt. A világsajtó külön is kiemelte Nixon azon megállapítását, hogy tavaly Moszkvában tett látogatása során a cél a kölcsönös megismerkedés volt, most Washingtonban azonban azonnal rátérhettek az érdemi tárgyalásokra.

Voltak természetesen szkeptikus állásfoglalások is. Több nyugat-európai polgári sajtó azt hangoztatta, hogy „a két nagy” esetleg döntéseket hoz más európai országok rovására. Jó hatással volt a közvéleményre, hogy még a tárgyalások közben Nixon és Brezsnyev is nyilatkozataikban kijelentették: megbeszéléseik és megállapodásaik az általános enyhülést szolgálják, és nem irányulnak más országok érdekei ellen.

Az amerikai sajtó különösen nagy érdeklődéssel figyelte az amerikai üzleti körök és a szenátus, különösen pedig néhány hangadó szenátor reagálását a tárgyalásokra. Ezek a reagálások többségükben pozitívak voltak. A *Wall Street Journal* megállapította, hogy „Brezsnyev hosszú távra tervez”. A *New York Times* pedig a következőkben foglalta össze a washingtoni csúcs lényegét: „A Szovjetunió és az Egyesült Államok sok kérdésben nem ért egyet, de a hangsúly most az együttműködésen van és nem a konfliktuson.”

Ennyit az előzményekről. Nézzük meg most a tárgyalások politikai és gazdasági lényegét. Nekünk, kommunistáknak, akik felelősek vagyunk népeink jövőjéért és nemzetközileg a szocializmus előretöréséért, mindenkor legfontosabb külpolitikai célunk, hogy minél kedvezőbb nemzetközi feltételeket teremtsünk a szocializmus további sikeres építéséhez. Már említettem, hogy számunkra a békés egymás mellett élés politikája nem egyszerű taktika, hanem olyan hosszú távra szóló politikai cél, amely nemzetközi, államközi kapcsolatainkban, a tőkésországokkal folytatott együttműködésünkben is kifejezésre jut.

Hosszú évek tapasztalata és a nemzetközi munkásmozgalom küzdelmei, a második világháború után kialakult hidegháborús légkör és az annak felszámolásáért folytatott harc mind világosabban bizonyítja, a nemzetközi osztályharc, a különböző szabadságharcok pedig újból és újból igazolták, hogy korunkban, amikor a szocializmus nemzetközi méretekben előretör, következetes harccal megszüntethetők a világháborúk, és van realitása annak, hogy az államok közötti vitás kérdéseket tárgyalások útján rendezzék. Azt már mindenki világosan látja, hogy mindent el kell követni egy esetleges harmadik világháború elhárításáért.

Azt is látni kell, hogy a kialakult katonai erőegyensúly fenntartása óriási anyagi áldozatokat követel. Ezért számunkra nagyon fontos, hogy az államok közötti együttműködés és a nemzetközi légkör úgy alakuljon, hogy csökkenteni lehessen a fegyverkezési versenyt, hogy új erőket szabadítsunk fel a szocializmus építéséhez.

Tudjuk, hogy az imperialisták a fegyverkezési verseny fokozásával, helyi háborúk kirobbantásával a tőkés gazdasági válságot próbálták elkerülni. Fel kell készülni, hogy ilyen próbálkozás a jövőben is lesz, de jelenleg, amikor ilyen óriási méretűvé vált a fegyverkezés, mindinkább kénytelenek belátni, hogy nem érhetik el céljaikat a fegyverkezéssel, háborúkkal.

Mindez – 28 évvel a második világháború befejezése után – új politikát, vagyis nemzetközi enyhülést jelent. Számunkra annyiban új, hogy

sikereket értünk el a békés egymás mellett élés politikájában és az együttműködésben. Mi tudjuk, hogy az imperialisták, a tőkésországok katonai vezérkarai nem lettek szelídebbek, hogy a fegyveres konfliktusoknak vannak továbbra is hívei, tudjuk, hogy a hadianyaggyárosok a helyi háborúból hatalmas profitot húznak. De ezek a tőkescsoportok most a mi következetes békepolitikánk nyomán vereséget szenvedtek. Ezért Brezsnyev látogatása és a tárgyalásokon érintett kérdések egyértelműen és közvetlenül az egész emberiséget érintették, az emberiség sorsát, békés jövőjének megteremtését célozzák.

Ezek a tárgyalások – bátran állíthatjuk – nem egyszerűen a világ két legerősebb államának tárgyalóasztal melletti megbeszélései voltak, hanem az emberiség számára, a szocializmus, a béke erőinek szempontjából jogosan nevezhetjük ezt a tárgyalást történelminek. Nixon természetesen a kapitalizmust szeretné konzerválni, Brezsnyev pedig a szocializmus, a béke számára szeretne előnyöket szerezni.

Az Egyesült Államok számára is világossá vált, hogy a hidegháború zsákutcájából ki kell lépnie, és a Szovjetunióknak a kapcsolatok javítására irányuló kezdeményezéseire hasonló lépésekkel kell válaszolnia. Az elmúlt évi moszkvai csúcstalálkozó lerakta a mostani tárgyalások megbízható alapjait is, és új alapokra helyezte a szovjet–amerikai kapcsolatokat. Világossá vált, hogy a nukleáris korszakban a kapcsolatok csak a békés egymás mellett élésen nyugszhatnak.

A Szovjetunió és az Egyesült Államok között született kilenc új szerződés teljes joggal tekinthető határkőnek a két ország kapcsolatainak történetében, a nukleáris világkatasztrófa elhárítására irányuló törekvésekben, a különböző társadalmi-gazdasági rendszerű országok békés egymás mellett élése kialakításában, a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok fejlődésében.

A világ haladó erői egyértelmű meglepéssel és örömmel fogadták a nukleáris háború veszélyének elhárításáról szóló egyezmény megkötését. Az említett egyezmények, a SALT alapelvekről, az atomenergia békés felhasználásáról szóló megállapodásokkal együtt, lényegében a békét hivatottak biztosítani bolygónkon.

A világbéke szempontjából sorsdöntő szovjet–amerikai kapcsolatok Brezsnyev látogatása után biztató irányba mutatnak. Az aláírt szerződések meghatározzák a következő időszak tennivalóit. Minden feltétel megvan ma már arra, hogy ezek a szerződések ne csupán papíron maradjanak meg, hanem a konkrét intézkedések és lépések eredményeként Földünkön egyre kevesebb legyen a feszültségi pont, a háborús tűzfészkek.

A két ország között megindult dialógus ezzel nem zárult le, és bízunk

abban, hogy az elkövetkezendő évek tárgyalásai meghozzák eredményeiket.

Az aláírt szovjet-amerikai közös közlemény főbb megállapításai:

1. A Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti kapcsolatok javulása megteremtette a kölcsönösen előnyös együttműködés továbbfejlesztésének lehetőségét. Ez az együttműködés az Egyesült Államok számára is hasznos.

2. A világ valamennyi népének békéjét és biztonságát szolgálja a nukleáris háború elhárításáról és a hadászati fegyverek korlátozásáról szóló megállapodás.

3. A nemzetközi problémák közül nagy figyelmet fordítottak a feszültség enyhítésére és a biztonság erősítésére, az indokínai, az európai és a közel-keleti kérdésekre.

4. További intézkedéseket tesznek a kereskedelmi, gazdasági, a tudományos-műszaki, valamint a kulturális kapcsolatok bővítésére.

5. A kétoldalú együttműködés fejlesztésére törekednek olyan területeken, mint az atomenergia békés hasznosítása, az óceánok kutatása, a közlekedés és az érintkezések különböző formái.

Nézzük meg – nem törekedve teljességre –, hogyan is alakulnak a Szovjetunióval az Egyesült Államokkal, Japánnal és Nyugat-Európával való gazdasági kapcsolatai, és előzetesen milyen következtetéseket tudunk ebből levonni.

A szovjet-amerikai kapcsolatokban döntő fordulatot eredményezett az a következetes békepolitika, amelyet a Szovjetunió és a szocialista országok folytatnak. A békés egymás mellett élés és együttműködés politikája máris jelentős sikereket hozott.

Első lépésnek tekinthetjük a szovjet-amerikai kapcsolatok továbbfejlesztésére azokat az egyezményeket, amelyeket Brezsnyev és Nixon tavaly májusban Moszkvában aláírtak a kereskedelem fejlesztéséről, a gazdasági együttműködésről és annak a programnak a bővítéséről, amelynek megtárgyalására és egyezmények aláírására az elmúlt napokban került sor. Vagyis Brezsnyev amerikai tárgyalásai folytatását jelentették az elkezdett politikának.

A Szovjetunió aktív külpolitikája, konstruktív, rugalmas javaslatai elől Nixon sem tudott kitérni. A tárgyalások és a megállapodások lényegében azokra a valóságos erőviszonyokra és objektív feltételekre épültek, amelyek előtt Nixonnak is meg kell hajolnia: a Szovjetunió és a szocialista világ többi országának évről évre erősödik a tekintélye, befolyása a nemzetközi helyzetre.

Úgy gondolom, teljesen egyet lehet érteni Brezsnyev elvtárs azon

törekvéseivel, hogy olyan békeszerető és békét védelmező külpolitikát kell folytatni, amely teljes összhangban van a társadalmi haladással, a szocializmust építő országok érdekeivel, vagyis nem rövidlátó taktikai okokból kell békepolitikát folytatni, hanem a béke hosszú távon való megőrzésére kell törekedni. A békés egymás mellett élés és az államok közötti együttműködés kölcsönösen érdeke mindkét társadalmi rendszernek. Ez a politika gyorsítja a társadalmi haladásért folyó harcot, új, kedvező légkört teremt testvérpártjaink, a kommunisták és a demokratikus erők harcaihoz szerte a világon. Természetesen az osztályharc a jövőben is osztályharc lesz. A felszabadulásért való küzdelem a jövőben is nehéz, áldozatos szabadságharc lesz. A népek közötti szolidaritás, a testvérpártjaink közötti internacionalista összefogás a jövőben is megmarad és még erősebb lesz. Nixon a Brezsnjevvel folytatott tárgyalás után sem lett bárány, a tegnapi hírek szerint is Kambodzsa bombázására és a háború folytatására újabb százmilliókat akar igénybe venni.

Mivel a gazdasági kérdések és a gazdasági együttműködés kihat a politikára, ezért az egyezmények közül újból megemlítek néhányat: mezőgazdasági együttműködési egyezmény; szállítási egyezmény; óceánkutatásra vonatkozó egyezmény; kulturális és tudományos egyezmény; a SALT-tárgyalások meggyorsítására, az atomenergia felhasználására vonatkozó egyezmények.

A hajózással kapcsolatos megállapodást írtak alá, szovjet hajók a New York-i, amerikai hajók a leningrádi kikötőbe hajózhatnak. Rendszeressé válik Moszkva, Washington, New York, Leningrád között a légiközlekedés. Megvitatnak egy sor olyan konkrét tervezetet, amelyek szerint a szibériai földgázszállításokban amerikai cégek vesznek részt.

- 1973. október végéig megnyitják a Szovjetunió washingtoni és az Egyesült Államok moszkvai kereskedelmi irodáját.

- Létrehozzák az amerikai-szovjet kereskedelmi kamarát.

- Egy sor szovjet-amerikai szakbizottságot hoznak létre – többek között – a mezőgazdasági kutatások tudományos tapasztalatainak felhasználására, az óceánkutatással kapcsolatban stb.

- Egyeztetett tervek szerint folyik az előkészület egy Szojuz és egy Apolló űrhajó közös űrrepülésére, amelyet 1975 júliusában hajtanak végre.

A tárgyalás során felmerült, hogy a szovjet-amerikai kereskedelmi forgalmat 2–3 milliárd dollárra lehet emelni. Ennek nagyságrendjét akkor látjuk meg, ha tudjuk, hogy 1971-ben csak 184 millió rubel volt a szovjet-amerikai forgalom, 1972-ben már 538 millió rubel. Ezt 2–3

milliárdra felemelni óriási erőfeszítést kíván. (Magyarország forgalma az Egyesült Államokkal 1972-ben 51 millió dollár.)

Már említettem, hogy a gazdasági kapcsolatok fejlesztésének egyik fő útja a nyersolaj, a földgáz, különféle ércek, színesfémek, faféleségek legmodernebb technológiával történő kitermelésében való együttműködés és azok exportálása az Egyesült Államokba. Már a felsorolásból is látható, hogy a legfontosabb nyersanyagok kitermelése nagyban segíti Szibéria gyors fejlesztését, iparosítását.

A szovjet vállalatok növekvő mértékben fognak szállítani a jövőben az Egyesült Államokba olyan ipari termékeket is, amelyekkel a Szovjetunió elismert sikereket ért el, mint a kohászat, a kokszyártás, a kohó- és konvektorgyártás, a folyamatos acéltermelő berendezések, a vízi és hőerőművek, nagyfeszültségű erőátviteli vonalak építése.

Természetesen a szovjet-amerikai együttműködés a kölcsönös előnyök elvére épül. A kérdést nem szabad úgy feltenni, hogy ki van jobban rászorulva erre az együttműködésre. A Szovjetunió számos területen hasznosíthatja az Egyesült Államok által kifejlesztett technikát, a nagyberuházások megvalósításához tőkehitelre van szüksége. Az Egyesült Államoknak pedig szüksége van az említett nyersanyagokra, mivel nagy energiagondokkal küzd.

A közelmúltban az egyik amerikai céggel aláírt megállapodás értelmében a szovjet vállalatok hosszú lejáratú hitel fejében több száz millió dollár értékben modern berendezéseket, gyárakat vásárolnak az Egyesült Államokban, ezekért lényegében földgázzal fizetnek, de úgy, hogy azt előbb folyékony ammóniává alakítják át, mivel így gazdaságos a szállítás, vagy például az Egyesült Államok nagy mennyiségű foszforsavat szállít a Szovjetuniónak. Ez az egy megállapodás több vállalatot érint, és hatalmas újabb beruházásokkal jár. Az áruszállítások teljes összege mintegy 8 milliárd dollár. A sajtóból tudjuk, hogy a közelmúltban egy újabb 10 milliárd dollár körüli megállapodást kötöttek.

Azt is tudjuk, hogy nemcsak az Egyesült Államok, hanem Japán is nagy érdeklődést tanúsít a szibériai természeti kincsek iránt, mert azok közel vannak. Valószínűleg a japán miniszterelnök, Tanaka őszi szovjetunióbeli látogatásakor már konkrét megállapodásokról is tárgyalnak. Japánt különösen érdekli a tyumeni olajmező feltárása, amelynek révén – a hírek szerint – Japán 1978-tól évi 25–40 millió tonna olajhoz jut. Természetesen ez is 2–3 milliárd dolláros beruházást, illetve kölcsönt igényel.

Köztudomású, hogy Japán a nyersolajat, a vasércet, a bauxitot és más fontos nyersanyagokat importálja. A nyersolajat több ezer kilo-

méteres szállítási útvonalon a Közel-Keletről, a vasércet Indiából és Malaysiából szerzi be.

A Szovjetunió felajánlotta Japánnak, hogy vegyen részt a nyugat-szibériai Tyumen környéki olajlelőhelyek feltárásában. A közeljövőben Japánnak döntenie kell, hogy Szibériából, viszonylag közélről importálja-e az olajat.

Arról kaptunk hírt, hogy a kínaiak viszont ellenzik a Szovjetunió és Japán szorosabb gazdasági együttműködését. Kína megpróbálja maximumisan felhasználni a fejlett Japán ipari eredményeit, és politikailag befolyásolni Japánt, hogy ne erősítse a Szovjetunióval kapcsolatait, vagyis Japán alkalmazkodjon a kínai politikához. De most a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti megállapodások valószínűleg bizonyos mértékig új helyzetet teremtenek a Távol-Keleten. Kína még hallgat, nem nyilatkozott hivatalosan, hogy mi a véleménye a Brezsnyev-Nixon megállapodásról.

De nemcsak az Egyesült Államokkal és Japánnal folytat a Szovjetunió tárgyalásokat, hanem a nyugat-európai, a Közös Piachoz tartozó országokkal is. Már régebben megkötötte a francia-szovjet együttműködési szerződést. Most májusban aláírták a szovjet-nyugatnémet gazdasági és műszaki-tudományos együttműködési egyezményt, amelynek alapján nagy volumenű szovjet gázszállítások kezdődnek gázcsövek ellenében. De a nyugatnémetekkel együtt fognak működni a vaskohászatban, a szerszámgyártásban, a vegyiparban.

A szovjet-NSZK megállapodások és a többi nagy nyugati konszernnel kötött megállapodás legtöbbje hosszú lejáratú, a Szovjetunió a nyersanyagszállításokon túl ma már hajókat, elektromos cikkeket, henger-sorokat, sőt repülőgépeket is szállít. Ha mindehhez hozzászámítjuk a Franciaországgal, Angliával és más tőkésországokkal kötött szovjet megállapodásokat, akkor megállapíthatjuk: egy hatalmas gazdasági fel-lendülés és együttműködés előestéjén vagyunk.

Az elmondottakból azt hiszem azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a következő években jelentősen bővülni fognak a Szovjetunió gazdasági kapcsolatai, növekedni fognak a szovjet szállítások nyugat felé és a legnagyobb nyugati cégek versenye bontakozik ki a Szovjetunióba irányuló gépszállításért.

Ma még nem tudjuk áttekinteni, értékelni különösen az utóbbi napokban kötött egyezményeket, de a magunk számára már azt a tanulságot levonhatjuk, hogy a magyar gazdasági vezető szervezeteknek, a magyar vállalatoknak is keresni kell az együttműködés lehetőségeit, hogy hogyan tudnánk bekapcsolódni a Szovjetunió és a nagy tőkés cégek kibontakozó

üzleteibe akár a szovjet, akár a tőkésvállalatokkal való együttműködés formájában.

Ez a külkereskedelemtől és az ipartól egyaránt, de mondhatnám az egész gazdasági vezetéstől újszerű kezdeményezést, mozgékonytságot, vállalkozó szellemet kíván.

Eltársak! Hosszú évek óta folyó diplomáciai harc, széles körű nemzetközi küzdelem, bonyolult tárgyalások egész sorozata után, július 3-án Helsinkiben megkezdődött külügyminiszteri szinten az európai biztonsági és együttműködési értekezlet. A szocialista országok érdeme, hogy a külügyminiszteri értekezlet elé az európai népek törekvéseivel összhangban álló javaslatok kerültek.

Az elfogadott napirend első pontja a biztonsággal összefüggő kérdésekkel, az európai államok kapcsolatait szabályozó alapelvekkel és a megvalósításukat célzó intézkedésekkel foglalkozik. Tartalmazza a részletes feladatterveket is.

A második napirendi pont feladattervének témája: a gazdasági, kereskedelmi, műszaki-tudományos, valamint környezetvédelmi együttműködés fejlesztése.

A harmadik napirendi pontba és annak feladattervébe az emberek és szervezetek közti kapcsolatok, a kulturális együttműködés és az információcsere tartozik.

A negyedik napirendi ponton belül vitatják meg az európai biztonság intézményes szavatolásának kérdéseit.

A résztvevők eldöntötték, hogy az értekezlet háromszakaszos legyen (külügyminiszteri értekezlet, munkabizottsági szakasz és később meghatározandó szintű záróülés); kijelölték az egyes tárgyalási szakaszok színhelyét (Helsinki, Genf és ismét Helsinki), valamint az első értekezlet időpontját, ügyrendjét és munkarendjét, s a költségek viselésének elveit, amelyeknek alapján Magyarországra a költségeknek kevesebb mint 2 százaléka jut.

Mint tudjuk, a magyar kormány részéről bejelentettük, hogy Péter János, magyar külügyminiszter vezetésével küldünk delegációt a július 3-i tanácskozásra.

Ki fogja fejteni a Magyar Népköztársaság érdekeltségét a nemzetközi viszonyok enyhülésében, a nemzetközi együttműködés fokozásában. Értékelni kell a biztonsági konferencia előkészítésének jó hatását a nemzetközi légkörre. Értékelni kell azokat a folyamatokat és más nemzetközi szerződésekben rögzített megállapodásokat, amelyek a Budapesti Felhívás megjelenése és a konferencia összehívása közötti időben jellemezték az európai nemzetközi életet (a német kérdéssel összefüggő

egyezmények, az európai államok közötti politikai kapcsolatok, a konzultációk rendszerének fejlődése, a csapatcsökkentési tárgyalásokat előkészítő megbeszélések megindulása, a szovjet–amerikai viszony alakulása).

A gazdasági együttműködéssel kapcsolatban a kereskedelmi diszkrimináció eltörlését kell szorgalmazni, s meggyőzően bizonyítani az össz-európai összefogást igénylő tervek kidolgozása és kivitelezése jelentőségét a kontinens népei életszínvonalának további emelésében.

Az ipari együttműködés a különböző rendszerű országok között biztosabb garancia az új feszültségek ellen, mint az egyszerű kereskedelmi kapcsolat. Ezzel összefüggésben ismertetni kell a magyar tapasztalatokat.

A napirend harmadik pontját illetően, az ebben a témakörben szóba kerülő érintkezési formák döntő hányadát kitevő kulturális és nevelési kapcsolatokra kell helyezni a hangsúlyt, bizonyítva, hogy a szocialista országok kultúrájának, az ifjúság nevelésében elért eredményeinek megismerése más társadalmi rendszerű országoknak is nyújthat hasznos tapasztalatokat.

Az egymással való érintkezésből a hidegháború minden maradványát ki kell irtani. Az emberi kapcsolatokat illetően magyar adatokkal is bizonyítani kell a szocialista országok eredményeit, s hogy azok minden vonatkozásban támogatják a szervezetek és emberek közötti kapcsolatok bővítését, nagy szerepük volt eddig is a hidegháborús feszültségek csökkentésében.

Eltársak! A nemzetközi munkásmozgalomban továbbra is a legnagyobb probléma és legtöbb gondot okozó kérdés a kínai párt szovjetellenes politikája. A kínai bel- és külpolitikában a szocialista közösség számára semmilyen kedvező, lényeges változást nem tapasztalunk.

A kínai vezetés most arra törekszik, hogy egyrészt a tőkésországokkal, elsősorban az Egyesült Államokkal stabilizálja viszonyát. Nem véletlen, hogy egymás után utaznak amerikai nagytőkések Kínába. Kína ugyanakkor folytatja diplomáciai tevékenységében azt a nagyhatalmi, sov-niszta, szovjetellenes politikát, amit eddig folytatott. Ezt a politikát akarja elismertetni és ehhez akar híveket szerezni – mindjárt hozzáteszem nem nagy sikerrel – a különböző nemzetközi fórumokon. A kínaiak szovjetellenes politikájukkal mindjobban elszigetelődnek.

Mao Ce-tung és környezete továbbra is erőteljesen támaszkodik a hadseregére, amelynek befolyása Lin Piao eltávolítása nyomán valamelyest csökkent ugyan, de képviselői továbbra is fontos posztokat töltenek be a központban és a tartományokban. A Kínai Kommunista Párt továbbra sem működőképes abban az értelemben, ahogy mi kommunisták értjük

és tanítjuk a párt irányító, vezető szerepét a szocialista társadalom építésében.

Az állam életében továbbra is nagy problémát jelent, hogy hosszú évek óta nem hívták össze az Országos Népi Gyűlést. Jelenleg a Kínai Népköztársaságnak nincs elnöke és érvényesnek tekinthető alkotmánya.

A szovjet-kínai viszonyban nincs lényeges haladás, noha a külkereskedelem valamelyest növekvő tendenciát mutat (1970: 42 millió rubel, 1971: 139 millió rubel, 1972: 210 millió rubel), és Moszkvában jelenleg tárgyalások folynak a légügyi egyezmény megújításáról. A politikai kapcsolatokban és mindenekelőtt a határkérdésekben a kínai fél kategorikusan elutasító magatartása miatt nincs semmilyen pozitív mozzanat.

Annak ellenére, hogy a szovjet fél számos konkrét lépést, kezdeményezést tett az álláspontok közelítésére és a kölcsönösen elfogadható megoldások felkutatására, a most már több mint három éve folyó tárgyalások ez ideig nem vezettek kézzelfogható eredményhez. A kínai küldöttség továbbra is kitér a tárgyalások fő kérdése, a határvonal pontos megjelölésének vizsgálata elől; azon mesterkedik, hogy a Szovjetunió ismerje el valamennyi olyan terület „vitás jellegét”, amelyre Kína igényt tart. Ezen az alapon Kína aláírna egy egyezményt, amely szerint a szovjet fél még a határvonal pontosítása előtt jelentős távolságra, területének mélyére vonná vissza határőrségét, gyakorlatilag tehát védelem nélkül hagyná az itt élő szovjet lakosságot. Ez természetesen elfogadhatatlan a szovjet állam számára.

Ily módon a kínai fél a tárgyalásokat zsákutcába juttatta. A kiút keresése céljából a szovjet küldöttség 1973. március 6-án új elvi gyakorlatot terjesztett elő. Ennek lényege, hogy a status quo egyezménnyel összefüggő tanácskozás mellett indítsák el a tárgyalásokat a határvonal pontosításáról is. A szovjet fél javasolta, hogy ennek megtárgyalását a szovjet-kínai határ keleti részével kezdjék, figyelembe véve, hogy az 1964-es tárgyalások idején az ott húzódó határvonalat alapjában véve egyeztették.

Szovjet részről átnyújtották a keleti határrészről szóló egyezménytervezetet. Ezt azzal a céllal tette a Szovjetunió, hogy előmozdítsák az egész határvonalra vonatkozó mielőbbi közös megegyezést. A kínai fél azonban március 28-án elutasította a szovjet javaslatot.

Eltársak! Az elmondottakban kívántam választ adni a hozzám eljuttatott kérdésekre. Igyekeztem részletesen ismertetni, a párttagságot, a közvéleményt és országunk lakosságát érdeklő fontosabb kérdéseket, különös tekintettel a szovjet-amerikai tárgyalásokra. Megpróbáltam választ adni néhány belpolitikai és gazdasági kérdésre, körvonalazni a kormányunk előtt álló fontosabb feladatokat. Köszönöm a figyelmet.

A MAGYAR PARLAMENT HELYE ÉS SZEREPE A SZOCIALIZMUS POLITIKAI RENDSZERÉBEN

Az állam intézményei mindenkor az adott társadalomban vezető, uralkodó osztály céljait szolgálják. Ezért ezek az intézmények gyökereken különböznek egymástól, ha tőkés vagy ha szocialista államról van szó. Míg a tőkésállamnak egész mechanizmusával végső célként a kizsákmányolás rendjét, a tömegek fékentartását kell biztosítania, addig a szocialista állam a kizsákmányolás teljes felszámolását és a szocialista demokrácia mind fejlettebb formáit valósítja meg.

Bármennyire is sokféle a mai tőkésállam formája, szervezeti felépítése, a lényege, osztálytartalma azonos, mert az államhatalom a burzsoázia kezében van, a társadalom vezetése a monopolizáció érdekeinek megfelelően történik. A szocialista állam a munkáshatalmat testesíti meg. Általa a munkásosztály, forradalmi pártja vezetésével, a legszélesebb tömegeket felölelő osztályszövetségben szervezi a szocialista társadalom felépítését.

Az állam intézményei sorában a parlament – mint legfelsőbb képviselői szerv – a kapitalizmus és a szocializmus politikai rendszerében alapvetően különbözik egymástól.

A burzsoá államokban szocialista értelemben vett államhatalmi-képviselői tevékenység nincs. Az állami mechanizmus a törvényhozó és végrehajtó hatalmi ágak megosztásának elvén épül fel. Ténylegesen vagy az egyik, vagy a másik, az imperializmus időszakában pedig egyre inkább a végrehajtó hatalom válik a hatalom legfőbb birtokosává.

A munkásosztály – más demokratikus erővel együtt – állandó harcot folytat a burzsoá képviselői szervek demokratikus irányban való fejlesztéséért. Ez a harc konkrétan haladó korszakában a burzsoázia által is csak formálisan elismert népképviselői elv valóságos érvényesítéséért, azaz a legfelsőbb képviselői szervek demokratikusabb összetételéért, a demokratikus választójogért, a legfelsőbb képviselői szerveknek – a kormány és általában az államgépezet irányában jelentkező – ellenőrző, irányító jogköre növeléséért és valóságos érvényesítéséért folyik.

A tőkésországok választási törvényei a burzsoáziának kedveznek. A munkások, a szegények tömegei, minden haladó erő választójogát korlátozni igyekeznek. A burzsoá államok kormányai a legkülönbözőbb módszerekkel, választási fogásokkal, eljárási megkötésekkel nehezítik, teszik lehetetlenné a tömegek valódi akaratának kifejezését, mindent elkövetnek azért, hogy a parlamentbe a kizsákmányoló osztályok érdekeinek kiszolgálói kerüljenek. A proletárok csak annyi választójogot kapnak, amennyit harcaik során kivívnak. Amilyen mértékben a burzsoázia velük szemben választójogi engedményekre kényszerül, olyan mértékben próbálja azt a választási eljárás segítségével megghiúsítani.

Hogy csak a legismertebbeket említsem: az arányos képviseleti rendszer helyett a többségi elvet alkalmazzák, amellyel a kisebbségben maradt pártokat ütik el a mandátumtól; a gazdagok, jómódú polgárok által lakott kerületekben kevesebb szavazat szükséges egy mandátumhoz. A munkáskerületekben, a parasztság között már több, sokszor két-háromszor annyi szavazat kell egy mandátum elnyeréséhez; más esetekben a jelölteknek nagyobb pénzüsszeget kell letétbe helyezniük ahhoz, hogy indulhassanak a választásokon. A baloldali erők ellen s az őket támogató tömegekkel szemben a burzsoázia a hamis propaganda, a megfélemlítés minden eszközét felhasználja, s ha szükségét látja, egyéb választási visszaélésektől sem riad vissza.

Minden korlátozás és visszaélés, ami a választási jogban és eljárásban elképzelhető, együtt megvolt a felszabadulás előtti Magyarország Horthy-rendszerében. 1935-ben például a lakosság 33,8 százalékának volt választójoga, 22 százaléka szavazott ténylegesen, s ehhez a legantidemokratikusabb választási eljárás kapcsolódott. Ezzel magyarázható, hogy az akkori magyar parlamentben egy munkás képviselő sem volt. Szocialista államunkban az 1971. évi választásokon a lakosság 71 százalékának volt választójoga, gyakorlatilag az egész felnőtt lakosságnak, s azok 98,7 százaléka szavazott.

A szocialista országokban az állami mechanizmus az államhatalom egységének elvére épül. A szocialista államrendszerre az a jellemző – mutatott rá Lenin –, hogy a törvényhozó munkát egyesíti a végrehajtással, amennyiben a dolgozók képviselői nemcsak törvényeket hoznak, hanem mindennapi tevékenységükben gondoskodnak is ezen törvényeknek az életben való megvalósításáról. A képviselők maguk is kötelesek dolgozni, törvényeiket önmaguknak kell végrehajtaniuk, önmaguk ellenőrzik, hogyan festenek ezek a törvények az életben, és közvetlenül

viselik a felelősséget a választók előtt. Ebben is megmutatkozik a szocialista demokrácia nagy fölénye a burzsoá demokráciával szemben.

A szocialista államok népképviseleti rendszerének alapvető és nélkülözhetetlen vonása a választók és küldötteik folyamatos kapcsolata. A képviselői felelősség két alapintézményét: beszámolási kötelezettségüket választóik előtt és visszahívásuk lehetőségét a szocialista alkotmányok kivétel nélkül rögzítik.

A beszámolási kötelezettség és a visszahívási lehetőség folytán a választók konkrét befolyása a népképviseleti szervekben a megválasztással nem szűnik meg, ellenkezőleg, állandósul és egyre sokrétűbbé válik.

Ennek az állandó kapcsolatnak az eredményeként párhuzamosan erősödnek a közvetlen demokrácia intézményei is, mert a szocialista képviseleti rendszer, a burzsoá képviseleti intézményekkel szemben, nemcsak hogy nem zárja ki, hanem egyenesen feltételezi a képviselők és a választók közvetlen együttműködését. A népképviseleti szervek munkamódszerei alapvetően hozzájárulnak a tömegek alkotó tevékenységének, szocialista tudatának erősítéséhez, a szocialista demokrácia fejlesztéséhez.

A SZOCIALISTA ÁLLAM LÉNYEGE: A PROLETÁRDIKTATÚRA

Minden szocialista ország kormányformájára egységesen jellemző, hogy a legfelsőbb képviseleti szerv testesíti meg a hatalom teljességét. Nincsen olyan központi állami szerv, legyen az az egyszemélyi államfő, vagy az államfői funkciókat ellátó szűkebb testületi szerv, a prezídium vagy a kormány, amely a legfelsőbb hatalom gyakorlásában a legfelsőbb képviseleti szervekkel konkurrálhatna, amely ne lenne azoknak alárendelve. Az államhatalom gyakorlásának legfelsőbb szintjén a legfelsőbb képviseleti szerv teljhatalma testesíti meg az államhatalom egységének alapelvét. Ám az alapvető intézmények és elvek egysége mellett a szocialista országok kormányformái, a legfelsőbb képviseleti szervek felépítése és működése sokszor jelentős részletkérdésekben is eltérést mutat. Ezek történelmi, társadalmi fejlődésük, nemzeti hagyományaik, adottságaik különbözőségeiből erednek, és minden szocialista ország fejlődésének sajátos vonást kölcsönöznek. Mint Lenin mondta: „Az átmenet a kapitalizmusból a szocializmusba természetesen okvetlenül létrehozza a politikai formák óriási gazdagságát és változatosságát, de

a lényeg emellett ugyanaz lesz: a proletariátus diktatúrája.” (Lenin Művei 25. kötet 443. old.)

A szocialista országokban a munkásosztály vezető szerepének érvényesítése egybekapcsolódik élcsapata irányító tevékenységével. A munkásosztály marxista-leninista pártja képes arra, hogy a tudományos szocializmus segítségével, a proletár internacionalizmus és a nemzetközi munkásmozgalom tapasztalatai alapján feltárja a társadalom fejlődésének törvényszerűségeit, meghatározza az általános politikát és a soron levő döntő feladatokat, segítse a munkásosztályt abban, hogy a legalkalmasabb szervezeti formákat alakítsa ki a szocialista államépítésben.

A társadalom politikai mechanizmusában a munkásosztály marxista-leninista pártjának vezető szerepe érvényesül. A párt döntései azonban olyan politikai döntések, amelyeknek nincsen közvetlenül kötelező állami érvényük. A párt és az állam nem azonos. A párt eszméi, politikai irányvonala, a társadalompolitikai intézkedések, a gazdaságpolitika az állami tevékenység megfelelő szintjein és szakterületein állami aktusokká formálódnak. A párt irányvonalának megvalósítása érdekében államilag kötelező jogszabályok jelennek meg, amelyeknek a végrehajtásáért az államszervezetben érvényesülő felelősségi formákat alkalmazzák.

A párt irányvonala a törvényalkotásban is érvényesül. Ennek első sorban politikai biztosítékai vannak. A képviselőknek ugyanis 71 százaléka kommunista. A párt politikájának érvényesítését azonban elsődlegesen nem a számszerű többség, hanem e politika belső meggyőző ereje, igazsága, a néptömegek támogatása és a kommunista képviselők felkészültsége, felelősségtudata biztosítja.

A társadalmi tevékenység, a közösségi és az egyéni jogok és kötelesek legmagasabb szintű állami normái a törvények. A törvények ily módon befolyásolják az állampolgárok cselekvését. A törvényhozás hatáskörét gyakorló parlament tehát az államélet legfelsőbb állami irányító testülete, amely egyben népképviseleti szerv is.

A szocialista országokban mindenütt nagy figyelmet fordítanak a képviseleti rendszer fejlesztésére. Az utóbbi évek új szocialista alkotmányai, alkotmánymódosításai s az azokkal összefüggésben hozott egyéb jelentős jogszabályok a képviseleti szervek szerepének növelésére, hatáskörük szélesítésére irányulnak. Ez a tendencia szoros kölcsönhatásban van a szocialista demokrácia követelményeinek teljesebb érvényesítésével. A szocialista országokban a népképviseleti szervek további fejlesztésének követelménye úgy kerül előtérbe, mint a szocialista államfejlődés egyik legfontosabb törvényszerűsége.

A szocialista országok parlamentjeinek összetétele szemléletesen bizonyítja a népképviselőt megvalósulását. A képviselői tevékenység fontos eleme a társadalomban meglevő csoportérdekek, területi érdekek kifejezése és állandó egyeztetése a társadalom általános érdekeivel. A magyar országgyűlési képviselők területi alapon kapják mandátumukat. Minden megye és a főváros annyi választókerületre tagolódik, ahány mandátum népessége alapján megilleti. Mintegy 30 ezer lakos után kell egy képviselőt választani. A képviselőket az általános, egyenlő szavazati jog alapján a választópolgárok közvetlenül választják, titkos szavazással. Egy-egy megye képviselői megyei képviselőcsoportot alakítanak, összehangolják munkájukat a megye lakossága érdekeinek minél jobb képviselésére.

A területi elv nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a különböző társadalmi osztályok, rétegek és foglalkozási ágak, az ifjúság, a nők stb. érdekeit is kifejezzék a képviselők az országgyűlésben. A szocialista társadalmat jellemző szolidaritás, a társadalmi együttműködés szelleme és nem utolsósorban a párt szövetségi politikája, koordináló szerepe biztosítja a társadalmi és csoportérdekek összeegyeztetését, a társadalmi érdek elsődlegességét.

AZ ORSZÁGGYŰLÉS FELADATÁRÓL

A Magyar Népköztársaság Országgyűlése nem a régi burzsoá parlament folytatása, még csak nem is a felszabadulás után működő országgyűlés megreformált formája, hanem a lényegét tekintve új, szocialista intézmény, amely csak a szocialista állam keretében, a szocialista demokrácia alapján működhet és fejlődik.

A felszabadulás után az 1949. évi első szocialista alkotmány elfogadásáig az országgyűlés a parlamentáris köztársaságok kormányformájára jellemző keretek között, az államhatalom megosztásának elve alapján illeszkedett be az állam központi szerveinek rendszerébe, de már ekkor a legdemokratikusabb burzsoá parlamentáris köztársaságok intézményeihez viszonyítva is erőteljesebben érvényesült az országgyűlés túlsúlya.

Az alkotmány elfogadásával az országgyűlés lett – a hatalom egységének elve alapján – a Magyar Népköztársaság legfelsőbb államhatalmi szerve, amely a munkásosztály, a parasztság, az egész dolgozó nép érdekének megfelelően a népszuverenitásból folyó összes jogot gyako-

rolja. Nem csupán a törvényalkotás szerve, hanem jogosított az egész államszervezet irányítására és ellenőrzésére.

Az új jogi keretek között az országgyűlés jelentős munkát végzett a magyar szocialista jogrendszer megalapozásában, a munkáshatalom szolgálatában. Az országgyűlés eredményes működését az 1956 októberében kirobbantott ellenforradalom csak átmenetileg szakította meg. A Magyar Szocialista Munkáspárt nagy segítséget ad az államélet fejlesztéséhez, a képviseleti és a közvetlen demokrácia erősödéséhez a demokratikus centralizmus elve alapján.

Már 1962-ben hangsúlyozta a párt VIII. kongresszusa, hogy az államélet továbbfejlesztésének kulcskérdése a szocialista demokratizmus mind szélesebb körű kibontakoztatása, s hogy tovább kell javítani a népképviseleti szervek munkáját az országgyűléstől a községi tanácsokig. A IX. kongresszus a demokratizmus kiterjesztésében alapvetőnek tekintette a dolgozó tömegek politikai tudatának fejlesztését, a rendszeres, sokoldalú tájékoztatást és olyan politikai légkör megteremtését, amelyben mindenki kötelességének érzi, hogy mint az ország gazdája részt vegyen minden fontos kérdés eldöntésében.

A X. pártkongresszus a szocializmus teljes felépítésében továbbra is központi feladattá tette az államélet, a szocialista demokrácia fejlesztését. A kongresszus határozata értelmében ennek fő tartalma: fokozódik a központi irányítás hatékonysága, ugyanakkor növekedjék a helyi szervek önállósága. Lényeges feltétel, hogy a lakosság aktívabban vegyen részt a tanácsok és más állami, képviseleti szervek munkájában, általában a közügyek intézésében. Ennek együtt kell járnia a munkásosztály, a párt vezető szerepének erősödésével, a dolgozó osztályok, rétegek együttműködésével.

A párt kezdeményezésére vezették be 1967-ben az országgyűlési képviselők egyéni választókerületenként történő választását, 1972-ben ugyancsak a párt kezdeményezésére került napirendre az alkotmány módosítása.

A végrehajtott módosításokkal az 1949-ben megfogalmazott alkotmányunk összhangba került társadalmunk jelenlegi helyzetével és az előttünk álló feladatokkal. Több mint két évtizedes munkánk legfőbb eredményeként deklarálja az alkotmány, hogy a Magyar Népköztársaság szocialista állam. A szocializmus teljes felépítésének programja az alkotmányba történt beiktatásával nemzeti programmá vált, egész társadalmunk közös ügye lett. Az emberek az erősödő szocialista demokrácia légkörében magukénak érzik a munka, a közélet gondjait és örömeit is. Ezt fejezi ki az az új alkotmányos tételünk, hogy az állampolgárok munka-

helyükön és lakóhelyükön közvetlenül is részt vesznek a közügyek intézésében.

Pártunknak a társadalmi, állami életben betöltött vezető szerepe, befolyása, tekintélye jut kifejezésre abban, hogy a módosított alkotmány is kimondja: A munkásosztály marxista-leninista pártja a társadalom vezető ereje.

Pártunk folyamatosan segíti az országgyűlés működését, s hasznosítja politikai munkájában az országgyűlés tanácskozásainak gazdag tapasztalatait. A képviselők kommunista csoportjának vezetősége rendszeresen értékeli az országgyűlésben folyó munkát, a bizottságok tevékenységét, és kezdeményezéseivel, javaslataival előmozdítja az országgyűlési munka hatékonyságának növelését, színvonalának emelését.

Folyamatos, fejlődő kapcsolat áll fenn az országgyűlés és a Hazafias Népfront között. A Népfront megnövekedett szerepét a módosított alkotmány is kiemeli és rögzíti azt a feladatát is, hogy közreműködik a népképviselői szervek megválasztásában és munkájában. A Népfront nélkülözhetetlen segítséget nyújt a képviselők választókerületi munkájához, a párttal együtt közreműködik az országgyűlés által választott szervekre vonatkozó jelölési javaslatok megtételében, és aktívan kiveszi részét a törvénytervezetek kidolgozásában.

A Népfront, a tömegszervezetek vezetői, társadalmi munkásai – köztük a szakszervezeti és a Kommunista Ifjúsági Szövetség – jelentős számban képviselők is, s rajtuk keresztül a legkülönbözőbb társadalmi kérdések kapnak sokszínű megvilágítást az országgyűlés és bizottságainak tanácskozásaiban, lehetőség nyílik a társadalmi és a csoportérdek egybevetésére és az eltérő érdekek kölcsönös egyeztetésére.

Az országgyűlés tagjai sorában a társadalmi tevékenység területeinek képviselőin kívül nagy számban vannak a termelés különböző szféráit közvetlenül ismerő dolgozók s magasan képzett szakemberek. Az 1971-ben választott országgyűlés 352 tagja közül eredeti foglalkozás szerint munkás 137, paraszt 60, értelmiség 131, egyéb 24 fő. Megfelelő képviseletet kapnak az országgyűlésben a nemzetiségek is. A nők aránya a képviselők között 24 százalék. 202 képviselő egyetemi vagy főiskolai képzésű, ezenkívül 85-nek van érettségije. Az országgyűlés ebben az összetételében alkotmányos funkcióit eredményesen, színvonalasan látja el.

A szocialista népképviselői intézmények szakszerűség és politikai követelmények szempontjából egyaránt fejlődnek, lépést tartva a kor követelményeivel. Meggyőződéssel állítjuk, hogy a népképviselői intézmények a modern ipari társadalom életének minden bonyolultsága és differenciáltsága mellett sem válnak meghaladottakká, mint azt polgári államok-

ban mondogatják. Ellenkezőleg: a népképviselőt a demokrácia intézménye marad továbbra is, s a társadalmi irányításban növekvő jelentőségű funkciókat kell betöltenie.

Ennek igazságát alátámasztja az országgyűlés működésében, munkája hatékonyságában és színvonalában évek óta tapasztalható fokozatos fejlődés, amelynek a jövőre még szélesebb perspektíváit nyitotta meg a módosított alkotmány és az azzal összhangban 1972-ben végrehajtott ügyrendmódosítás.

AZ ORSZÁGGYŰLÉS TEVÉKENYSÉGE

Az elmúlt évtizedben különösen nagy horderejű törvényhozó munkát végzett az országgyűlés. Szocialista fejlődésünkre, az állam és egész lakosságunk életére kiható fontos törvények egész sorának megalkotására került sor. Hogy csak néhányat emeljek ki a korábban már említetteken kívül: a Munka Törvénykönyve, a tanácsokról szóló törvény, a termelőszövetkezeti törvény, a földtörvény, a szakmunkásképzésről, a szövetkezetekről, az ifjúságról, az egészségügyről, a bíróságokról, az ügyészségről, a népgazdasági tervezésről, a büntetőeljárásról, a statisztikáról szóló törvények.

Országgyűlésünk törvényhozó tevékenységének erősödését a módosított alkotmány is rögzíti, kimondván, hogy a Magyar Népköztársaságban törvény állapítja meg az állampolgárok alapvető jogaira és kötelességeire vonatkozó szabályokat. Egyidejűleg tovább is szélesítette a törvényhozás jogkörét. Így törvény határozza meg az állam szervezetének, az állami tulajdonnak, valamint az állam kizárólagos gazdasági tevékenységének körét is.

A törvényalkotásban arra törekszünk, hogy azok előremutatóan és időtálló módon rendezzék a kérdéseket. A változékonyabb részletek inkább a végrehajtási rendeletbe kerülnek. Ezért vált az országgyűlés gyakorlatává, hogy a képviselők tájékoztatás céljából a kormány által hozandó végrehajtási rendeletek tervezetét is kézhez kapják, a törvényjavaslattal egyidejűleg.

Az állami szervek a törvénytervezetek kidolgozásában nagymértékben támaszkodnak a szakemberek, a különböző társadalmi szervezetek s általuk az állampolgárok széles körének a véleményére, javaslataira. A törvénytervezeteket nemegyszer közvetlenül az egész nyilvánosság elé is terjesztik. (Például a Munka Törvénykönyvének vagy az alkotmánymódosításnak a tervezetét.)

A képviselők felkészültségét tanúsítja a törvényjavaslatok gondos elemzése, az előterjesztett módosító indítványok, s azok a javaslataik, amelyek a törvény végrehajtását segítik elő. Az előző 1967–1971. évi ciklusban hozott törvényekben 167 képviselői módosítást vettek figyelembe. A jelenlegi 1971–1974. évi ciklusban is csaknem minden törvényjavaslatnál érvényesült több képviselői módosítás.

Az elmúlt években s legutóbb az alkotmánymódosítás következtében még fokozottabban erősödött az országgyűlés szerepe az állami élet irányításában és ellenőrzésében.

Az országgyűlés a törvényjavaslatokon kívül időnként napirendjére tűzött egyéb országos jelentőségű kérdéseket is, azokban véleményt mondott a további tevékenység fő irányáról, s állásfoglalásával segítette a kormányzati munka meghatározását, fejlesztését. Így foglalt állást 1960-ban a falu szocialista átszervezésében, tárgyalta meg az előző ciklusban a jogalkotás és jogalkalmazás kérdéseit s a távlati közlekedésfejlesztési koncepciót. Ezekhez hasonló témák a jövőben is az országgyűlés elé kerülhetnek.

E funkciót az alkotmánymódosítás továbbfejlesztette azzal, hogy kifejezetten előírta a kormány programjának a plénum előtti bemutatását és megvitatását. A kormány már 1971-ben is – az országgyűlés alakuló ülésén történt megválasztását követő ülésszakon – a minisztertanács elnöke útján előterjesztette a kormányprogramot, s azt az országgyűlés beható vita után jóváhagyta. Amikor a minisztertanács elnöke később beszámolt a kormány munkájáról, a kormányprogram végrehajtásának addigi eredményeiről is áttekintést adott.

E funkciók körébe tartoznak az országgyűlésnek a nemzetközi kérdésekkel kapcsolatos határozatai, állásfoglalásai is. Az időszerű külpolitikai kérdések gyakori témái a magyar parlamentnek. Legutóbb a külügyi bizottság előterjesztése alapján a chilei fasiszta junta terrorja ellen emelte fel szavát, adott ki nyilatkozatot. Emellett az országgyűlés nemzetközi tevékenységének fontos eleme a parlamenti delegációk fogadása és küldése, valamint a képviselők részvétele az Interparlamentáris Unió munkájában. Országgyűlésünk ezen tevékenysége hasznosan szolgálja testvéri barátságunk erősítését a Szovjetunióval és a többi szocialista országgal, a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élését, a népek barátságát.

A módosított alkotmány tovább szélesítette az országgyűlés ellenőrzési funkcióját azáltal, hogy rábízta a társadalom alkotmányos rendjének biztosítását, az alkotmány megtartásának ellenőrzését. Az ország-

gyűlés megsemmisítheti az állami szerveknek alkotmányba ütköző vagy a társadalom érdekeit sértő rendelkezéseit.

Az ellenőrzéshez tartozik, hogy az országgyűlésnek az általa választott szervek, éspedig az elnöki tanács, a minisztertanács, a Legfelsőbb Bíróság elnöke és a legfőbb ügyész beszámolni tartoznak. A gyakorlatban a beszámolók általában kétévenként vannak.

A módosított alkotmány beszámolásra kötelezte a minisztereket is, valamint az országos hatáskörű szervek vezetésével megbízott államtitkárokat. Az utóbbiak az országgyűlés meghívása alapján ugyancsak tanácskozási joggal vesznek részt az üléseken. (Ilyen államtitkár például a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke, az Országos Vízügyi Hivatal elnöke, a Nemzeti Bank elnöke stb.) A minisztereknek, államtitkároknak, valamint a Legfelsőbb Bíróság elnökének és a legfőbb ügyésznek a beszámolóját a plenáris ülés előtt ki kell adni az illetékes bizottságnak.

A parlamenti ellenőrzésnek ugyancsak élő, fejlődő eszköze az interpelláció. Az előző ciklusban 32, a jelenlegiben eddig 33 hangzott el. E régi parlamenti forma tartalmában fokozatosan gazdagodott, s ma már országgyűlésünknek valóságos, hatékony szocialista intézményévé vált. Nem a számszerűségük a lényeges, hanem az a tény, hogy az interpellációk közérdeket érintenek, nagyrészt kapcsolatosak valamely törvény vagy kormányzati intézkedés végrehajtásának hiányosságaival. A képviselők olyan problémákat vetnek fel, amelyekben időszerű és célszerű a teljes országgyűlési plénum állásfoglalásának kikérése.

Az országgyűlést törvényalkotó, ellenőrző tevékenységében az állandó bizottságok segítik.

Az országgyűlésnek 10 állandó szakkbizottsága, ezenkívül mentelmi és összeférhetetlenségi bizottsága van. Az állandó bizottságok: a jogigazgatási és igazságügyi, a külügyi, a honvédelmi, a terv- és költségvetési, a mezőgazdasági, az ipari, az építési és közlekedési, a kereskedelmi, a kulturális, a szociális és egészségügyi bizottság.

Az állandó bizottságok működési körükben az országgyűlés, az elnöki tanács és az országgyűlés elnöke által eléjük terjesztett javaslatokat, ügyeket vizsgálják meg és tesznek azokról jelentést, ezenkívül saját kezdeményezésükre foglalkoznak azokkal a kérdésekkel, amelyeket az állami és társadalmi élet területén alapvető jelentőségűnek tartanak. Javaslataikkal az országgyűléshez, az elnöki tanácshoz, a minisztertanácshoz, az illetékes miniszterhez, illetőleg országos hatáskörű szerv vezetőjéhez fordulhatnak.

Az állandó bizottságokra a folyamatos működés jellemző. Munká-

jukat a következő számok jól szemléltetik: az előző ciklusban összesen 201 ülésük volt, 250 témakörben, amelyből mintegy 100-at saját kezdeményezésükre tárgyaltak meg; a jelenlegi ciklusban 1971 májusa és 1973 decembere között 166 ülést tartottak 199 napirendi ponttal, amelyből 101 volt a saját kezdeményezésű téma.

A megvitatott kérdéseket aligha lehetne itt felsorolni. A 10 állandó bizottság vizsgálódási köre gyakorlatilag az állami, gazdasági és társadalmi életnek szinte egész területére kiterjed és gazdag tapasztalati anyagokat, javaslatokat, ösztönzéseket ad az egész kormányzati munka számára.

A bizottságok ülésein rendszeresen részt vesznek a kormány illetékes tagjai vagy megbízott helyettesei és szakértők, tömegszervezeti vezetők. A bonyolultabb témák kimunkálására szakértők bevonásával albizottságot alakítanak s a kérdésben az albizottság jelentésének megvitatása után foglalnak állást. A bizottságok üléseit, esetenként, az ország különböző részeiben, a téma szerint a helyszínen tartják.

A bizottságok tárgyalásai alkotóak, az ülések légköre nyílt, élénk vitaszellem és aktivitás jellemzi őket. Mindez nemcsak a képviselők szakmai felkészültségét mutatja, hanem utal a választókkal és a helyi szervekkel való szoros kapcsolatukra, választókerületük és az országos problémák alapos ismeretére.

Az alkotmány és az ügyrendmódosítás folytán valamennyi állandó bizottság feladata lett az országgyűlés segítése a társadalom alkotmányos rendjének biztosításában. Mindegyik állandó bizottságnak joga és kötelessége működési körében a társadalom alkotmányos rendjének érvényesülését figyelemmel kísérni, s ha megítélésük szerint valamely állami szerv rendelkezése, intézkedése az alkotmányba ütközik vagy a társadalom érdekeit sérti, annak megsemmisítését kezdeményezhetik az országgyűlés, az elnöki tanács vagy a minisztertanács előtt.

A KÉPVISELŐK MUNKÁJÁRÓL

A beszámolók és fogadónapok, a lakossággal való sokféle találkozások nagymértékben segítik a képviselőket abban, hogy alaposan megismerjék a választókat foglalkoztató problémákat, s az így szerzett tapasztalataikat hasznosítsák az országgyűlés, a központi és helyi szervek munkájában. A választók között végzett képviselői tevékenység arra is lehetőséget nyújt – s a képviselők élnek is vele –, hogy a dolgozókkal megbeszéljék az országgyűlés munkáját, a hozott törvényt és más fontos

jogszabályokat, a párt- és kormányzati intézkedéseket, és ezek gyakorlati végrehajtását.

A képviselői munka fontos alapelve az osztályadalmi és a helyi érdekek állandó egyeztetése, összehangolása. Ezt rögzítette a módosított alkotmányunk, amikor kimondotta: az országgyűlési képviselők tevékenységüket választóik, a köz érdekében végzik. Ezen az alkotmányos tételen alapszik a módosított ügyrendben szabályozott képviselői jogállás.

Az ügyrend egyebek közt szól arról, hogy a képviselő joga és kötelessége kezdeményezően részt venni az országgyűlés munkájában, javaslataival, bírálatával elősegíteni annak eredményes működését. A bizottságok és a képviselők javaslataival kapcsolatban előírja az állami szervek intézkedési és válaszadási kötelezettségeit: ügyrendbe iktatja a képviselők és a választók kapcsolataira vonatkozó legfőbb szabályokat, a képviselők feladatává teszi, hogy választókerületükben az alkotmányosság és a törvényesség érvényesülését, a törvények végrehajtásának tapasztalatait figyelemmel kísérjék; kimondja, hogy a képviselőt megbízatásának teljesítése és az ebből eredő elfoglaltsága miatt hátrány nem érheti.

Az ügyrend konkrétan meghatározza a megyei képviselői csoportok feladatait. Megállapítja, hogy ezek összekötő, koordináló szerepet töltenek be az országgyűlés elnöke és a választókerületekben dolgozó képviselők között. Működésük alapja az országgyűlési munkára való felkészülés, a helyi tájékozódás és tapasztalatszerzés.

A képviselőknek nagy segítségére van, hogy az ügyrend továbbfejlesztésével egyidejűleg a kormány is szabályozta és kiszélesítette az államigazgatási szervek feladatait, kötelességeit a képviselői tevékenység támogatásában. A kormány határozata előírja, hogy képviselői bejelentés, javaslat esetén lehetőleg soronkívül, legkésőbb 8 napon belül kell intézkedni, az országgyűlés és a bizottságok ülésén elhangzott javaslatok megválaszolásának határideje pedig 30 nap.

A határozat részletes utasítást tartalmaz a bizottsági és képviselői tevékenységhez szükséges tájékoztatás megadására az államigazgatási szervek részéről. Az egész kormányhatározatból az a mély felelősségérzet tűnik ki, amellyel a kormány a képviselők munkáját értékeli.

Pártunk, szocialista államunk minden támogatást megad az országgyűlés tagjainak ahhoz, hogy a nép képviseletében sikeresen teljesítsék megtisztelő megbízatásukat és elősegíthessék az országgyűlés eredményes működését a szocializmus teljes felépítésének szolgálatában.

TARTALOM

- 5 Beszéd a „Bokányi Dezső építőmunkás őrászlóalj” eskütetele alkalmából. 1957. április 13.
- 8 Felszólalás az országgyűlésen. 1957. június 6.
- 27 Beszéd Békéscsabán az alkotmány ünnepe alkalmából. 1958. augusztus 20.
- 40 Ünnepi beszéd a Tanácsköztársaság kikiáltásának 40. évfordulóján. 1959. március 18.
- 56 Országgyűlési felszólalás. 1960. január 29.
- 69 Ünnepi beszéd Szegeden május elseje alkalmából. 1961. április 30.
- 84 Felszólalás a Központi Bizottság ülésén. 1962. február 9.
- 91 Előadás a Csongrád megyei pártaktíva-értekezleten. 1963. július 18.
- 111 Ünnepi beszéd az Erkel Színházban. 1963. november 7.
- 121 Az I. Internacionálé megalakításának 100. évfordulójára
- 133 A szocialista országok nagy családjában
- 141 A Magyar-szovjet gazdasági együttműködés szocialista fejlődésünk élető formája
- 153 Felszólalás a Központi Bizottság ülésén. 1965. március 11–12.
- 160 Felszólalás a Központi Bizottság ülésén. 1966. május 25.
- 167 Tájékoztató amerikai üzletemberek számára. 1966. október 24.
- 176 A magyar népgazdaság fejlődésének egyes kérdései és gazdasági együttműködésünk a szocialista országokkal
- 182 A KGST-országok gazdasági együttműködésének fő formái
- 187 A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a szocialista országok közötti gazdasági kapcsolatok új típusa (Ünnepi beszéd a KGST XXI. ülésszakán. 1967. december 12.)
- 201 A nemzeti és a nemzetközi érdek összefonódása a szocialista országok gazdasági együttműködésében
- 215 Felszólalás a KGST XXII. ülésszakán. 1969. január 21.
- 222 Országgyűlési felszólalás. 1970. március 5.

- 231 Lenin és napjaink szocialista építőmunkája
- 240 Együtt
- 245 Beszéd a Magyar–Szovjet Baráti Társaság Országos Elnöksége ülésén. 1972.
február 17.
- 251 Ünnepi megemlékezés a Szovjetunió fennállásának 50. évfordulójáról
- 261 Előadás a Szabolcs megyei pártaktíva-értekezleten. 1973. június 29.
- 280 A magyar parlament helye és szerepe a szocializmus politikai rendszerében

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója

Szerkesztette Becsky Róbert

A kötésterv Szántó Tibor munkája

Műszaki vezető Szécsi Andor

Műszaki szerkesztő Gyenes L. György

A szedést 1974. IX. 27-én kezdték meg

Megjelent 1975. I. 31-én, 5000 példányban

Terjedelme 22,2 (A/5) ív

74.1450/1/3311 – Zrínyi Nyomda, Budapest

Felelős vezető Bolgár Imre vezérigazgató

